

Uradni list Republike Slovenije

Internet: <http://www.uradni-list.si>

e-pošta: info@uradni-list.si

Št. 50 Ljubljana, četrtek 29. 5. 2003

Cena 1100 SIT ISSN 1318-0576 Leto XIII

DRŽAVNI ZBOR

2435. Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti (ZVISJ-UPB-1) (uradno prečiščeno besedilo)

Na podlagi 153. člena poslovnika državnega zbora je Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 23. aprila 2003 potrdil uradno prečiščeno besedilo zakona o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti, ki obsega:

– zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti – ZVISJV (Uradni list RS, št. 67/2002 z dne 26. 7. 2002) in

– zakon o dopolnitvi zakona o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti – ZVISJV-A (Uradni list RS, št. 24/2003 z dne 7. 3. 2003).

Št. 801-10/91-4/12

Ljubljana, dne 23. aprila 2003.

EPA 813-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor l. r.

ZAKON O VARSTVU PRED IONIZIRAJOČIMI SEVANJI IN JEDRSKI VARNOSTI uradno prečiščeno besedilo (ZVISJV-UPB1)

1. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(namen in vsebina zakona)

(1) Ta zakon ureja varstvo pred ionizirajočimi sevanji z namenom, da se zmanjša škoda za zdravje ljudi in radioaktivna kontaminacija življenjskega okolja zaradi ionizirajočih sevanj zaradi uporabe virov ionizirajočih sevanj (v nadaljnjem besedilu: vir sevanja) do najmanjše možne mere, in se hkrati omogoči razvoj, proizvodnja in uporaba virov sevanj in izvajanje sevalnih dejavnosti. Za vir sevanja, ki je namenjen pridobivanju jedrske energije, zakon ureja izvajanje ukrepov jedrske varnosti in, če gre za uporabo jedrskega blaga, tudi posebnih ukrepov varovanja.

(2) Ta zakon določa tudi organizacijo po tem zakonu pristojnih upravnih organov in inšpektorjev ministrstva, pristojnega za zdravje, in ministrstva, pristojnega za okolje.

2. člen

(izključitev veljavnosti)

(1) Določbe tega zakona, ki se nanašajo na vsebnost radioaktivnih snovi, ne veljajo za živila in njihove sestavine, za katere vsebnost določajo predpisi o zdravstveni ustreznosti živil.

(2) Določbe tega zakona ne veljajo za uvoz in izvoz zdravil, za katere je uvoz in izvoz urejen s predpisi o zdravilih in medicinskih pripomočkih.

(3) Določbe tega zakona se, razen določb o fizičnem varovanju jedrskih snovi, ne uporabljajo pri prevozu virov sevanja, za katerega je varstvo pred ionizirajočimi sevanji urejeno s predpisi o prevozu nevarnega blaga.

(4) Določbe tega zakona se glede varstva ljudi pred ionizirajočimi sevanji ne uporabljajo za izpostavljenost naravnemu sevanju, kot so obsevanost od radionuklidov, ki jih vsebuje človeško telo, od kozmičnega sevanja na površini tal ali radionuklidov, ki se nahajajo v nedotaknjeni zemeljski skorji.

3. člen

(pojmi)

V tem zakonu uporabljeni pojmi imajo naslednji pomen:

1. Aktivnost je število radioaktivnih razpadov v časovni enoti. Enota za aktivnost je Becquerel.

2. Čezmerna izpostavljenost je izpostavljenost ionizirajočim sevanjem, ki povzroči preseganje predpisanih mejnih doz za posameznike ali prebivalstvo ali mejnih aktivnosti ali koncentracij aktivnosti za zrak, vodo, tla, živila, krmo in druge izdelke ali materiale.

3. Dekontaminacija je zmanjšanje ali odstranjevanje radioaktivnih snovi iz posameznih delov življenjskega okolja, ljudi, obleke, opreme in predmetov.

4. Delavec je oseba, ki pri delodajalcu opravlja delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi za polni delovni čas, nepolni delovni čas ali začasno in je prevzela pravice in dolžnosti v zvezi z dejavnostjo, ki jo ureja ta zakon.

5. Delodajalec je fizična ali pravna oseba, ki izvaja sevalno dejavnost in je po predpisih na področju varstva pri delu dolžna zagotavljati varstvo delavcev.

6. Diagnostični referenčni nivoji so doze ionizirajočih sevanj ali aktivnosti odmerkov radiofarmakov pri standardnih radiodiagnostičnih posegih za skupine pacientov standardnih velikosti ali standardne fantome in ob uporabi običajnih vrst medicinske radiološke opreme.

7. Doza je merilo za količino energije ionizirajočih sevanj, ki bi jo ali jo je prejelo posamezno tkivo, organ ali telo človeka. Doze so ekvivalentne in efektivne. Ekvivalentna doza izraža različne učinke, ki jih ima posamezna vrsta ionizirajočih sevanj na posamezno tkivo ali organ, efektivna doza pa stopnjo škode za zdravje ljudi, ki nastane zaradi izpostavljenosti ionizirajočim sevanjem, in se jo izračuna kot vsoto vseh glede na posamezno tkivo ali organ, uteženih ekvivalentnih doz.

8. Dozna ograda je vrednost doze, ki jo sme prejeti posameznik zaradi uporabe posamezne vrste vira sevanja. Dozna ograda se uporablja pri načrtovanju optimizacije varstva pred ionizirajočimi sevanji.

9. Fizično varovanje jedrskih snovi so ukrepi fizičnega in tehničnega varovanja v objektu ali na napravi z jedrsko snovjo, s katerimi se preprečuje kazniva ravnanja, ter načrt ukrepov ob takih ravnanjih.

10. Intervencijski nivo je vrednost izogibne doze ali iz doze izvedena vrednost, pri kateri se je treba odločati o uvedbi intervencijskih ukrepov. Izogibna doza ali izvedena vrednost doze je samo tista, ki je povezana s prenosno potjo, po kateri lahko radioaktivne snovi dosežejo ali obsevajo ljudi in za katero se uporablja intervencijski ukrep.

11. Intervencijski ukrepi so ukrepi preprečevanja ali zmanjšanja izpostavljenosti posameznikov virom sevanja, ki niso iz sevalne dejavnosti ali zaradi izrednega dogodka niso pod nadzorom. Intervencijski ukrepi se nanašajo na vire sevanja, prenosne poti in posameznike.

12. Interventna izpostavljenost je izpostavljenost posameznikov ionizirajočim sevanjem, ki prostovoljno izvajajo ali nudijo hitro pomoč ogroženim posameznikom, preprečujejo izpostavljenost ionizirajočim sevanjem velikega števila ljudi ali ohranjajo pomembne objekte ali predmete, pri čemer so lahko presežene mejne doze za izpostavljene delavce.

13. Ionizirajoče sevanje je prenos energije v obliki molekularnih, atomskih in subatomskih delcev ali elektromagnetnih valov valovne dolžine 100 nanometrov ali manj oziroma frekvence 3×10^{15} Hz ali več, ki lahko neposredno ali posredno povzročijo tvorbo ionov.

14. Izrabljeno gorivo je jedrsko gorivo, ki je bilo obsevano v reaktorski sredici in je trajno iz nje odstranjeno.

15. Izpostavljeni delavci so osebe, ki so kot fizične osebe ali delavci pri svojem delu izpostavljeni ionizirajočim sevanjem zaradi izvajanja sevalnih dejavnosti po tem zakonu in za katere je verjetno, da bodo prejeli večjo dozo, kot je predpisana mejna doza za posameznike iz prebivalstva.

16. Izpostavljenost ionizirajočim sevanjem (v nadaljnjem besedilu: izpostavljenost) je biti obsevan z ionizirajočimi sevanji.

17. Izpostavljenost ob izrednem dogodku je izpostavljenost posameznikov zaradi izrednega dogodka. Izpostavljenost ob izrednem dogodku ne vključuje interventne izpostavljenosti.

18. Izredni dogodek je dogodek, pri katerem se zmanjša sevalna ali jedrska varnost. Zaradi stanja, ki je posledica izrednega dogodka, je treba začeti z izvajanjem ukrepov za zaščito delavcev, posameznikov iz prebivalstva ali prebivalstva, bodisi delno ali v celoti, ali za varstvo pacientov, če gre za izredni dogodek pri radiološkem posegu.

19. Izvoz je vsak iznos radioaktivnih snovi ali jedrskega blaga iz carinskega območja Republike Slovenije v skladu s carinskimi predpisi.

20. Jedrska varnost so tehnični in organizacijski ukrepi, s katerimi se doseže varno obratovanje jedrskega objekta, preprečuje izredne dogodke ali ublažijo posledice teh dogodkov ter varuje izpostavljene delavce, prebivalstvo in okolje pred ionizirajočimi sevanji.

21. Jedrske snovi so uran, torij in elementi z atomskim številom večjim od 92 ter druge snovi, materiali ali izdelki, ki se jih lahko uporablja za isti namen kot jedrske snovi, ali jih kot jedrsko snov določa predpis vlade po tem zakonu ali mednarodne pogodbe na področju neširjenja jedrskega orožja.

22. Jedrski objekt je objekt za predelavo in obogatitev jedrskih snovi ali izdelavo jedrskega goriva, jedrski reaktor v kritični ali podkritični sestavi, raziskovalni reaktor, jedrska elektrarna in toplana, objekt za skladiščenje, predelavo, obdelavo ali odlaganje jedrskega goriva ali visoko radioaktivnih odpadkov, in objekt za skladiščenje, obdelavo ali odlaganje nizko ali srednje radioaktivnih odpadkov. Jedrski objekt je tudi več jedrskih objektov skupaj, če so funkcionalno povezani na istem geografsko zaokroženem območju ter jih upravlja ena oseba.

23. Jedrsko blago so jedrske snovi ter oprema in tehnologije, ki so načrtovane in izdelane za proizvodnjo ali uporabo jedrskih snovi.

24. Klinična odgovornost je odgovornost zdravnika, ki se nanaša na upravičenost in optimizacijo izpostavljenosti ionizirajočim sevanjem pacienta pri radiološkem posegu. V okviru tega je zdravnik odgovoren za: klinično oceno izida posega, sodelovanje z drugimi specialisti ali zdravstvenim osebjem glede primerne radiološke prakse, pridobivanje podatkov o predhodnih posegih, zagotavljanje obstoječih informacij oziroma dokumentacije o radioloških posegih napatnim oziroma drugim zdravnikom, ustrezno informiranje pacienta in drugih prizadetih posameznikov o tveganjih zaradi posegov oziroma ionizirajočih sevanj.

25. Manj pomemben sevalni objekt je objekt z enim ali več viri sevanja, za katere je verjetno, da bi izpostavljenost ionizirajočim sevanjem delavcev ali drugih oseb v objektu preseгла predpisane mejne doze.

26. Mejne doze so največje vrednosti efektivnih in ekvivalentnih doz, ki jih lahko prejmejo izpostavljeni delavci, praktikanti, študentje ter posamezniki iz prebivalstva zaradi izpostavljenosti ionizirajočim sevanjem.

27. Mejne vrednosti radioaktivne kontaminacije so vrednosti koncentracij aktivnosti, ki so izvedene na podlagi modelov letnega vnosa radionuklidov v človeški organizem z zaužitjem ali z vdihavanjem, na podlagi modelov zunanje izpostavljenosti ionizirajočim sevanjem ter na podlagi pretvorbenih količnikov, tako imenovanih doznih faktorjev, in se jih določi za posamezne radionuklide ali vrste radionuklidov na površinah, v snoveh ter za posameznike ali za referenčno skupino prebivalstva.

28. Nadzorovano območje je območje vira sevanja, za katerega veljajo posebna pravila, s katerimi se zagotovi ustrezno varstvo pred ionizirajočim sevanjem ali prepreči širjenje radioaktivne kontaminacije, in do katerega je dostop nadzorovan.

29. Napotni zdravnik je zdravnik ali zobozdravnik, ki je pooblaščen, da napoti posameznika na radiološki poseg.

30. Naravni vir sevanja je vir ionizirajočih sevanj naravnega zemeljskega ali kozmičnega izvora.

31. Območje materialne bilance je območje znotraj jedrskega objekta ali izven njega, v katerem je kadarkoli mogoče opraviti popis jedrskih snovi in določiti količino teh snovi, ki se v to območje vnašajo ali iz njega iznašajo.

32. Obratovalna življenjska doba objekta je obdobje, v katerem se objekt uporablja v predvidene namene. Če gre za odlagališče, se to obdobje začne s prvo odložitvijo odpadkov ali izrabljenega goriva v objekt in se konča z zaprtjem odlagališča.

33. Odlaganje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva je namestitev radioaktivnih odpadkov in jedrskega

goriva na odlagališče ali na določeno mesto brez namena, da bi jih ponovno prevzeli. Za odlaganje odpadkov se šteje tudi s strani pristojnega ministrstva odobreno izpuščanje odpadnih radioaktivnih snovi v okolje, ki se kasneje razredčijo.

34. Odprti vir sevanja je vir sevanja, katerega oblika in zgradba ne ustreza zahtevam varstva pred sevanji, ki veljajo za zaprt vir sevanja, tako da je mogoča razpršitev radioaktivnih snovi v okolje.

35. Opazovano območje je območje vira sevanja, ki je pod ustreznim nadzorom zaradi varstva pred sevanji.

36. Pooblaščen izvedenec medicinske fizike je od pristojnega ministrstva pooblaščen oseba, ki ima zahtevano znanje na področju fizike ali tehnologije ionizirajočih sevanj pri njihovi uporabi v zdravstvu (v nadaljnjem besedilu: področje medicinske fizike) in je usposobljena za svetovanje pri optimizaciji, merjenju in ocenjevanju obsevanosti pacientov, razvoju, načrtovanju in uporabi radioloških posegov in opreme ter zagotavljanju in preverjanju kakovosti radioloških posegov.

37. Pooblaščen izvedenec varstva pred sevanji je od pristojnega ministrstva pooblaščen pravna ali fizična oseba, ki ima zahtevano znanje in je usposobljena za izvajanje fizikalnih, tehničnih oziroma radiološko kemijskih testov, potrebnih za ocenjevanje doz, ter za svetovanje pri ukrepih varstva ljudi pred ionizirajočimi sevanji.

38. Pooblaščen izvedenec za sevalno in jedrsko varnost je od pristojnega ministrstva pooblaščen pravna ali fizična oseba, ki ima zahtevano znanje in je usposobljena za ocenjevanje jedrske varnosti jedrskih objektov, sevalne varnosti sevalnih objektov in varstva okolja pred ionizirajočimi sevanji.

39. Pooblaščen izvajalec dozimetrije je od pristojnega ministrstva pooblaščen pravna oseba, ki ima zaposlene strokovnjake, usposobljene za izvajanje naslednjih nalog dozimetrije: ocenjevanje doz izpostavljenih delavcev, merjenje ionizirajočih sevanj v delovnem okolju, interpretacijo izmerjenih vrednosti ionizirajočih sevanj ali za merjenje radioaktivnosti v človekovem telesu ali bioloških vzorcih.

40. Pooblaščen zdravniki so zdravniki, ki so pooblaščen za izvajanje zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov.

41. Posamezniki iz prebivalstva so posamezniki v celotni populaciji, razen izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov, med opravljanjem dela v zvezi z dejavnostjo po tem zakonu in posameznikov med zdravniškimi pregledi, v času zdravljenja, pri prostovoljni negi bolnikov ali medicinskih ali biomedicinskih raziskavah.

42. Pospeševalnik delcev je umetni vir sevanja, ki zaradi pospeševanja delcev oddaja ionizirajoče sevanje z energijo večjo od 1 MeV.

43. Potencialna izpostavljenost je izpostavljenost, katere ni mogoče z gotovostjo napovedati, je pa verjetno, da bo do nje prišlo, in jo je možno vnaprej oceniti.

44. Praktikant je oseba, ki se usposablja ali uči za opravljanje posebnih strokovnih opravil pri pravni ali fizični osebi, ki v okviru svoje dejavnosti izvaja sevalno dejavnost.

45. Pravno-medicinski postopek je radiološki poseg, izveden za potrebe zavarovalništva ali v pravne namene brez medicinske indikacije.

46. Priglasitev namere je predložitev dokumenta, s katerim se obvesti pristojno ministrstvo iz drugega odstavka 9. člena tega zakona, o nameri izvajati katerokoli sevalno dejavnost ali uporabljati vir sevanja.

47. Radioaktivna kontaminacija je onesnaženost zraka, vode, tal, materiala, izdelkov, površin bivalnega ali delovnega okolja ali posameznika z radionuklidi in se izraža kot

koncentracija aktivnosti na enoto prostornine, mase ali površine. Radioaktivna kontaminacija človekovega telesa je zunanja radioaktivna kontaminacija kože ter notranja radioaktivna kontaminacija organov zaradi vnosa radioaktivnih snovi.

48. Radioaktivni odpadki so snovi v plinasti, tekoči ali trdni obliki, predmeti ali oprema, ki so odpadek sevalnih dejavnosti ali intervencijskih ukrepov in zanje ni predvidena nadaljnja uporaba, ki pa vsebujejo radioaktivne snovi ali so radioaktivno kontaminirani tako, da presegajo ravni opustitve.

49. Radioaktivna snov je vsaka snov, ki vsebuje enega ali več radionuklidov, katerih aktivnosti ali koncentracije ne moremo zanemariti glede na merila varstva pred ionizirajočimi sevanji.

50. Radiološki poseg je vsak poseg, ki vključuje izpostavljenost pacientov ali drugih oseb ionizirajočim sevanjem v zdravstvu.

51. Ravnanje z radioaktivnimi odpadki je zbiranje, obdelava, priprava, začasno skladiščenje in odstranjevanje radioaktivnih odpadkov.

52. Ravni izvzetja so aktivnosti, koncentracije aktivnosti, hitrosti doz ali električne napetosti, pri katerih ali pod katerimi za vire sevanja določbe tega zakona ne veljajo.

53. Ravni opustitve so aktivnosti ali koncentracije aktivnosti, pri katerih ali pod katerimi se pristojno ministrstvo iz drugega odstavka 9. člena tega zakona odloči, da se radioaktivne snovi ali materiale ne obravnava več po tem zakonu.

54. Razgradnja objekta so vsi ukrepi, ki vodijo k prenehanju nadzora po določbah tega zakona nad jedrskim objektom ali sevalnim objektom. Razgradnja objektov vključuje tako postopke dekontaminacije kot postopke demontaže ter odstranitve radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva iz objekta.

55. Referenčna skupina prebivalstva je reprezentativna skupina posameznikov, ki je ali bi lahko bila enakomerno izpostavljena ionizirajočim sevanjem iz določenega vira sevanja po določeni obsevi poti, in je hkrati skupina, ki je ali bi bila v danih okoliščinah najbolj izpostavljena.

56. Sevalna dejavnost je vsaka človekova dejavnost ali dejanje, ki lahko poveča izpostavljenost ionizirajočim sevanjem posameznikov zaradi umetnih virov ali naravnih virov sevanja z naravnimi radionuklidi, predelanimi zaradi njihovih radioaktivnih cepljivih ali oplodnih lastnosti. Za sevalno dejavnost se ne štejejo intervencijski ukrepi in dejavnost, pri kateri so posamezniki izpostavljeni radonu v bivalnih prostorih ali naravni ravni sevanja, ki je posledica radionuklidov v človeškem telesu, na površini tal ali v tleh ali zaradi kozmičnega sevanja na površini tal.

57. Sevalna varnost so tehnični in organizacijski ukrepi v sevalnem objektu ali v manj pomembnem sevalnem objektu, s katerimi se doseže varno obratovanje objekta, preprečuje izredne dogodke ali ublažijo posledice teh dogodkov ter zagotovi varstvo izpostavljenih delavcev, prebivalstva in okolja pred ionizirajočimi sevanji.

58. Sevalni objekt je:

– objekt z enim ali več viri sevanja, namenjenimi obsevanju z ionizirajočimi sevanji in za katere je verjetno, da bi povzročili čezmerno izpostavljenost posameznikov iz prebivalstva,

– objekt z enim ali več odprtimi viri sevanja, za katere je verjetno, da bi bila zaradi sproščanja radioaktivnih snovi v okolje izpostavljenost posameznikov iz prebivalstva čezmerna,

– objekt, iz katerega se zaradi izvajanja dejavnosti letno izpuščajo v okolje radioaktivne snovi z aktivnostjo, ki več kot desetkrat presega ravni izvzetja,

– objekt, namenjen pridobivanju, predelavi in obogatitvi jedrskih mineralnih surovin, in

– odlagališče z rudarsko jalovino ali hidrometalurško jalovino, ki nastaja pri pridobivanju jedrskih surovin.

Sevalni objekt je tudi več sevalnih objektov, če so funkcionalno povezani na istem geografsko zaokroženem območju ter jih upravlja ena oseba.

59. Škoda za zdravje ljudi so klinično ugotovljivi škodljivi učinki ionizirajočih sevanj s tveganjem za zdravje ljudi in za skrajšanje njihovega življenja, ki se lahko pojavijo takoj ali z zakasnitvijo, vključno s škodo zaradi somatskih učinkov, raka ali hujše poškodbe genov.

60. Tranzit je vsak prenos radioaktivnih snovi ali jedrskega blaga preko carinskega območja Republike Slovenije pod carinskim nadzorom v skladu s carinskimi predpisi.

61. Umetni vir sevanja je vir sevanja, ki ni naravni vir sevanja.

62. Upravljavca objekta je oseba, ki upravlja objekt in ima, skladno s predpisi o graditvi objektov in drugimi predpisi za tehnične in druge pogoje njegovega obratovanja, dovoljenje za uporabo objekta. Če gre za rudarska dela, mora upravljavca imeti tudi rudarsko pravico po predpisih o rudarstvu.

63. Uvoz je vsak vnos radioaktivnih snovi ali jedrskega blaga na carinsko območje Republike Slovenije, ne glede na to kakšna raba ali uporaba je bila v skladu s carinskimi predpisi dovoljena za to blago, razen tranzita.

64. Varnostna analiza je analiza varnosti jedrskega objekta, izvedena na podlagi determinističnih ali verjetnostnih metod. Namen varnostne analize je preveriti projektne zasnove jedrskega objekta glede jedrske varnosti in ugotoviti, ali je jedrski objekt načrtovan tako, da so zagotovljene zahteve v zvezi z mejnimi dozami za izpostavljenost ionizirajočim sevanjem in v zvezi z omejitvami za izpuste odpadnih radioaktivnih snovi v okolje v vsakem obratovalnem stanju jedrskega objekta.

65. Varstvo pred ionizirajočimi sevanji so tehnični in organizacijski ukrepi, s katerimi se zagotavlja varstvo ljudi pred ionizirajočimi sevanji pri uporabi virov sevanja, pri izvajanju dejavnosti na območju naravnih virov sevanja, med izvajanjem intervencijskih ukrepov in pri sanaciji posledic izrednega dogodka, ter ukrepi sevalne varnosti, če je vir sevanja v sevalnem objektu ali manj pomembnem sevalnem objektu.

66. Vir sevanja je radioaktivna snov, naprava ali objekt, ki lahko oddaja ionizirajoča sevanja ali radioaktivne snovi. Viri sevanja so naravni in umetni.

67. Zagotavljanje kakovosti so vse načrtovane in sistematično izvajane človekove dejavnosti ali dejanja, s katerimi se zagotavlja sprejemljivo stopnjo zaupanja, da so določeni postopek, organizacija ukrepa ali oprema varstva pred ionizirajočimi sevanji ali jedrske varnosti ali katerikoli njihov sestavni del, izvedeni zadovoljivo in v skladu z dogovorjenimi standardi. Zagotavljanje kakovosti mora vsebovati tudi postopke preverjanja kakovosti.

68. Zaprti vir sevanja je vir sevanja, katerega zgradba je taka, da pri predvidenih pogojih uporabe in obrabe ter predvidljivih nezdodah preprečuje kakršnokoli razpršitev radioaktivnih snovi v okolje.

69. Zaprtje odlagališča je dokončanje vseh ukrepov, ki jih je treba izvesti zaradi dolgoročne varnosti odlagališča.

70. Zunanji izvajalec sevalne dejavnosti je vsaka pravna ali fizična oseba, ki izvaja sevalno dejavnost v nadzorovanem območju vira sevanja, in ni uporabnik vira sevanja ali upravljavca objekta, v katerem je vir sevanja.

4. člen

(načela zakona)

(1) Država mora pri sprejemanju predpisov, izdajanju soglasij in dovoljenj in pri odločanju v drugih upravnih zadevah, izvajanju nadzora in drugih nalog iz svoje pristojnosti zagotoviti vse možne primerne in razumne ukrepe za preprečitev škode za zdravje ljudi in radioaktivne kontaminacije življenjskega okolja (načelo celovitosti).

(2) Uporabo nove vrste ali načina dejavnosti, ki povzroča izpostavljenost, in vsakega intervencijskega ukrepanja je treba predhodno upravičiti glede na gospodarske, družbene ali druge učinke v primerjavi s škodo za zdravje ljudi, ki jo lahko taka dejavnost zaradi izpostavljenosti povzroči (načelo upravičenosti).

(3) Vsaka sevalna dejavnost sme povzročiti izpostavljenost le na ravni, ki je tako nizka, kot jo je mogoče doseči z razumnimi ukrepi ob upoštevanju gospodarskih in družbenih dejavnikov (načelo optimizacije varstva pred ionizirajočim sevanjem). Načelo optimizacije varstva pred ionizirajočimi sevanji velja tudi za načrtovanje intervencijskih ukrepov tako, da se primerja izpostavljenost pri izvedbi intervencijskega ukrepa s koristmi tega ukrepa, to je z zmanjšanjem škode, povzročene z izrednim dogodkom.

(4) Pri izvajanju sevalne dejavnosti ali dejavnosti, kjer izpostavljenost zaradi prisotnosti naravnih virov sevanja presega mejno vrednost za posameznike iz prebivalstva, mora biti zagotovljeno zmanjšanje izpostavljenosti delavcev, praktikantov, študentov in posameznikov iz prebivalstva tako, da vsota prejetih doz zaradi izvajanja vseh možnih sevalnih dejavnosti ne presega mejnih doz, določenih na podlagi tega zakona (načelo mejnih doz).

(5) Jedrske snovi ter jedrske tehnologije je treba uporabljati tako, da so izpolnjene obveznosti mednarodnih sporazumov o preprečevanju širjenja jedrskega orožja in nepoblaščenemu razpolaganju z jedrskim blagom, vključno z izrabljenim gorivom (načelo miroljubne uporabe).

(6) Za varstvo pred ionizirajočimi sevanji je odgovoren uporabnik vira sevanja, za jedrsko varnost pa upravljavca jedrskega objekta (načelo primarne odgovornosti).

(7) Uporabnik vira sevanja krije stroške ukrepov za zagotavljanje varstva pred ionizirajočimi sevanji po tem zakonu, vzdrževanja pripravljenosti na izredne dogodke in intervencijskih ukrepov ter stroške odprave posledic izrednega dogodka (načelo povzročitelj plača).

(8) Upravljavca sevalnega objekta in upravljavca jedrskega objekta morata biti pripravljena za izvedbo intervencijskih ukrepov za primer izrednih dogodkov (načelo pripravljenosti).

(9) Če odprave posledic izrednega dogodka in kritja stroškov odprave njihovih posledic ni mogoče pripisati določenim ali določljivim povzročiteljem, ali so ti sporni, ali kadar posledic ni mogoče drugače odpraviti, zagotovi sredstva za odpravo posledic izrednega dogodka država (načelo subsidiarnega ukrepanja).

(10) Podatki o radioaktivnosti v okolju, o izpostavljenosti posameznikov iz prebivalstva ter o postopkih in dejavnostih državnih organov, izvajalcev javnih služb in nosilcev pooblastil, ki se nanašajo na varstvo pred ionizirajočimi sevanji in jedrsko varnost, so javni (načelo javnosti).

5. člen

(strokovna sveta)

(1) Minister, pristojen za zdravje, in minister, pristojen za okolje, imenujeta za strokovno pomoč ministrstvu, pristojnemu za okolje, in ministrstvu, pristojnemu za zdravje, ter organom in inšpektorjem po tem zakonu strokovna sveta, in sicer:

– strokovni svet za vprašanja sevalne in jedrske varnosti, fizičnega varovanja jedrskih snovi in objektov, varovanja jedrskega blaga, stanja radioaktivnosti okolja, varstva okolja pred ionizirajočimi sevanji, intervencijskega ukrepanja, sanacije posledic izrednih dogodkov in uporabe virov sevanja, ki se jih ne uporablja v zdravstvu in veterinarstvu,

– strokovni svet za vprašanja varstva ljudi pred ionizirajočimi sevanji, radioloških posegov in uporabe virov sevanja v zdravstvu in veterinarstvu.

(2) Vsakega od strokovnih svetov iz prejšnjega odstavka sestavlja pet članov, strokovnjakov za posamezna področja iz prejšnjega odstavka.

(3) Začetni mandat dvema članoma strokovnega sveta traja dve leti, trem članom pa štiri leta, v nadaljevanju pa izmenično poteče mandat članov strokovnega sveta na vsakih šest let.

6. člen

(naloge strokovnih svetov)

(1) Naloge strokovnih svetov iz prejšnjega člena so:

– dajanje mnenj in predlogov pri pripravi predpisov po tem zakonu,

– dajanje mnenja k letnemu poročilu o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti,

– dajanje mnenj na letni program dela upravnih organov in inšpektorjev, pristojnih za zadeve po tem zakonu,

– dajanje mnenj in predlogov o drugih zadevah v zvezi s področji, ki jih pokrivajo, za katere jih zaprosijo organi, pristojni za upravno in inšpekcijsko odločanje po tem zakonu.

(2) Strokovna sveta o svojem delu izdelata letni poročili in jih posredujejo do 30. junija tekočega leta za preteklo leto ministrstvu, pristojnemu za zdravje, in ministrstvu, pristojnemu za okolje.

(3) Minister, pristojen za zdravje, in minister, pristojen za okolje, poročili iz prejšnjega odstavka objavita na način, da sta dostopni javnosti.

(4) Kritje materialnih stroškov in strokovno-administrativna dela za strokovna sveta zagotavljata ministrstvu iz drugega odstavka 9. člena tega zakona.

(5) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, predpišeta način delovanja strokovnih svetov, pogostost sestajanja, roke za izdelavo mnenj in druge zadeve, pomembne za poslovanje strokovnih svetov, vključno z načinom zagotavljanja neodvisnosti članov strokovnega sveta.

7. člen

(javnost podatkov)

(1) Podatki o izvajanju sevalnih dejavnosti, uporabi virov sevanja, sevanju naravnih virov, načrtovanju, gradnji in obratovanju sevalnih objektov in jedrskih objektov, statistično obdelanih prejetih dozah izpostavljenih delavcev in posameznikov iz prebivalstva, ravnanju z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom, uvozu, izvozu in tranzitu radioaktivnih odpadkov ali radioaktivnih snovi, radioaktivni kontaminiranosti okolja, živil, krme in izdelkov za široko rabo, izrednih dogodkih, načrtih zaščite in reševanja v primerih izrednega dogodka so javni.

(2) Za dostop do informacij iz prejšnjega odstavka se uporabljajo postopki za dostop do informacij v skladu z zakonom.

8. člen

(izvajanje sevalne dejavnosti in uporaba virov sevanja brez dovoljenj)

(1) Če se ugotovi, da je prišlo do izvajanja sevalne dejavnosti ali uporabe vira sevanja brez dovoljenj oziroma

do opustitve predpisanih ravnanj z virom sevanja ali z radioaktivnimi odpadki, mora država z vsemi ukrepi iz svoje pristojnosti zagotoviti takojšnjo zaustavitev kršitev določb tega zakona in preprečiti možnost nenadzorovane izpostavljenosti.

(2) Stroške zaustavitve kršitev in preprečevanja nenadzorovane izpostavljenosti iz prejšnjega odstavka in stroške odprave posledic za zdravje ljudi in okolja, če je do njih prišlo, krije država, če oseba, ki je uporabljala ali upravljala vir sevanja ali opustila predpisano ravnanje z virom sevanja ni določljiva ali, če ne more zagotoviti sredstev za odpravo posledic.

(3) Država ima pravico in dolžnost izterjave vračila stroškov iz prejšnjega odstavka tudi, če gre za osebo iz prejšnjega odstavka, ki se jo odkrije kasneje.

(4) O tem, da je prišlo do nedovoljene uporabe ali opustitve predpisanih ravnanj iz prvega odstavka tega člena, ki bi lahko povzročili izredni dogodek, morata ministrstvo, pristojno za okolje, in ministrstvo, pristojno za zdravje, vsako v okviru svojih pristojnosti po tem zakonu obvestiti javnost preko ministrstva za zunanje zadeve ali pa neposredno, če tako določajo mednarodni sporazumi, pa tudi pristojne organe sosednjih držav in mednarodne organizacije, če posledice izrednega dogodka pomenijo tveganje za nastanek škode za zdravje ljudi ali okolje v teh državah.

2. IZVAJANJE SEVALNIH DEJAVNOSTI

2.1 Priglasitev namere o izvajanju sevalne dejavnosti in uporabi vira sevanja

9. člen

(priglasitev namere)

(1) Oseba, ki namerava:

– proizvajati, predelovati, uporabljati, skladiščiti, prevažati, uvažati, izvažati ali odlagati radioaktivne snovi ali jih le posedovati ali z njimi kako drugače rokovati,

– proizvajati, uvažati, vzdrževati ali izvajati dejavnost z napravo ali opremo, ki sama ali zaradi sestavnih delov oddaja ionizirajoča sevanja zaradi obratovanja pri električni napetosti večji od 5 kV,

– izvajati dejavnost, ki jo določi vlada kot sevalno dejavnost, za katero izvajanje je treba pridobiti dovoljenje, mora svojo namero priglasiti (v nadaljnjem besedilu: priglasitev namere).

(2) Oseba iz prejšnjega odstavka priglasijo namero ministrstvu, pristojnemu za okolje, razen če gre za uporabo radioaktivnih snovi ali naprav ter opreme iz druge alineje prejšnjega odstavka v zdravstvu ali veterinarstvu ali za izvajanje sevalne dejavnosti v zdravstvu ali veterinarstvu, katerih namero priglasijo ministrstvu, pristojnemu za zdravje.

(3) Ne glede na določbe prejšnjega odstavka ni treba priglasiti namere, če gre za uporabo:

– zaprtih virov sevanja, ki so tipsko odobreni in pri katerih pri normalnem obratovanju niso presežene predpisane mejne vrednosti za hitrost doze,

– električnih naprav ali opreme, ki je tipsko odobrena in pri kateri pri normalnem obratovanju niso presežene predpisane mejne vrednosti za hitrost doze,

– katodnih cevi, namenjenih prikazovanju slik, če izpolnjujejo predpisane pogoje,

– radioaktivno kontaminiranih materialov, ki so posledica dovoljenih izpustov odpadnih radioaktivnih snovi v okolje,

– radioaktivnih snovi ali materialov, ki vsebujejo radioaktivne snovi izpod ravnih izvzetja,

– radioaktivnih snovi ali materialov, ki vsebujejo radioaktivne snovi, za katere je pristojno ministrstvo iz prejšnjega odstavka odločilo, da se jih ne obravnava več po tem zakonu.

(4) Vlada podrobneje določi vire sevanja, za katere namere iz prvega odstavka tega člena ni treba priglasiti, ter z njimi povezane majhne količine radioaktivnih snovi ali nizke koncentracije aktivnosti, za katere niso presežene ravni za izvetje, zahteve glede tipskega preskušanja zaprtih virov sevanja in električnih naprav in opreme ter pogoje, ki jih morajo izpolnjevati katodne cevi iz prejšnjega odstavka.

(5) Vlada določi tudi ravni opustitve in merila, na podlagi katerih se pristojno ministrstvo iz drugega odstavka tega člena lahko odloči, da se radioaktivnih snovi ne obravnava več po tem zakonu.

(6) Minister, pristojen za okolje, določi tehnične zahteve za tipsko odobritev virov sevanja in električnih naprav ter opreme skladno s predpisi o tehničnih zahtevah za proizvodnjo in o ugotavljanju skladnosti. Če gre za vire sevanja in električne naprave ter opremo, ki se jo uporablja za radiološke posege ali za preglede v veterinarstvu, določi tehnične zahteve za tipsko odobritev minister, pristojen za zdravje.

10. člen

(vsebina in oblika priglasitve namere)

(1) Priglasitev namere vsebuje najmanj naslednje podatke:

- ime in sedež gospodarske družbe, zavoda ali druge organizacije ali samostojnega podjetnika posameznika, ki namerava izvajati sevalno dejavnost,
- ime in naslov osebe, ki zastopa izvajalca sevalne dejavnosti,
- podatke o sevalni dejavnosti in uporabljenem viru sevanja, vključno s podatki o lokaciji,
- podatke o začetku in času trajanja izvajanja sevalne dejavnosti oziroma o času uvoza, nabave, odprodaje, oddaje, izvoza, odstranitve ali razgradnje vira sevanja.

(2) Priglasitev namere je treba posredovati v obliki, ki jo predpišeta minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje.

(3) Za priglasitev namere se šteje tudi:

- vloga za izdajo dovoljenja za uvoz, izvoz in tranzit jedrskih snovi, radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva,
- vloga za izdajo dovoljenja za uvoz in izvoz radioaktivnih snovi,
- prijava tranzita radioaktivnih snovi,
- vloga za uporabo vira sevanja, če gre za vir sevanja, ki je glede namena rabe in značilnosti ionizirajočega sevanja enak viru sevanja, za katerega je zavezanec že pridobil dovoljenje za uporabo,
- vloga za izdajo okoljevarstvenega soglasja, če gre za izvajanje sevalne dejavnosti v sevalnem objektu ali v jedrskem objektu.

2.2 Izvajanje sevalne dejavnosti

11. člen

(dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti)

(1) Pred začetkom izvajanja sevalne dejavnosti je treba pridobiti dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti.

(2) Dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti se izda osebi, ki izpolnjuje s tem zakonom določene pogoje za izvajanje sevalne dejavnosti.

(3) Dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti izda ministrstvo, pristojno za okolje, za:

– upravljanje in razgradnjo sevalnega objekta ali jedrskega objekta,

– namerno dodajanje radioaktivnih snovi pri proizvodnji in izdelovanju predmetov splošne rabe ter uvoz ali izvoz takega predmeta,

– uporabo rentgenskih naprav, virov sevanja in pospeševalnikov delcev, razen elektronskih mikroskopov, če ne gre za uporabo v zdravstvu ali veterinarstvu,

– odlaganje, predelavo ali ponovno uporabo radioaktivnih snovi ali materialov, ki vsebujejo radioaktivne snovi in izvirajo iz uporabe virov sevanja ali izvajanja sevalnih dejavnosti po tem zakonu, za njih pa se ministrstvo, pristojno za okolje, ni odločilo, da se jih ne obravnava več po tem zakonu,

– za izdelovanje ali razvoj opreme in tehnologije, ki je jedrsko blago,

– za prevoz jedrskih snovi,

– vzdrževanje, umerjanje ali druga podobna dela, ki se jih izvaja na virih sevanja, če to ni vključeno v izvajanje dejavnosti iz prejšnjih alinej tega odstavka.

(4) Dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti izda ministrstvo, pristojno za zdravje, za:

– namerno dodajanje radioaktivnih snovi pri proizvodnji in izdelovanju zdravil ter uvoz ali izvoz takega zdravila,

– namerno dajanje radioaktivnih snovi osebam za namen medicinskega zdravljenja ali raziskav,

– namerno dajanje radioaktivnih snovi živalim za namen veterinarskega pregleda, zdravljenja ali raziskav, če to vpliva na izpostavljenost,

– uporabo rentgenskih naprav, virov sevanja in pospeševalnikov delcev v zdravstvu ali veterinarstvu, razen elektronskih mikroskopov,

– opravljanje tehničnih pregledov virov sevanja, ki se jih uporablja pri izvajanju sevalne dejavnosti v zdravstvu in veterinarstvu,

– vzdrževanje, umerjanje ali druga podobna dela, ki se jih izvaja na virih sevanja, če to ni vključeno v izvajanje dejavnosti iz prejšnjih alinej tega odstavka.

(5) Če je za izvajanje sevalne dejavnosti treba upravljati ali razgraditi sevalni objekt ali jedrski objekt, je dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti dovoljenje iz 79. člena tega zakona, razen če gre za sevalni objekt, v katerem se viri sevanja uporabljajo za izvajanje sevalne dejavnosti v zdravstvu ali veterinarstvu.

(6) Vlada podrobneje določi sevalne dejavnosti, za katerih izvajanje se mora pridobiti dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti.

12. člen

(vloga za pridobitev dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti)

(1) K vlogi za pridobitev dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti je treba predložiti podatke o organizacijski enoti varstva pred sevanji ali odgovorni osebi za varstvo pred sevanji, oceno varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji in tehnično dokumentacijo o vrsti uporabljenega vira sevanja, načinu uporabe ter ukrepih varstva pred sevanji v zvezi z uporabljenimi vrstami virov sevanja.

(2) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, podrobneje določita vsebino vloge za pridobitev dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti ter obseg in vsebino tehnične dokumentacije iz prejšnjega odstavka.

(3) Dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti izda ministrstvo, ki je po tem zakonu pristojno za izdajo dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti, če iz predložene dokumentacije ugotovi, da so izpolnjeni vsi predpisani pogoji za izvajanje sevalne dejavnosti.

2.3 Uporaba virov sevanja

13. člen

(potrdilo o vpisu v register in dovoljenje za uporabo vira sevanja)

(1) Pred začetkom uporabe vira sevanja mora oseba iz 9. člena tega zakona pridobiti dovoljenje za uporabo vira sevanja ali potrdilo o vpisu vira sevanja v register virov sevanja.

(2) Dovoljenje za uporabo vira sevanja in potrdilo o vpisu vira sevanja v register virov sevanja izda ministrstvo, pristojno za okolje, če gre za vir sevanja, ki se ga uporablja v zdravstvu ali veterinarstvu, pa ministrstvo, pristojno za zdravje.

(3) Vlada določi vrste virov sevanja, za katere je pred uporabo treba pridobiti potrdilo o vpisu v register virov sevanja, in vire, za katere je pred uporabo treba pridobiti dovoljenje za uporabo.

(4) Pri določitvi virov iz prejšnjega odstavka se upošteva raven aktivnosti vira sevanja, lastnosti vira sevanja glede sevalne varnosti, verjetnost, da pride do nenadzorovane izpostavljenosti ter zahteve in pogoje glede nadzora zaradi sevalne varnosti ali fizičnega in tehničnega varovanja vira sevanja.

(5) Za vir sevanja v sevalnem objektu ali v jedrskem objektu, je dovoljenje za uporabo vira sevanja dovoljenje iz 79. člena tega zakona, razen če gre za sevalni objekt, v katerem se izvajajo sevalne dejavnosti v zdravstvu ali veterinarstvu.

(6) Vir sevanja, ki ni razvrščen po tretjem odstavku tega člena in ni vir sevanja v objektu iz prejšnjega odstavka, se lahko začne uporabljati 30 dni po tem, ko je bila pristojnemu ministrstvu iz 9. člena tega zakona odposlana prigrasitev namere.

(7) Ne glede na določbe prejšnjega odstavka lahko ministrstvo, ki je pristojno za izdajo dovoljenja za uporabo vira sevanja, z odločbo prepove ali za čas največ treh mesecev prekine uporabo vira sevanja in zahteva dodatne podatke o viru sevanja, če ugotovi, da bi moral biti vir sevanja razvrščen med vire po tretjem odstavku tega člena, ali da je za razvrstitev vira v prigrasitvi namere premalo podatkov.

(8) Čas od zahtevane prepovedi oziroma prekinitve uporabe vira sevanja do začetka ali nadaljevanja uporabe iz prejšnjega odstavka se ne šteje v rok iz šestega odstavka tega člena.

(9) Proti odločbi o prepovedi oziroma začasni prekinitvi uporabe vira sevanja ni pritožbe.

14. člen

(vloga za pridobitev potrdila o vpisu v register virov sevanja)

(1) Za vlogo za vpis v register virov sevanja se šteje vlagateljeva prigrasitev namere o nakupu ali drugem načinu pridobitve vira sevanja.

(2) Pristojno ministrstvo vpiše vir sevanja v register in izda vlagatelju iz prejšnjega odstavka potrdilo o vpisu v register virov sevanja, če iz prigrasitve namere izhaja, da je vlagatelj tudi imetnik dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti, pri kateri se uporabljajo viri sevanja, ki se vpisujejo v register.

15. člen

(vloga za pridobitev dovoljenja za uporabo vira sevanja)

(1) K vlogi za pridobitev dovoljenja za uporabo vira sevanja je treba predložiti oceno varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji in tehnično dokumentacijo o viru sevanja, pogojih za njegovo uporabo in hrambo, ukrepih varstva pred sevanji v zvezi z uporabo, vzdrževanju, ravnanju ob

izrednih dogodkih in ravnanju z odpadnimi radioaktivnimi snovmi.

(2) Vsebina vloge in vsebina dokumentacije iz prejšnjega odstavka vključuje predvsem:

- podroben opis vira sevanja in opis prostora, kjer se bo vir sevanja uporabljal,
- opis ukrepov varstva posameznikov pred ionizirajočimi sevanji in fizičnega varovanja vira sevanja,
- načrt ravnanja z radioaktivnimi odpadki, ki nastajajo zaradi uporabe vira sevanja,
- opis izpustov odpadnih radioaktivnih snovi v okolje,
- veljavno dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti,
- dokazilo, da je bila priglášena namera o uporabi vira sevanja, če je ta predpisana po tem zakonu.

(3) Dovoljenje izda pristojno ministrstvo iz drugega odstavka 9. člena tega zakona, če iz predložene dokumentacije ugotovi, da so izpolnjeni vsi pogoji za nameravano uporabo vira sevanja.

(4) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, podrobneje določita vsebino vloge za pridobitev dovoljenja za uporabo vira sevanja ter obseg in vsebino tehnične dokumentacije iz prvega odstavka tega člena.

16. člen

(predpisi v zvezi z uporabo vira sevanja)

(1) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, določita pravila ravnanja za uporabo in hrambo posameznih vrst virov sevanja in pogoje za njihovo uporabo ter ukrepe sevalne varnosti, ki jih morajo izvajati uporabniki teh virov.

(2) Minister, pristojen za zdravje v zvezi s posamezno vrsto vira sevanja, ki se ga uporablja pri radioloških posegih, predpiše pogoje za osebe, ki izvajajo tehnične preglede virov sevanja, ki se jih uporablja pri izvajanju sevalne dejavnosti v zdravstvu in veterinarstvu, ter pogoje za usposobljenost oseb, ki vzdržujejo, umerjajo ali opravljajo druga podobna dela na teh virih sevanja, obveznost rednega tehničnega pregledovanja, ter druge pogoje za uporabo teh virov.

3. VARSTVO LJUDI PRED IONIZIRAJOČIMI SEVANJI

3.1 Splošna načela

17. člen

(obveznosti izvajalca sevalne dejavnosti)

Izvajalec sevalne dejavnosti mora:

- upravičiti izvajanje vsake nove sevalne dejavnosti in dokazati, da bodo koristi zaradi izvajanja nove sevalne dejavnosti večje od škode za zdravje ljudi,
- ponovno upravičiti izvajanje sevalne dejavnosti, za katero je že bilo izdano dovoljenje, če se pojavijo novi in pomembni dokazi ter spoznanja o njihovi učinkovitosti ali posledicah za zdravje ljudi,
- optimizirati varstvo ljudi in okolja pred ionizirajočimi sevanji tako, da so izpostavljenosti ob upoštevanju gospodarskih in družbenih dejavnikov na kolikor mogoče nizki vendar razumno dosegljivi ravni,
- uporabljati dozne ograde pri optimizaciji varstva pred ionizirajočimi sevanji,
- zagotoviti, da zaradi izvajanja dejavnosti doze izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov ter posameznikov v prebivalstva ne presegajo predpisanih mejnih vrednosti.

3.2 Ocena upravičenosti

18. člen

(ocena upravičenosti izvajanja sevalne dejavnosti)

(1) K vlogi za izdajo dovoljenja za izvajanje nove vrste sevalne dejavnosti in dovoljenja za uporabo nove vrste vira sevanja ali novega načina uporabe že preskušene vira sevanja je treba priložiti oceno upravičenosti.

(2) Ministrstvo, pristojno za izdajo dovoljenja, lahko zahteva izdelavo ocene upravičenosti tudi za izdajo dovoljenja za izvajanje že uveljavljenih sevalnih dejavnosti ali uporabo že preskušene vira sevanja, če razpolaga z novimi in pomembnimi dokazi o njihovih učinkih ali posledicah.

(3) Obseg in vsebino ocene upravičenosti in merila za njeno uporabo za primere iz prvega in drugega odstavka tega člena se določijo na podlagi pomena dokazov o učinkih in posledicah iz prejšnjega odstavka v postopku za izdajo dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti ali dovoljenja za uporabo vira sevanja.

3.3 Mejne doze

19. člen

(mejne doze)

(1) Za izpostavljene delavce, praktikante, študente, nosečnice, doječe ženske in posameznike iz prebivalstva vlada določi mejne doze in z mejnimi dozami povezane obvezne ukrepe ter način izračuna in uporabo doznih ograd pri načrtovanju in optimizaciji sevalne dejavnosti.

(2) Vsota doz, ki jo zaradi izpostavljenosti pri izvajanju sevalnih dejavnosti prejme izpostavljeni delavec, praktikant, študent, nosečnica ali doječa ženska ali posameznik iz prebivalstva, ne sme presegati predpisanih mejnih doz.

(3) Predpisane mejne doze ne veljajo za:

- izpostavljenost posameznikov med njihovim zdravniškim pregledom ali v času zdravljenja,
- izpostavljenost posameznikov, ki zavestno in prostovoljno izven svoje poklicne dejavnosti pomagajo pri negi in skrbi za udobje bolnika med zdravstvenim pregledom ali zdravljenjem,
- izpostavljenost prostovoljcev, ki sodelujejo pri medicinskih in biomedicinskih raziskavah in so seznanjeni s tveganjem.

(4) Način izračuna in uporabe doznih ograd vlada določijo tudi za primere izpostavljenosti prostovoljcev iz prejšnjega odstavka.

20. člen

(prepovedi in druge obveznosti v zvezi z izpostavljenostjo delavcev)

(1) Osebo mlajšo od 18 let je prepovedano zaposliti na delovnem mestu, na katerem bi postala izpostavljeni delavec.

(2) Takoj, ko noseča ženska delodajalca obvesti o nosečnosti, jo mora delodajalec premestiti na delovno mesto, kjer se ne dela z viri sevanja. Če pa noseča ženska sama želi še naprej delati z viri sevanja, ji mora delodajalec zagotoviti take pogoje, da bo ekvivalentna doza za nerojenega otroka tako nizka, kot je to razumno mogoče doseči, in da ta doza v preostalem obdobju nosečnosti ne bo presegla mejne doze za posameznika iz prebivalstva.

(3) Delodajalec mora doječo žensko takoj, ko ga ta obvesti o svojem stanju, začasno premestiti na delovno mesto, kjer ni tveganja za radioaktivno kontaminacijo telesa.

(4) Razporeditev po drugem in tretjem odstavku tega člena ne sme povzročiti noseči ali doječi ženski glede pogojev dela manj ugodnega položaja.

21. člen

(opravljanje izjemnih nalog)

(1) Ne glede na predpisane mejne doze lahko ministrstvo, pristojno za zdravje, za posameznega izpostavljenega delavca dovoli, za opravljanje izjemnih nalog, preseganje mejne doze, če gre za časovno omejeno izpostavljenost in če se opravljajo delovne naloge na omejenem in v naprej določenem delovnem območju. V dovoljenju iz prejšnjega stavka se določi tudi največje preseganje mejnih doz za opravljanje izjemnih nalog.

(2) Delodajalec ne sme odrediti izpostavljenemu delavcu opravljanja izjemnih nalog iz prejšnjega odstavka, če v to izpostavljeni delavec ne privoli.

(3) Minister, pristojen za zdravje, določi pogoje za izdajo dovoljenja iz prvega odstavka tega člena in obvezne ukrepe, ki jih je treba izvesti zaradi zmanjšanja posledic čezmerne izpostavljenosti delavca.

22. člen

(ocenjevanje doz)

Minister, pristojen za zdravje, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, določi metodologijo za ocenjevanje doze zaradi zunanjih ionizirajočih sevanj in doze zaradi vnosa radioaktivnih snovi v telo.

3.4 Varstvo izpostavljenih delavcev

3.4.1 Ukrepi zmanjševanja izpostavljenosti na delovnem mestu

23. člen

(temeljni varstva pred sevanji)

(1) Delodajalec mora pri izvajanju sevalne dejavnosti zaradi varstva izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov pred ionizirajočimi sevanji (v nadaljnjem besedilu: varstvo pred sevanji) zagotoviti:

1. izdelavo ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji ter izdelavo načrta optimizacije varstva ljudi in okolja pred ionizirajočimi sevanji v vseh delovnih pogojih;
2. predhodni pregled načrta prostorov objekta in naprav v njem glede varstva pred ionizirajočimi sevanji;
3. razvrstitev delovišč in njihovih označitev na opazovana in nadzorovana območja glede na oceno pričakovanih letnih doz ter verjetnost in velikost potencialnih izpostavljenosti;

4. razvrstitev izpostavljenih delavcev v dve kategoriji glede na verjetnost in velikost potencialne izpostavljenosti;

5. izvajanje pisnih tehničnih, zdravstvenih in administrativnih postopkov, povezanih z obratovanjem ali upravljanjem sevalnega, jedrskega ali manj pomembnega sevalnega objekta ali uporabo vira sevanja;

6. usposabljanje izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov, ki uporabljajo vire sevanja ali delajo na opazovanem in nadzorovanem območju, obnavljanje znanja in redno preverjanje usposobljenosti v zvezi s postopki varstva pred sevanji;

7. seznanitev izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov z vsebino tehničnih, zdravstvenih in administrativnih postopkov, povezanih z obratovanjem, upravljanjem ali uporabo vira sevanja;

8. seznanitev izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov o tveganjih za zdravje, posebej pa seznanitev žensk o nujnosti zgodnje naznanitve nosečnosti in dojenja;

9. izvajanje nadzornih ukrepov, meritev in ocene izpostavljenosti na delovnih mestih na različnih področjih in delovnih pogojih, vključno z osebno dozimetrijo;

10. zaščitno opremo in preverjanje učinkovitosti zaščitne opreme in postopkov zaščite in reševanja;

11. redno umerjanje merilne opreme, preverjanje njene uporabnosti in pravilne uporabe;

12. zdravstveni nadzor;

13. takojšnje obveščanje pristojnih ministrstev v primeru preseganja mejnih doz, kontaminacije delovnega okolja ali izrednega dogodka.

(2) Ne glede na obveznosti delodajalca iz prejšnjega odstavka mora izpostavljeni delavec, praktikant in študent, kolikor je mogoče, sam prispevati k izvajanju ukrepov varstva pred sevanji, kot jih določa ta zakon.

(3) Ukrepe varstva pred sevanji iz prejšnjega odstavka je treba izvesti pri sevalni dejavnosti, pri kateri je mogoče, da letna izpostavljenost delavcev presega vrednost letne učinkovite mejne doze za posameznika iz prebivalstva ali eno desetino predpisane mejne ekvivalentne doze za očesne leče, kožo ali okončine za izpostavljenega delavca.

(4) Usposabljanje izpostavljenih delavcev, praktikantov ali študentov iz 6. točke prvega odstavka tega člena lahko izvajajo osebe, ki so pridobile pooblastilo za izvajanje del pooblaščenega izvedenca varstva pred sevanji iz 27. člena tega zakona.

(5) Minister, pristojen za zdravje, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, določi: pogoje dela in obveznosti delodajalca na opazovanih in nadzorovanih območjih glede nadzora varstva pred sevanji; obveznosti delodajalca glede posebnega varstva pred sevanji za praktikante in študente; merila za razvrstitev in označitev delovišč iz 3. točke prvega odstavka tega člena; merila za razvrstitev izpostavljenih delavcev po 4. točki prvega odstavka tega člena; obseg, vsebine ter pogoje usposabljanja, seznanjanja in preverjanja usposobljenosti izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov.

24. člen

(ocena varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji)

(1) Delodajalec mora zagotoviti izdelavo ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji, s katero predhodno oceni naravo in velikost sevalnega tveganja za izpostavljene delavce, praktikante in študente ter izdelava načrt optimizacije varstva pred ionizirajočimi sevanji v vseh delovnih pogojih sevalne dejavnosti.

(2) Za vir sevanja, ki ni sevalni objekt ali jedrski objekt, mora ocena varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji vsebovati tudi načrt ukrepov za preprečevanje izrednih dogodkov in ukrepov zaščite in reševanja v primeru izrednega dogodka.

(3) Oceno varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji, ki jo je potrdilo ministrstvo, pristojno za zdravje, mora delodajalec priložiti:

- vlogi za izdajo dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti,
- vlogi za izdajo dovoljenja za uporabo vira sevanja,
- vlogi za podaljšanje dovoljenj iz prvih dveh alinej tega odstavka.

(4) Minister, pristojen za zdravje, določi vsebino in obseg ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji ter obliko vloge za potrditev ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji.

25. člen

(ocena varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji v sevalnih in jedrskih objektih)

(1) Če delodajalec upravlja sevalni objekt ali jedrski objekt, je ocena varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji vključena v varnostno poročilo kot njegov sestavni del.

(2) Delodajalec iz prejšnjega odstavka mora pridobiti od ministrstva, pristojnega za zdravje, potrditev ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji preden posreduje varnostno poročilo ali njegovo spremembo v odobritev.

26. člen

(pregled ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji)

(1) Delodajalec mora zagotoviti pregled ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji:

- v predpisanih rokih,
- na zahtevo pristojnega inšpektorja,
- neposredno po vsakem izrednem dogodku,
- po zaključku sanacijskih del za odpravo posledic izrednega dogodka.

(2) Pregled ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji delodajalec zaključi s poročilom.

(3) Če iz poročila iz prejšnjega odstavka izhaja, da je treba zaradi izboljšanja varstva izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov pred ionizirajočimi sevanji spremeniti ali dopolniti ukrepe varstva, mora delodajalec pripraviti predlog sprememb ukrepov varstva pred ionizirajočimi sevanji in v zvezi z njimi zagotoviti izdelavo sprememb ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji.

(4) Spremembe ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji so veljavne, če jih potrdi ministrstvo, pristojno za zdravje.

(5) Delodajalec mora začeti z uvajanjem sprememb ukrepov varstva pred ionizirajočimi sevanji, ko mu ministrstvo, pristojno za zdravje, odobri spremembe ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji.

(6) Minister, pristojen za zdravje, podrobneje določi roke rednih pregledov in pogoje za pregled ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji, roke posredovanja sprememb ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji v odobritev, obvezne vsebine sprememb ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji in druge pogoje v zvezi z obveznostjo pregledovanja.

(7) Proti odločbi o zavrnitvi ali odobritvi spremembe ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji ni pritožbe.

27. člen

(pooblaščen izvedenci varstva pred sevanji)

(1) Delodajalci se morajo o izdelavi ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji, delovnih pogojih izpostavljenih delavcev, obsegu izvajanja ukrepov varstva pred sevanji na opazovanih in nadzorovanih območjih, preverjanju učinkovitosti teh ukrepov, rednem umerjanju merilne opreme in preverjanju uporabnosti zaščitne opreme posvetovati s pooblaščenimi izvedenci varstva pred sevanji.

(2) Pooblaščen izvedenci varstva pred sevanji so pravne ali fizične osebe, ki pridobijo pooblastilo ministrstva, pristojnega za zdravje.

(3) Pooblastilo iz prejšnjega odstavka se izda za posamezno področje varstva pred sevanji ali več področij varstva pred sevanji skupaj ter za čas največ petih let.

(4) Pooblaščen izvedenci varstva pred sevanji morajo o svojem delu ministrstvu, pristojnemu za zdravje, poročati najmanj vsako leto, na njeno zahtevo, pa tudi pogosteje.

(5) Ministrstvo, pristojno za zdravje, odvzame pooblastilo za pooblaščenega izvedenca varstva pred sevanji, če je komisija za preverjanje izpolnjevanja pogojev za pooblaščenega izvedenca varstva pred sevanji iz 28. člena tega zakona pri pregledu rednega preverjanja ali pri izrednem pregledu na pobudo pristojnega inšpektorja ugotovila, da pooblaščen izvedenec ne izpolnjuje pogojev, na podlagi katerih je bilo pooblastilo izdano.

28. člen

(pridobitev pooblastila za izvedenca varstva pred sevanji)

(1) Pravne ali fizične osebe pridobijo pooblastilo za izvajanje del pooblaščenega izvedenca varstva pred sevanji, če za posamezno področje varstva pred sevanji imenujejo odgovorne strokovnjake ter izmed njih določijo odgovornega vodjo strokovnjakov varstva pred sevanji in če izpolnjujejo za izvajanje del pooblaščenega izvedenca predpisane pogoje.

(2) Odgovorni strokovnjak varstva pred sevanji je lahko posameznik, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je končal univerzitetni študij in
- da ima po končanem študiju najmanj sedem let delovnih izkušenj na področju ionizirajočih sevanj.

(3) Izvajanje preverjanja pogojev za izvajanje del pooblaščenega izvedenca varstva pred sevanji zagotavlja ministrstvo, pristojno za zdravje.

(4) V soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, minister, pristojen za zdravje, določi program preverjanja pogojev iz prejšnjega odstavka in imenuje posebno tričlansko komisijo, ki jo sestavljajo strokovnjaki na področju varstva pred sevanji za preverjanje izpolnjevanja teh pogojev.

(5) Tuja pravna ali fizična oseba pridobi pooblastilo za izvajanje del pooblaščenega izvedenca varstva pred sevanji, če ima po predpisih države, v kateri je registrirana za opravljanje izvedeniških del varstva pred sevanji, enakovredna pooblastila, kot jih za izvedenca za varstvo pred sevanji določa ta zakon.

(6) Izpolnjevanje pogojev tujih pravnih ali fizičnih oseb iz prejšnjega odstavka se ugotavlja po postopku priznavanja kvalifikacij takim osebam, kot ga določa zakon o postopku priznavanja kvalifikacij državljanom držav članic Evropske unije za opravljanje reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 21/2002).

(7) Minister, pristojen za zdravje, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, določi podrobneje način in obseg rednega in izjemnega poročanja ter druge pogoje v zvezi z izvajanjem del pooblaščenega izvedenca za posamezna področja varstva pred sevanji.

3.4.2 Ugotavljanje izpostavljenosti delavcev

29. člen

(ugotavljanje izpostavljenosti delavcev)

(1) Delodajalec mora zagotoviti, da se redno ugotavlja izpostavljenost delavcev in meri sevanje na delovnem mestu, v primeru interventne izpostavljenosti ali izpostavljenosti ob izrednem dogodku in da se rezultate ugotavljanja izpostavljenosti in merjenja sevanja hrani in o njih poroča ministrstvu, pristojnemu za zdravje.

(2) Ugotavljanje izpostavljenosti delavcev in merjenja sevanja na delovnem mestu lahko izvajajo pravne osebe, ki pridobijo od ministrstva, pristojnega za zdravje, pooblastilo za izvajanje nalog dozimetrije.

30. člen

(pooblaščeni izvajalci dozimetrije)

(1) Pravne osebe pridobijo pooblastilo za izvajanje nalog dozimetrije, če imajo organizirano službo za dozimetrijo in redno zaposlene odgovorne strokovnjake za dozimetrijo ter izmed njih določijo odgovornega vodjo strokovnjakov za dozimetrijo.

(2) Odgovorni strokovnjak za dozimetrijo je lahko posameznik, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je končal univerzitetni študij in
- da ima po končanem študiju najmanj pet let delovnih izkušenj s področja izvajanja nalog dozimetrije.

(3) Izvajanje preverjanja pogojev za izvajanje nalog dozimetrije zagotavlja ministrstvo, pristojno za zdravje.

(4) Minister, pristojen za zdravje, določi program preverjanja pogojev iz prejšnjega odstavka in imenuje posebno tričlansko komisijo, ki jo sestavljajo strokovnjaki na področju dozimetrije, za preverjanje izpolnjevanja teh pogojev.

(5) Pooblastilo iz prvega odstavka tega člena se izda za čas največ petih let.

(6) Ministrstvo, pristojno za zdravje, odvzame pooblastilo za pooblaščenega izvajalca dozimetrije, če je komisija za preverjanje izpolnjevanja pogojev za izvajanje nalog dozimetrije pri pregledu rednega preverjanja ali pri izrednem pregledu na pobudo pristojnega inšpektorja ugotovila, da pooblaščen izvajalec dozimetrije ne izpolnjuje pogojev, na podlagi katerih je bilo pooblastilo izdano.

(7) Minister, pristojen za zdravje, določi podrobneje osnove organiziranosti službe za dozimetrijo in evidence strokovnjakov za dozimetrijo.

31. člen

(obveznosti pooblaščenih izvajalcev dozimetrije)

(1) Pooblaščen izvajalec dozimetrije morajo poročati delodajalcu in ministrstvu, pristojnemu za zdravje, o meritvah prejetih doz izpostavljenih delavcev, vključno z rezultati meritev na delovnem mestu, ki so bili uporabljeni za oceno osebnih doz.

(2) Delodajalec mora zagotoviti, da se rezultati meritev pooblaščenega izvajalca dozimetrije o ugotavljanju izpostavljenosti delavca posredujejo pooblaščenemu zdravniku, ki izvaja zdravstveni nadzor tega delavca, in da je o svoji prejeti dozi izpostavljeni delavec tudi sam seznanjen.

(3) Če gre za interventno izpostavljenost ali izpostavljenost ob izrednem dogodku, mora pooblaščen izvajalec dozimetrije zagotoviti, da so rezultati ugotavljanja izpostavljenosti delavcev in rezultati o meritvah prejetih doz v primerih preseganja mejnih doz na razpolago ministrstvu, pristojnemu za okolje, in ministrstvu, pristojnemu za zdravje, ter delodajalcu in pooblaščenemu zdravniku v najkrajšem možnem času.

(4) Minister, pristojen za zdravje, podrobneje predpiše:

- pogoje, način izvajanja, obseg in pogostost ugotavljanja sevanja na delovnem mestu,
- način vrednotenja prejetih doz tudi za primere, ko neposredne meritve prejetih doz niso možne,
- vrsto in kakovost odobrene in tipsko preverjene merilne opreme,

- način in obseg poročanja o rezultatih ugotavljanja izpostavljenosti delavcev in o prejetih dozah v primerih izvajanja intervencijskih ukrepov in v primerih dovoljenega preseganja mejnih doz zaradi opravljanja izjemnih nalog,

- način in čas hranjenja podatkov ugotavljanja izpostavljenosti delavcev, ki ga mora zagotoviti delodajalec.

32. člen

(podatki o izpostavljenosti delavcev)

(1) Podatki o osebnih dozah izpostavljenih delavcev se lahko posredujejo pooblaščenemu zdravniku v nadaljnjo obdelavo in v centralno evidenco doz iz 33. člena tega zakona samo na podlagi pisne privolitve izpostavljenega delavca.

(2) Pisno izjavo izpostavljenega delavca o tem, da dovoli posredovanje podatkov o svojih osebnih dozah v nadaljnjo uporabo skladno z določbami tega zakona, zagotovi delodajalec.

(3) Če izpostavljeni delavec, praktikant ali študent ne privoli v podpis izjave iz prejšnjega odstavka, ga delodajalec ne sme razporediti na delovno mesto, ki je izpostavljeno ionizirajočemu sevanju.

33. člen

(zbirke podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev)

(1) Zaradi ukrepov optimizacije varstva pred ionizirajočimi sevanji in ocenjevanja upravičenosti posameznih sevalnih dejavnosti ter upoštevanja predpisanih mejnih doz se za izpostavljene delavce, ki izvajajo sevalne dejavnosti, vzpostavijo in vodijo zbirke podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev.

(2) Zbirke podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev upravljajo:

- delodajalci za osebne doze svojih in zunanjih delavcev,
- pooblaščen zdravniki za osebne doze izpostavljenih delavcev, za katere opravljajo zdravstveni nadzor,
- ministrstvo, pristojno za zdravje, za osebne doze vseh izpostavljenih delavcev.

(3) Pooblaščen izvajalci dozimetrije morajo v predpisanih rokih posredovati podatke o osebnih dozah izpostavljenih delavcev v centralno evidenco osebnih doz, ki jo vodi ministrstvo, pristojno za zdravje.

(4) Zbirke podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev vsebujejo naslednje podatke: ime in priimek delavca, rojstni datum, rojstni kraj, država rojstva, spol delavca, državljanstvo, poklic delavca, izobrazba, delovno mesto, začetek in konec dela pri delodajalcu, opis delovnega mesta in vira sevanja, datum začetka in prenehanja dela z virom sevanja, ocenjeno mesečno dozo, kumulativno dozo in način meritve ter podatke o prejetih dozah v primerih izrednega dogodka, izvajanja intervencijskih ukrepov in dovoljene presegevanja mejnih doz zaradi opravljanja izjemnih nalog.

(5) Podatki o osebnih dozah izpostavljenega delavca se hranijo, dokler delavec ne dopolni 75 let oziroma bi to starost dopolnil, vendar ne manj kot 30 let po prenehanju opravljanja del izpostavljenega delavca.

(6) Minister, pristojen za zdravje, podrobneje določi način upravljanja s podatki o osebnih dozah izpostavljenih delavcev, roke za posredovanje podatkov v centralno evidenco doz ter obveznosti in način posredovanja podatkov iz centralne evidenco doz ministrstvu, pristojnemu za okolje, izpostavljenim delavcem in delodajalcem. Za izpostavljene delavce lahko minister, pristojen za zdravje, določi tudi vsebino in obliko osebne sevalne izkaznice, v katero se vnašajo prejete osebne doze delavca in drugi podatki iz zbirke podatkov o osebnih dozah.

3.4.3 Organizacijski ukrepi varstva izpostavljenih delavcev

34. člen

(organizacijska enota varstva pred sevanji)

(1) Izvajalec sevalne dejavnosti, ki upravlja jedrski ali sevalni objekt, mora za izvajanje in načrtovanje ukrepov varstva pred ionizirajočimi sevanji zagotoviti delovanje posebne organizacijske enote za varstvo pred sevanji, ki je odgovorna za izvajanje ukrepov varstva pred sevanji.

(2) Organizacijska enota za varstvo pred sevanji mora delovati ločeno od drugih organizacijskih enot.

(3) Več izvajalcev sevalne dejavnosti iz prvega odstavka tega člena lahko ustanovi za opravljanje nalog varstva pred sevanji skupno organizacijsko enoto za varstvo pred sevanji.

(4) Minister, pristojen za zdravje, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, predpiše organizacijsko zasnovo enote varstva pred sevanji v objektih iz prvega odstavka tega člena ter pogoje za kakovost opreme, obseg in vsebine njenega dela.

35. člen

(odgovorna oseba za varstvo pred sevanji)

(1) Izvajalec sevalne dejavnosti, ki ne upravlja sevalnega objekta ali jedrskega objekta, mora določiti odgovorno osebo za varstvo pred sevanji.

(2) Odgovorna oseba za varstvo pred sevanji skrbi za izvajanje in načrtovanje ukrepov varstva pred ionizirajočimi sevanji in sodeluje s pristojnimi ministrstvi v zadevah varstva pred ionizirajočimi sevanji.

(3) Izvajalec sevalne dejavnosti mora odgovorni osebi za varstvo pred sevanji zagotoviti strokovno samostojnost pri delu in ustrezne delovne razmere.

(4) Izvajalec sevalne dejavnosti mora sporočiti ministrstvu, ki je izdalo dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti, koga je imenoval za odgovorno osebo za varstvo pred sevanji in njegova pooblastila.

36. člen

(usposobljenost izvajalcev varstva pred sevanji)

(1) Delavci, ki opravljajo naloge varstva pred sevanji v organizacijski enoti varstva pred sevanji, in odgovorne osebe za varstvo pred sevanji so posamezniki, ki so končali univerzitetni študij ali visoko šolo in imajo opravljen strokovni izpit za opravljanje nalog varstva pred sevanji.

(2) Posamezniki iz prejšnjega odstavka so lahko tudi tehniki ustrezne stroke, ki zagotavlja znanja, potrebna za opravljanje nalog varstva pred sevanji, če opravijo strokovni izpit za opravljanje nalog varstva pred sevanji.

(3) V soglasju z ministrom, pristojnim za izobraževanje, določi minister, pristojen za zdravje, in minister, pristojen za okolje, seznam izobraževalnih programov ter program in način opravljanja strokovnega izpita za opravljanje nalog varstva pred sevanji, način določanja izpitnih komisij, stroške izpitov in evidenco o opravljenih izpilih.

(4) Izvajanje strokovnih izpitov za opravljanje nalog varstva pred sevanji zagotavlja ministrstvo, pristojno za zdravje.

37. člen

(varstvo delavcev zunanjega izvajalca sevalne dejavnosti)

(1) Zunanji izvajalec sevalne dejavnosti mora za svoje izpostavljene delavce sam ali posredno preko pogodbe z upravljavcem objekta, v katerem so viri sevanja, zagotoviti, da:

- njihove doze ne presežejo predpisanih mejnih doz,
- so primerno usposobljeni in seznanjeni z ukrepi varstva pred sevanji,
- se za njih ugotavlja izpostavljenost po določbah tega zakona,
- se posredujejo podatki o njihovih osebnih dozah v centralno evidenco osebnih doz,
- imajo zdravstveni nadzor v predpisanem obsegu,
- se izvajajo vsi ukrepi njihovega varstva pred sevanji po določbah tega zakona.

(2) Upravljavec objekta, v katerem izpostavljeni delavci zunanjega izvajalca sevalne dejavnosti izvajajo dela, je neposredno odgovoren za varstvo teh delavcev pred ionizirajočimi sevanji v obsegu, ki je neposredno povezan z značilnostmi nadzorovanega območja in dela na njem.

(3) Zunanji izvajalec mora upravljavcu objekta pred začetkom del v nadzorovanem območju posredovati osebne podatke, ocene zdravstvene delazmožnosti, datum zadnje-

ga zdravstvenega pregleda in vrednosti prejetih doz svojih izpostavljenih delavcev v obdobju zadnjih petih let in kumulativno dozo.

(4) Če je zunanji izvajalec tuja pravna oseba, mora upravljavec objekta podatke o izpostavljenih delavcih iz prejšnjega odstavka posredovati tudi ministrstvu, pristojnemu za zdravje, zaradi vpisa podatkov v centralno evidenco osebnih doz.

(5) Upravljavec objekta ne sme začeti del z izpostavljenimi delavci zunanjega izvajalca, če mu ta ni posredoval podatkov iz tretjega odstavka tega člena ali, če izpostavljeni delavec zunanjega izvajalca ni vpisan v centralni evidenci osebnih doz ali, če je iz posredovanih podatkov razvidno, da delavci zunanjega izvajalca po določbah tega zakona ne morejo opravljati del v nadzorovanem območju.

(6) Izpostavljeni delavec zunanjega izvajalca sevalne dejavnosti mora, kolikor je mogoče, sam prispevati k izvajanju ukrepov varstva pred sevanji, kot jih določa ta zakon.

(7) Zunanji izvajalec sevalne dejavnosti, ki je tuja pravna oseba, lahko izvaja dela v nadzorovanem območju, če je pridobil v svoji državi dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti pod pogoji in po postopkih, ki so enakovredni pogojem in postopkom za pridobitev dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti iz tega zakona.

(8) Zunanjemu izvajalcu sevalne dejavnosti potrdi izpolnjevanje pogojev iz prejšnjega odstavka ministrstvo, pristojno za okolje, za izvajalce sevalne dejavnosti v zdravstvu pa ministrstvo, pristojno za zdravje.

(9) Minister, pristojen za zdravje, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, podrobneje določi za upravljavce objektov in za zunanje izvajalce sevalnih dejavnosti obveznosti glede varstva pred sevanji izpostavljenih delavcev zunanjega izvajalca sevalne dejavnosti in način posredovanja in shranjevanja podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev zunanjega izvajalca sevalne dejavnosti v centralni evidenci osebnih doz.

38. člen

(razporeditev delavca in ugovor na razporeditev)

(1) Delodajalec ne sme razporediti delavca na delo v nadzorovanem območju, če zanj ni zagotovil meritve prejetih doz pri pooblaščenem izvajalcu dozimetrije ali če delavec ni vpisan v centralno evidenco osebnih doz.

(2) Če organizacijska enota ali oseba, odgovorna za varstvo pred sevanji, delavec ali pooblaščen zdravnik meni, da pri razporeditvi delavca na delo v nadzorovanem območju, ki jo je odredil delodajalec, niso bili upoštevani temelji varstva pred sevanji, lahko podajo ugovor na razporeditev.

(3) Ugovor iz prejšnjega odstavka je treba podati ministrstvu, pristojnemu za zdravje, v osmih dneh po razporeditvi delavca.

(4) O ugovoru na razporeditev delavca odloči ministrstvo, pristojno za zdravje, na podlagi mnenja zdravniške komisije, ki jo za pripravo strokovnega mnenja za reševanje ugovorov imenuje minister, pristojen za zdravje.

3.4.4 Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev

39. člen

(zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev)

(1) Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev temelji na načelih, ki veljajo za medicino dela na splošno.

(2) Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev opravljajo pooblaščen zdravniki.

(3) Delodajalec ne sme zaposliti ali razvrstiti delavca za kakršenkoli čas na delovno mesto izpostavljenega delavca,

če je po ugotovitvah zdravstvenega nadzora nezmožen za to delovno mesto.

(4) Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev iz drugega odstavka tega člena mora v celotnem predpisanem obsegu zagotoviti delodajalec.

(5) Delodajalec mora zagotoviti izredni zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev vsakokrat, ko je bila presežena ali obstaja sum, da je bila presežena, ena od predpisanih mejnih doz ali na zahtevo ministrstva, pristojnega za zdravje, če ta oceni, da je prišlo do čezmerne izpostavljenosti.

(6) Minister, pristojen za zdravje, določi obseg zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev, ki delajo na opazovanem in nadzorovanem območju, merila za določitev posebnega zdravstvenega nadzora, dekontaminacije in nadaljnega zdravljenja izpostavljenih delavcev v primerih preseganja mejnih doz.

40. člen

(zdravstveni nadzor po prenehanju dela)

(1) Minister, pristojen za zdravje, določi merila, na podlagi katerih lahko pooblaščen zdravnik uveljavi zdravstveni nadzor po prenehanju dela izpostavljenega delavca v obliki nadaljnjih pregledov, ukrepov dekontaminacije ali drugih ukrepov zdravstvenega varstva.

(2) Zdravstveni nadzor po prenehanju dela izpostavljenega delavca odredi ministrstvo, pristojno za zdravje, na podlagi pobude pooblaščenega zdravnika, njegovo izvajanje pa mora zagotoviti delodajalec, pri katerem je bil delavec izpostavljen ionizirajočim sevanjem.

41. člen

(evidenca zdravstvenega varstva izpostavljenih delavcev)

(1) Evidenca zdravstvenega varstva izpostavljenega delavca se vodi in dopolnjuje po predpisih o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva, dokler delavec opravlja dela izpostavljenega delavca, hrani pa se jih dokler izpostavljeni delavec ne dopolni 75 let, oziroma bi to starost dopolnil, vendar ne manj kot 30 let po prenehanju opravljanja del izpostavljenega delavca, ki so povezana s sevalno dejavnostjo.

(2) Evidenca zdravstvenega varstva izpostavljenih delavcev morajo poleg podatkov, predpisanih za zbirke podatkov s področja zdravstvenega varstva, vsebovati tudi podatke o vrsti opravljanja del v okviru sevalne dejavnosti, rezultatih zdravniških pregledov pred zaposlitvijo ali razporeditvijo med izpostavljene delavce, rednih zdravstvenih pregledih in podatke o prejetih osebnih dozah.

(3) Minister, pristojen za zdravje, določi način vodenja ter vsebino evidenc zdravstvenega varstva izpostavljenih delavcev in način hranjenja teh evidenc v celotnem obdobju, določenem s tem zakonom.

42. člen

(zahteva za presojo ocene zdravstvene delazmožnosti in odrejenih ukrepov zdravstvenega nadzora)

(1) Izpostavljeni delavec, delodajalec in organizacijska enota ali oseba, odgovorna za varstvo pred sevanji, lahko podajo zahtevo za presojo ocene zdravstvene delazmožnosti, ki jo je za izpostavljenega delavca izdelal pooblaščen zdravnik.

(2) Izpostavljeni delavec in delodajalec lahko podata zahtevo za presojo odreditve posebnih zdravstvenih pregledov zaradi preseganja mejnih doz, ki jih je za izpostavljenega delavca odredil pooblaščen zdravnik.

(3) Zahteva za presojo iz prejšnjih odstavkov se uveljavlja v skladu s predpisi na področju preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev.

3.4.5 Organiziranost zdravstvenega nadzora

43. člen

(nosilci zdravstvenega nadzora)

(1) Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev se izvaja v okviru mreže javne zdravstvene službe.

(2) Izvajalci zdravstvene dejavnosti so pooblašteni zdravniki, ki jih za zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev pooblasti minister, pristojen za zdravje.

(3) Minister, pristojen za zdravje, določi pogoje, ki jih morajo izpolnjevati pooblašteni zdravniki.

44. člen

(zdravstveni nadzor v primeru izrednega dogodka)

(1) Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev in prebivalstva v primeru izrednega dogodka zagotavlja država.

(2) Vlada v načrtu izvajanja ukrepov zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev in prebivalstva v primeru izrednih dogodkov določi nosilce izvajanja ukrepov zdravstvenega nadzora in obseg sredstev za izvedbo ukrepov zdravstvenega nadzora, obveznosti za izvajalce sevalne dejavnosti v zvezi s financiranjem zdravstvenega nadzora v primeru izrednih dogodkov ter druge pogoje, pomembne za učinkovitost izvedbe ukrepov zdravstvenega nadzora.

3.4.6 Izpostavljenost zaradi prisotnosti naravnih virov sevanja

45. člen

(sistematično pregledovanje delovnega in bivalnega okolja)

(1) Ministrstvo, pristojno za zdravje, zagotavlja varstvo pred povečano izpostavljenostjo delavcev in posameznikov iz prebivalstva zaradi naravnih virov sevanja s sistematičnim pregledovanjem delovnega in bivalnega okolja.

(2) Varstvo iz prejšnjega odstavka se zagotavlja:

– kjer so delavci oziroma posamezniki iz prebivalstva izpostavljeni radonovim ali toronovim potomcem, sevanju gama ali kakršnikoli drugi izpostavljenosti zaradi naravnih virov v bivalnem okolju in na delovnih mestih, kot je na primer v toplicah, jamah, rudnikih, na mestih pod zemljo in na določenih območjih na površini zemlje,

– kjer se kopičijo materiali ali skladiščijo ali odlagajo odpadki, ki se jih običajno ne obravnava kot radioaktivne, vendar vsebujejo naravno prisotne radionuklide,

– pri letalskih prevozihi.

(3) Vlada sprejme program sistematičnega pregledovanja delovnega in bivalnega okolja za območja iz prejšnjega odstavka in ozaveščanja prebivalstva o pomenu ukrepov zmanjšanja prisotnosti naravnih virov sevanja.

46. člen

(ukrepi za zmanjšanje izpostavljenosti delavcev in posameznikov iz prebivalstva)

(1) Če se na podlagi sistematičnih pregledovanj iz prejšnjega člena ugotovi, da izpostavljenost posameznikov zaradi naravnih virov sevanja presega vrednosti mejnih doz za posameznika iz prebivalstva, ministrstvo, pristojno za zdravje, odredi delodajalcu ali upravljavcu objektov in naprav izvedbo ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti delavcev in posameznikov iz prebivalstva in izvajanje ukrepov varstva izpostavljenih delavcev v obsegu in na način, kot to velja za izvajalce sevalnih dejavnosti.

(2) Če so delavci ali posamezniki iz prebivalstva izpostavljeni radonu, veljajo ukrepi iz prejšnjega odstavka, če prejeete doze presegajo vrednosti, ki jih predpiše minister, pristojen za zdravje.

(3) Če so letalske posadke izpostavljene kozmičnemu sevanju nad mejnimi dozami za posameznika iz prebivalstva, odredi ministrstvo, pristojno za zdravje, letalskemu prevozniku:

– izdelavo ocene o izpostavljenosti delavcev,
– uveljavitev takih delovnih razporeditev, da se čim bolj zmanjša doza, ki jo prejme izpostavljena posadka,
– način obveznega seznanjanja delavcev o tveganju, ki ga povzroča izpostavljenost kozmičnemu sevanju,
– uveljavitev določb za noseče ženske iz 20. člena tega zakona.

(4) Če so doze iz drugega odstavka tega člena presežene v objektih, namenjenih izvajanju vzgojno-varstvenega, kulturnega, zdravstvenega ali izobraževalnega programa, zagotovi sredstva za izvedbo ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti iz prvega odstavka tega člena država.

3.5 Izpostavljenost v zdravstvu

47. člen

(izpostavljenost v zdravstvu)

(1) Radiološke posege zaradi diagnostike, zdravljenja in raziskovanja v zdravstvu in pravno-medicinskih postopkov lahko opravljajo osebe, ki imajo dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti in s strani ministrstva, pristojnega za zdravje, odobren program načrtovanja, napotitve, odobritve in izvajanja radioloških posegov (v nadaljnjem besedilu: program radioloških posegov).

(2) Pri radioloških posegih se lahko uporablja vire sevanja, za katere je ministrstvo, pristojno za zdravje, izdalo potrdilo o vpisu v register virov sevanja ali dovoljenje za uporabo vira sevanja.

48. člen

(program radioloških posegov)

(1) Program radioloških posegov iz prvega odstavka prejšnjega člena mora vsebovati:

– seznam radioloških posegov, ki jih imetnik dovoljenja namerava izvajati, in merila za napotitve na te posege z oceno prejetih doz za vse standardne diagnostične radiološke posege,

– seznam virov sevanja, ki se nameravajo uporabljati,

– opis vodenja in shranjevanja podatkov o izvedenih radioloških posegih,

– program zagotavljanja in preverjanja kakovosti radioloških posegov,

– poimenski seznam zdravnikov, odgovornih za radiološke posege,

– poimenski seznam pooblaščenih izvedencev medicinske fizike, odgovornih za optimizacijo radioloških posegov, ocenjevanje obsevanosti pacientov in zagotavljanja kakovosti varstva pred sevanji,

– poimenski seznam radioloških inženirjev.

(2) Program radioloških posegov odobri ministrstvo, pristojno za zdravje, za čas največ petih let.

(3) Minister, pristojen za zdravje, podrobneje določi radiološke posege, za katere je treba pridobiti odobritev programa radioloških posegov, in standardne diagnostične radiološke posege, za katere je treba podati oceno prejetih doz. Minister določi tudi obliko in obseg programa radioloških posegov, postopke načrtovanja, napotitve, odobritve in izvedbe radioloških posegov ter način in obseg poročanja o izpostavljenosti pacientov zaradi radioloških posegov.

49. člen

(pooblaščen izvedenci medicinske fizike)

(1) Naloge pooblaščenih izvedencev medicinske fizike lahko opravljajo osebe, ki pridobijo od ministrstva, pristojnega za zdravje, pooblastilo za opravljanje nalog s področja medicinske fizike.

(2) Pooblaščen izvedenec medicinske fizike je lahko posameznik, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je končal univerzitetni študij, ki zagotavlja znanja s področja medicinske fizike in
- da ima po končanem študiju najmanj pet let delovnih izkušenj s področja medicinske fizike.

(3) Izvajanje preverjanja pogojev za izvajanje del pooblaščenega izvedenca medicinske fizike zagotavlja ministrstvo, pristojno za zdravje.

(4) Minister, pristojen za zdravje, določi program preverjanja pogojev iz prejšnjega odstavka in imenuje posebno strokovno komisijo za preverjanje izpolnjevanja teh pogojev.

(5) Pooblastilo iz prvega odstavka tega člena se izda za največ pet let.

(6) Pooblaščen izvedenci medicinske fizike morajo o svojem delu ministrstvu, pristojnemu za zdravje, poročati najmanj vsako leto, na njegovo zahtevo, pa tudi pogosteje.

(7) Ministrstvo, pristojno za zdravje, odvzame pooblastilo za pooblaščenega izvedenca medicinske fizike, če je komisija za preverjanje izpolnjevanja pogojev iz četrtega odstavka tega člena pri pregledu rednega preverjanja ali pri izrednem pregledu na pobudo pristojnega inšpektorja ugotovila, da pooblaščen izvedenec ne izpolnjuje pogojev, na podlagi katerih je bilo pooblastilo izdano.

50. člen

(pogoji za izvedbo radiološkega posega)

(1) Posamezni radiološki poseg se lahko izvede samo, če ga predpiše napotni zdravnik, odobri pa zdravnik, odgovoren za radiološki poseg, ki nosi klinično odgovornost za radiološki poseg.

(2) Radiološki poseg za pravno-medicinske namene se lahko izvede, če zdravnik, odgovoren za radiološki poseg, presodi, da bi poseg lahko koristil preiskovani osebi, in oseba vanj privoli.

(3) Zdravnik, odgovoren za radiološki poseg, ob upoštevanju namena in cilja posega, v sodelovanju z radiološkim inženirjem določi takšne pogoje posega, da se ta opravi z najmanj škode za pacienta.

(4) Radiološki inženir oziroma izvajalec radiološkega posega izvede radiološki poseg skladno s pogoji dobre radiološke prakse.

(5) Pri radioloških posegih je treba zagotoviti, da:

- je pričakovana korist zaradi posega upravičena v primerjavi s tveganjem ali škodo za zdravje ljudi,
- je izpostavljenost pacientov pri diagnostičnih posegih optimizirana tako, da je prejeta doza tako nizka, kot je to razumno dosegljivo ob upoštevanju pričakovanih ciljev posega,
- je prejeta doza v radioterapiji načrtovana za vsakega pacienta posebej in to tako, da je izpostavljenost izven kliničnih volumnov tako nizka, kot je to razumno dosegljivo in izvedljivo v skladu z namenom terapije,
- pri diagnostičnem posegu v povprečju niso preseženi odobreni diagnostični referenčni nivoji.

(6) Ministrstvo, pristojno za zdravje, zagotavlja uveljavljanje diagnostičnih referenčnih nivojev za vse standardne diagnostične radiološke posege s sistematičnim pregledovanjem značilnih doz pacientov pri teh posegih.

(7) Diagnostične referenčne nivoje določi minister, pristojen za zdravje, na podlagi rezultatov sistematičnega pre-

gledovanja iz prejšnjega odstavka, ob upoštevanju mnenja strokovnega sveta za vprašanja varstva posameznikov pred ionizirajočimi sevanji, radioloških posegov in uporabe virov sevanja v zdravstvu in veterinarstvu.

(8) Minister, pristojen za zdravje, podrobneje določi: pogoje glede izvajanja sistematične zgodnje diagnostike, biomedicinskih in medicinskih raziskav, pravno-medicinskih posegov, posebnih radioloških posegov za otroke ter nosečnice in doječe ženske ter prostovoljne pomoči pri negi in oskrbi pacientov; vsebine obveznega izobraževanja in usposabljanja izvajalcev radiološkega posega; merila sprejemljivosti opreme za izvajanje radioloških posegov; posebne postopke za radioterapijo, diagnostično in interventno radiologijo ter nuklearno medicino; programe zagotavljanja kakovosti in oblike strokovnega nadzora.

51. člen

(ocenjevanje in preverjanje radioloških posegov)

(1) Izvajalec sevalne dejavnosti, ki opravlja radiološke posege, mora redno, celovito in sistematično ocenjevati in preverjati radiološke posege glede meril iz petega odstavka prejšnjega člena.

(2) Minister, pristojen za zdravje, določi pogostost, obseg in način ocenjevanja in preverjanja radioloških posegov ter način in roke poročanja.

(3) Ne glede na predpisano pogostost ocenjevanja in pregledovanja radioloških posegov mora izvajalec sevalne dejavnosti, ki opravlja radiološke posege, zagotoviti pregled programa radioloških posegov neposredno po vsakem izrednem dogodku, za katerega je bila odrejena sanacija posledic po tem zakonu.

(4) Minister, pristojen za zdravje, določi tudi primere izrednih dogodkov pri radioloških posegih, ko ministrstvo, pristojno za zdravje, samo odredi ocenjevanje in preverjanje radiološkega posega.

52. člen

(poročilo o ocenjevanju in preverjanju radioloških posegov)

(1) Izvajalec sevalne dejavnosti, ki opravlja radiološke posege, o ocenjevanju in preverjanju radioloških posegov sestavi poročilo.

(2) Izvajalec sevalne dejavnosti pripravi predlog sprememb programa radioloških posegov, če na podlagi poročila iz prejšnjega odstavka presodi, da program po merilu o najnižji škodi za pacienta ni ustrezen.

(3) Poročilo iz prvega odstavka tega člena in predlog sprememb programa radioloških posegov iz prejšnjega odstavka mora odobriti ministrstvo, pristojno za zdravje.

53. člen

(zbirke podatkov o osebnih dozah zaradi radioloških posegov)

(1) Zaradi ocenjevanja upravičenosti radioloških posegov se vzpostavijo in vodijo zbirke podatkov o opravljenih radioloških posegih.

(2) Zbirke podatkov o izvedenih radioloških posegih upravljajo izvajalci radioloških posegov in ministrstvo, pristojno za zdravje.

(3) Zbirke podatkov o izvedenih radioloških posegih vsebujejo naslednje podatke: ime in priimek pacienta, številka zdravstvenega zavarovanja, rojstni datum, datum posega, vrsta posega, podatki o izvedbi posega, ki so osnova za izračun prejete doze.

(4) Ministrstvo, pristojno za zdravje, vodi centralno evidenco izvedenih radioloških posegov.

(5) Izvajalci radioloških posegov morajo posredovati podatke o izvedenih radioloških posegih v centralno evidenco izvedenih radioloških posegov.

(6) Podatki o izvedenih radioloških posegih se lahko posredujejo v nadaljnjo obdelavo in v centralno evidenco izvedenih radioloških posegov samo na podlagi pisne privolitve pacienta ali njegovega zakonitega zastopnika.

(7) Pisno izjavo iz prejšnjega odstavka zagotovi izvajalec radioloških posegov. Izjava se lahko nanaša na posamezni radiološki poseg ali na vse radiološke posege, izvedene v določenem obdobju zdravljenja.

(8) Vsak pacient oziroma njegov zakoniti zastopnik ima pravico pridobiti od zdravnika, odgovornega za radiološki poseg, podatke o dozah, ki jih je prejel med izvajanjem radioloških posegov.

(9) Podatki o izvedenih radioloških posegih se hranijo najmanj 5 let po pacientovi smrti, vendar ne manj kot 30 let po izvedenem radiološkem posegu.

(10) Minister, pristojen za zdravje, podrobneje določi vsebino, obseg in roke poročanja ter način upravljanja s podatki o izvedenih radioloških posegih.

3.6 Poročilo o ocenah prejetih doz za prebivalstvo

54. člen

(poročilo o ocenah prejetih doz za prebivalstvo)

(1) Ministrstvo, pristojno za zdravje, vsako leto pripravi poročilo o ocenah prejetih doz za prebivalstvo kot sestavni del poročila o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti.

(2) Poročilo o ocenah prejetih doz za prebivalstvo mora vsebovati:

- realno oceno doz, ki jih zaradi izvajanja sevalnih dejavnosti prejmejo prebivalci kot celota in kot posamezne referenčne skupine,
- opredelitev značilnih referenčnih skupin prebivalstva ob upoštevanju dejanskih poti prenosa radioaktivnih snovi,
- oceno doz zaradi zunanjega sevanja in oceno doz notranjega sevanja zaradi vnosa radionuklidov.

(3) Pri izdelavi ocene doz za prebivalce se uporabi podatke:

- monitoringa radioaktivnosti okolja iz 123. člena tega zakona in monitoringa v primeru povečane radioaktivne kontaminacije iz 90. člena tega zakona,
- sistematičnega pregledovanja bivalnega in delovnega okolja zaradi naravnih virov sevanja,
- obratovalnega monitoringa radioaktivnosti sevalnih objektov in jedrskih objektov zaradi dovoljenih izpustov odpadnih radioaktivnih snovi v okolje,
- iz zbirke podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev,
- iz zbirke podatkov o izvedenih radioloških posegih.

(4) Minister, pristojen za zdravje, določi, v zvezi s pravico poročila o ocenah doz za prebivalstvo, način zbiranja podatkov, shranjevanje dokumentacije glede meritev zunanjih doz, metodologijo za ocenjevanje vnosa radionuklidov in radioaktivne kontaminacije ter metodologijo za ocenjevanje doz, ki so jih prejele referenčne skupine prebivalstva in prebivalstvo kot celota.

4. SEVALNA IN JEDRSKA VARNOST

4.1 Razvrščanje objektov

55. člen

(razvrščanje objektov)

(1) Objekti se glede zahtevanih ukrepov zaradi sevalne ali jedrske varnosti razvrstijo v jedrske objekte, sevalne objekte in manj pomembne sevalne objekte.

(2) Vlada določi merila za razvrščanje objektov med sevalne objekte in manj pomembne sevalne objekte.

56. člen

(odločba o statusu objekta)

V postopku za pridobitev dovoljenja za gradnjo oziroma izvedbo gradbenih del ali razgradnjo izda ministrstvo, pristojno za okolje, investitorju za sevalni objekt ali jedrski objekt naslednje odločbe:

- začasno odločbo za status jedrskega ali status sevalnega objekta v postopku izdaje okoljevarstvenega soglasja,
- odločbo za status jedrskega ali status sevalnega objekta pred začetkom gradnje v postopku izdaje soglasja k gradnji oziroma soglasja k izvedbi gradbenih del,
- odločbo za prenehanje statusa jedrskega ali statusa sevalnega objekta po zaključku razgradnje po postopkih tega zakona.

4.2 Zagotavljanje sevalne in jedrske varnosti

57. člen

(prepoved in zagotavljanje varnosti objekta)

(1) Jedrskega objekta, sevalnega objekta ali manj pomembnega sevalnega objekta se ne sme graditi, preizkušati, z njim obratovati ali ga kako drugače uporabljati, ali z njim trajno prenehati obratovati, če za to niso izdana soglasja ali dovoljenja po tem zakonu.

(2) Varnost objekta iz prejšnjega odstavka vključno z varnostjo pri ravnanju z radioaktivnimi snovmi, radioaktivnimi odpadki ali izrabljenim gorivom, ki so v teh objektih ali v njih nastajajo, mora zagotoviti upravljavec objekta.

58. člen

(izvedenci za sevalno in jedrsko varnosti)

(1) Upravljavci jedrskih in sevalnih objektov se morajo glede posameznih vprašanj sevalne in jedrske varnosti posvetovati s pooblaščenimi izvedenci za sevalno in jedrsko varnost.

(2) Pooblaščen izvedenci za sevalno in jedrsko varnost so pravne ali fizične osebe, ki pridobijo pooblastilo ministrstva, pristojnega za okolje.

(3) Pooblastilo iz prejšnjega odstavka se izda za posamezno področje sevalne in jedrske varnosti ali za več področij sevalne in jedrske varnosti skupaj ter za čas največ petih let.

(4) Pooblaščen izvedenci za sevalno in jedrsko varnost morajo o svojem delu ministrstvu, pristojnemu za okolje, poročati vsako leto, na njegovo zahtevo, pa tudi pogoje.

(5) Ministrstvo, pristojno za okolje, odvzame pooblastilo za pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost, če je komisija za preverjanje izpolnjevanja pogojev za pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost iz 59. člena tega zakona pri pregledu rednega preverjanja ali pri izrednem pregledu na pobudo pristojnega inšpektorja ugotovila, da pooblaščen izvedenec ne izpolnjuje pogojev, na podlagi katerih je bilo pooblastilo izdano.

59. člen

(pridobitev pooblastila za izvedenca za sevalno in jedrsko varnost)

(1) Pravne ali fizične osebe pridobijo pooblastilo za izvajanje del pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost, če za posamezna področja jedrske in sevalne varnosti, za katera nameravajo pridobiti pooblastilo, imenujejo odgovorne strokovnjake ter izmed njih določijo odgo-

vornega vodjo področja jedrske in sevalne varnosti in izpolnjujejo za izvajanje del pooblaščenega izvedenca predpisane pogoje.

(2) Odgovorni strokovnjak jedrske in sevalne varnosti je lahko posameznik, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je končal univerzitetni študij in
- da ima po končanem študiju najmanj sedem let delovnih izkušenj na področju sevalne in jedrske varnosti.

(3) Izvajanje preverjanja pogojev za izvajanje del pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost zagotavlja ministrstvo, pristojno za okolje.

(4) Minister, pristojen za okolje, določi program preverjanja pogojev iz prejšnjega odstavka in imenuje posebno tričlansko komisijo, ki jo sestavljajo strokovnjaki na področju sevalne in jedrske varnosti, za preverjanje izpolnjevanja teh pogojev.

(5) Tuja pravna ali fizična oseba pridobi pooblastilo za izvajanje del pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost, če ima po predpisih države, v kateri je registrirana za ocenjevanje sevalne in jedrske varnosti, enakovredna pooblastila, kot jih za izvedenca za sevalno in jedrsko varnost določa ta zakon.

(6) Izpolnjevanje pogojev tujih pravnih ali fizičnih oseb iz prejšnjega odstavka se ugotavlja po postopku priznavanja kvalifikacij takim osebam, kot ga določa zakon o postopku priznavanja kvalifikacij državljanom držav članic Evropske unije za opravljanje reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 21/2002).

(7) Minister, pristojen za okolje, določi podrobneje evidence pooblaščenih izvedencev, način in obseg rednega in izjemnega poročanja ter druge pogoje, ki jih morajo v zvezi z ocenjevanjem sevalne in jedrske varnosti izpolnjevati pooblaščenim izvedenci za posamezno področje sevalne in jedrske varnosti.

60. člen

(uporaba izkušenj obratovalnih dogodkov)

(1) Upravljavec sevalnega ali jedrskega objekta mora zagotoviti, da se izvajajo programi zbiranja in analiziranja obratovalnih izkušenj sevalnih ali jedrskih objektov.

(2) Ugotovitve programov iz prejšnjega odstavka mora upravljavec sevalnega ali jedrskega objekta upoštevati pri ocenjevanju, preverjanju in izboljšanju sevalne in jedrske varnosti.

(3) Minister, pristojen za okolje, določi način in pogostost poročanja o izvajanju programov zbiranja in analiziranja obratovalnih izkušenj sevalnih ali jedrskih objektov.

61. člen

(zagotovitev finančnih sredstev)

(1) Upravljavec sevalnega objekta ali jedrskega objekta mora imeti za izvajanje predpisanih ukrepov sevalne ali jedrske varnosti zagotovljena finančna sredstva v vsej obratovalni življenjski dobi objekta.

(2) Finančna sredstva iz prejšnjega odstavka morajo biti zadostna tudi za plačilo vseh stroškov ravnanja z radioaktivnimi odpadki, ki nastajajo zaradi obratovanja objekta, ravnanja z izrabljenim gorivom, če gre za jedrski objekt pa tudi razgradnje objekta.

(3) Finančna sredstva iz prvega odstavka tega člena morajo upravljavcu objekta zagotavljati vsakokratni lastniki objekta v višini vseh stroškov obratovanja in investicijskega vzdrževanja vključno z vlaganji v tehnološko obnovo, povezano z ukrepi sevalne ali jedrske varnosti.

(4) Vlada določi obliko jamstev in način uveljavljanja jamstev za finančna sredstva, potrebna za zaustavitev obratovanja in razgradnjo objekta, v primeru subsidiarnega ukrepanja države zaradi stečaja upravljavca, njegove likvidacije ali če upravljavec opusti izvajanje ukrepov sevalne ali jedrske varnosti.

(5) Če se gradnja odlagališča ali razgradnja jedrskega objekta financira iz sredstev namenskega sklada, ustanovljenega z zakonom, se finančna sredstva iz prvega odstavka tega člena, potrebna za zaustavitev obratovanja in razgradnjo objekta, zagotavljajo v skladu s predpisi o financiranju gradnje odlagališča radioaktivnih odpadkov in razgradnje jedrskega objekta.

(6) Ustreznost zagotavljanja finančnih sredstev, njihove višine in oblike jamstev ter načina uveljavljanja jamstev ugotavlja ministrstvo, pristojno za okolje, v postopku izdaje dovoljenja za obratovanje sevalnega ali jedrskega objekta.

62. člen

(kvalifikacije delavcev)

(1) V vsej obratovalni življenjski dobi sevalnega objekta ali jedrskega objekta mora upravljavec zagotoviti zadostno število kvalificiranih delavcev s primerno izobrazbo, usposobljenih in dodatno šolanih za vse dejavnosti, ki so povezane s sevalno in jedrsko varnostjo.

(2) Dela in naloge upravljanja tehnološkega procesa v objektu iz prejšnjega odstavka in nadzora nad tem upravljanjem smejo opravljati delavci, ki izpolnjujejo predpisane pogoje glede strokovne usposobljenosti, psihofizičnih lastnosti in odvisnosti od alkohola in mamil.

(3) Delodajalec mora zagotavljati redno obnavljanje strokovnega znanja kvalificiranih delavcev ter preverjati njihovo usposobljenost, psihofizične lastnosti in odvisnosti od alkohola in mamil.

(4) Izpolnjevanje pogojev za dela in naloge iz drugega odstavka tega člena izkazuje kvalificirani delavec z dovoljenjem, ki mu ga za opravljanje teh del in nalog izda ministrstvo, pristojno za okolje.

(5) Dovoljenje za opravljanje del in nalog iz drugega odstavka tega člena se izda za čas največ petih let.

(6) Ministrstvo, pristojno za okolje, imenuje posebno strokovno komisijo za preverjanje izpolnjevanja predpisanih pogojev delavcev za opravljanje del in nalog iz drugega odstavka tega člena.

(7) Dovoljenje za opravljanje del in nalog iz drugega odstavka tega člena se izda za določen čas na podlagi poročila komisije za preverjanje izpolnjevanja predpisanih pogojev o uspešno opravljeni preveritvi delavca v zvezi s pogoji za opravljanje del in nalog iz drugega odstavka tega člena.

(8) Ministrstvo, pristojno za okolje, odvzame dovoljenje za opravljanje del in nalog iz drugega odstavka tega člena, če je komisija za preverjanje izpolnjevanja predpisanih pogojev pri pregledu rednega preverjanja ali pri izrednem pregledu na pobudo pristojnega inšpektorja ugotovila, da delavec ne izpolnjuje pogojev, na podlagi katerih je bilo dovoljenje izdano.

(9) Minister, pristojen za okolje, v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje, določi dela in naloge, za katere morajo delavci izpolnjevati pogoje iz drugega odstavka tega člena, podrobneje določi pogoje glede strokovne usposobljenosti, psihofizičnih lastnosti in odvisnosti od alkohola in mamil, način preverjanja teh pogojev, pogostost pregledov rednega preverjanja in sestavo komisije za preverjanje predpisanih izpolnjevanja pogojev.

63. člen

(zagotavljanje kakovosti)

(1) Upravljavalec sevalnega objekta ali jedrskega objekta mora načrtovano in sistematično izvajati ukrepe za zadostitev zahtev po kakovosti za sestavne dele, sisteme vodenja in nadzora tehnoloških procesov ali konstrukcije, vključno z računalniško programsko opremo ter v zvezi s tem povezane storitve.

(2) Upravljavalec objekta iz prejšnjega odstavka mora za zagotavljanje kakovosti vzpostaviti in izvajati program zagotavljanja kakovosti.

(3) Minister, pristojen za okolje, določi podrobnejše zahteve glede vsebine in oblike programa zagotavljanja kakovosti.

4.3 Posegi v prostor

64. člen

(umestitev jedrskega objekta v prostor)

(1) Načrtovanje prostorske razmestitve jedrskih objektov ter pogojev za njihovo umestitev na prostorsko in funkcionalno zaokroženem območju se izvede z državnim lokacijskim načrtom.

(2) Podlaga za državni lokacijski načrt vsakega jedrskega objekta je v prostorskih sestavinah dolgoročnega plana Republike Slovenije.

(3) Za pripravo državnega lokacijskega načrta je odgovoren minister, pristojen za okolje.

65. člen

(analiza varnosti območja za umestitev jedrskega objekta)

(1) Izbira območja za umestitev jedrskega objekta se izvede na podlagi posebne varnostne analize, na podlagi katere se ovrednoti:

– vse dejavnike na območju za umestitev jedrskega objekta, ki lahko vplivajo na jedrsko varnost objekta med njegovo življenjsko dobo in

– vpliv zaradi obratovanja objekta na prebivalstvo in okolje.

(2) Podrobnejšo vsebino in obseg analize iz prejšnjega odstavka določi v postopku priprave državnega lokacijskega načrta iz prejšnjega člena ministrstvo, pristojno za okolje.

66. člen

(okoljevarstveno soglasje)

(1) Za pridobitev dovoljenja za poseg v prostor je treba za sevalni objekt ali jedrski objekt pridobiti okoljevarstveno soglasje. Organ, pristojen za izdajo okoljevarstvenega soglasja, v predhodnem postopku za ta objekt določi tudi pogoje glede sevalne in jedrske varnosti in vsebino poročila o vplivih na okolje v delu, ki se nanaša na sevalno in jedrsko varnost.

(2) Pogoje in obseg ter vsebino poročila o vplivih na okolje iz prejšnjega odstavka pripravi organ, pristojen za izdajo okoljevarstvenega soglasja, na podlagi predloga ministrstva, pristojnega za okolje.

67. člen

(predhodno soglasje o sevalni in jedrski varnosti)

(1) V postopku za izdajo dovoljenja za poseg v prostor mora organ, pristojen za izdajo okoljevarstvenega soglasja, pred izdajo okoljevarstvenega soglasja za sevalni objekt ali jedrski objekt pridobiti od ministrstva, pristojnega za okolje, predhodno soglasje o sevalni in jedrski varnosti.

(2) Predhodno soglasje o sevalni in jedrski varnosti iz prejšnjega odstavka lahko vsebuje zahteve po dopolnitvi ali spremembi poročila o vplivih na okolje in predloge pogojev k okoljevarstvenemu soglasju.

(3) S predlogi pogojev k okoljevarstvenemu soglasju se v predhodnem soglasju določijo predvsem:

– obseg in vsebine projekta za izvedbo po predpisih o graditvi objektov, če gre za gradnjo ali razgradnjo objekta oziroma projekta za izvedbo rudarskih del po predpisih o rudarstvu, če gre za rudarska dela zaradi pridobivanja ali opustitve pridobivanja jedrskih mineralnih surovin,

– stopnje dovoljene obremenjenosti okolja zaradi ionizirajočih sevanj,

– obseg območja omejene rabe prostora zaradi izvajanja ukrepov sevalne in jedrske varnosti in omejitve rabe prostora v takem območju,

– druge predpisane pogoje jedrske in sevalne varnosti.

4.4 Gradnje oziroma izvedbe gradbenih in rudarskih del

68. člen

(gradnje, ki vplivajo na jedrsko varnost)

(1) K vlogi za izdajo dovoljenja za gradnjo objekta oziroma izvedbo gradbenih del, zaradi katerih je treba izvajati ukrepe jedrske varnosti, mora investitor priložiti soglasje ministrstva, pristojnega za okolje.

(2) Gradnja objekta oziroma izvedba gradbenih del iz prejšnjega odstavka je:

– gradnja, rekonstrukcija ali razgradnja jedrskega objekta in

– izvedba gradbenih del na območju omejene rabe zaradi jedrskega objekta, ki vplivajo na jedrsko varnost.

(3) Vlada določi vsebino projektne dokumentacije za gradnjo jedrskega objekta in izvedbo gradbenih del na območju omejene rabe in merila za določitev območij omejene rabe zaradi jedrskega objekta, merila za prepovedi gradenj na teh območjih ter vrsto gradenj na teh območjih, za katere je treba k vlogi za izdajo dovoljenja za gradnjo objekta ali izvedbe gradbenih del priložiti soglasje ministrstva, pristojnega za okolje.

69. člen

(gradnje, ki vplivajo sevalno varnost)

(1) K vlogi za izdajo dovoljenja za gradnjo objekta oziroma izvedbo gradbenih ali rudarskih del, zaradi katerih je treba izvajati ukrepe sevalne varnosti, mora investitor priložiti soglasje ministrstva, pristojnega za okolje, razen za manj pomemben sevalni objekt, namenjen izvajanju sevalne dejavnosti v zdravstvu ali veterinarstvu, za katerega se mora priložiti soglasje ministrstva, pristojnega za zdravje.

(2) Gradnja objekta oziroma izvedba gradbenih ali rudarskih del iz prejšnjega odstavka je:

– gradnja ali razgradnja sevalnega objekta,

– izvedba rudarskih del zaradi izkoriščanja ali opustitve izkoriščanja jedrskih mineralnih surovin,

– gradnja ali razgradnja objekta za pridobivanje, predelavo ali obogatitev jedrskih mineralnih surovin,

– gradnja odlagališča za rudarsko jalovino ali hidrometalurško jalovino, ki nastane pri pridobivanju jedrskih surovin,

– gradnja ali razgradnja manj pomembnega sevalnega objekta.

(3) Vlada določi vsebino projektne dokumentacije za gradnjo objekta in izvedbo gradbenih del ali rudarskih del iz prvega odstavka tega člena.

70. člen

(informacija o posegih v prostor, ki vplivajo na sevalno in jedrsko varnost)

(1) Investitor, ki namerava graditi objekte oziroma izvajati gradbena ali rudarska dela iz 68. in 69. člena tega zakona, lahko od ministrstva, pristojnega za izdajo soglasja h gradnji objekta oziroma izvedbi gradbenih ali rudarskih del po tem zakonu, zahteva informacijo v zvezi s pogoji, ki jih mora izpolnjevati nameravana gradnja, nanašajo pa se na sevalno ali na jedrsko varnost.

(2) Informacijo iz prejšnjega odstavka se izda najkasneje v 90 dneh po prejemu zahteve.

71. člen

(soglasje h gradnji ali razgradnji objekta)

(1) K vlogi za pridobitev soglasja iz 68. in 69. člena tega zakona mora investitor, ki namerava graditi ali razgraditi sevalni objekt ali jedrski objekt, priložiti k projektni dokumentaciji varnostno poročilo in mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost.

(2) Varnostno poročilo mora prikazati za objekt, ki se gradi ali razgrajuje:

- temeljne varnostne in projektne rešitve objekta,
- lokacijo objekta z analizo lokacije,
- tehnične karakteristike objekta vključno z opisom radioaktivnih snovi oziroma jedrskih snovi in drugih virov sevanja,
- varstvo pred ionizirajočimi sevanji vključno z oceno varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji,
- oceno izpostavljenosti prebivalstva in okolja,
- organizacijo dela vključno s programi strokovnega usposabljanja in organiziranostjo varstva pred sevanji,
- ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom,
- fizično varovanje objekta,
- načrt zaščite in reševanja objekta po predpisih o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami oziroma posebni načrt zaščite in reševanja objekta, če gre za objekt, za katerega načrta zaščite in reševanja objekta po predpisih o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami ni treba izdelati,
- programe poskusnega obratovanja, če gre za gradnjo objekta,
- varnostno analizo, če gre za jedrski objekt,
- obratovalne pogoje in omejitve za varno obratovanje za čas poskusnega obratovanja in med rednim obratovanjem,
- zagotavljanje kakovosti,
- predvidene izpuste radioaktivnih snovi v okolje,
- program meteoroloških meritev in obratovalnega monitoringa radioaktivnosti,
- načrt dolgoročnega nadzora, če gre za odlagališče.

(3) Če gre za razgradnjo objekta, se vsebina varnostnega poročila nanaša na razgradnjo objekta in z njo povezanimi ukrepi sevalne ali jedrske varnosti.

(4) Oseba, ki namerava graditi ali razgraditi objekt, mora zagotoviti, da se varnostno poročilo dopolni, če pride med gradnjo ali razgradnjo objekta ali v času poskusnega obratovanja do sprememb stanja, na katerega se nanaša varnostno poročilo.

(5) Soglasje iz 68. in 69. člena tega zakona se izda k projektu za pridobitev gradbenega dovoljenja.

(6) Ministrstvo, pristojno za okolje, odobri varnostno poročilo v postopku izdaje soglasja iz prejšnjega odstavka.

(7) Minister, pristojen za okolje, podrobneje določi vsebino projektne dokumentacije iz prvega odstavka tega člena in vsebino varnostnega poročila.

72. člen

(načrt fizičnega varovanja)

K varnostnemu poročilu iz prejšnjega člena mora investitor priložiti načrt fizičnega varovanja iz 119. člena tega zakona kot ločen in tajen dokument v skladu s predpisi o tajnosti podatkov.

73. člen

(odlaganje izrabljenega goriva in radioaktivnih odpadkov)

(1) Če se vloga za pridobitev soglasja nanaša na gradnjo objekta za odlaganje izrabljenega goriva ali za odlaganje radioaktivnih odpadkov, mora investitor poleg projektne dokumentacije in varnostnega poročila iz 71. člena tega zakona k vlogi priložiti tudi:

- varnostno poročilo objektov odlagališča za obdobje po njegovem zaprtju,
- mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost,
- finančna jamstva za izvedbo vseh del do zaprtja odlagališča,
- finančna jamstva za plačilo stroškov dolgoročnega nadzora odlagališča po njegovem zaprtju,
- izjavo o brezplačnem prenosu zemljišč, ki ga zajema območje odlaganja, v last države ter načrt prenosa.

(2) Z varnostnim poročilom o objektih odlagališča za obdobje po njegovem zaprtju se oceni vsa možna tveganja zaradi izrabljenega goriva ali radioaktivnih odpadkov in oceni izpostavljenost prebivalstva po zaprtju odlagališča in izpostavljenost delavcev na odlagališču med vzdrževanjem odlagališča in izvajanjem dolgoročnega nadzora objekta odlagališča po njegovem zaprtju.

(3) Z načrtom dolgoročnega nadzora objektov odlagališča se mora prikazati:

- obseg in vsebino obratovalnega monitoringa radioaktivnosti za odlagališče in monitoringa naravnih pojavov, ki vplivajo na dolgoročno stabilnost odlagališča, in delovanje posameznih delov odlagališča,
- merila, na podlagi katerih se glede na rezultate obratovalnega monitoringa iz prejšnje alineje in inšpekcijskega nadzora odloča o izvedbi vzdrževalnih del na odlagališču.

(4) Soglasje iz prvega odstavka tega člena se izda k projektu za pridobitev gradbenega dovoljenja.

(5) Ministrstvo, pristojno za okolje, podrobneje določi vsebino varnostnega poročila o objektih odlagališča za obdobje po njegovem zaprtju in vsebino načrta dolgoročnega nadzora objektov odlagališča v predlogu pogojev k okoljevarstvenem soglasju.

74. člen

(drugi predpisi)

Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen, za zdravje, v soglasju z drugimi pristojnimi ministri določita za sevalne objekte, jedrske objekte in za manj pomembne sevalne objekte, pravila ravnanja, tehnične zahteve in oblike obveznega ravnanja v zvezi s sevalno ali jedrsko varnostjo.

75. člen

(soglasje k rudarskim delom)

(1) Pred izdajo dovoljenja za izvedbo rudarskih del zaradi pridobivanja ali opustitve pridobivanja jedrskih mineralnih surovin in z njimi povezanimi gradnjami oziroma izvedbami gradbenih del, mora investitor pridobiti soglasje ministrstva, pristojnega za okolje, za:

- gradnjo ali opustitev rudarskega objekta za pridobivanje jedrskih mineralnih surovin,
- gradnjo ali razgradnjo rudarskega objekta za predelavo ali obogatitev jedrskih mineralnih surovin, kot je drobljenje

nje, sejanje in ločevanje po fizikalnih ali fizikalno-kemičnih postopkih,

– gradnjo ali zaprtje odlagališča za rudarsko ali hidrometalurško jalovino, ki nastane pri obdelavi jadrskih mineralnih surovin.

(2) K vlogi za pridobitev soglasja iz prejšnjega odstavka je treba priložiti predvsem:

– dokumentacijo, določeno s predpisi o rudarstvu,

– varnostno poročilo, iz katerega je razvidno, da so pri načrtovanju rudarskih del upoštevani predpisi s področja sevalne varnosti in pogoji o sevalni varnosti iz okoljevarstvenega soglasja,

– mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost.

(3) Soglasje iz prvega odstavka tega člena se izda k projektu za izdajo dovoljenja za izvedbo rudarskih del.

(4) Ministrstvo, pristojno za okolje, podrobneje določi vsebino varnostnega poročila v predlogu pogojev k okoljevarstvenemu soglasju.

76. člen

(odlagališče rudarske in hidrometalurške jalovine)

(1) Vlogi za pridobitev soglasja h gradnji odlagališča rudarske ali hidrometalurške jalovine, ki nastane pri izkoriščanju jadrskih mineralnih surovin, je treba poleg projektne dokumentacije in varnostnega poročila iz 71. člena tega zakona priložiti tudi:

– varnostno poročilo za čas obratovanja odlagališča ter za obdobje po opustitvi odlaganja,

– mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost,

– finančna jamstva za izvedbo vseh del do zaprtja odlagališča,

– finančna jamstva za plačilo stroškov dolgoročnega nadzora odlagališča,

– izjavo o brezplačnem prenosu zemljišč, ki ga zajema območje odlaganja, v last države ter načrt prenosa.

(2) Z varnostnim poročilom o odlagališču rudarske jalovine ali hidrometalurške jalovine se mora oceniti vsa možna tveganja zaradi odloženih radioaktivnih snovi in oceniti izpostavljenost prebivalcev in na odlagališču zaposlenih izpostavljenih delavcev med njegovim obratovanjem in po zaprtju odlagališča.

(3) Z načrtom dolgoročnega nadzora odlagališča rudarske ali hidrometalurške jalovine se prikaže:

– obseg in vsebino obratovalnega monitoringa radioaktivnosti za odlagališče in monitoringa naravnih pojavov, ki vplivajo na dolgoročno stabilnost odlagališča, in delovanje posameznih delov odlagališča,

– merila, na podlagi katerih se glede na rezultate obratovalnega monitoringa iz prejšnje alineje in inšpekcijskega nadzora odloča o izvedbi vzdrževalnih del na odlagališču.

(4) Ministrstvo, pristojno za okolje, odobri načrt dolgoročnega nadzora odlagališča rudarske ali hidrometalurške jalovine v postopku izdaje soglasja iz prvega odstavka tega člena.

(5) Ministrstvo, pristojno za okolje, podrobneje določi vsebino varnostnega poročila in vsebino načrta dolgoročnega nadzora odlagališča v predlogu pogojev k okoljevarstvenemu soglasju.

77. člen

(izdaja soglasja)

(1) Soglasje iz 68. in 69. člena tega zakona se izda v 90 dneh po prejemu popolne vloge.

(2) Če gre za soglasje k gradnji objekta, se v soglasju lahko določijo tudi pogoji poskusnega obratovanja in način ter čas njegovega trajanja.

(3) Soglasje preneha veljati, če v dveh letih od dneva pravnomočnosti soglasja ni bila začeta gradnja ali razgradnja objekta iz 68. in 69. člena tega zakona ali niso bila začeta rudarska dela iz 75. člena tega zakona.

4.5 Poskusno obratovanje sevalnih in jadrskih objektov

78. člen

(poskusno obratovanje sevalnih in jadrskih objektov)

(1) Vsak sevalni in jedrski objekt mora po zaključku gradnje najprej poskusno obratovati.

(2) Za začetek poskusnega obratovanja sevalnega objekta ali jadrskega objekta je treba pridobiti soglasje ministrstva, pristojnega za okolje.

(3) K vlogi za pridobitev soglasja k začetku poskusnega obratovanja je treba predložiti varnostno poročilo, ki mora biti dopolnjeno v skladu s spremembami, ki nastanejo v času gradnje, mnenje pooblaščenega izvedenca ali pooblaščenega organizacije za sevalno in jedrsko varnost in drugo predpisano dokumentacijo.

(4) Varnostno poročilo in predloženo dokumentacijo iz prejšnjega odstavka ministrstvo, pristojno za okolje, odobri v postopku izdaje soglasja k začetku poskusnega obratovanja.

(5) Minister, pristojen za okolje, podrobneje določi vsebino vloge za pridobitev soglasja za začetek poskusnega obratovanja in vsebino dokumentacije iz tretjega odstavka tega člena.

(6) Ministrstvo, pristojno za okolje, odobri poskusno obratovanje za določen čas, vendar ne za več kot dve leti.

(7) Soglasje za poskusno obratovanje se lahko na podlagi vloge imetnika podaljša, če so izpolnjeni vsi pogoji, ki so po izteku veljavnosti soglasja predpisani za njegovo izdajo.

(8) Proti odločbi o zavrnitvi ali odobritvi soglasja k začetku poskusnega obratovanja ni pritožbe.

4.6 Obratovanje sevalnih in jadrskih objektov

79. člen

(dovoljenje za obratovanje, zaključek razgradnje in zaprtje odlagališča)

(1) Investitor oziroma upravljavec objekta, ki namerava:

1. začeti ali prenehati z obratovanjem jadrskega objekta,

2. začeti ali prenehati z obratovanjem sevalnega objekta,

3. začeti z odlaganjem izrabljenega goriva na odlagališču izrabljenega goriva ali radioaktivnih odpadkov na odlagališču radioaktivnih odpadkov,

4. zapreti odlagališče izrabljenega goriva ali odlagališče radioaktivnih odpadkov,

5. začeti ali zaključiti razgradnjo jadrskega objekta,

6. začeti ali zaključiti razgradnjo sevalnega objekta,

7. zaključiti rudarska dela za opustitev pridobivanja jadrskih mineralnih surovin,

8. začeti z odlaganjem rudarske in hidrometalurške jalovine, ki nastaja pri izkoriščanju jadrskih mineralnih surovin,

9. zapreti odlagališče rudarske in hidrometalurške jalovine, ki nastaja pri izkoriščanju jadrskih mineralnih surovin, mora pridobiti dovoljenje ministrstva, pristojnega za okolje.

(2) Dovoljenje za obratovanje objekta in zaključek razgradnje objekta ali zaprtje odlagališča iz prejšnjega odstavka se izda:

– po pridobljenem uporabnem dovoljenju, ki se ga izda v skladu s predpisi o graditvi objektov, če gre za začetek obratovanja iz 1. in 2. točke ali začetek odlaganja iz 3. točke prejšnjega odstavka,

– po izpolnitvi vseh pogojev za prenehanje obratovanja objekta ali odlagališča, če gre za prenehanje obratovanja iz 1. in 2. točke ali zaprtja odlagališča iz 4. točke prejšnjega odstavka,

– po izpolnitvi vseh pogojev razgradnje objekta, če gre za razgradnjo objekta iz 5. in 6. točke prejšnjega odstavka,

– po izpolnitvi vseh pogojev za končanje rudarskih del, če gre za zaključitev rudarskih del iz 7. točke in za zaprtje odlagališča iz 9. točke prejšnjega odstavka.

(3) Pogoje iz prejšnjega odstavka določi ministrstvo, pristojno za okolje, v soglasju iz 68. in 69. člena tega zakona.

(4) Pri zaključitvi rudarskih del iz 7. točke in pri zaprtju odlagališča iz 9. točke prvega odstavka tega člena je dovoljenje iz prvega odstavka tega člena pogoj za pridobitev končne odločbe o prenehanju pravic in obveznosti po predpisih o rudarstvu.

80. člen

(vloga za pridobitev dovoljenja)

(1) K vlogi za pridobitev dovoljenja iz 79. člena tega zakona je treba predložiti varnostno poročilo, mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost ter drugo predpisano dokumentacijo.

(2) Varnostno poročilo mora biti dopolnjeno v skladu s spremembami, ki nastanejo med poskusnim obratovanjem in v času gradnje oziroma razgradnje objekta, ali v času izvajanja rudarskih del, če gre za izkoriščanje ali opustitev izkoriščanja jedrskih mineralnih surovin.

(3) Na zahtevo ministrstva, pristojnega za okolje, mora vlagatelj za posamezna vprašanja varnostnega poročila, ki so pomembna za sevalno ali jedrsko varnost, k vlogi za izdajo dovoljenja priložiti tudi strokovno mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost.

(4) Dovoljenje izda ministrstvo, pristojno za okolje, v 90 dneh po prejemu popolne vloge, če iz predloženih poročil, načrtov in druge predpisane dokumentacije ter iz podatkov o poskusnem obratovanju ugotovi, da so izpolnjeni pogoji sevalne oziroma jedrske varnosti.

(5) Oseba, ki je pridobila dovoljenje za zaprtje odlagališča izrabljenega goriva, radioaktivnih odpadkov ali rudarske in hidrometalurške jalovine mora zagotoviti vzdrževanje in nadzor odlagališča skladno s pogoji iz varnostnega poročila.

(6) Minister, pristojen za okolje, podrobneje določi vsebino vloge za pridobitev dovoljenja in vsebino dokumentacije iz prvega odstavka tega člena glede na stopnjo tveganja za posamezno skupino objektov.

81. člen

(občasni varnostni pregled)

(1) Upravljavec sevalnega ali jedrskega objekta (v nadaljnjem besedilu: upravljavec objekta) mora zagotavljati redno, celovito in sistematično ocenjevanje in preverjanje sevalne oziroma jedrske varnosti objekta z občasnimi varnostnimi pregledi.

(2) Minister, pristojen za okolje, določi pogostost, vsebino in obseg, čas trajanja in način izvajanja obasnih varnostnih pregledov ter način poročanja o teh pregledih.

(3) V predpisu iz prejšnjega odstavka se določijo tudi primeri, v katerih ministrstvo, pristojno za okolje, samo odredi izvedbo občasnega varnostnega pregleda, če razpolaga

z novimi in pomembnimi dokazi o sevalni ali jedrski varnosti objekta.

(4) Proti odločbi o izvedbi občasnega varnostnega pregleda iz prejšnjega odstavka ni pritožbe.

82. člen

(poročilo o občasnem varnostnem pregledu)

(1) Upravljavec objekta mora o občasnem varnostnem pregledu objekta sestaviti poročilo in ga oddati ministrstvu, pristojnemu za okolje, v potrditev.

(2) Če iz poročila o občasnem varnostnem pregledu izhaja, da je treba zaradi izboljšanja sevalne ali jedrske varnosti spremeniti obratovalne pogoje ali omejitve iz varnostnega poročila, mora upravljavec objekta pripraviti predlog teh sprememb.

(3) K vlogi za potrditev poročila o občasnem varnostnem pregledu mora upravljavec objekta priložiti tudi mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost.

(4) Potrjeno poročilo o občasnem varnostnem pregledu je pogoj za podaljšanje dovoljenja za obratovanje objekta iz 79. člena tega zakona.

83. člen

(odobritev sprememb)

(1) Upravljavec objekta mora vsako nameravano spremembo v zvezi z objektom ali načinom upravljanja z njim ali njegovim obratovanjem, vključno z vzdrževalnimi deli, pregledovanjem, preskušanjem ali uvedbo tehnične, organizacijske ali druge spremembe v zvezi s temi deli (v nadaljnjem besedilu: sprememba), ki vpliva ali bi posredno lahko vplivala na vsebino varnostnega poročila, oceniti glede na njen pomen za sevalno ali jedrsko varnost.

(2) Spremembe so glede na pomen za sevalno ali jedrsko varnost lahko spremembe:

1. o katerih je treba pristojno ministrstvo le obvestiti,

2. katerih izvedbo je treba ministrstvu, pristojnemu za okolje, priglasiti,

3. ki so pomembne za sevalno ali jedrsko varnost in za katerih izvedbo je treba pridobiti odobritev ministrstva, pristojnega za okolje.

(3) K predlogu sprememb iz 3. točke prejšnjega odstavka mora upravljavec objekta priložiti predlog spremembe varnostnega poročila in strokovno mnenje pooblaščenega izvedenca za sevalno in jedrsko varnost.

(4) Upravljavec objekta lahko začne uvajati predlagane spremembe iz 2. točke drugega odstavka tega člena potem, ko je ministrstvo, pristojno za okolje, pisno potrdilo, da ni treba pridobiti odobritve sprememb.

(5) Če je upravljavec objekta uvedel spremembe na podlagi obvestila predloga sprememb, mora najkasneje šest mesecev po izvedenih delih posredovati ministrstvu, pristojnemu za okolje, načrt izvedenih sprememb.

(6) Če je upravljavec objekta uvedel spremembe na podlagi priglasitve predloga sprememb, mora najkasneje šest mesecev po izvedenih delih posredovati ministrstvu, pristojnemu za okolje, tudi spremembo varnostnega poročila.

(7) Minister, pristojen za okolje, določi metodologijo ocenjevanja in razvrščanja sprememb ter način in obliko obveščanja in priglasitve teh sprememb.

84. člen

(odobritev pomembnih sprememb)

(1) Ministrstvo, pristojno za okolje, odobri predlog sprememb, ki so pomembne za sevalno ali jedrsko varnost, v 90 dneh po prejemu popolne vloge z odločbo, v kateri tudi odredi izdelavo sprememb varnostnega poročila, in če je

treba, določi tudi način, obseg in roke uvajanja sprememb iz varnostnega poročila.

(2) Upravljaavec objekta mora začeti z uvajanjem sprememb iz prejšnjega odstavka, ko mu ministrstvo, pristojno za okolje, odobri spremembe varnostnega poročila.

(3) Proti odločbi o zavrnitvi ali odobritvi predloga sprememb, ki so pomembne za sevalno ali jedrsko varnost, ni pritožbe.

85. člen

(soglasje k gradnji, rekonstrukciji ali odstranitvi)

Če se namerava graditi, rekonstruirati ali odstraniti objekt znotraj območja sevalnega ali jedrskega objekta se mora pred izdajo dovoljenja za takšno gradnjo pridobiti soglasje ministrstva, pristojnega za okolje, ne glede na to, ali takšna gradnja vpliva na sevalno ali jedrsko varnost ali ne.

86. člen

(izjemni pregled varnostnega poročila)

(1) Upravljaavec objekta mora oceniti in preveriti varnost objekta in zagotoviti pregled skladnosti varnostnega poročila z zaključki ocenjevanja in preverjanja varnosti:

- neposredno po izrednem dogodku na objektu in
- po zaključku sanacijskih del za odpravo posledic izrednega dogodka.

(2) Če iz ocenjevanja in preverjanja varnosti sledi, da je treba spremeniti ali dopolniti obratovalne pogoje in omejitve iz varnostnega poročila, mora upravljaavec objekta izdelati predlog sprememb in sprememb varnostnega poročila in ravnati na način iz 83. in 84. člena tega zakona.

87. člen

(poročanje o obratovanju objektov)

(1) Upravljaavec sevalnega ali jedrskega objekta mora ministrstvu, pristojnemu za okolje, redno poročati o obratovanju objekta.

(2) Ne glede na določbe prejšnjega člena mora upravljaavec objekta ministrstvu, pristojnemu za okolje, izredno poročati o:

- okvarah opreme, ki bi lahko povzročile izredni dogodek, in izrednih dogodkih ter o sprejetih ukrepih za odpravo posledic okvar ali izrednih dogodkov,
- napakah delavcev pri ravnanju oziroma obratovanju z objektom, ki bi lahko povzročile izredni dogodek,
- odstopanjih od obratovalnih pogojev in omejitev,
- vseh drugih dogodkih ali obratovalnih okoliščinah, ki pomembno vplivajo na sevalno ali jedrsko varnost objekta.

(3) Minister, pristojen za okolje, za posamezno vrsto jedrskega in sevalnega objekta določi vsebino, obseg in pogostost rednega poročanja ter vsebino in obseg izrednega poročanja iz prejšnjega odstavka ter roke poročanja.

4.7 Radioaktivna kontaminacija

88. člen

(mejne vrednosti)

(1) Vlada predpiše mejne vrednosti radioaktivne kontaminacije zraka, površinskih in podzemnih voda, namenjenih za pripravo pitne vode, radioaktivne kontaminacije človekovega telesa, površin delovnega okolja, tal, krme, izdelkov za osebno higieno in nego, tobaka in tobačnih izdelkov, gradbenega materiala ter drugih izdelkov.

(2) V predpisu iz prejšnjega odstavka vlada določi tudi mejne vrednosti za živila in krmo v primeru izrednega dogodka v jedrskem objektu ali drugega izrednega dogodka, ki lahko povzroči kontaminacijo živil in krme.

(3) Vlada predpiše tudi z mejnimi vrednostmi povezane pogoje uporabe vode, krme, živil in izdelkov za različne kategorije prebivalstva, obveznosti proizvajalcem posameznih vrst izdelkov ter druge obvezne ukrepe zmanjševanja uporabe radioaktivno kontaminiranega delovnega in bivalnega okolja ter živil, vode, krme in izdelkov.

89. člen

(prepoved uporabe)

(1) Namerno dodajanje radioaktivnih snovi v proizvodnji krme, živil, igrač, osebnega nakita in kozmetike ter uvažati ali izvažati tako blago ni dovoljeno.

(2) Uporaba delovnih in bivalnih prostorov ter dajanje v promet in uporaba vode, živil, krme in izdelkov ni dovoljena, če so onesnaženi z radionuklidi tako, da koncentracija aktivnosti presega mejne vrednosti iz prejšnjega člena.

90. člen

(monitoring radioaktivne kontaminacije)

(1) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, za živila in krmo pa tudi minister, pristojen za kmetijstvo in veterino, določijo zasnovo izrednega monitoringa v primeru povečane radioaktivne kontaminacije zraka, pitne vode, vode, tal, živil, krme in posameznih izdelkov ali materialov, program monitoringa ter način poročanja in obveščanja javnosti.

(2) Minister, pristojen za okolje, minister, pristojen za zdravje, za živila in krmo pa tudi minister, pristojen za kmetijstvo, določijo vsebino ter pogoje za pridobitev listine, s katero imetnik dokazuje, da živila, krma, posamezni izdelki ali odpadki niso radioaktivno kontaminirani.

(3) Minister, pristojen za okolje, v soglasju z ministrom, pristojnim za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, določi za primere povečane radioaktivne kontaminacije način posredovanja podatkov monitoringa v sistem opazovanja, obveščanja in alarmiranja ob naravnih in drugih nesrečah.

91. člen

(dekontaminacija)

(1) Minister, pristojen za okolje, ob soglasju ministra, pristojnega za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, in ministra, pristojnega za zdravje, določi sredstva ter način dekontaminacije glede na vrsto in obseg radioaktivne kontaminacije.

(2) Če gre za radioaktivno kontaminacijo zaradi izrednega dogodka, mora dekontaminacijo zagotoviti uporabnik vira sevanja v okviru sanacije posledic izrednega dogodka na način, kot mu je bila odrejena kot izjemni ukrep iz 125. člena tega zakona.

(3) Če radioaktivna kontaminacija zaradi uporabe vira sevanja ni posledica izrednega dogodka, mora uporabnik vira sevanja izvesti dekontaminacijo sam na način, določen v predpisu iz prvega odstavka tega člena, in o tem obvestiti ministrstvo, pristojno za okolje, oziroma ministrstvo, pristojno za zdravje, če gre za izvajanje sevalne dejavnosti v zdravstvu ali veterinarstvu.

92. člen

(drugi ukrepi zaradi povečane radioaktivne kontaminacije)

(1) Če pride do povečane radioaktivne kontaminacije na ozemlju drugih držav lahko vlada prepove ali začasno omeji uvoz ali določi ostrejšje pogoje nadzora pri uvozu živil, krme in izdelkov iz območja teh držav ter določi zasnovo in nosilce izvajanja ukrepov pri uvozu živil, krme in izdelkov.

(2) Če so radioaktivno kontaminirana živila, krma in izdelki slovenskega izvora, lahko vlada za njih prepove izvoz.

(3) Stroške nadzora v primeru povečane radioaktivne kontaminacije iz prvega in drugega odstavka tega člena ter stroške z odstranjevanjem radioaktivno kontaminiranih pošiljk blaga plača uvoznik oziroma izvoznik blaga, ki je v skladu s carinskimi predpisi carinski zavezanec.

4.8 Ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom

93. člen

(ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom)

(1) Imetnik radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva mora zagotoviti, da se:

- z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom ravna na predpisan način in
- v največji možni meri izogne prelaganju bremen odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva na prihodnje generacije.

(2) Povzročitelj radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva mora zagotoviti, da odpadne radioaktivne snovi nastajajo v najmanjših možnih količinah.

(3) Stroške ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom plača povzročitelj radioaktivnih odpadkov oziroma njihov imetnik, če jih je od povzročitelja prevzel ali na drug način pridobil.

(4) Če povzročitelj radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva ni znan, prevzame odgovornost za ravnanje z radioaktivnimi odpadki država.

(5) Ministrstvo, pristojno za okolje, vodi centralno evidenco radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva, ki nastajajo na ozemlju Republike Slovenije.

(6) Imetnik radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva mora podatke o nastajanju radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva posredovati v centralno evidenco radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva.

(7) Minister, pristojen za okolje, razvrsti radioaktivne odpadke glede na stopnjo in vrsto radioaktivnosti, določi ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom, določi obseg poročanja o nastajanju radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva ter način in obseg vodenja centralne evidence nastajanja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva in vodenja evidenc skladiščenih in odloženih radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva.

94. člen

(gospodarska javna služba ravnanja z radioaktivnimi odpadki)

Prevzemanje, zbiranje, prevažanje, predhodna obdelava in skladiščenje pred odlaganjem ter odlaganje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva, ki niso odpadki oziroma izrabljeno gorivo iz jedrskih objektov za proizvodnjo energije, je obvezna državna gospodarska javna služba.

95. člen

(državna gospodarska javna služba odlaganja odpadkov iz jedrskih objektov za proizvodnjo energije)

(1) Obdelava radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva pred odlaganjem ter odlaganje radioaktivnih odpadkov ter izrabljenega goriva iz jedrskih objektov za proizvodnjo energije je obvezna državna gospodarska javna služba.

(2) Storitve državne gospodarske javne službe iz prejšnjega odstavka se financirajo iz sredstev namenskega sklada, ki je ustanovljen z zakonom o skladu za financiranje razgradnje Nuklearne elektrarne Krško in odlaganja radioaktivnih odpadkov iz Nuklearne elektrarne Krško (Uradni list RS, št. 75/94).

96. člen

(odlagališča rudarske in hidrometalurške jalovine)

Dolgoročni nadzor in vzdrževanje odlagališč rudarske in hidrometalurške jalovine, ki nastane pri pridobivanju in izkoriščanju jedrskih mineralnih surovin, je obvezna državna gospodarska javna služba.

97. člen

(javni gospodarski zavod)

(1) Obvezne državne gospodarske javne službe iz 94., 95. in iz 96. člena tega zakona izvaja javni gospodarski zavod za radioaktivne odpadke.

(2) Ne glede na obveznost prepuščanja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva v nadaljnje ravnanje izvajalcu obvezne državne gospodarske javne službe lahko radioaktivne odpadke in izrabljeno gorivo za določen čas skladišči in obdeluje povzročitelj odpadkov na kraju nastanka, če za tako ravnanje pridobi dovoljenje ministrstva, pristojnega za okolje.

98. člen

(nacionalni program ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom)

(1) Nacionalni program ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom po tem zakonu sprejme državni zbor kot del nacionalnega programa varstva okolja po predpisih o varstvu okolja.

(2) Strokovne podlage nacionalnega programa iz prejšnjega odstavka, s podrobnejšo razčlenitvijo ukrepov za zmanjšanje nastajanja radioaktivnih odpadkov, za njihovo obdelavo pred odlaganjem ter njihovo odlaganje in ukrepov za obdelavo in odlaganje izrabljenega goriva, pripravi javni gospodarski zavod za radioaktivne odpadke in jih posreduje ministrstvu, pristojnemu za okolje.

(3) Operativne programe nacionalnega programa ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom pripravi javni gospodarski zavod za radioaktivne odpadke, sprejme pa jih vlada.

(4) Operativne programe iz prejšnjega odstavka se sprejme za obdobje največ štirih let.

99. člen

(objekti državne infrastrukture)

(1) Objekt, ki je namenjen opravljanju javne gospodarske službe ravnanja z radioaktivnimi odpadki po tem zakonu, javne gospodarske službe odlaganja radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva iz jedrskih objektov ali javne gospodarske službe odlaganja rudarske ali hidrometalurške jalovine (v nadaljnjem besedilu: objekt državne infrastrukture) je v lasti države.

(2) Gradnja objektov državne infrastrukture je v javnem interesu.

(3) Objekti državne infrastrukture iz prvega odstavka in zemljišča na katerih so zgrajeni, pridobijo status jedrskega objekta, z odločbo, ki jo na podlagi sklepa vlade, izda ministrstvo, pristojno za okolje.

(4) Nepremičnine iz prejšnjega odstavka niso v pravnem prometu.

(5) Nepremičnine, ki ne pridobijo statusa jedrskega objekta po tretjem odstavku, so pa potrebne za njegovo normalno uporabo, se lahko prodajo, kako drugače odtujijo ali obremenijo le s predhodnim soglasjem vlade.

(6) Pogodba, sklenjena v nasprotju s prejšnjim odstavkom, je nična.

(7) Če je lastnik nepremičnine iz petega odstavka pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik, postanejo v primeru stečaja ali likvidacije lastnika te nepremičnine last

države, ne glede na določbe predpisov o stečajnem postopku. Na nepremičnine iz petega odstavka ni mogoče poseči z izvršbo.

4.9 Uvoz, izvoz in tranzit jedrskih in radioaktivnih snovi ter radioaktivnih odpadkov

100. člen

(dovoljenje za uvoz, izvoz, tranzit jedrskih in radioaktivnih snovi)

(1) Za uvoz in izvoz jedrskih in radioaktivnih snovi je treba pridobiti dovoljenje ministrstva, pristojnega za okolje, razen za uvoz medicinskih pripomočkov, za katerega izda dovoljenje ministrstvo, pristojno za zdravje.

(2) Tranzit radioaktivnih snovi je treba ministrstvu, pristojnemu za okolje, prijaviti.

(3) Za tranzit jedrskih snovi in vire sevanja s pomembno aktivnostjo je treba pridobiti dovoljenje ministrstva, pristojnega za okolje.

(4) V postopku izdaje dovoljenja iz prvega in tretjega odstavka tega člena se presoja ukrepe sevalne in jedrske varnosti v celotnem poteku odpošiljanja radioaktivnih snovi na ozemlju Republike Slovenije.

(5) Dovoljenje za uvoz radioaktivnih snovi se izda samo, če ima prejemnik radioaktivnih snovi dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti.

101. člen

(dovoljenje za uvoz, izvoz, tranzit radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva)

(1) Za uvoz, izvoz in tranzit radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva je treba pridobiti dovoljenje ministrstva, pristojnega za okolje.

(2) V postopku izdaje dovoljenja iz prejšnjega odstavka ministrstvo, pristojno za okolje, presoja ukrepe sevalne in jedrske varnosti v celotnem poteku odpošiljanja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva od kraja izvora do kraja prejema pošiljke.

(3) Dovoljenje za izvoz iz prvega odstavka tega člena izda ministrstvo, pristojno za okolje, če je za pošiljko radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva pridobilo soglasje pristojnega organa države, v katero so radioaktivni odpadki oziroma izrabljeno gorivo namenjeni in soglasja pristojnih organov držav, preko katerih potuje pošiljka, in če so pri izvozniku radioaktivnih odpadkov izpolnjeni vsi pogoji za prevoz radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva v primeru zavrnitve pošiljke.

(4) Dovoljenje za tranzit iz prvega odstavka tega člena izda ministrstvo, pristojno za okolje, če je za pošiljko radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva pridobilo vsa soglasja pristojnih organov države izvora in države, v katero je pošiljka namenjena, kakor tudi držav, preko katerih potuje pošiljka, in če ima pošiljatelj radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva dovoljenje države izvora za vrnitev pošiljke na mesto izvora v primeru zavrnitve pošiljke.

(5) Dovoljenje za uvoz iz prvega odstavka tega člena izda ministrstvo, pristojno za okolje, če uvoznik dokaže, da je za radioaktivne odpadke ali izrabljeno gorivo zagotovljeno ravnanje skladno s predpisi in ima dovoljenje države izvora za vrnitev pošiljke na mesto izvora v primeru zavrnitve pošiljke, za uvoženo pošiljko pa je ministrstvo, pristojno za okolje, pridobilo vsa soglasja pristojnih organov države izvora in držav, preko katerih potuje pošiljka.

(6) O izdaji dovoljenja za uvoz, izvoz ali tranzit, mora ministrstvo, pristojno za okolje, obvestiti pristojne organe držav izvora oziroma države, v katero so radioaktivni odpad-

ki ali izrabljeno gorivo namenjeni, in pridobiti soglasja pristojnih organov držav, preko katerih pošiljka potuje.

(7) Izvoznik radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva mora najkasneje v dveh tednih od prispetja pošiljke na mesto prevzema prijaviti ministrstvu, pristojnemu za okolje, prevzem pošiljke.

102. člen

(izdaja dovoljenja)

(1) Dovoljenje za uvoz, izvoz ali tranzit radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva in dovoljenja za uvoz ali izvoz jedrskih in radioaktivnih snovi se izda za eno ali več pošiljk ter za čas največ treh let.

(2) Ministrstvo, pristojno za okolje, lahko odkloni izdajo dovoljenja za uvoz, izvoz ali tranzit radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva, če ugotovi, da država izvoznica oziroma država prejemnica nima tehničnih, pravnih ali upravnih sredstev za varno ravnanje z radioaktivnimi odpadki ali z izrabljenim gorivom.

(3) Izdaja dovoljenja za uvoz, izvoz ali tranzit radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva in izdaja dovoljenja za uvoz ali izvoz jedrskih in radioaktivnih snovi ne vpliva na siceršnja odgovornost imetnika, prevoznika, lastnika ali prejemnika ali katerekoli druge osebe, udeležene pri prevozu pošiljke, glede sevalne ali jedrske varnosti po tem zakonu.

(4) Pošiljanje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva zaradi odlaganja v namembni kraj, ki leži južno od 60 stopinj južne zemljepisne širine, je prepovedano.

(5) Radioaktivni odpadki, izrabljeno gorivo ter jedrske in radioaktivne snovi se pošiljajo v embalaži, kot jo določajo predpisi s področja prevoza nevarnega blaga.

103. člen

(finančna jamstva in drugi pogoji)

(1) Za vsako pošiljko radioaktivnih odpadkov, izrabljenega goriva, jedrskih ali radioaktivnih snovi mora uvoznik, izvoznik ali oseba, ki izvaja tranzit le-teh, zagotoviti poleg zavarovanja, kot ga določajo carinski predpisi, tudi finančna jamstva v višini, ki zagotavlja plačilo stroškov:

– zavrnitve pošiljke od pristojnih organov države, v katero je bila namenjena, ali

– za ravnanja, ki jih je odredilo ministrstvo, pristojno za okolje, če je ugotovilo, da za uvožene radioaktivne odpadke ali radioaktivne snovi ni zagotovljenega ravnanja po tem zakonu.

(2) Vlada določi višino in načine finančnega jamstva iz prvega odstavka tega člena.

(3) Minister, pristojen za okolje, določi način prijave v zvezi s pošiljanjem radioaktivnih odpadkov, izrabljenega goriva, jedrskih snovi in radioaktivnih snovi, načine obveščanja pristojnih ministrstev in organov drugih držav, ravnanje pri večkratnih pošiljkah, način in roke poročanja o izvedenih pošiljkah, pogoje glede jedrske in sevalne varnosti in druge pogoje za uvoz, izvoz in tranzit. Minister, pristojen za okolje, določi tudi vire sevanja s pomembno aktivnostjo, za katere je treba pridobiti pred tranzitom dovoljenje.

4.10 Intervencijski ukrepi

104. člen

(izredni dogodki)

(1) Vlada določi za posamezni vir sevanja merila za razvrščanje izrednih dogodkov, ki nastanejo pri obratovanju objekta ali uporabi vira sevanja, v razrede glede na možne posledice in obseg intervencijskega ukrepanja.

(2) Upravljevec sevalnega ali jedrskega objekta mora v načrtu zaščite in reševanja objekta na podlagi predpisanih

meril iz prejšnjega odstavka prikazati razvrstitev verjetnih izrednih dogodkov v razrede in glede na razred izrednega dogodka načrtovati obseg intervencijskega ukrepanja.

(3) Upravljaavec sevalnega ali jedrskega objekta mora na podlagi razvrstitve verjetnih izrednih dogodkov zagotoviti tehnične in druge pogoje, da se med izrednim dogodkom zagotovi ocenjevanje posledic izrednega dogodka in odločanje o obsegu potrebnih intervencijskih ukrepov. Usposobljenost upravljavca za izdelavo ocen in odločitev iz prejšnjega stavka se prikaže v varnostnem poročilu.

105. člen

(načrt zaščite in reševanja)

Pri izdelavi načrtov za zaščito in reševanje in pri izvajanju načrtovanih intervencijskih ukrepov je treba zagotoviti:

- da zaradi intervencije zmanjšana škoda za zdravje ljudi upraviči stroške in škodo, ki jih povzročijo intervencijski ukrepi,
- da so način, obseg in trajanje intervencijskih ukrepov optimizirani tako, da je zmanjšanje škode za zdravje ljudi čim večje v primerjavi s povečano škodo zaradi izvajanja intervencijskih ukrepov,
- upoštevanje predpisanih mejnih doz za interventno izpostavljenost in intervencijskih nivojev.

106. člen

(načrtovanje intervencije)

(1) Upravljaavec sevalnega in jedrskega objekta mora posredovati nosilcem načrtovanja zaščite in reševanja vse njemu dostopne tehnične podatke o viru sevanja in podatke iz varnostnega poročila, ki se jih rabi pri izdelavi državnega in lokalnega načrta zaščite in reševanja.

(2) Vlada določi:

- intervencijske nivoje,
- mejne doze za interventno izpostavljenost delavcev, izpostavljenih zaradi izvajanja intervencijskih ukrepov,
- merila za določitev območja načrtovanja intervencijskih ukrepov glede na razred izrednih dogodkov,
- obseg in pogoje izvajanja monitoringa radioaktivne kontaminacije, varstva posameznikov pred sevanji in zdravstvenega nadzora,
- druge pogoje načrtovanja in izvajanja intervencijskih ukrepov v zvezi z intervencijskimi nivoji.

(3) Določbe prejšnjega odstavka veljajo tudi za načrtovanje intervencijskih ukrepov, kadar uporabnik vira sevanja ni določljiv ali če povzročitelj ni na ozemlju Republike Slovenije.

(4) Minister, pristojen za okolje, v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje, določi za posamezno vrsto virov sevanja način upoštevanja intervencijskih nivojev pri pripravi načrtov zaščite in reševanja.

107. člen

(načrt zaščite in reševanja objekta)

Upravljaavec objekta mora vzdrževati pripravljenost na izredni dogodek in v primeru izrednega dogodka izvajati intervencijske ukrepe po načrtu zaščite in reševanja objekta in izvajati ukrepe, ki se nanj nanašajo v državnih in lokalnih načrtih zaščite in reševanja.

108. člen

(obveščanje javnosti v primeru izrednih dogodkov)

(1) Upravljaavec objekta ter nosilci izvajanja ukrepov po lokalnem in državnem načrtu zaščite in reševanja morajo o pomembnih dejstvih iz načrtov zaščite in reševanja redno obveščati javnost.

(2) V primeru izrednega dogodka po tem zakonu mora upravljaavec objekta zagotoviti, da je o dogodku v najkrajšem možnem času obveščeno ministrstvo, ki je izdalo dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti, in drugi pristojni organi po predpisih varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

(3) Če gre za prevoz jedrskih snovi, radioaktivnih snovi, izrabljenega goriva in radioaktivnih odpadkov ima dolžnost obveščanja po prejšnjem odstavku prevoznik radioaktivnih snovi.

(4) Za način in obseg obveščanja javnosti in pristojnih ministrstev in organov po tem členu ter za postopek rednega pregledovanja in potrjevanja obvestil javnosti o pomembnih dejstvih iz načrtov zaščite in reševanja se uporabljajo predpisi s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

109. člen

(mednarodno obveščanje in sodelovanje)

(1) V primeru izrednega dogodka, za katerega je verjetno, da bi lahko povzročil škodo za zdravje ljudi na ozemlju drugih držav, mora ministrstvo, pristojno za okolje, zagotoviti obveščanje skladno z mednarodnimi sporazumi.

(2) O sprejemanju pomoči tujih držav in Mednarodne agencije za atomsko energijo ter o dajanju pomoči tujim državam v primeru izrednih dogodkov odloči vlada.

5. IZDAJA, PODALJŠANJE, SPREMEMBE, ODVZEM IN PRENEHANJE VELJAVNOSTI DOVOLJENJ

5.1 Izdaja in podaljšanje dovoljenja

110. člen

(vsebina dovoljenja)

(1) Dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti iz 11. člena tega zakona mora vsebovati:

- podatke o imetniku dovoljenja,
- natančen opis izvajanja sevalne dejavnosti,
- rok, v katerem se mora začeti izvajati sevalna dejavnost,
- čas veljavnosti dovoljenja,
- ukrepe, ki jih mora imetnik dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti izvršiti po prenehanju veljavnosti dovoljenja,
- roke in pogoje za ponoven pregled ocene varstva pred sevanji izpostavljenih delavcev,
- druge obveznosti, ki jih mora izpolnjevati imetnik dovoljenja, skladno s tem zakonom in na njegovi podlagi izdanimi predpisi.

(2) Dovoljenje za uporabo vira sevanja iz 13. člena tega zakona mora vsebovati:

- podatke o imetniku dovoljenja,
- natančen opis vrste, velikosti ter namena uporabe vira sevanja, in evidenčne oznake iz registra vira sevanja,
- čas veljavnosti dovoljenja,
- način uporabe vira sevanja,
- obveznosti glede tehničnih pregledov in vzdrževanja vira sevanja,
- ukrepe, ki jih mora imetnik dovoljenja za obratovanje izvršiti po prenehanju veljavnosti dovoljenja,
- druge obveznosti, ki jih mora izpolnjevati imetnik dovoljenja, skladno s tem zakonom in na njegovi podlagi izdanimi predpisi.

(3) Dovoljenje za obratovanje objekta, zaključek razgradnje objekta ali zaprtje odlagališča iz 79. člena tega zakona mora vsebovati:

- podatke o upravljavcu objekta,
- natančen opis vrste, velikosti ter namena uporabe objekta in evidenčne oznake iz registra sevalnih in jedrskih objektov,
- čas veljavnosti dovoljenja,
- obratovalne pogoje in omejitve iz varnostnega poročila,
- obveznosti v zvezi z občasnimi varnostnimi pregledi,
- ukrepe, ki jih mora imetnik dovoljenja izvršiti po prenehanju veljavnosti dovoljenja,
- način uporabe sredstev finančnih jamstev,
- roke in pogoje za ponoven pregled ocene varstva pred sevanji izpostavljenih delavcev in načrta ukrepov zaščite in reševanja,
- druge obveznosti, ki jih mora izpolnjevati imetnik dovoljenja, skladno s tem zakonom in na njegovi podlagi izdanimi predpisi.

111. člen

(izdaja in podaljšanje dovoljenja)

(1) Dovoljenje iz prejšnjega člena (v nadaljnjem besedilu: dovoljenje) izda ministrstvo, ki je pristojno za zadevo po tem zakonu, za čas največ 10 let, razen če gre za dovoljenje za zaključek razgradnje objekta ali za zaprtje odlagališča.

(2) Merila za določitev časa veljavnosti posameznega dovoljenja iz prejšnjega odstavka določi vlada in pri tem upošteva predvsem tehnološko dobo naprav ali objektov in čas, v katerem se pričakuje, da se bo za enako uporabo virov sevanja zaradi tehnoloških izboljšav jedrska oziroma sevalna varnost bistveno izboljšala.

(3) Dovoljenje iz prvega odstavka tega člena se lahko na podlagi vloge imetnika podaljša, če so izpolnjeni vsi pogoji, ki so ob izteku veljavnosti dovoljenja predpisani za njegovo pridobitev.

(4) Za postopek podaljšanja dovoljenja iz prvega odstavka tega člena se smiselno uporabljajo določbe, ki so s tem zakonom določene za njegovo izdajo.

5.2 Sprememba dovoljenja

112. člen

(sprememba dovoljenja)

(1) Dovoljenje se lahko spremeni na predlog njegovega imetnika ali po uradni dolžnosti.

(2) Predlogu imetnika dovoljenja za spremembo dovoljenja mora biti poleg sestavin, ki so zahtevane za vlogo za izdajo dovoljenja, priloženo tudi veljavno dovoljenje, ki naj bi se spremenilo, ter predlog, v katerem delu naj se dovoljenje spremeni.

(3) Kadar se postopek za spremembo dovoljenja začne po uradni dolžnosti, je treba o tem in o razlogih za začetek postopka nemudoma obvestiti imetnika dovoljenja.

(4) Dovoljenje se po uradni dolžnosti spremeni:

- če se spremenijo predpisani pogoji jedrske ali sevalne varnosti,
- če to zahteva varstvo okolja ali življenja ali zdravja ljudi v javno korist,
- če je zaradi zunanjih vplivov ali naravnih pojavov ogrožen vir sevanja tako, da je bistveno zmanjšana jedrska ali sevalna varnost.

(5) V primeru iz prejšnjega odstavka se izda novo dovoljenje, v katerem lahko določi tudi obseg in rok prilagoditve novim pogojem sevalne ali jedrske varnosti.

(6) V primerih iz četrtega odstavka tega člena lahko pristojno ministrstvo iz drugega odstavka 9. člena tega zakona, skladno z določbami 114. člena tega zakona:

- dovoljenje tudi odvzame, če gre za dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti ali za dovoljenje za uporabo vira sevanja, ali
- odredi zaustavitev obratovanja objekta, če gre za sevalni objekt ali jedrski objekt.

113. člen

(postopek spremembe dovoljenja)

Glede postopka za spremembo dovoljenja se uporabljajo določbe, ki veljajo za njegovo izdajo.

5.3 Odvzem dovoljenja

114. člen

(odvzem dovoljenja)

(1) Kadar se postopek za odvzem dovoljenja začne po uradni dolžnosti, je ministrstvo, ki je izdalo dovoljenje po tem zakonu, dolžno o tem in o razlogih za začetek postopka nemudoma obvestiti imetnika dovoljenja.

(2) Pristojno ministrstvo odvzame dovoljenje po uradni dolžnosti, če imetnik dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti ali za uporabo vira sevanja več kot šest mesecev izvaja sevalno dejavnost ali uporablja vir sevanja brez potrjene ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji.

(3) Pristojno ministrstvo odvzame dovoljenje na predlog pristojnega inšpektorja, če iz predloga sledi, da niso izpolnjeni predpisani pogoji sevalne varnosti, imetnik pa jih ni zagotovil v razumnem roku kljub zahtevi inšpektorja po odpravi pomanjkljivosti.

115. člen

(postopek za zaustavitev obratovanja objekta)

(1) Kadar se postopek za odreditev zaustavitve obratovanja sevalnega objekta ali jedrskega objekta začne po uradni dolžnosti ali na predlog pristojnega inšpektorja, je ministrstvo, pristojno za okolje, dolžno o tem in o razlogih za začetek postopka, nemudoma obvestiti imetnika dovoljenja.

(2) Ministrstvo, pristojno za okolje, odredi zaustavitev obratovanja sevalnega objekta ali jedrskega objekta na pobudo pristojnega inšpektorja, če iz pobude sledi, da niso izpolnjeni predpisani pogoji sevalne ali jedrske varnosti, imetnik dovoljenja pa jih ni zagotovil v razumnem roku kljub zahtevi inšpektorja po odpravi pomanjkljivosti.

(3) Ministrstvo, pristojno za okolje, odredi zaustavitev obratovanja sevalnega objekta ali jedrskega objekta po uradni dolžnosti:

- če imetnik dovoljenja ni dostavil v odobritev spremembe in dopolnitve ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji v predpisanem roku,
- če je imetnik dovoljenja za obratovanje objekta pričel z vzdrževalnimi deli, preskušanjem ali z uvajanjem sprememb iz 83. člena tega zakona, ki so pomembne za sevalno ali jedrsko varnost objekta, ne da bi ministrstvo, pristojno za okolje, to predhodno odobrilo.

116. člen

(posledice odvzema dovoljenja in odreditev o zaustavitvi obratovanja)

(1) Odvzem dovoljenja po uradni dolžnosti in odreditev zaustavitve obratovanja objekta iz prejšnjega člena učinkujeta od dneva dokončnosti odločbe, s katero je bilo dovoljenje odvzeto oziroma zaustavitev obratovanja odrejena.

(2) Proti odločbi iz prejšnjega odstavka ni pritožbe.

(3) V primerih kršitev svojih obveznosti, katerih posledica je odvzem dovoljenja po uradni dolžnosti ali odreditev zaustavitve obratovanja, je imetnik dovoljenja odškodninsko odgovoren.

5.4 Prenehanje dovoljenja

117. člen

(prenehanje dovoljenja)

(1) Dovoljenje preneha:

- če imetnik ni začel izvajati sevalne dejavnosti, uporabljati vira sevanja ali obratovati z objektom v roku, določenem v dovoljenju,
- ko izteče rok, za katerega je bilo dovoljenje za uporabo vira sevanja izdano, če se ne podaljša,
- zaradi stečaja ali likvidacije pravne osebe,
- če imetnik preneha izvajati sevalno dejavnost.

(2) V primerih iz tretje alinee prejšnjega odstavka izda ministrstvo, ki je izdalo dovoljenje, odločbo, s katero ugotovi, da je dovoljenje prenehalo.

(3) V primerih iz četrte alinee prejšnjega odstavka izda ministrstvo, ki je izdalo dovoljenje, odločbo, s katero ugotovi, da je dovoljenje prenehalo, če je imetnik prenehanje izvajanja sevalne dejavnosti prijavil in izpolnil vse pogoje za prenehanje sevalne dejavnosti, predpisane po tem zakonu.

(4) Proti odločbi iz drugega in tretjega odstavka tega člena ni pritožbe.

6. FIZIČNO VAROVANJE JEDRSKIH SNOVI IN JEDRSKIH OBJEKTOV

118. člen

(fizično varovanje jedrskih snovi in jedrskega objekta)

(1) Upravljaavec objekta, v katerem so jedrske snovi, in prevoznik jedrskih snovi morata zagotoviti izdelavo načrta fizičnega varovanja in izvajanje ukrepov fizičnega varovanja zaradi preprečevanja kaznivih dejanj, ki bi ogrozila jedrsko varnost ali omogočila širjenje jedrskega orožja ali nedovoljeno uporabo jedrskih snovi.

(2) Če gre za jedrski objekt, se morajo ukrepi fizičnega varovanja zagotavljati od začetka gradnje do njegove razgradnje.

(3) Obseg fizičnega varovanja se določi na podlagi razvrstitve jedrskih snovi in njihove uporabe glede na možne učinke za jedrsko varnost ali širjenje jedrskega orožja in nedovoljeno uporabo jedrskih snovi v primeru kaznivih dejanj.

(4) Obveznost fizičnega varovanja iz prvega odstavka tega člena velja tudi za upravljavca sevalnega objekta, če so v objektu viri sevanja s pomembno aktivnostjo.

119. člen

(načrt fizičnega varovanja)

(1) Ukrepi fizičnega varovanja se morajo izvajati po načrtu fizičnega varovanja, katerega izdelavo zagotovi upravljavec objektov, naprav ali vozil, v katerih so jedrske snovi ali viri sevanja s pomembno aktivnostjo.

(2) Načrt fizičnega varovanja iz prejšnjega odstavka je veljaven, če ga potrdi ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

(3) Minister, pristojen za notranje zadeve, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, določi razvrstitev jedrskih snovi in objektov in njegove uporabe glede na možne učinke v primeru kaznivih dejanj in glede na to razvrstitev tudi obseg obveznega fizičnega varovanja. V predpisu iz prejšnjega stavka se določijo tudi sevalni objekti, za katere je treba zaradi virov sevanja s pomembno aktivnostjo zagotoviti fizično varovanje.

(4) Minister, pristojen za notranje zadeve, določi za namen izdelave programa in načrta fizičnega varovanja upravljavcu objektov ali vozil, v katerih so jedrske snovi,

pogoje za delavce, ki izvajajo fizično varovanje, pogoje za delavce, ki imajo dostop do jedrskih snovi, ter druge pogoje, povezane s fizičnimi, tehničnimi in mehanskimi ukrepi fizičnega varovanja.

120. člen

(varnostno preverjanje oseb, ki se zaposlujejo)

(1) V nadzorovanem območju jedrskega objekta in v prostorih, v katerih je oprema, naprave ali dokumentacija pomembna za jedrsko varnost jedrskega objekta, lahko delajo samo delavci delodajalca in delavci zunanega izvajalca, ki izpolnjujejo splošne pogoje, določene z zakonom in splošnimi akti delodajalca in za katere ne obstajajo varnostni zadržki. Varnostni zadržki se ugotavljajo z varnostnim preverjanjem, s katerim oseba pisno soglaša. Varnostno preverjanje opravi delodajalec.

(2) Ob pisnem soglasju za varnostno preverjanje oseba izpolni vprašalnik z naslednjimi podatki:

- ime in priimek, vključno s prejšnjimi,
- datum in kraj rojstva,
- državljanstvo, vključno s prejšnjimi državljanstvi in dvojnimi državljanstvi,
- naslov prebivališča,
- trenutna zaposlitev in prejšnje zaposlitve,
- pravnomočne obsodbe zaradi naklepnih kaznivih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti,
- o tekočem kazenskem postopku zaradi suma kaznivega dejanja, ki se ga preganja po uradni dolžnosti,
- odvisnost od alkohola, drog ali druge zasvojenosti,
- prejšnja varnostna preverjanja.

(3) Verodostojnost podatkov iz šeste in sedme alinee prejšnjega odstavka se dokazujejo s potrdili o nekaznovanosti, ki jih izda za izdajo teh potrdil pristojni organ, verodostojnost podatkov iz osme alinee prejšnjega odstavka pa z zdravniškim spričevalom. Če je delavec delodajalca ali delavec zunanega izvajalca tujec, se dokazuje verodostojnost podatkov iz šeste in sedme alinee s potrdilom o nekaznovanosti po predpisih države, katere državljan je delavec.

(4) Delodajalec pridobi za varnostno preverjanje osebnih podatke od upravljavcev naslednjih zbirk osebnih podatkov:

- centralnega registra prebivalstva (ime in priimek, vključno s prejšnjimi, datum in kraj rojstva, naslov prebivališča),
- evidence o izgubi državljanstva (prejšnja državljanstva),
- evidence za pridobitev državljanstva (državljanstvo, vključno z dvojnimi državljanstvi),
- evidence o državljanstvu, pridobljenem z naturalizacijo, o izgubi državljanstva zaradi odvzema, odpusta ali odredka (pridobitev državljanstva z naturalizacijo),
- davčnega registra (trenutna zaposlitev in prejšnje zaposlitve),
- kazenske evidence (obsodbe zaradi naklepnih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti),
- evidence o tekočih kazenskih postopkih (postopki zaradi suma kaznivega dejanja),
- registra oseb, odvisnih od alkohola (podatki o zdravljenju odvisnosti),
- evidence obravnave uživalcev drog (podatki o zdravstveni obravnavi),
- evidence varnostno preverjenih oseb (prejšnja varnostna preverjanja).

(5) Delodajalec lahko pridobi osebne podatke iz registra oseb, odvisnih od alkohola, in evidence obravnave uživalcev drog samo na podlagi pisne privolitve osebe, na katero se podatki nanašajo.

(6) Upravljavec zbirke osebnih podatkov iz četrtega odstavka tega člena posreduje osebne podatke na zahtevo delodajalca brezplačno.

(7) Delodajalec mora voditi evidenco vseh pridobljenih osebnih podatkov o delavcu iz tega člena in hraniti pridobljene osebne podatke pet let po prenehanju dela delavca v jedrskem objektu, in posredovati podatke iz evidence osebnih podatkov organom, pristojnim za nadzor nad fizičnim varovanjem jedrskega objekta, če to zahtevajo.

(8) Vlada podrobneje določi način pridobivanja osebnih podatkov od upravljavcev zbirk iz prejšnjega odstavka.

(9) Oseba, ki namerava delati v jedrskem objektu, mora s pisno izjavo potrditi, da je seznanjena s tem zakonom in drugimi predpisi, ki urejajo varovanje jedrskega objekta ter radioaktivnih snovi, in se zavezati, da omogoči delodajalcu varnostno preverjanje v skladu s tem členom. Če izjave ne podpiše, se ji delo v območju in prostorih iz prvega odstavka tega člena ne dovoli.

7. NEŠIRJENJE JEDRSKEGA OROŽJA IN VAROVANJE JEDRSKEGA BLAGA

121. člen

(prepoved uporabe jedrskega blaga)

(1) Jedrskega blaga ni dovoljeno uporabljati za jedrsko orožje ali za druge eksplozivne naprave ali za raziskave in razvoj jedrskega orožja ali takih naprav.

(2) Jedrsko blago lahko poseduje le oseba, ki ima za to jedrsko blago dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti po tem zakonu.

(3) Osebe, ki posedujejo jedrsko blago, morajo dovoliti pregled predstavnikom mednarodnih organizacij, če ga ti opravljajo skladno z mednarodnimi sporazumi, ter sodelovati s predstavniki teh organizacij pri pregledu jedrskih snovi v skladu z mednarodnimi sporazumi.

122. člen

(evidenca jedrskih snovi)

(1) Zaradi nadzora nad možnimi zlorabami jedrskih snovi, vodi ministrstvo, pristojno za okolje, centralno evidenco jedrskih snovi.

(2) Centralno evidenco jedrskih snovi sestavljajo zbirke podatkov o jedrskih snoveh ter z njimi povezane zbirke listin.

(3) V centralno evidenco jedrskih snovi se vnašajo podatki iz evidenc jedrskih snovi, ki jih morajo voditi upravljavci objektov, v katerih se proizvajajo, predelujejo, uporabljajo ali skladiščijo jedrske snovi.

(4) Imetnik jedrskih snovi mora zagotoviti varovanje jedrskih snovi in organizirati njihovo hranjenje po območjih materialnih bilanc in za vsako območje materialnih bilanc zase voditi evidenco jedrskih snovi.

(5) Imetnik jedrskih snovi mora zagotoviti nemoteno delovanje opreme za trajni nadzor varovanja in za vodenje evidence jedrskih snovi ob neposrednem inšpekcijskem pregledu mednarodnih organizacij iz tretjega odstavka prejšnjega člena.

(6) O vsaki izgubi nadzora nad jedrskimi snovmi ali odtujitvi mora imetnik jedrskih snovi takoj obvestiti policijo in ministrstvo, pristojno za okolje, in izvesti vse, da ponovno vzpostavi celovit nadzor nad jedrskimi snovmi.

(7) Vlada podrobneje določi seznam tistih jedrskih snovi, za katere veljajo določbe prejšnjih odstavkov tega člena, ter merila, na podlagi katerih lahko ministrstvo, pristojno za okolje, odloči o izvzetju jedrskih snovi iz evidence jedrskih snovi, ter obveznosti upravljavcev jedrskih snovi v zvezi z

obveščanjem o jedrskih snoveh. Vlada določi tudi način določanja območij materialnih bilanc, način, obliko in obseg vodenja evidenc jedrskih snovi po posameznih območjih materialnih bilanc v objektu z jedrskimi snovmi, obliko notranjega nadzora nad prometom teh snovi, in način ter obliko prenosa podatkov o jedrskih snoveh v centralno evidenco jedrskih snovi.

8. SPREMLJANJE STANJA RADIOAKTIVNOSTI OKOLJA

123. člen

(monitoring radioaktivnosti v okolju)

(1) Monitoring radioaktivnosti okolja zagotavljajo:

– ministrstvo, pristojno za okolje, za zrak, vode in tla ter posameznih izdelkov,
– ministrstvo, pristojno za zdravje, za živila in pitno vodo,

– ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, za krmo.

(2) Na podlagi rezultatov monitoringa radioaktivnosti okolja se:

– ugotavljajo trendi izpostavljenosti prebivalstva zaradi radioaktivnosti okolja,

– zagotavlja pridobivanje podatkov za zgodnje ukrepanje v primeru nenadnega povečanja radioaktivnosti v okolju,
– izdela ocena prejete doze za prebivalstvo.

(3) Monitoring radioaktivnosti okolja obsega trajno in občasno merjenje:

– radioaktivnosti v zunanjem zraku,
– zunanjega gama sevanja,
– vsebnosti radionuklidov v površinskih vodah in podzemnih voda,
– radioaktivnosti tal ter padavin,
– radioaktivnosti krme, pitne vode, živil in posameznih izdelkov.

(4) Poročilo o monitoringu radioaktivnosti okolja vsebuje podatke o radioaktivnosti zraka, voda, tal, krme in posameznih izdelkov iz prejšnjega odstavka in podatke izrednega monitoringa v primeru povečane radioaktivne kontaminacije iz 90. člena tega zakona.

(5) Minister, pristojen za okolje, minister, pristojen za zdravje, in minister, pristojen za kmetijstvo, določijo zasnovo monitoringa radioaktivnosti okolja, pogoje za nosilce monitoringa, metodologijo za izvajanje meritev in vzorčenja ter merila za usposobljenost izvajalcev monitoringa, kakovost opreme, način rednega obveščanja javnosti ter obseg in način priprave in sprejema letnega programa izvajanja monitoringa.

124. člen

(obratovalni monitoring radioaktivnosti)

(1) Obratovalni monitoring radioaktivnosti je:

– emisijski monitoring radioaktivnosti sevalnega ali jedrskega objekta vključno z monitoringom dovoljenih izpustov odpadnih radioaktivnih snovi v okolje in

– imisijski monitoring radioaktivnosti ter monitoring radioaktivnosti živil in krme kot posledico obremenitev v okolju zaradi sevanja sevalnega ali jedrskega objekta.

(2) Obratovalni monitoring radioaktivnosti mora zagotavljati upravljavec sevalnega objekta ali jedrskega objekta.

(3) Upravljavec objekta iz prejšnjega odstavka mora opraviti tudi monitoring učinkov sanacijskih ukrepov, odrejenih v primeru izrednega dogodka.

(4) Minister, pristojen za okolje, v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje, predpiše način in obseg obratovalnega monitoringa radioaktivnosti, metodologijo vzorčenja, merjenja in poročanja podatkov obratovalnega monitoringa ra-

dioaktivnosti, kakovost opreme ter pogoje, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci monitoringa po tem členu, in potrebne akreditivne.

9. SANACIJA POSLEDIC IZREDNEGA DOGODKA

125. člen

(odreditev sanacije)

(1) Sanacijo posledic izrednega dogodka odredi kot izjemni ukrep minister, pristojen za okolje, izvajalcu sevalne dejavnosti, ki uporablja vir sevanja ali upravlja objekt, zaradi katerega je nastal izredni dogodek.

(2) Sanacijo posledic opustitve predpisanega ravnanja z radioaktivnimi snovmi izreče kot izjemni ukrep minister, pristojen za okolje, izvajalcu sevalne dejavnosti, ki uporablja vir sevanja ali upravlja objekt, če prenehanje uporabe vira sevanja ali upravljanja objekta ni bilo izvedeno skladno s predpisi.

(3) Če gre za vir sevanja, ki se ga uporablja v zdravstvu ali veterinarstvu in se ga ne uporablja v sevalnem objektu ali če gre za izredni dogodek pri radioloških posegih, odredi izjemna ukrepa iz prejšnjih odstavkov minister, pristojen za zdravje.

(4) Minister, pristojen za okolje, odredi izjemni ukrep na podlagi predloga upravnega organa iz prvega odstavka 138. člena tega zakona, minister, pristojen za zdravje, pa na podlagi predloga upravnega organa iz drugega odstavka 138. člena tega zakona.

126. člen

(subsidiarna odgovornost države)

(1) Če upravljavec objekta ali uporabnik vira sevanja zaradi stečaja, likvidacije ali drugega razloga ne more zagotoviti izvedbe odrejene sanacije posledic izrednega dogodka ali posledic opustitve predpisanega ravnanja z radioaktivnimi snovmi, ali če upravljavec objekta ali uporabnik vira sevanja ni določljiv, ali če povzročitelj ni na ozemlju Republike Slovenije, država v celoti zagotovi izvedbo sanacijskih del, ki jih je odredil pristojni minister.

(2) Država krije stroške odrejenih izjemnih ukrepov iz prejšnjega člena, če za kritje teh stroškov ne zadoščajo finančna jamstva, ki jih je za izvajanje sevalne dejavnosti zagotovil upravljavec objekta ali uporabnik vira sevanja, sam pa tudi nima sredstev za kritje teh stroškov.

(3) Če prenehajo razlogi iz prejšnjih odstavkov, mora država zahtevati od upravljavca objekta ali uporabnika vira sevanja vračilo stroškov, ki jih je plačala namesto njega za kritje stroškov odrejenih izjemnih ukrepov.

127. člen

(sanacija v primeru trajne izpostavljenosti)

(1) Vlada določi za območje, ki je trajno izpostavljeno zaradi izrednega dogodka, pretekle sevalne dejavnosti ali odlaganja industrijskih odpadkov ali rudarske jalovine pretekle gospodarske dejavnosti, status ogroženega območja in določi zanj režim celovite sanacije po predpisih na področju varstva okolja.

(2) Vlada določi z režimom celovite sanacije tudi nosilce in ukrepe preprečevanja škodljivih vplivov sevanja na območju države, ki so nastali zaradi izrednega dogodka, ki ga je povzročil vir sevanja v tujini.

10. POROČILO O VARSTVU PRED IONIZIRAJOČIMI SEVANJI IN JEDRSKI VARNOSTI

128. člen

(poročilo)

(1) Ministrstvo, pristojno za okolje, v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za zdravje, ministrstvom, pristojnim za kmetijstvo, ministrstvom, pristojnim za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, in ministrstvom, pristojnim za notranje zadeve, vsako leto do 31. julija pripravi poročilo o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti za preteklo leto.

(2) Poročilo iz prejšnjega odstavka obravnava in sprejme vlada in ga posreduje v državni zbor.

(3) Po sprejetju na vladi se poročilo objavi tako, da je dostopno javnosti.

129. člen

(podatki za poročilo)

(1) Poročilo iz prejšnjega člena vsebuje podatke o:

– obratovanju objektov, ki so pomembni za sevalno ali jedrsko varnost,

– radioaktivnosti v okolju iz poročila o monitoringu radioaktivnosti okolja vključno s podatki monitoringa radioaktivne kontaminacije zraka v bivalnem in delovnem okolju, živil in krme,

– prejetih dozah iz poročila o ocenah prejetih doz za prebivalstvo vključno s podatki o izpostavljenosti zaradi naravnih virov sevanja,

– izpostavljenosti pacientov iz poročila o izpostavljenosti zaradi radioloških posegov,

– uvozu, izvozu in tranzitu radioaktivnih odpadkov in radioaktivnih snovi,

– ravnanju z radioaktivnimi odpadki,

– škodljivih vplivih radioaktivnosti na zdravje ljudi,

– izvajanju ukrepov sevalne in jedrske varnosti,

– mednarodnem sodelovanju na področju sevalne in jedrske varnosti,

– delu po določbah tega zakona imenovanih svetov in pooblaščenih izvedencev,

– izvajanju sevalnih dejavnosti ter uporabi jedrske energije v svetu.

(2) Poleg podatkov iz prejšnjega odstavka vsebuje poročilo o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti tudi oceno o delovanju državnih organov ter o preprečevanju širjenja jedrskega orožja in nedovoljeni uporabi jedrskega blaga ter predloge nujnih in prednostnih nalog za izboljšanje stanja sevalne in jedrske varnosti.

11. ZBIRKE PODATKOV O VIRIH SEVANJA IN SEVALNIH DEJAVNOSTI

130. člen

(zbirke podatkov)

(1) Kot zbirke podatkov se vodijo po tem zakonu register sevalnih dejavnosti, register virov sevanja in register sevalnih in jedrskih objektov.

(2) Registre iz prejšnjega odstavka vodi kot javno knjigo ministrstvo, pristojno za okolje, razen registra sevalnih dejavnosti in virov sevanja v zdravstvu in veterinarstvu, ki ju vodi kot javno knjigo ministrstvo, pristojno za zdravje.

(3) Vsakdo ima pravico do vpogleda v registre iz prejšnjih odstavkov in pridobiti izpiske iz teh registrov proti plačilu stroškov, ki ne smejo presežati materialnih stroškov posredovanih informacij.

131. člen

(vsebine registrov)

(1) Register sevalnih dejavnosti sestavlja evidenca o izvajalcih sevalnih dejavnosti in z njimi povezana zbirka listin.

(2) Register virov sevanja sestavlja evidenca o priglasih virih sevanja, virih sevanja, za katere je bilo izdano potrdilo o vpisu v register in virih sevanja, za katere je bilo izdano dovoljenje za uporabo, in z njimi povezana zbirka listin.

(3) Register sevalnih objektov in jedrskih objektov sestavlja evidenca o objektih, ki imajo status sevalnega objekta ali status jedrskega objekta in z njimi povezana zbirka listin.

(4) Evidence iz prejšnjih odstavkov vsebujejo podatke iz listin, zlasti pa:

- firmo in sedež ali ime in naslov izvajalca sevalne dejavnosti, prijavitelja vira sevanja, oziroma uporabnika vira sevanja,

- opis sevalne dejavnosti oziroma opis vira sevanja,

- pogoje za izvajanje sevalne dejavnosti in pogoje za uporabo vira sevanja,

- podatke o geolokaciji vira sevanja.

(5) Zbirko listin iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena sestavljajo listine o prigrasitvi namere, o izdaji dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti in dovoljenja za uporabo vira sevanja, o izdaji odločbe o statusu sevalnega objekta ali jedrskega objekta, o izdaji soglasja jedrske ali sevalne varnosti in dovoljenja za obratovanje objekta.

(6) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, podrobneje določita vsebino registrov, obliko in način vodenja registrov, način določanja materialnih stroškov posredovanih informacij ter način posredovanja listin in sporočanja podatkov, ki sestavljajo registre.

12. FINANCIRANJE VARSTVA PRED IONIZIRAJOČIMI SEVANJI IN JEDRSKE VARNOSTI

12.1. Redni in izredni stroški uporabnika vira sevanja

132. člen

(stroški uporabnika vira sevanja)

Izvajalec sevalne dejavnosti in upravljavec ali uporabnik vira sevanja krije stroške:

- lastnih ukrepov sevalne in jedrske varnosti po tem zakonu,

- obveznega posvetovanja s pooblaščenimi izvedenci,

- izdelave ocene upravičenosti (18. člen),

- izvedbe ukrepov varstva pred sevanji izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov (23. člen),

- izdelave ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji (24. člen),

- obveznega posvetovanja in drugih storitev pooblaščenih izvedencev in organizacij varstva pred sevanji (27. člen),

- storitev pooblaščenih izvajalcev dozimetrije (29. člen),

- vodenja zbirk podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev (33. člen),

- delovanja organizacijske enote ali odgovorne osebe za varstvo pred sevanji (34. in 35. člen),

- opravljanja strokovnega izpita za opravljanje nalog varstva pred sevanji zaposlenih v organizacijskih enotah in odgovornih oseb za varstvo pred sevanji (36. člen),

- zdravstvenega nadzora, ki ga izvajajo pooblašteni zdravniki (39. in 40. člen),

- izvedbe ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti delavcev ali posameznikov zaradi naravnih virov sevanja (46. člen),

- izdelave programa radioloških posegov (48. člen),

- ocenjevanja in preverjanja radioloških posegov (51. člen),

- vodenja zbirk podatkov o osebnih dozah zaradi radioloških posegov (53. člen),

- storitev pooblaščenih izvedencev za sevalno in jedrsko varnost (58. člen),

- vodenja programa zbiranja in analiziranja obratovalnih izkušenj jedrskih objektov (60. člen),

- zagotavljanja zadostnega števila kvalificiranih delavcev pri obratovanju sevalnega in jedrskega objekta (62. člen),

- izvajanja programa zagotavljanja kakovosti (63. člen),

- rednega, celovitega in sistematičnega ocenjevanja in preverjanja sevalne oziroma jedrske varnosti (81. člen),

- izjemnega pregleda varnostnega poročila (86. člen),

- poročanja o obratovanju objektov (87. člen),

- nadzora v primeru povečane radioaktivne kontaminacije izdelkov (92. člen),

- storitev javne službe ravnanja z radioaktivnimi odpadki (94. člen),

- storitev odlaganja odpadkov in izrabljenega goriva iz jedrskega objekta za proizvodnjo energije (95. člen),

- načrtovanja ukrepov zaščite in reševanja (104. člen),

- storitev služb za fizično varovanje (118. člen),

- varnostnega preverjanja oseb, ki se zaposlujejo (120. člen),

- vodenja evidenc in izvajanje nadzora jedrskih snovi po območjih materialnih bilanc (122. člen),

- storitev izvajalcev obratovalnega monitoringa radioaktivnosti okolja (124. člen),

- odrejenih izjemnih ukrepov sanacije posledic izrednega dogodka ali opustitve predpisanega ravnanja z radioaktivnimi snovmi, vključno s stroški spremljanja in nadzora učinkov sanacije (125. člen).

12.2. Javni stroški

133. člen

(javni stroški varstva pred ionizirajočimi sevanji in jedrske varnosti)

Država zagotavlja sredstva za financiranje:

- upravnih, strokovnih in nadzornih nalog države na področju varstva pred ionizirajočimi sevanji in jedrske varnosti,

- delovanje strokovnih svetov (5. člen),

- vodenja centralne evidence doz (33. člen),

- delovanja zdravniške komisije za presojo ocene zdravstvene delazmožnosti in odrejenih ukrepov zdravstvenega nadzora (42. člen),

- zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev in prebivalstva v primeru izrednega dogodka (44. člen),

- programa sistematičnega pregledovanja delovnih prostorov zaradi varstva pred sevanji naravnih virov sevanja (45. člen),

- izvedbe ukrepov zmanjševanja izpostavljenosti v objektih, namenjenih izvajanju vzgojno-varstvenega, kulturnega, zdravstvenega in izobraževalnega programa (46. člen),

- izdelave poročila o ocenah prejetih doz za prebivalstvo (54. člen),

- komisije za preverjanje izpolnjevanja predpisanih pogojev kvalificiranih delavcev in priprave programov za preverjanje strokovne usposobljenosti, psihofizičnih lastnosti

delavcev in razpoložljivosti v zvezi z odsotnostjo alkohola in mamil kvalificiranih delavcev v jedrskem objektu (62. člen),

- monitoringa radioaktivne kontaminacije okolja in izdelkov (90. člen),
- vodenja centralne evidence radioaktivnih odpadkov in izrabljenega goriva (93. člen),
- delovanja javnega zavoda za radioaktivne odpadke (97. člen),
- načrtovanja intervencijskih ukrepov, če uporabnik sevanja ni določljiv, ali če povzročitelj ni na ozemlju Republike Slovenije (106. člen),
- vodenja evidenc jedrskih snovi (122. člen),
- monitoringa radioaktivnosti v okolju (123. člen),
- odrejenih ukrepov sanacije posledic izrednega dogodka ali opustitve predpisanega ravnanja z radioaktivnimi snovmi če oseba, ki je uporabljala ali upravljala vir sevanja ali opustila predpisano ravnanje z virom sevanja ali z radioaktivnimi odpadki ni določljiva ali, če posledic ni mogoče drugače odpraviti (126. člen),
- državne javne službe ravnanja z radioaktivnimi odpadki, s katero se zagotavlja storitve, katerih uporabniki niso določljivi ali katerih uporaba ni izmerljiva (126. člen),
- režima celovite sanacije na območju trajne izpostavljenosti (127. člen),
- izdelave poročila o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti (128. člen),
- vodenja registrov sevalnih dejavnosti, virov sevanja in sevalnih ter jedrskih objektov kot javne knjige (131. člen),
- intervencijskega načrtovanja in izvajanja ukrepov po predpisih varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- drugih ukrepov sevalne in jedrske varnosti, kadar jih zaradi javnih koristi zagotavlja država po tem zakonu.

134. člen

(zagotavljanje usposabljanja pooblaščenih izvedencev in pristojnih organov)

- (1) Država zagotavlja sredstva za financiranje:
 - usposabljanja pooblaščenih izvedencev varstva pred sevanji,
 - usposabljanja pooblaščenih izvedencev medicinske fizike,
 - usposabljanja pooblaščenih izvedencev za sevalno in jedrsko varnost,
 - razvojnih študij in neodvisnih strokovnih preveritev ter mednarodnega strokovnega sodelovanja na področju varstva pred ionizirajočimi sevanji ter jedrske varnosti.
- (2) Sredstva iz prejšnjega odstavka se zagotovijo ministrstvu, pristojnemu za okolje, in ministrstvu, pristojnemu za zdravje.
- (3) O usposabljanju pooblaščenec, razvojnih študijah, strokovnih preveritvah in mednarodnem strokovnem sodelovanju iz prvega odstavka tega člena se poroča v poročilu o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti.

13. NADOMESTILO ZA OMEJENO RABO PROSTORA ZARADI JEDRSKEGA OBJEKTA

135. člen

(nadomestilo za omejeno rabo prostora)

- (1) Območje omejene rabe prostora zaradi jedrskega objekta je območje, kjer je zaradi ukrepov sevalne in jedrske varnosti posameznega jedrskega objekta raba prostora omejena.
- (2) Ukrepi sevalne in jedrske varnosti, ki omejujejo rabo prostora v bližini jedrskega objekta so omejitve pri posegih v prostor, s katerimi se zmanjša možnost nastanka

industrijske ali druge nesreče izven jedrskega objekta, ki bi lahko imela vpliv na jedrsko varnost, in omejitve v zvezi z gostoto poselitve ter zahteve v zvezi z objekti lokalne infrastrukture zaradi zmanjšanja možnosti nastanka škode za zdrave ljudi, če bi v jedrskem objektu nastal izredni dogodek.

(3) Obseg območja omejene rabe prostora in omejitve rabe prostora na tem območju se določijo v okoljevarstvenem soglasju iz 66. člena tega zakona in v lokalnem oziroma državnem načrtu zaščite in reševanja.

136. člen

(upravičenec do nadomestila zaradi omejene rabe)

(1) Upravičenec do nadomestila zaradi omejene rabe prostora je lokalna skupnost, na območju katere se nahaja območje omejene rabe prostora.

(2) Nadomestilo zaradi omejene rabe prostora se upravičencu plača kot nadomestilo zaradi zmanjšanja finančnih virov lokalne skupnosti in kot nadomestilo zaradi zmanjšanja uporabne vrednosti objektov lokalne infrastrukture.

(3) Vlada podrobneje predpiše merila za določitev višine nadomestila zaradi omejene rabe prostora.

137. člen

(zavezanec za plačilo nadomestila)

(1) Zavezanec za plačilo nadomestila zaradi omejene rabe prostora je upravljavec jedrskega objekta.

(2) Če se zavezanec za plačilo in upravičenec do plačila o plačilu nadomestila ne dogovorita, ima upravičenec do nadomestila pravico zahtevati nadomestilo v pravnem postopku.

(3) Nadomestilo zaradi omejene rabe prostora se plačuje mesečno.

14. UPRAVNE NALOGE IN INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO

138. člen

(inšpekcijsko nadzorstvo)

(1) Kadar odloča po tem zakonu ministrstvo, pristojno za okolje, odloča o upravni zadevi upravni organ v sestavi ministrstva, pristojen za sevalno in jedrsko varnost.

(2) Kadar odloča po tem zakonu ministrstvo, pristojno za zdravje, odloča o upravni zadevi upravni organ v sestavi ministrstva, pristojen za varstvo ljudi pred ionizirajočimi sevanji.

(3) Inšpekcijsko nadzorstvo po tem zakonu obsega nadzorstvo nad izvajanjem določb tega zakona, odrejenih ukrepov po tem zakonu in na njegovi podlagi izdanih predpisov.

(4) V okviru inšpekcijskega nadzorstva inšpektor lahko:

- izdaja odločbe in sklepe v upravnem postopku,
- odreja ukrepe varstva pred sevanji in ukrepe sevalne in jedrske varnosti po tem zakonu,
- odreja prenehanje izvajanja sevalne dejavnosti ali uporabe vira sevanja, če ugotovi, da za izvajanje dejavnosti ali za uporabo vira sevanja niso izdana dovoljenja po tem zakonu oziroma je prišlo do opustitve predpisanih ravnanj z virom sevanja ali z radioaktivnimi odpadki.

(5) Pritožba zoper odločbo inšpektorja za prenehanje izvajanja dejavnosti ali uporabe vira sevanja iz prejšnjega odstavka ne zadrži njene izvršitve.

(6) Ukrepe inšpekcijskega nadzorstva izrekajo:

- inšpektorji ministrstva, pristojnega za okolje, z delovnim področjem sevalne in jedrske varnosti,
- inšpektorji ministrstva, pristojnega za zdravje, z delovnim področjem varstva ljudi pred ionizirajočimi sevanji.

(7) Inšpektorji ministrstva, pristojnega za okolje, z delovnim področjem sevalne in jedrske varnosti delujejo pri upravnem organu iz prvega odstavka tega člena.

(8) Inšpektorji ministrstva, pristojnega za zdravje, z delovnim področjem varstva ljudi pred ionizirajočimi sevanji delujejo pri upravnem organu iz drugega odstavka tega člena.

(9) Inšpekcijski ukrep za posamezno zadevo varstva pred ionizirajočimi sevanji in jedrske varnosti izreče tisti izmed inšpektorjev, katerega ministrstvo je za zadevo pristojno po tem zakonu.

(10) Pristojni inšpektor lahko pred podajo predloga za uvedbo postopka o prekršku zasežejo predmete, ki vsebujejo radioaktivne snovi, če ocenijo, da bi zaradi ravnanja z njimi nastala škoda za zdravje ljudi in okolje.

(11) Nadzor nad fizičnim varovanjem jedrskega objekta, sevalnega objekta in jedrskih snovi opravlja ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, v sodelovanju z inšpektorji, pristojnimi za sevalno in jedrsko varnost.

15. KAZENSKÉ DOLOČBE

139. člen

(prekrški)

(1) Z denarno kaznijo od 300.000 do 30.000.000 tolarjev se za prekršek kaznuje pravna oseba:

1. če ne priglasi namere o izvajanju sevalne dejavnosti ali je ne priglasi v predpisani obliki (9. in 10. člen),

2. če je začel izvajati sevalno dejavnost, ne da bi pridobil dovoljenje (11. člen),

3. če je začela uporabljati vir sevanja brez dovoljenja za njegovo uporabo ali preden so izpolnjeni pogoji za uporabo po tem zakonu (13. člen),

4. če krši prepovedi iz 20. člena tega zakona,

5. če kot delodajalec ne zagotavlja varstva nosečih in doječih žensk (20. člen),

6. če kot delodajalec razporedi delavca proti njegovi volji na delovno mesto za opravljanje specifičnih nalog (21. člen),

7. če kot delodajalec na zagotavlja varstva izpostavljenih delavcev, praktikantov in študentov skladno z določbami 23. člena tega zakona,

8. če kot delodajalec ne zagotovi pregleda izdelave ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji, kot to določa 24. člen tega zakona,

9. če ne zagotovi pregleda ocene varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji ali če ne uvede odobrenih sprememb ukrepov varstva pred sevanji (26. člen),

10. če se ne posvetuje glade varstva izpostavljenih delavcev s pooblaščenimi izvedenci in organizacijami varstva pred sevanji (27. člen),

11. če ne zagotavlja rednega ugotavljanja izpostavljenih delavcev in merjenja sevanja na delovnem mestu (29. člen),

12. če ne posreduje rezultatov ugotavljanja meritev doz izpostavljenih delavcev pooblaščenemu zdravniku in z njimi ne seznanja izpostavljenih delavcev ali če ne obvešča v primeru interventne izpostavljenosti ali izpostavljenosti ob izrednem dogodku (31. člen),

13. če razporedi delavce, praktikante ali študente na delovno mesto v nasprotju z določbami 32. člena tega zakona,

14. če kot pooblaščen izvajalec dozimetrije ne posreduje podatkov o osebnih dozah izpostavljenih delavcev v centralno evidenco doz v predpisanih rokih iz 33. člena tega zakona,

15. če ne zagotovi delovanja posebne organizacijske enote za izvajanje varstva pred sevanji skladno z določbami 34. člena tega zakona,

16. če ne določi odgovorne osebe za varstvo pred sevanji ali o tem ne obvesti ministrstva, pristojnega za zdravje (35. člen),

17. če kot upravljavec objekta ali kot zunanji izvajalec sevalne dejavnosti ne zagotovi varstva delavcev zunanjega izvajalca sevalne dejavnosti (37. člen),

18. če kot delodajalec ne zagotavlja zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev (39. člen),

19. če razporedi na delovno mesto delavca, kljub temu, da po ugotovitvah zdravstvenega nadzora ni zmožen za to delovno mesto (39. člen),

20. če kot delodajalec ne zagotovi zdravstvenega nadzora po prenehanju dela delavca (40. člen),

21. če ne ravna po odredbi ministrstva, pristojnega za zdravje, v zvezi z varstvom izpostavljenih delavcev pred naravnimi viri sevanja (46. člen),

22. če opravlja radiološke posege brez odobrenega programa radioloških posegov (47. člen),

23. če je izvedel radiološki poseg, za katerega niso bili izpolnjeni pogoji za izvedbo (50. člen),

24. če pri opravljanju radioloških posegov ne zagotavlja ocenjevanje in preverjanje radioloških posegov (51. člen),

25. če pri opravljanju radioloških posegov uvaja spremembe in dopolnitve, ne da bi mu jih odobrilo ministrstvo, pristojno za zdravje (52. člen),

26. če kot izvajalec radioloških posegov posreduje podatke o izvedenih radioloških posegih v nadaljnjo obdelavo in v centralno evidenco izvedenih radioloških posegov brez pisne privolitve pacienta ali njegovega zakonitega zastopnika, ali če ne posreduje pacientu na njegovo zahtevo podatkov o dozah, ki jih je pacient prejel med izvajanjem radioloških posegov (53. člen),

27. če gradi, preskuša, obratuje, drugače uporablja ali trajno preneha uporabljati jedrski, sevalni ali manj pomembni sevalni objekt brez soglasij ali dovoljenj po tem zakonu (57. člen),

28. če ne zagotavlja sevalne in jedrske varnosti objekta, radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva skladno z določbami drugega odstavka 57. člena,

29. če ne izvaja programe zbiranja in analiziranja obratovalnih izkušenj jedrskih objektov (60. člen),

30. če nima zagotovljenih finančnih sredstev za izvajanje predpisanih ukrepov sevalne ali jedrske varnosti (61. člen),

31. če kot upravljavec objekta ne zagotovi pogojev glede kvalificiranih delavcev za upravljanje tehnološkega procesa (62. člen),

32. če kot upravljavec objekta ni vzpostavil ali ne izvaja programa zagotavljanja kakovosti (63. člen),

33. če izvaja posege v prostor, ki vplivajo na sevalno ali jedrsko varnost, brez soglasja ministrstva, pristojnega za okolje (68. člen),

34. če ne dopolnjuje varnostnega poročila v primeru, ko pride med gradnjo ali razgradnjo objekta ali v času poskusnega obratovanja ali v času izvajanja rudarskih del, če gre za izkoriščanje ali opustitev izkoriščanja jedrskih mineralnih snovi, do sprememb, ki vplivajo na vsebino varnostnega poročila (71. in 80. člen),

35. če začne s poskusnim obratovanjem objekta brez soglasja ministrstva, pristojnega za okolje (78. člen),

36. če začne ali preneha z obratovanjem jedrskega ali sevalnega objekta ali če začne z odlaganjem izrabljenega goriva ali radioaktivnih odpadkov ali če zapre odlagališče izrabljenega goriva ali radioaktivnih odpadkov ali če začne

ali zaključi razgradnjo jedrskega ali sevalnega objekta ali če zaključi rudarska dela za opustitev pridobivanja jedrskih mineralnih surovin ali če začne z odlaganjem rudarske ali hidrometalurške jalovine ali če zapre odlagališče rudarske in hidrometalurške jalovine brez dovoljenja ministrstva, pristojnega za okolje (79. člen),

37. če ne zagotovi vzdrževanja in nadzora odlagališča skladno s pogoji iz varnostnega poročila (80. člen),

38. če ne zagotovi občasnega varnostnega pregleda (81. člen),

39. če na podlagi poročila o občasnem varnostnem pregledu ne pripravi predloga potrebnih sprememb (82. člen),

40. če kot upravljavec objekta uvaja spremembe in dopolnitve v nasprotju s postopki iz 83. in 84. člena tega zakona,

41. če gradi, rekonstruira ali odstrani objekt znotraj območja sevalnega ali jedrskega objekta brez soglasja ministrstva, pristojnega za okolje (85. člen),

42. če ne zagotovi izjemnega pregleda varnostnega poročila (86. člen),

43. če ne poroča o obratovanju objekta na predpisan način (87. člen),

44. če daje v promet izdelke in materiale, ki so čezmerno radioaktivno kontaminirani z radionuklidi (89. člen),

45. če ne zagotovi dekontaminacije v okviru sanacije posledic izrednega dogodka ali če ne izvede dekontaminacije na predpisan način v primeru, ko radioaktivna kontaminacija ni posledica izrednega dogodka in o tem ne obvesti pristojnega organa (91. člen),

46. če ne ravna z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom na predpisan način (93. člen),

47. če skladišči ali obdeluje radioaktivne odpadke ali izrabljeno gorivo na kraju nastanka brez dovoljenja ministrstva, pristojnega za okolje (97. člen),

48. če uvaža, izvaža ali izvaja tranzit jedrskih snovi, radioaktivnih snovi in radioaktivnih odpadkov brez dovoljenja ali prijave (100. in 101. člen),

49. če kot izvoznik radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega goriva v predpisanem roku ne prijavi ministrstvu, pristojnemu za okolje, prevzem pošiljke (101. člen),

50. če ne pošilja radioaktivnih odpadkov, izrabljenega goriva in radioaktivnih snovi v predpisani embalaži (102. člen),

51. če ne posreduje nosilcem načrtovanja zaščite in reševanja vseh predpisanih podatkov, ki se jih rabi pri izdelavi državnega in lokalnega načrta zaščite in reševanja (106. člen),

52. če v primeru izrednega dogodka ne izvaja ukrepov po načrtu zaščite in reševanja in ne izvaja ukrepov skladno z določbami državnega in lokalnega načrta zaščite in reševanja (107. člen),

53. če ne obvešča javnosti in pristojnih organov v primeru izrednih dogodkov (108. člen),

54. če ne zagotovi načrtovanja ali izvajanja ukrepov fizičnega varovanja (118. člen),

55. če ne izvaja fizičnega varovanja skladno z načrtom fizičnega varovanja (119. člen),

56. če v nadzorovanem območju jedrskega objekta ali v prostorih, v katerih je oprema, naprave ali dokumentacija pomembna za jedrsko varnost jedrskega objekta, delajo delavci, ki ne izpolnjujejo predpisanih pogojev in za katere obstajajo varnostni zadržki (120. člen),

57. če uporablja jedrsko blago ali ga poseduje v nasprotju z določbami 121. člena tega zakona,

58. če ne vodi evidence jedrskih snovi ali če ne zagotavlja nemotenega delovanja opreme za vodenje evidenc ali

če ne varuje jedrskih snovi in ne organizira njihovega hranjenja na predpisan način (122. člen),

59. če ne zagotavlja obratovalnega monitoringa radioaktivnosti ali če ne opravi monitoringa učinkov sanacijskih ukrepov, odrejenih v primeru izrednega dogodka (124. člen),

60. ne izvaja sanacije posledic izrednega dogodka, ki mu je bila odrejena kot izjemni ukrep (125. člen).

(2) Z denarno kaznijo od 75.000 do 15.000.000 tolarjev se kaznuje posameznik, ki stori prekršek v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti:

1. če ne priglasil namere o izvajanju sevalne dejavnosti ali je ne priglasil v predpisani obliki (9. in 10. člen),

2. če je začel izvajati sevalno dejavnost, ne da bi pridobil dovoljenje (11. člen),

3. če je začel uporabljati vir sevanja brez dovoljenja za njegovo uporabo (13. člen),

4. če krši prepovedi ali ne izvaja obveznosti iz 20. člena tega zakona,

5. če namerno dodaja radioaktivne snovi živilom, igračam, osebni nakitu, kozmetiki ali uvaža ali izvaža tako blago (89. člen).

(3) Z denarno kaznijo od 30.000 do 1.500.000 tolarjev se kaznuje za prekršek tudi odgovorna oseba pravne osebe, če stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti – ZVISJV (Uradni list RS, št. 67/2002) vsebuje naslednje prehodne in končne določbe, ki so bile dopolnjene z zakonom o dopolnitvi zakona o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti – ZVISJV-A (Uradni list RS, št. 24/2003):

16. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

140. člen

(postopki in pooblastila)

(1) Postopki za pridobitev dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti, dovoljenja za uporabo vira sevanja, soglasja h gradnji objekta oziroma izvedbi gradbenih ali rudarskih del in dovoljenja za obratovanje, ki do uveljavitve tega zakona še niso bili dokončani oziroma glede katerih je bilo ob uveljavitvi tega zakona že vloženo pravno sredstvo, se dokončajo po dosedanjih predpisih.

(2) Obstoječi pooblaščenici izvedenci varstva pred sevanji, obstoječi pooblaščenici izvedenci za sevalno in jedrsko varnost, obstoječi pooblaščenici izvajalci dozimetrije, obstoječi pooblaščenici zdravniki ter komisije, imenovane po določbah zakonov iz 143. člena tega zakona, opravljajo svoje delo do dne imenovanja po določbah tega zakona.

(3) Obstoječim sevalnim objektom in obstoječim jedrskim objektom izda po uradni dolžnosti ministrstvo, pristojno za okolje, odločbo o statusu objekta devet mesecev po uveljavitvi predpisa vlade iz drugega odstavka 55. člena tega zakona.

(4) Naloge javnega gospodarskega zavoda za radioaktivne odpadke opravlja ARAO – Agencija za radioaktivne odpadke, Ljubljana.

141. člen

(predpisi vlade)

(1) Vlada najkasneje v devetih mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. četrtega in petega odstavka 9. člena,

2. šestega odstavka 11. člena,

3. tretjega odstavka 13. člena,

4. prvega in četrtega odstavka 19. člena,

5. drugega odstavka 55. člena,
6. četrtega odstavka 61. člena,
7. prvega odstavka 104. člena,
8. drugega odstavka 106. člena,
9. drugega odstavka 111. člena,
10. sedmega odstavka 122. člena,
11. tretjega odstavka 136. člena tega zakona.

(2) Vlada najkasneje v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise ali akte iz:

1. tretjega odstavka 68. in 69. člena,
2. 88. člena,
3. drugega odstavka 103. člena,
4. osmega odstavka 120. člena tega zakona.

(3) Vlada najkasneje v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona sprejme program sistematičnega pregledovanja delovnega in bivalnega okolja zaradi varstva pred naravnimi viri sevanja iz tretjega odstavka 45. člena tega zakona.

(4) Vlada Republike Slovenije pripravi dopolnitev nacionalnega programa varstva okolja v zvezi z ravnanjem z radioaktivnimi odpadki in z izrabljenim jedrskim gorivom iz 98. člena tega zakona najkasneje do konca leta 2004 ter ga predloži v sprejem Državnemu zboru Republike Slovenije. Z nacionalnim programom ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom je treba s prioritetskimi nalogami zagotoviti, da je lokacija odlagališča nizko in srednje radioaktivnih odpadkov odobrena najkasneje do leta 2008, odlagališče pa pridobi dovoljenje za obratovanje najkasneje do leta 2013. Če drug zakon ali meddržavna pogodba izključuje upoštevanje tega roka ali se meddržavna pogodba izvaja na način, da roki iz tega zakona niso upoštevani, je vlada dolžna predlagati spremembo takega zakona ali začeti postopek za odpoved takšne pogodbe.

142. člen

(predpisi ministrov)

(1) Minister, pristojen za okolje, najkasneje v devetih mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. tretjega odstavka 63. člena,
2. petega odstavka 78. člena,
3. šestega odstavka 80. člena,
4. drugega odstavka 81. člena,
5. sedmega odstavka 83. člena,
6. tretjega odstavka 87. člena,
7. sedmega odstavka 93. člena,
8. tretjega odstavka 103. člena tega zakona.

(2) Minister, pristojen za okolje, najkasneje v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. šestega odstavka 9. člena,
2. četrtega in sedmega odstavka 59. člena,
3. tretjega odstavka 60. člena,
4. sedmega odstavka 71. člena tega zakona.

(3) Minister, pristojen za zdravje, najkasneje v devetih mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. četrtega odstavka 24. člena in šestega odstavka 26. člena,
2. sedmega odstavka 30. člena,
3. četrtega odstavka 31. člena,
4. šestega odstavka 39. člena,
5. tretjega odstavka 48. člena,
6. osmega odstavka 50. člena,
7. četrtega odstavka 51. člena,
8. četrtega odstavka 54. člena tega zakona.

(4) Minister, pristojen za zdravje, najkasneje v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. šestega odstavka 9. člena,
2. drugega odstavka 16. člena,
3. tretjega odstavka 21. člena,

4. četrtega odstavka 30. člena,
5. šestega odstavka 33. člena,
6. prvega odstavka 40. člena,
7. tretjega odstavka 41. člena,
8. tretjega odstavka 43. člena,
9. drugega odstavka 46. člena,
10. četrtega odstavka 49. člena,
11. sedmega odstavka 50. člena,
12. drugega odstavka 51. člena,
13. desetega odstavka 53. člena tega zakona.

(5) Minister, pristojen za notranje zadeve, najkasneje v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpis iz četrtega odstavka 119. člena tega zakona.

(6) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, najkasneje v 9 mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. petega odstavka 6. člena,
2. drugega odstavka 10. člena,
3. drugega odstavka 12. člena,
4. četrtega odstavka 15. člena,
5. prvega odstavka 16. člena tega zakona.

(7) Minister, pristojen za okolje, v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje, najkasneje v devetih mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. devetega odstavka 62. člena,
2. četrtega odstavka 106. člena,
3. četrtega odstavka 124. člena tega zakona.

(8) Minister, pristojen za zdravje, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, najkasneje v devetih mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpise iz:

1. 22. člena,
2. petega odstavka 23. člena,
3. iz četrtega in sedmega odstavka 28. člena,
4. četrtega odstavka 34. člena,
5. devetega odstavka 37. člena tega zakona.

(9) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, izdata v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona predpis iz šestega odstavka 131. člena tega zakona.

(10) Minister, pristojen za zdravje, in minister, pristojen za okolje izdata v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona v soglasju z ministrom, pristojnim za izobraževanje predpis iz tretjega odstavka 36. člena tega zakona.

(11) Minister, pristojen za notranje zadeve, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje, najkasneje v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpis iz tretjega odstavka 119. člena tega zakona.

(12) Minister, pristojen za okolje, in minister, pristojen za zdravje, in v primeru živil in krme tudi minister, pristojen za kmetijstvo in veterino, najkasneje v devetih mesecih po uveljavitvi tega zakona izdajo predpis iz prvega in drugega odstavka 90. člena tega zakona.

(13) Minister, pristojen za okolje, v soglasju z ministrom, pristojnim za varstvo pred nesrečami, izda najkasneje v 18. mesecih po uveljavitvi tega zakona predpis iz tretjega odstavka 90. člena tega zakona.

(14) Minister, pristojen za okolje, v soglasju z ministrom, pristojnim za varstvo pred nesrečami, in ministrom, pristojnim za zdravje, najkasneje v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona izda predpis iz prvega odstavka 91. člena tega zakona.

(15) Minister, pristojen za okolje, minister, pristojen za zdravje, in minister, pristojen za kmetijstvo, najkasneje v devetih mesecih po uveljavitvi tega zakona izdajo predpis iz petega odstavka 123. člena tega zakona.

143. člen

(prenehanje veljavnosti in uporabe zakonov)

(1) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati zakon o izvajanju varstva pred ionizirajočimi sevanji in o ukrepih za varnost jedrskih objektov in naprav (Uradni list SRS, št. 28/80).

(2) Z dnem uveljavitve tega zakona se preneha uporabljati zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in o posebnih varnostnih ukrepih pri uporabi jedrske energije (Uradni list SFRJ, št. 62/84).

(3) Predpisi, izdani na podlagi zakonov iz prejšnjih odstavkov, se uporabljajo do izdaje novih po tem zakonu.

144. člen

(veljavnost določb o varnostnih zadržkih)

Za osebe zaposlene v jedrskih objektih ob uveljavitvi tega zakona začno veljati določbe o varnostnem preverjanju 24 mesecev po uveljavitvi tega zakona.

145. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati 1. oktobra 2002.

Zakon o dopolnitvi zakona o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti – ZVISJV-A (Uradni list RS, št. 24/2003) vsebuje naslednjo končno določbo:

2. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

VLADA

2436. Uredba o koncesiji za rabo vode v ribogojnici za vzrejo salmonidnih vrst rib, za katero je bilo pridobljeno vodnogospodarsko dovoljenje

Na podlagi prvega in tretjega odstavka 196. člena zakona o vodah (Uradni list RS, št. 67/02 in 110/02) in 23. člena zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 32/93, 44/95 – odl. US, 1/96, 9/99 – odl. US, 56/99, 22/00 in 67/02) izdaja Vlada Republike Slovenije

UREDBO

o koncesiji za rabo vode v ribogojnici za vzrejo salmonidnih vrst rib, za katero je bilo pridobljeno vodnogospodarsko dovoljenje

1. člen

Ta uredba je koncesijski akt, na podlagi katerega se podeli koncesija na posameznih delih vodnih teles površinskih voda za rabo vode v ribogojnici za vzrejo salmonidnih vrst rib.

Koncesija iz prejšnjega odstavka se podeli imetnikom vodnogospodarskih dovoljenj po zakonu o vodah (Uradni list SRS, št. 38/81, 29/86 in Uradni list RS, št. 15/91 ter 52/00), na podlagi katerih imajo pravico za rabo vode v obstoječih ribogojnicah za vzrejo salmonidnih vrst rib na delih vodnih teles površinskih voda iz priloge, ki je sestavni del te uredbe.

2. člen

Deli vodnih teles površinskih voda, za katere se podeli koncesija, so deli vodnih teles med koordinato gorvodne

meje in koordinato dolvodne meje dela vodnega telesa površinskih vod iz priloge te uredbe.

Imetniki vodnogospodarskih dovoljenj iz drugega odstavka 1. člena te uredbe pridobijo koncesijo za rabo vode v ribogojnici, katere instalirani pretok vode ne presega vrednosti iz priloge te uredbe.

3. člen

Koncesija se za vzrejo salmonidnih vrst rib podeli na posameznem delu vodnega telesa iz priloge te uredbe za obdobje 30 let.

Začetek izvajanja koncesije se šteje na dan dokončnosti odločbe o izboru koncesionarja.

Koncesija se lahko podaljša na način in pod pogoji, določenimi v koncesijski pogodbi.

4. člen

Oseba, ki je za vzrejo salmonidnih vrst rib pridobila pravico za rabo dela vodnega telesa iz priloge te uredbe (v nadaljnjem besedilu: koncesionar), mora poleg predpisanih pogojev zagotoviti tudi naslednje ukrepe:

- zavarovanja zemljišč, objektov, naprav in drugih dobrin pred škodljivimi posledicami delovanja ribogojnice,
- omogočanja spošne rabe vode na območju koncesije,
- ohranjanja biološke raznovrstnosti in varstva habitatov ter biološkega ravnotežja tam, kjer je to mogoče in dolgoročno stabilno,
- ohranjanja naravne vrednote v največji možni meri, če je ta na območju koncesije in
- varstva prebivalcev in njihovega premoženja, če gre za ogroženost zaradi posledic rabe vode.

Ukrepi in pogoji iz prejšnjega odstavka se podrobneje določijo v koncesijski pogodbi.

5. člen

Koncesionar mora plačati za koncesijo za vsako leto rabe vode posebej ves čas trajanja koncesije.

Višina plačila za koncesijo je sorazmerna razpoložljivosti vode in vrednosti, ki jo za vzrejene vodne organizme imetniki koncesije pridobijo na trgu.

Koncesionar krije tudi vse stroške povzročitelja obremenitve okolja v skladu z zakonom in nadomestne stroške ureditve prostora, ki nastanejo zaradi vzreje salmonidnih vrst rib, ki je predmet koncesije.

6. člen

Prihodki od plačila za koncesijo so vir proračuna Republike Slovenije in proračuna občin, na območju katerih je del vodnega telesa površinske vode, ki je namenjen za rabo vode iz 1. člena te uredbe.

Plačilo za koncesijo se med državo in občinami razdeli v razmerju 40:60 v korist občin.

Če je del vodnega telesa površinske vode, za katerega je podeljena koncesija, na območju več občin, se del plačila za koncesijo iz drugega odstavka tega člena, ki je namenjen občinam, razdeli med občine skladno s pripadajočim deležem površine dela vodnega telesa.

7. člen

Plačilo za koncesijo se določi za vsako koledarsko leto posebej na podlagi ocenjene letne količine vzrejenih salmonidnih vrst rib.

Letna količina vzrejenih salmonidnih vrst rib iz prejšnjega odstavka se izračuna kot zmnožek osnove plačila za koncesijo za rabo vode in instaliranega pretoka vode za ribogojnico, izraženega v l/s, ki je s koncesijo dodeljen za vzrejo salmonidnih vrst rib.

Višina plačila za koncesijo je enaka 2% prodajne vrednosti letne količine vzrejenih vrst rib.

8. člen

Osnova plačila za koncesijo je količina 100 kg šarenke (*oncorhynchus mykiss*) na 1 l/s instaliranega pretoka vode za ribogojnico.

Ceno osnove plačila za koncesijo določi minister, pristojen za okolje, do 31. decembra za naslednje leto.

Cena osnove plačila za koncesijo se določi kot letna povprečna vrednost 100 kg šarenke, izračunana na podlagi statističnih podatkov o odkupni ceni salmonidnih vrst rib.

9. člen

Koncesionarju se plačilo za koncesijo obračuna na podlagi cene osnove plačila za koncesijo in instaliranega pretoka vode za ribogojnico.

10. člen

Koncesionar mora Agenciji Republike Slovenije za okolje (v nadaljnjem besedilu: agencija) do 31. januarja tekočega leta posredovati vse podatke, potrebne za izračun višine plačila za koncesijo za preteklo leto.

11. člen

Koncesionar, ki je med letom prenehal izvajati dejavnost, zaradi katere je dolžan plačevati koncesijo po tej uredbi, mora posredovati podatke, potrebne za izračun plačila za koncesijo v tridesetih dneh po prenehanju rabe vode za vzrejo salmonidnih vrst rib.

12. člen

Koncesionar plačuje za koncesijo med letom v obliki dveh akontacij in poročuna plačil za koncesijo na račun, določen s predpisom ministra, pristojnega za finance.

Plačilo prve akontacije v letu zapade v plačilo zadnji delovni dan v juniju, druge akontacije v letu pa zadnji delovni dan v decembru.

Morebitna razlika med z akontacijo vplačanim zneskom plačila za koncesijo in višino plačila za koncesijo, se mora plačati na račun iz prvega odstavka tega člena ali vrniti koncesionarju v 60 dneh potem, ko je agencija koncesionarju izstavila poročun plačil za koncesijo.

Za nepravočasno plačane zneske plačila za koncesijo mora koncesionar plačati zakonite zamudne obresti.

13. člen

Znesek akontacije znaša polovico zadnjega plačila za koncesijo, povečanega ali zmanjšanega sorazmerno odstotku spremembe cene osnove plačila za koncesijo.

14. člen

Če agencija ugotovi, da koncesionar ni posredoval podatkov, potrebnih za izračun višine plačila za koncesijo v predpisanem roku, agencija uporabi za določitev višine plačila za koncesijo podatke o rabi vode iz svojih evidenc o rabi vode.

15. člen

Izvajanje te uredbe nadzirajo inšpektorji, pristojni za vode.

16. člen

Koncesionar začne plačevati za koncesijo dve leti po začetku rabe vode za vzrejo salmonidnih vrst rib pod pogoji in na način iz te uredbe, vendar ne pred 1. julijem 2003.

17. člen

Višino akontacije plačila za koncesijo v letu 2003 določi agencija po določbah te uredbe na podlagi podatkov o pravi za rabo vode, ki je bila s koncesijo pridobljena, in cene osnove plačila za koncesijo za leto 2003.

18. člen

Ne glede na določbe drugega odstavka 8. člena te uredbe je za leto 2003 cena osnove plačila za koncesijo 60.000 tolarjev za 100 kg šarenke.

19. člen

Ta uredba začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 328-00/2001-3

Ljubljana, dne 15. maja 2003.

EVA 2003-2511-0070

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.
Predsednik

PRILOGA: deli vodnih teles površinskih voda, na katerih se pravica za rabo vode v ribogojnici za vzrejo salmonidnih vrst rib, pridobljena z vodnogospodarskim dovoljenjem, spreminja v koncesijo

Deli vodnih teles (ime vodotoka)	Občina	Koordinate gorvodne meje dela vodnega telesa		Koordinate dolvodne meje dela vodnega telesa		Intalirani pretok (l/s)
		y	x	y	x	
Suha	Mozirje	493 597	133 291	493 695	133 283	20
Mlinščica Kamniške Bistrice	Kamnik	469 977	122 085	469 993	122 038	50
Krka	Žužemberk	497 465	073 965	497 885	073 670	2000
Kolarica	Krško	535 553	079 025	535 373	079 185	12
Lešnica	Novo mesto	515 435	078 556	515 618	078 585	12
Turniška Studenčnica	Videm	568 990	137 372	569 174	137 290	15
Sušec in Jurjev graben	Sevnica	519 853	102 705	519 725	102 450	12
		519 620	102 710			
Šumščica	Kamnik	482 381	119 456	482 128	119 335	60
Pajsarica	Vrhnik	443 464	094 976	443 471	094 931	37
Framski potok	Rače-Fram	548 030	146 520	548 190	146 460	160
Čermenica in						
Habidov potok	Podvelka	533 150	163 920	533 020	163 590	25
		532 915	163 640			

2437. Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe za izvajanje carinskega zakona

Na podlagi 7., 14., 27., 33., 35., 38., 46., 51., 58., 59., 63., 66., 72., 108.a, 120., 120.a, 121., 132., 140., 140.c, 141., 146., 148., 154., 155., 157., 157.a, 157.d, 157.e, 157.h, 158 in 167. člena carinskega zakona (Uradni list RS, št. 1/95, 28/95, 32/99, 40/99, 62/01, 56/02 in 110/02) izdaja Vlada Republike Slovenije

UREDBO
o spremembah in dopolnitvah uredbe za izvajanje carinskega zakona

1. člen

V uredbi za izvajanje carinskega zakona (Uradni list RS, št. 107/02) se v točki a) drugega odstavka 74. člena črta naslednje besedilo: "(dejavnosti v zvezi z nadaljnjo prodajo uvoženega blaga)".

2. člen

Naslov 115. člena se spremeni tako, da se glasi: "carinske deklaracije".

3. člen

V točki f) 121. člena se beseda "devetmestno" nadomesti z besedo "osemestno".

4. člen

V 136. členu se beseda "tretjim" nadomesti z besedo "četrtim".

5. člen

V 2. točki petega odstavka 206. člena se besedilo "eno od navedb" nadomesti z besedo "navedbo".

6. člen

V drugem odstavku 208. člena se besedilo "eno od navedb" nadomesti z besedo "navedbo".

7. člen

V prvi alineji 214. člena se črta beseda "ponovno".

8. člen

V četrtem odstavku 230. člena se številka "1" nadomesti s črko "I".

9. člen

V tretjem odstavku 231. člena se beseda "drugim" nadomesti z besedo "tretjim".

10. člen

V tretjem odstavku 243. člena se število "242" nadomesti s številom "240".

11. člen

V naslovu 247. člena se beseda "oprostitev" nadomesti z besedo "opustitev". V drugem odstavku se beseda "oprostitev" nadomesti z besedo "opustitev".

12. člen

V četrtem odstavku 250. člena se beseda "odhoda" nadomesti z besedo "zavarovanja".

13. člen

V prvem odstavku 261. člena se besedilo "241. do 255. členih" nadomesti z besedilom "241. in 255. členu".

14. člen

V 299. členu se črta točka c).

15. člen

V 301. členu se za besedo "iz" dodata besedi "prvega odstavka".

16. člen

V četrtem odstavku 306. člena se število "339" nadomesti s številom "340".

17. člen

Točka a) prvega odstavka 315. člena se spremeni tako, da se glasi:

"a) podatki, predpisani v navodilu iz 126. člena te uredbe za prijavo vnosa blaga v postopek;"

18. člen

V 328. členu se spremeni naslov tako, da se glasi: "Običajni postopki in ravnanja".

19. člen

Točka b) 333. člena se spremeni tako, da se glasi:

"b) "Posel oplemenitenja" pomeni katero koli operacijo oplemenitenja uvoznega blaga, ki je neposredno ali posredno dano na razpolago imetniku, ki izvede to oplemenitenje v skladu s specifikacijami za račun naročnika s sedežem v drugi državi, pri čemer plačilo običajno predstavljajo samo stroški oplemenitenja."

20. člen

V prvem odstavku 336. člena se za besedama "navedeni v" doda besedilo "303. in".

21. člen

V prvem odstavku 337. člena se število "306" nadomesti s številom "303".

22. člen

V točki a) prvega odstavka 355. člena se beseda "Skupnosti" nadomesti z besedo "Slovenije".

23. člen

V naslovu 358. člena se beseda "opustitev" nadomesti z besedo "oprostitev".

24. člen

V točki b) tretjega odstavka 387. člena se črta beseda "predelave".

V četrtem odstavku se besedi "predelovalne stroške" nadomestita z besedama "stroške oplemenitenja".

25. člen

V tretjem odstavku 483. člena se število "468" nadomesti s številom "486".

26. člen

V točki a) prvega odstavka 507. člena se beseda "sedmem" nadomesti z besedo "osmem".

27. člen

Priloga 1 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 1 te uredbe.

28. člen

Priloga 2 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 2 te uredbe.

29. člen

Priloga 7 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 3 te uredbe.

30. člen

Priloga 8a se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 4 te uredbe.

31. člen

Priloga 29 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 5 te uredbe.

32. člen

Priloga 30 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 6 te uredbe.

33. člen

Priloga 36 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 7 te uredbe.

34. člen

Priloga 39a se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 8 te uredbe.

35. člen

Priloga 43 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 9 te uredbe.

36. člen

Priloga 44 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 10 te uredbe.

37. člen

Priloga 46 se spremeni tako, kot je določeno v prilogi 11 te uredbe.

38. člen

Ta uredba začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 424-10/2001-4
Ljubljana, dne 22. maja 2003.
EVA 2003-1611-0063

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.
Predsednik

PRILOGA 1

Priloga 1 se nadomesti:

"PRILOGA1
ZAVEZUJOČA INFORMACIJA O UVRSTITVI BLAGA V KOMBINIRANO NOMENKLATURO

ZIKN

IZVOD ZA IMETNIKA

1. Carinski organ ☐	2. Številka potrdila (informacije ZIKN) <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>
3. Imetnik (naziv in sedež) zaupno	4. Datum začetka veljavnosti <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>
Pomembna opomba Potrdilo velja v skladu z določbo petega odstavka 7. člena carinskega zakona 6 let od dneva izdaje, razen v primerih, navedenih v šestem odstavku 7. člena carinskega zakona. Imetnik potrdila ima pravico do pritožbe na Ministrstvo za finance v roku 15 dni od prejema.	5. Datum in številka zahtevka <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>
	6. Uvrstitev blaga v kombinirano nomenklaturu <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div> <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>
7. Opis blaga	
8. Trgovsko ime in drugi podatki zaupno	
9. Utemeljitev uvrstitve blaga	

10. Informacija se izdaja na osnovi naslednjih podatkov, ki jih je predložil vložnik zahtevka:

opisa prospektov fotografij vzorcev drugega

Kraj _____ Podpis _____ Žig _____

Datum _____

ZAVEZUJOČA INFORMACIJA O UVRSTITVI BLAGA V KOMBINIRANO NOMENKLATURO

ZIKN

IZVOD ZA GENERALNI CARINSKI URAD

<p>1. Carinski organ</p> <p>☐</p>	<p>2. Številka potrdila (informacije ZIKN)</p> <p><input type="text"/></p>
<p>3. Imetnik (naziv in sedež) zaupno</p>	<p>4. Datum začetka veljavnosti</p> <p><input type="text"/></p>
<p>Pomembna opomba</p> <p>Potrdilo velja v skladu z določbo petega odstavka 7. člena carinskega zakona 6 leta od dneva izdaje, razen v primerih, navedenih v šestem odstavku 7. člena carinskega zakona.</p> <p>Imetnik potrdila ima pravico do pritožbe na Ministrstvo za finance v roku 15 dni od prejema.</p>	<p>5. Datum in številka zahtevka</p> <p><input type="text"/></p>
	<p>6. Uvrstitev blaga v kombinirano nomenklaturu</p> <p><input type="text"/></p> <p><input type="text"/></p>
<p>7. Opis blaga</p>	
<p>8. Trgovsko ime in drugi podatki zaupno</p>	
<p>9. Utemeljitev uvrstitve blaga</p>	

10. Informacija se izdaja na osnovi naslednjih podatkov, ki jih je predložil vložnik zahtevka:									
opisa	☐	prospektov	☐	fotografij	☐	vzorcev	☐	drugega	☐
Kraj					Podpis	Žig			
Datum									

ZIKN

11. Carinski organ, pristojen za dodatne informacije (naziv, polni naslov, telefon, telefaks)	12. Številka potrdila (informacije ZIKN)
	13. Jezik
14. Ključne besede	

PRILOGA 2

Priloga 2 se nadomesti:

"PRILOGA 2
(četrti odstavek 8. člena uredbe za izvajanje carinskega zakona)

ZAVEZUJOČA INFORMACIJA O POREKLU BLAGA - list 1

ZIPB

1. Carinski organ	2. Številka zavezujoče informacije
	3. Datum začetka veljavnosti
4. Imetnik (naziv in sedež) (zaupno)	5. Datum in številka zahtevka
	6. Uvrstitev blaga v kombinirano nomenklaturo (Ta uvrstitev je samo informativna)
<p>Pomembna opomba: Zavezujoča informacija velja v skladu z določbo petega odstavka 7. člena carinskega zakona 3 leta od dneva izdaje, razen v primerih, navedenih v šestem odstavku 7. člena carinskega zakona. Imetnik zavezujoče informacije ima pravico do pritožbe na Ministrstvo za finance v roku 15 dni od prejema. Imetnik te informacije mora biti zmožen dokazati, da se navedbe glede blaga in okoliščin, ki določajo pridobitev porekla tega blaga, skladajo z blagom in okoliščinami, opisanimi v informaciji.</p>	
7. Opis blaga in (če se zahteva) sestava ter uporabljene metode pri preiskavi; trgovinski opis (zaupno)	
8. Država porekla in pravna podlaga za pridobitev porekla (preferencialno/nepreferencialno; sporazum, konvencija; uredba; drugo)	
9. Utemeljitev ugotovitve porekla s strani carinskih organov (v celoti pridobljeni izdelki, zadnja bistvena ekonomsko upravičena obdelava ali predelava (14. člen carinskega zakona), zadosti predelano blago, kumulacija porekla, drugo)	
Kraj	
Datum	Podpis žig

ZAVEZUJOČA INFORMACIJA O POREKLU BLAGA - list 2

ZIPB

10. Cena franko tovarna (če se zahteva)	11. Številka zavezujoče informacije		
12. Glavni uporabljeni materiali (če se zahteva)			
Država porekla	Tarifna oznaka HS / KN	Vrednost	(zaupno)
Kraj Datum Podpis žig			

PRILOGA 3

Priloga 7 se nadomesti z naslednjim besedilom:

»PRILOGA 7
(tretji odstavek 33. člena te uredbe)

1. Kratkoročna izjava dobavitelja za izdelke, ki imajo preferencialno poreklo

Izjava dobavitelja, katere besedilo je navedeno v nadaljevanju, mora biti izdelana v skladu z opombami. Opomb ni treba navajati v izjavi.

IZJAVA

Spodaj podpisani izjavljam, da ima blago, navedeno na tem računu(1), status blaga s poreklom iz(2) in zadostuje pravilom o poreklu za namene preferencialne trgovine z(3)

Zavezujem se, da bom carinskim organom priložil vsa dodatna dokazila, ki jih bodo zahtevali.

.....(4)

.....(5)

.....(6)

-
- (1) Če to zadeva samo nekatere izdelke, navedene na računu, morajo biti označeni tako, da se jasno ločijo in ta oznaka mora biti vnešena v izjavo kot sledi:
".....navedeni na tem računu in označeni z, je/so s poreklom iz".
- (2) Če se uporablja drug dokument kot račun ali priloga računa, mora biti ta dokument naveden namesto besede "račun". Slovenija, Evropska skupnost, država članica ES ali partnerska država (država, s katero je Republika Slovenija sklenila sporazum o prosti trgovini). Če gre za partnersko državo, je treba navesti carinski organ, ki hrani dokazilo o poreklu, številko dokazila in, če je močno, številko carinske deklaracije.
- (3) navedba partnerske države ali držav, na katere se nanaša.
- (4) kraj in datum.
- (5) ime in funkcija odgovorne osebe dobavitelja.
- (6) podpis.

2. Dolgoročna izjava dobavitelja za izdelke, ki imajo preferencialno poreklo

Izjava dobavitelja, katere besedilo je navedeno v nadaljevanju, mora biti izdelana v skladu z opombami. Opomb ni treba navajati v izjavi.

IZJAVA

Spodaj podpisani izjavljam, da izdelki, opisani v nadaljevanju:

..... (1) (2)

ki jih redno dobavljamo(3), imajo status blaga s poreklom iz(4)
 in ustrezajo pravilom o poreklu, ki urejajo preferencialno trgovino z(5).

(Neobvezna navedba: Za izdelke, pridobljene v enakih okoliščinah, je izdana zavezujoča informacija o poreklu št. z dne Kopija priložena.)

Ta izjava velja za to in vse nadaljne pošiljke teh izdelkov, poslani v času od do(6).

Zavezujem se, da bom takoj obvestil(3) o morebitnem prenehanju veljavnosti te izjave.

Zavezujem se, da bom carinskim organom priložil vsa dodatna dokazila, ki jih bodo zahtevali.

.....(7)(8)
(9)

-
- (1) opis blaga.
 (2) komercialni opis, ki je naveden na računu, npr. številka modela.
 (3) naziv podjetja, kateremu se dobavlja.
 (4) Slovenija, Evropska skupnost, država članica ES ali partnerska država (država, s katero je Republika Slovenija sklenila sporazum o prosti trgovini). Če gre za partnersko državo, je treba navesti carinski organ, ki hrani dokazilo o poreklu.
 (5) navedba partnerske države ali držav, na katere se nanaša.
 (6) vpisati datume. Obdobje veljavnosti izjave dobavitelja ne sme biti daljše od 12 mesecev.
 (7) kraj in datum.
 (8) ime in funkcija odgovorne osebe dobavitelja.
 (9) podpis.

3. Kratkoročna izjava dobavitelja za izdelke, ki nimajo preferencialnega porekla

Izjava dobavitelja, katere besedilo je navedeno v nadaljevanju, mora biti izdelana v skladu z opombami. Opomb ni treba navajati v izjavi.

IZJAVA

Spodaj podpisani dobavitelj blaga, navedenega v priloženem dokumentu, izjavljam, da:

1. so se materiali, navedeni v nadaljevanju, ki nimajo slovenskega porekla, uporabili v Republiki Sloveniji za izdelavo navedenega blaga:

Opis dobavljenega blaga(1)	Opis uporabljenih materialov brez porekla	HS oznaka uporabljenih materialov brez porekla(2)	Vrednost uporabljenih materialov brez porekla(3)
.....
.....
.....
Skupna vrednost:			

2. imajo vsi ostali materiali, uporabljeni v Republiki Sloveniji pri izdelavi zadevnega blaga, slovensko poreklo.

Zavezujem se, da bom carinskemu organom priložil vsa dodatna dokazila, ki jih bodo zahtevali.

.....(4)

.....(5)

.....(6)

- (1) Dobavitelj mora jasno označiti, če se na računu, dobavnici ali drugem komercialnem dokumentu, na katere se nanaša ta izjava, navajajo različne vrste blaga ali take vrste blaga, ki ne vsebujejo enake deleže materiala brez porekla.
Na primer:
Priloženi dokument se nanaša na različne modele elektromotorjev iz tar.št.8501, uporabljene pri izdelavi pralnih strojev iz tar.št.8450. Narava in vrednost materialov brez porekla pri izdelavi motorjev se razlikuje od modela do modela. V prvem stolpcu je treba označiti te modele ločeno in je v ostale stolpce treba vnesti ustrezne oznake, posebej za vsak model, tako da izdelovalec pralnih strojev lahko pravilno ugotovi poreklo svojih izdelkov glede na uporabljene modele električnih motorjev.
- (2) Podatke, predvidene v tem stolpcu, ni potrebno navajati, razen če je to potrebno. Na primer pravilo, ki se uporablja za oblačila iz 62. poglavja HS, dovoljuje uporabo preje brez porekla. Če izdelovalec teh oblačil, ki se nahaja v enem kraju v Sloveniji, uporabi tkanino, pridobljeno v drugem kraju v Sloveniji iz preje brez porekla, zadostuje, da dobavitelj iz drugega kraja v Sloveniji v 2. stolpcu svoje izjave navede samo »preja« - HS oznaka in vrednost zadevne preje nista merodajni.
Proizvajalec, ki izdeluje žico iz tar.št. 7217 iz palic iz železa brez porekla, mora v 2. stolpcu navesti »palice iz železa«. Če se ta žica uporabi pri izdelavi stroja, za katerega pravilo o poreklu določa delež uporabljenega materiala brez porekla, je v 3. stolpcu treba navesti vrednost palic brez porekla.
- (3) Izraz »vrednost materialov« pomeni carinsko vrednost uporabljenih materialov brez porekla ob uvozu ali, če ta ni znana ali se ne da ugotoviti, prva preverljiva cena, plačana za take materiale v RS. Za vsako vrsto uporabljenega materiala brez porekla je treba navesti vrednost na enoto izdelkov, omenjenih v 1.stolpcu.
- (4) kraj in datum
- (5) ime in funkcija odgovorne osebe dobavitelja
- (6) podpis

4. Dolgoročna izjava dobavitelja za izdelke, ki nimajo preferencialnega porekla

Izjava dobavitelja, katere besedilo je navedeno v nadaljevanju, mora biti izdelana v skladu z opombami. Opomb ni treba navajati v izjavi.

IZJAVA

Spodaj podpisani dobavitelj blaga, navedenega v priloženem dokumentu in ki ga redno dobavljam(1), izjavljam, da:

1. so se materiali, navedeni v nadaljevanju, ki nimajo slovenskega porekla, uporabili v RS za izdelavo navedenega blaga:

Opis dobavljenega blaga(1)	Opis uporabljenih materialov brez porekla	HS oznaka materiala brez porekla(2)	Vrednost materiala brez porekla(3)
.....
.....
.....
			Skupna vrednost:.....

2. imajo vsi ostali materiali, uporabljeni v RS pri izdelavi zadevnega blaga, slovensko poreklo.

Ta izjava velja za to in vse nadaljne pošiljke teh proizvodov, poslane v času od do.....(5).

Zavezujem se, da bom takoj obvestil (1) o morebitnem prenehanju veljavnosti te izjave.

Zavezujem se, da bom carinskim organom priložil vsa dodatna dokazila, ki jih bodo zahtevali.

.....(6)

.....(7)

.....(8)

(1) Ime in naslov podjetja, kateremu se dobavlja.

(2) Dobavitelj mora jasno označiti, če se na računu, dobavnici ali drugem komercialnem dokumentu, na katere se nanaša ta izjava, navajajo različne vrste blaga ali take vrste blaga, ki ne vsebujejo enake deleže materiala brez porekla.

Na primer:

Priloženi dokument se nanaša na različne modele elektromotorjev iz tar.št.8501, uporabljene pri izdelavi pralnih strojev iz tar.št.8450. Narava in vrednost materialov brez porekla pri izdelavi motorjev se razlikuje od modela do modela. V prvem stolpcu je treba označiti te modele ločeno in je v ostale stolpce treba vnesti ustrezne oznake, posebej za vsak model, tako da izdelovalec pralnih strojev lahko pravilno ugotovi poreklo svojih izdelkov glede na uporabljene modele električnih motorjev.

(3) Podatke, predvidene v tem stolpcu, ni potrebno navajati, razen če je to potrebno. Na primer pravilo, ki se uporablja za oblačila iz 62. poglavja HS, dovoljuje uporabo preje brez porekla. Če izdelovalec teh oblačil, ki se nahaja v enem kraju v Sloveniji, uporabi tkanino, pridobljeno v drugem kraju v Sloveniji iz preje brez porekla, zadostuje, da dobavitelj iz drugega kraja v Sloveniji v 2. stolpcu svoje izjave navede samo »preja« - HS oznaka in vrednost zadevne preje nista merodajni.

Proizvajalec, ki izdeluje žico iz tar.št. 7217 iz palic iz železa brez porekla, mora v 2. stolpcu navesti »palice iz železa«. Če se ta žica uporabi pri izdelavi stroja, za katerega pravilo o poreklu določa delež uporabljenega materiala brez porekla, je v 3. stolpcu treba navesti vrednost palic brez porekla.

(4) Izraz »vrednost materialov« pomeni carinsko vrednost uporabljenih materialov brez porekla ob uvozu ali, če ta ni znana ali se ne da ugotoviti, prva preverljiva cena, plačana za take materiale v RS. Za vsako vrsto uporabljenega materiala brez porekla je treba navesti vrednost na enoto izdelkov, omenjenih v 1. stolpcu.

(5) vpisati datume. Obdobje veljavnosti ne sme biti daljše od 12. mesecev.

(6) kraj in datum.

(7) ime in funkcija odgovorne osebe dobavitelja.

(8) podpis

PRILOGA 4

V prilogi 8a se pod tarifno številko HS 7601 v tretjem stolpcu beseda »elektronsko« nadomesti z besedo »elektrolitsko«.

PRILOGA 5

V prilogi 29 se v točki 1.2 v II DEL-u beseda »Spodnji« nadomesti z besedo »Zgornji«.

PRILOGA 6

V prilogi 30 se beseda »Največja« v polju 3 nadomesti z besedo »«Najmanjša«.

10. Pooblašcene osebe za podpisovanje deklaracije za tranzitni postopek po nalogu glavnega zavezanca
(Zadnja stran)

11. Priimek, ime in vzorčni podpis pooblašcene osebe	12. Podpis glavnega zavezanca (*)	11. Priimek, ime in vzorčni podpis pooblašcene osebe	12. Podpis glavnega zavezanca (*)

(*) Če je glavni zavezanec gospodarska družba, mora oseba, ki podpisuje v polju 12 (dvanajst), navesti svoj priimek, ime in položaj v gospodarski družbi."

9. Pooblaščene osebe za podpisovanje deklaracije za tranzitni postopek po nalogu glavnega zavezanca
(Zadnja stran)

10. Priimek, ime in vzorčni podpis pooblaščene osebe	11. Podpis glavnega zavezanca (*)	10. Priimek, ime in vzorčni podpis pooblaščene osebe	11. podpis glavnega zavezanca (*)

(*) Če je glavni zavezanec gospodarska družba, mora oseba, ki podpisuje v polju 11, navesti svoj priimek, ime in položaj v gospodarski družbi"

PRILOGA 9

V prilogi 43 se besedilo z naslovom »POJASNEVALNE OPOMBE« nadomesti z naslednjim besedilom:

»POJASNEVALNE OPOMBE

I. del**Podatki, ki se vpišejo v posamezna polja obrazca zahtevka**

Splošna opomba: Če ni drugače navedeno, se vse navedbe nanašajo na izvedbene predpise carinskega zakona.

1. Vložnik zahtevka

Vneseta se popolno ime in naslov vložnika. Vložnik je oseba, ki naj se ji izda dovoljenje.

2. Carinski postopek

Vpiše se carinski postopek oz. postopki, v katere bo dano blago, navedeno v polju 7. Ustrezni carinski postopki so:

- carinsko skladiščenje
- aktivno oplemenitenje – odložni sistem
- aktivno oplemenitenje – sistem povračila
- predelava pod carinskim nadzorom
- začasni uvoz
- pasivno oplemenitenje

Opomba: Če želi vložnik zahtevka dovoljenje za uporabo več carinskih postopkov (skupno dovoljenje) in obrazec temu ne ustreza (npr. blago, ki naj bi se uvedlo v carinske postopke, ni isto za vsak postopek), se uporabijo ločeni obrazci.

3. Vrsta zahtevka

V to polje se vpiše vrsta zahtevka z najmanj eno naslednjih šifer:

- 1 = prvi zahtevak
- 2 = zahtevak za spremenjeno ali obnovljeno dovoljenje (navesti tudi številko ustreznega dovoljenja)
- 3 = zahtevak za ponovno dovoljenje (aktivno oplemenitenje)

4. Dodatni obrazci

Vpiše se število priloženih dodatnih obrazcev.

Opomba: Dodatni obrazci so na voljo za naslednje carinske postopke: carinsko skladiščenje, aktivno oplemenitenje (če je potrebno), in pasivno oplemenitenje (če je potrebno).

5. Kraj in vrsta knjigovodstva/evidenc

Vpiše se kraj knjigovodstva. To je kraj, kjer se vodijo vložnikovi trgovski, davčni ali drugi knjigovodski podatki oziroma se ti podatki vodijo v njegovem imenu. S podatki o uporabljenem sistemu se opiše tudi vrsta knjigovodstva.

Navede se tudi vrsta evidenc (evidence zalog), ki se bodo uporabljale v carinskem postopku. Evidence pomenijo podatke z vsemi potrebnimi informacijami in tehničnimi podrobnostmi, ki carinskim organom omogočajo nadzor in kontrolo carinskega postopka.

Opomba: Če se namerava uporabiti carinsko skladišče tipa B, se polje 5 ne izpolni.

V primeru začasnega uvoza se polje 5 izpolni le, če to zahtevajo carinski organi.

V primeru zahtevka za enotno dovoljenje, se navedeta kraj in vrsta glavnega knjigovodstva.

6. Veljavnost dovoljenja

a		b
---	--	---

V polju 6 se navede datum zelenega začetka veljavnosti (dan/mesec/leto). Načeloma je prvi možni datum veljavnosti dan izdaje dovoljenja. V tem primeru se vpiše "datum izdaje". V polju 6 b se lahko predlaga datum izteka veljavnosti dovoljenja.

7. Blago, ki se daje v carinski postopek			
Oznaka KN	Opis	Količina	Vrednost

– Oznaka KN

Izpolni se v skladu s kombinirano nomenklaturo (osemmestna oznaka KN).

– Opis

Opis blaga pomeni trgovski in/ali tehnični opis.

– Količina

Vpiše se ocenjena količina blaga, ki se namerava uvesti v carinski postopek.

– Vrednost

Vpiše se ocenjena vrednost (v evrih ali drugi valuti) blaga, ki se namerava uvesti v carinski postopek.

Opomba:

Carinsko skladiščenje

Če zahtevk vsebuje več različnega blaga, se lahko v podpolje "Oznaka KN" vpiše beseda "različno". V tem primeru se v podpolju "Opis" opiše narava blaga za skladiščenje. Podatkov o oznaki KN, količini in vrednosti blaga ni treba navesti.

Aktivno in pasivno oplemenitenje

Oznaka KN: Lahko se vpiše štirimestna oznaka KN, osemestna oznaka pa se obvezno vpiše:

- *če se namerava uporabiti enakovredno blago ali običajni sistem zamenjave,*
- *pri uporabi tretjega odstavka 383. člena,*
- *če so gospodarski pogoji izraženi s šiframi 10, 11 ali 99,*
- *če gre za mleko ali mlečne izdelke, ali*
- *če to zahtevajo carinski organi skladno s prvim odstavkom 302. člena.*

Opis

Trgovski in/ali tehnični opis mora biti dovolj razumljiv in natančen, da omogoča odločanje o zahtevku. Kadar se načrtuje uporaba enakovrednega blaga ali običajni sistem zamenjave, se navedejo trgovska kvaliteta in tehnične lastnosti blaga.

Količina

Ta podatek v zvezi z aktivnim oplemenitenjem ni potreben, če je uporabljena šifra gospodarskih pogojev 30, razen če se namerava uporabiti enakovredno blago. Količino pa je treba navesti, če gre za predelavo trde pšenice v testenine ali v primeru, ko mora biti vpisana osemestna oznaka za mleko in mlečne izdelke.

Vrednost

Tega podatka ni treba navesti, če se ne zahteva podatek o količini, razen če namerava vložnik zahtevka uporabiti šifro 30 (minimalna vrednost).

8. Pridobljeni ali predelani proizvodi		
Oznaka KN	Opis	Normativ porabe

Splošna opomba

Vpišejo se podatki o vseh pridobljenih proizvodih, ki so rezultat operacij, z navedbo glavnega pridobljenega proizvoda (GNP) oziroma stranskega pridobljenega proizvoda (SNP).

Oznaka KN in opis: (Gl. pojasnilo k polju 7)

Normativ porabe: (navede se ocenjeni normativ porabe ali metoda, po kateri se bo ta normativ določil)

9. Podatki o predvidenih aktivnostih

Navede se narava predvidenih aktivnosti (npr. podrobnosti o operacijah po pogodbi o izvajanju poslov oplemenitenja ali vrsti običajnega ravnanja), ki bodo opravljena na blagu v okviru carinskega postopka. Vpiše se tudi kraj.

Če je v polju 2 vpisanih več carinskih postopkov, mora biti iz opisa jasno razvidno, ali se bo blago uvajalo v carinske postopke izmenično ali postopno (sukcesivno).

Opomba

V primeru drugih vključenih izvajalcev se vpišejo ime, naslov in funkcija.

V primeru nameravanega prenosa pravic in obveznosti (tretji odstavek 70. člena Carinskega zakona) se v polje 9, če je mogoče, vpišejo podatki o prevzemniku.

10. Gospodarski pogoji

Vložnik zahtevka mora navesti razloge v zvezi z izpolnjevanjem gospodarskih pogojev, zlasti glede:

- carinskega skladiščenja: obstaja gospodarska potreba po skladiščenju;
- aktivnega oplemenitenja: z uporabo najmanj ene izmed dvomestnih oznak, določenih v dodatku za vsako oznako KN, ki je vpisana v polju 7,
- predelave pod carinskim nadzorom: uporaba virov zunaj carinskega območja omogoča, da se bo domača proizvodnja ustvarjala in ohranjala v Sloveniji.

Opomba

V primeru:

- *začasnega uvoza je treba navesti člen oz. člene, na podlagi katerih se zahteva izdaja dovoljenja, in podatke o lastniku blaga, opisanega v polju 7,*
- *pasivnega oplemenitenja se polje 10 izpolni le, če to v skladu s 382. členom uredbe zahtevajo carinski organi.*

11. Carinski organ	
a	vnosa v postopek
b	zaključka postopka
c	nadzora

Navedejo se predlagani carinski uradi oz. izpostave.

12. Istovetnost

V polje 12 se vpišejo predvidena sredstva za zagotavljanje istovetnosti. Uporabi se najmanj ena naslednjih šifer:

- 1 = zaporedna številka ali številka proizvajalca
- 2 = namestitvev zalivk, pečatov ali drugih razlikovalnih oznak
- 3 = informativni list INF
- 4 = odvzem vzorcev, ilustracije ali tehnični opisi
- 5 = opravljanje analiz
- 6 = informativni dokument, predpisan v prilogi 51 (primeren le za pasivno oplemenitenje)
- 7 = druga sredstva za zagotavljanje istovetnosti (pojasniti v polju 16 – "dodatni podatki")
- 8 = ni ukrepov za zagotavljanje istovetnosti (primerno le za začasni uvoz)

Opomba

V primeru carinskega skladiščenja se to polje izpolni le, če gre za predfinancirano blago ali če to zahtevajo carinski organi.

Polje 12 se ne izpolni v primeru aktivnega oplemenitenja z enakovrednim blagom, pasivnega oplemenitenja z običajnim sistemom zamenjave ali ob uporabi tretjega odstavka 383. člena uredbe. Namesto tega se izpolni polje 18 dodatnega obrazca "aktivno oplemenitenje" oziroma polje 19 ali 21 dodatnega obrazca "pasivno oplemenitenje".

13. Rok za zaključek (meseci)

Vpiše se ocenjeni čas, potreben za izvedbo operacij ali uporabo v okviru zelenega carinskega postopka oz. postopkov (polje 2). Rok začne teči ko je blago dano v carinski postopek. Rok se izteče ob pridobitvi nove dovoljene carinsko dovoljene rabe oziroma uporabe zaradi nameravane zahteve za povračilo uvoznih dajatev po aktivnem oplemenitenju (sistem povračila) ali da bi se ob sprostitvi v prost promet po aktivnem oplemenitenju priznala popolna ali delna oprostitev uvoznih dajatev.

Opomba

- *V primeru carinskega skladiščenja je čas neomejen, zato se polje ne izpolni.*
- *V primeru aktivnega oplemenitenja: kadar se rok za zaključek na določen dan izteče za vse blago, dano v postopek v določenem obdobju, se lahko v dovoljenju določi, da se rok za zaključek samodejno podaljša za vse blago, ki je tega dne še v postopku. Če se zahteva ta poenostavitev, je treba v polje 16 vpisati "čl. 340/2" in navesti podrobnosti.*

14. Poenostavljeni postopki

a

b

Polje 14 a

Če se namerava uporabiti poenostavljen postopke uvedbe, se to navede z najmanj eno naslednjih šifer:

- 1 = nepopolna deklaracija
- 2 = postopek poenostavljenega deklariranja
- 3 = knjigovodski vpisi s predložitvijo
- 4 = knjigovodski vpisi brez predložitve

Polje 14 b

Če se namerava uporabiti poenostavljen postopek zaključka, se to navede z najmanj eno izmed šifer, navedenih pri 14 a.

15. Premeščanje blaga

V primeru predvidene premestitve blaga ali proizvodov se predlagane formalnosti prenosa navedejo z eno naslednjih šifer:

- 1 = brez carinskih formalnosti med posameznimi kraji, določenimi v dovoljenju, ki se zahteva
- 2 = premestitev od organa vnosa do prostorov vložnika zahtevka ali izvajalca ali kraja uporabe na podlagi deklaracije za vnos blaga v carinski postopek
- 3 = premestitev do izstopnega organa zaradi ponovnega izvoza v okviru carinskega postopka
- 4 = premestitev od enega do drugega imetnika v skladu s prilogo 44

Opomba: Premestitev ni mogoča, če je kraj odhoda ali prispetja blaga skladišče tipa B.

16. Dodatni podatki

Vpišejo se vsi dodatni koristni podatki.

17.

Podpisano Datum

Ime.....

Če se uporabi dodatni obrazec, se namesto tega izpolni samo ustrezno polje (22, 23 ali 26).

II. del

Opombe o dodatnih obrazcih

Dodatni obrazec "carinsko skladiščenje"

17. Skladišče tipa

Vpiše se A, B, C, D ali E.

18. Prostor skladišča

Vpiše se natančno mesto, ki se namerava uporabiti za carinsko skladišče oziroma shrambo, če se zahtevek nanaša na skladišče tipa E.

19. Rok za predložitev popisa blaga

Rok za predložitev popisa blaga je mogoče predlagati.

20. Delež izgube/kalo

Kjer je primerno, se navede delež izgube/kalo.

21. Hramba blaga, ki ni v postopku		
Oznaka KN	Opis	Kategorija/carinski postopek

Oznaka KN in opis

Če se načrtuje uporaba splošne/skupne hrambe, se vpišejo osemmestna oznaka KN, trgovska kvaliteta in tehnične lastnosti blaga. V vseh drugih primerih zadošča trgovski in/ali tehnični opis oziroma če hramba blaga, ki ni v postopku, obsega več različnih artiklov, se lahko v podpolje "Oznaka KN" vpiše "različno". V tem primeru se v podpolju "Opis" navede narava blaga, namenjenega hrambi.

Kategorija/carinski postopek

V stolpec "Kategorija/carinski postopek" se vpiše ustrezna šifra oz. šifre:

1 = domače kmetijsko blago

2 = domače industrijsko blago

3 = carinsko blago (kmetijski izdelki)

4 = carinsko blago (industrijsko blago in izdelki)

Navede se tudi morebitni carinski postopek za blago.

22. Običajna ravnanja

Izpolni se v primeru predvidenih običajnih ravnanj.

23. Začasni iznos. Namen:

Izpolni se v primeru predvidenega začasnega iznosa.

24. Dodatni podatki

Navedejo se vsi dodatni koristni podatki glede na polja 18 do 24.

Dodatni obrazec "aktivno oplemenitenje"

18. Enakovredno blago	
Oznaka KN	Opis

Če se načrtuje uporaba enakovrednega blaga, se vpišejo osemmestna oznaka KN, trgovska kvaliteta in tehnične lastnosti enakovrednega blaga, da se carinskim organom omogoči potrebna primerjava med uvoženim in enakovrednim blagom. Pri tem se lahko uporabijo šifre za polje 12. Če je enakovredno blago na višji stopnji izdelave kot uvozno blago, se v polje 21 vpiše ustrezen podatek.

19. Predhodni izvoz

Če se načrtuje uporaba sistema predhodnega izvoza, se navede rok, v katerem se mora blago, ki ni iz Slovenije, deklarirati za postopke; upošteva se potrebni čas za nabavo in prevoz do carinskega območja.

20. Sprostitev v prost promet brez carinske deklaracije

Če se zahteva, da se pridobljeni proizvodi ali blago v nespremenjenem stanju sprostijo v prost promet, se vpiše "DA".

21. Dodatni podatki

Navedejo se vsi dodatni koristni podatki glede na polja 18 do 20.

Dodatni obrazec "pasivno oplemenitenje"**18. Sistem zamenjave**

Vpiše se ustrezna šifra oz. šifre za sistem, če je predviden:

1 = običajni sistem zamenjave brez predhodnega uvoza

2 = običajni sistem zamenjave s predhodnim uvozom

19. Nadomestni proizvodi	
Oznaka KN	Opis

Če je predvidena uporaba običajnega sistema zamenjave (možno samo v primeru popravila), se vpišejo osemmestna oznaka KN, trgovska kvaliteta in tehnične lastnosti nadomestnih proizvodov, da se carinskim organom omogoči potrebna primerjava med začasno izvoženim blagom in nadomestnimi proizvodi. Pri tem so lahko v pomoč šifre za polje 12.

20. Uporaba drugega odstavka 113. člena carinskega zakona

Kadar vložnik zahtevka ni oseba, ki poskrbi za izvedbo postopkov oplemenitenja, se lahko dovoljenje izda (samo za blago s poreklom iz Slovenije) v skladu z drugim odstavkom 113. člena carinskega zakona. V polje 20 se vpiše "DA" in navedejo ustrezni podatki.

21. Uporaba tretjega odstavka 383. člena te uredbe

Kadar je narava postopkov oplemenitenja takšna, da ni mogoče ugotoviti, ali so proizvodi pridobljeni iz začasno uvoženega blaga, se v popolnoma upravičenih primerih dovoljenje kljub temu izda, pod pogojem, da vložnik zahtevka predloži zadostna jamstva, da ima blago, uporabljeno v postopkih oplemenitenja, isto osemmestno oznako KN, enako trgovsko kvaliteto in enake tehnične lastnosti kot začasno izvoženo blago. V ta namen se lahko v pomoč šifre, ki so predvidene za polje 12. Če gre za takšno dovoljenje, se v polje 21 vpiše "DA" in navedejo ustrezni podatki.

22. Dodatni podatki

Navedejo se vsi dodatni koristni podatki glede na polja 18 do 21.»

PRILOGA 10

Priloga 44 se nadomesti z naslednjim besedilom:

»PRILOGA 44

PRENOS BLAGA ALI PROIZVODOV, KI SO V POSTOPKU, OD ENEGA IMETNIKA DO DRUGEGA

A. Običajni postopek (trije izvodi ECL)

1. Kadar se blago ali proizvodi prenesejo od enega imetnika do drugega brez zaključka postopka, se izpolni obrazec, ki ustreza vzorcu, sestavljenem v skladu z 121. do 129. členom na izvodih 1, 4 in dodatnem identičnem izvodu, ki je enak k izvodu 1.
2. Pred prenosom je treba nadzorni organ, ki obravnava prvega imetnika, obvestiti o predlaganem prenosu na način, kot določi ta organ, da se omogoči kakršna koli preverjanja, ki se štejejo za potrebna.
3. Dodatni izvod 1 zadrži prvi imetnik (pošiljatelj blaga ali proizvodov), izvod 1 pa se pošlje njegovemu nadzornemu organu.
4. Izvod 4 spremlja blago ali proizvode in ga zadrži drugi imetnik.
5. Nadzorni organ prvega imetnika pošlje izvod 1 nadzornemu organu drugega imetnika.
6. Drugi imetnik izda prvemu imetniku potrdilo o prejemu prenesenega blaga ali proizvodov, v katerem navede datum njihovega knjiženja (datum sprejetja pisne carinske deklaracije v primeru začasnega uvoza), slednji pa ga zadrži.

B. Poenostavljeni postopki

I. Z uporabo dveh izvodov ECL:

1. Kadar se blago ali proizvodi prenesejo od enega imetnika do drugega brez zaključka postopka, se izpolnita le izvoda 1 in 4 dokumenta iz prvega odstavka Dela A.
2. Preden se blago ali proizvodi prenesejo, se nadzorne organe obvesti o nameravanem prenosu na način, kot ga sami določijo, da se jim omogoči izvedba kontrol, ki jih imajo za potrebne.
3. Prvi imetnik (pošiljatelj blaga ali proizvodov) zadrži izvod 1.
4. Izvod 4 lahko spremlja blago ali proizvode in ga zadrži drugi imetnik.
5. Uporabi se šesti odstavek Dela A.

II. Z uporabo drugih metod namesto ECL, kadar so na voljo potrebni podatki:

- obdelava podatkov.,
- komercialni ali upravni dokumenti ali
- kateri koli drug dokument.

Dodatek

Kadar se uporabljajo izvodi ECL, morajo označena polja vsebovati naslednje podatke:

2. Pošiljatelj: napišite ime in naslov prvega imetnika, ime in naslov njegovega nadzornega organa, nato pa sledi številka dovoljenja in carinski organ, ki ga je izdal.

3. Obrazci: navedite zaporedno številko kompleta obrazcev glede na celotno število uporabljenih kompletov.

Kadar se deklaracija nanaša na eno samo postavko (tj. kadar je treba izpolniti le eno polje "opis blaga"), pustite polje 3 prazno, v polje 5 pa vpišite številko 1.

5. Postavke: navedite skupno število postavk, deklariranih v vseh obrazcih ali uporabljenih dopolnilnih obrazcih. Število postavke je enako številu polj "opis blaga", ki jih je treba izpolniti.

8. Prejemnik: napišite ime drugega imetnika, ime in naslov njegovega nadzornega organa in naslov, kjer se bo skladiščilo blago ali proizvodi, uporabljeni ali predelani, nato pa številko dovoljenja in carinski organ, ki ga je izdal.

15. Odpremno država: navedite državo članico, iz katere je blago odpremljeno.

31. Pakiranje in opis blaga; oznake in številke – številka(e) zabojnika – število in vrsta: vpišite oznake, (identifikacijske) številke, število in vrsto pakiranj ali, če gre za nepakirano blago, številka blaga, zajetega v deklaraciji ali po potrebi navedbo "nepakirano", če je primerno, skupaj s potrebnimi identifikacijskimi podatki za ugotavljanje istovetnosti.

Blago je treba opisati z uporabo običajnega komercialnega opisa dovolj podrobno, da je blago mogoče opredeliti. Kadar se uporablja zabojnik, je treba v tem polju navesti tudi identifikacijske oznake zabojnika.

32. Številka postavke: navedite zaporedno številko obravnavane postavke izmed skupnega števila postavk, deklariranih v obrazcih ali uporabljenih dopolnilnih obrazcih, kot je to opredeljeno v polju 5.

Kadar se deklaracija nanaša na eno samo postavko, lahko carinski organi določijo, da se v to polje ne vnese ničesar.

33. Šifra poimenovanja: vnesite oznako KN za ustrezno postavko¹.

35. Bruto teža: kadar je potrebno, v kilogramih izrazite bruto težo blaga, opisanega v ustreznem polju 31. Bruto teža je skupna teža blaga skupaj s pakiranjem, vključno z zabojniki in drugo prevozno opremo.

38. Neto teža: v kilogramih izrazite neto težo blaga, opisanega v ustreznem polju 31. Neto teža je teža blaga brez vsakega pakiranja.

41. Dopolnilne enote: kadar je potrebno, navedite količino v enotah, predpisanih v Kombinirani nomenklaturi.

¹ Polje ni obvezno v primeru postopka carinskega skladiščenja.

44. Dodatni podatki: predloženi dokumenti, potrdila in dovoljenja: vnesite datum prvega vnosa v postopek in z velikimi tiskanimi črkami "Prenos", čemur po potrebi sledi:

- "CW" -

- "IP/S" -

- "PCC" -

- "TI" -.

Kadar za uzvozno blago veljajo posebni ukrepi trgovinske politike in kadar je treba te ukrepe uporabljati v tudi pri prenosu, je treba temu vpisu dodati besede "Trgovinska politika".

47. Izračun dajatev: vpišite osnovo za dajatev (vrednost, težo ali drugo).

54. Kraj in datum; podpis in ime deklaranta ali njegovega zastopnika: vnesite lastnoročni podpis osebe, navedene v polju 2, ki mu sledi izpis imena. Kadar je udeleženec pravna oseba, mora podpisnik obrazca za podpisom in imenom navesti svoj naziv.

[†] Polje ni obvezno v primeru postopka carinskega skladiščenja.

PRILOGA 11

V prilogi 46 se opravi naslednji popravek:

V točki 3. pod oznako 30 v naslovu B) Podrobnejša merila v zvezi z gospodarskimi pogoji pri aktivnem oplemenitjenju se število »332« nadomesti s številom »328«.

2438. Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o uveljavljanju pravice do oprostitev uvoznih dajatev

Na podlagi 165. člena carinskega zakona (Uradni list RS, št. 1/95, 28/95, 32/99, 40/99, 62/01, 59/02 in 110/02) izdaja Vlada Republike Slovenije

UREDBO
o spremembah in dopolnitvah uredbe
o uveljavljanju pravice do oprostitev uvoznih dajatev

1. člen

V prvem odstavku 12. člena uredbe o uveljavljanju pravice do oprostitev uvoznih dajatev (Uradni list RS, št. 112/02) se za besedama "ne velja" postavi vejica ter doda besedilo "če je drugače določeno z mednarodno pogodbo".

2. člen

V tretjem odstavku 14. člena se pika na koncu stavka črta in doda besedilo: "posameznega poročnega predmeta".

3. člen

Črta se drugi odstavek 15. člena. Dosedanji tretji odstavek postane drugi odstavek.

4. člen

V prvem odstavku 17. člena se besedi "ki bodo" nadomestita z besedama "ki bo".

5. člen

V prvem odstavku 23. člena se besedilo 1. točke spremeni tako, da se glasi:

"1. potrdilo, da je prebil v tujini najmanj 12 mesecev brez presledka".

6. člen

V 25. členu se besedilo "fizične osebe priložnostno prejmejo" nadomesti z besedilom "prejemnik priložnostno prejme".

7. člen

V tretji alineji drugega odstavka 27. člena se številka "31" nadomesti s številko "28".

8. člen

V prvi alineji a) točke 37. člena se za besedo "uporabo" doda besedilo "za predmete, navedene v prilogi 2, ki je sestavni del te uredbe".

V drugi alineji se za besedo "organov" doda besedilo "za predmete iz priloge 3, ki je sestavni del te uredbe".

Drugi odstavek se črta.

9. člen

V prvem odstavku 46. člena se črta besedilo "oziroma po zaključku študija".

10. člen

Drugi odstavek 55. člena se spremeni tako, da se glasi:

"(2) Če dobrodelna ali človekoljubna organizacija ne izpolnjuje več pogojev za uveljavljanje oprostitve plačila uvoznih dajatev, pa blago prepusti drugi dobrodelni ali človekoljubni organizaciji, ki izpolnjuje pogoje za oprostitve plačila

uvoznih dajatev v skladu s 53. oziroma 60. členom te uredbe, se oprostitve odobri le, če ta organizacija uporablja blago v skladu z nameni, ki opravičujejo pravico do oprostitve."

11. člen

Ta uredba začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 424-41/2002-2
Ljubljana, dne 22. maja 2003.
EVA 2003-1611-0062

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.
Predsednik

2439. Uredba o obsegu izdaje, sestavinah, apoenih in glavnih znamenjih priložnostnih kovancev ob 60. obletnici Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju

Na podlagi 5. člena zakona o priložnostnih kovancih (Uradni list RS, št. 7/93) in v zvezi z uredbo o določitvi dogodkov, ob katerih se v letu 2003 izdajo priložnostni kovanci (Uradni list RS, št. 117/02) izdaja Vlada Republike Slovenije

UREDBO

o obsegu izdaje, sestavinah, apoenih in glavnih znamenjih priložnostnih kovancev ob 60. obletnici Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju

1. člen

Republika Slovenija izda priložnostne kovance ob 60. obletnici Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, v obsegu in z glavnimi znamenji ter drugimi značilnostmi, kot je določeno s to uredbo.

2. člen

Ob 60. obletnici Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju izda Republika Slovenija:

– zlatnike z nominalno vrednostjo 25.000 tolarjev, v količini 300 kovancev in v skupni nominalni vrednosti 7,500.000 tolarjev in

– srebrnike z nominalno vrednostjo 5.000 tolarjev, v količini 1.500 kovancev in v skupni nominalni vrednosti 7,500.000 tolarjev.

3. člen

Zlatniki so izdelani iz zlata čistine 900/1000, v posebni tehniki z ravnimi površinami visokega sijaja in matiranimi reliefnimi površinami priložnostnega motiva.

Zlatniki imajo težo 7 gramov in premer 24 milimetrov. Pri vsakem posameznem zlatniku je dovoljen odklik pri teži do $\pm 1\%$ in pri premeru do $\pm 0,1$ milimetra.

4. člen

Srebrniki so izdelani iz srebra čistine 925/1000, v posebni tehniki z ravnimi površinami visokega sijaja in matiranimi reliefnimi površinami priložnostnega motiva.

Srebrniki imajo težo 15 gramov in premer 32 milimetrov. Pri vsakem posameznem srebrniku je dovoljen odklik pri teži do $\pm 1\%$ in pri premeru do $\pm 0,1$ milimetra.

5. člen

Videz priložnostnih kovancev iz 3. in 4. člena te uredbe je naslednji:

– sprednja stran:

Na kovancu so izbočeni posamezni deli stilizirane peterokake zvezde, linije pa se stekajo v točke, kot simbol cilja. Večja točka v spodnjem delu kovanca je simbolna upodobitev cilja odposlancev – Kočevje. V zgornjem desnem delu kovanca je beseda: "tolarjev", levo pod njo pa je nominalna vrednost "25000" oziroma "5000". V izbočenem spodnjem levem delu kovanca je polkrožni napis: "REPUBLIKA SLOVENIJA" in letnica: "2003";

– hrbtina stran:

Na kovancu so izbočeni posamezni deli stilizirane peterokake zvezde, linije pa se stekajo v točke. Večja točka v spodnjem delu kovanca je simbolna upodobitev cilja odposlancev – Kočevje. V zgornji polovici kovanca sta med kraki zvezde postavljeni letnici: "1943" in "2003". V izbočenem spodnjem desnem delu kovanca je polkrožni napis: "KOČEVSKI ZBOR ODPOSLANCEV".

6. člen

Priložnostni kovanci, izdani na podlagi te uredbe, so po obodu nazobčani.

7. člen

Ta uredba začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 448-00/2001-9

Ljubljana, dne 22. maja 2003.

EVA 2003-1611-0060

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.
Predsednik

2440. Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska filharmonija

Na podlagi 3. člena zakona o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 17/91-I, 55/92, 13/93, 66/93, 45/94 – odl. US, 8/96, 31/00 in 36/00) ter 26. in 135. člena zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02) je Vlada Republike Slovenije sprejela

S K L E P

o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska filharmonija

I. UVODNE DOLOČBE

1. člen

S tem sklepom Republika Slovenija uskladi delovanje javnega zavoda Slovenska filharmonija (v nadaljnjem besedilu: zavod) z določbami zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02), ureja njegov status, razmerja med ustanoviteljem in zavodom ter temeljna vprašanja glede organizacije, dejavnosti in načina financiranja zavoda.

Ustanovitelj zavoda je Republika Slovenija. Ustanoviteljske pravice in obveznosti Republike Slovenije izvaja Vlada Republike Slovenije.

2. člen

Slovensko filharmonijo je ustanovil Izvršni svet Socialistične republike Slovenije z odločbo št. 1412/7-54 z dne 24. 12. 1954. Na podlagi odloka o Slovenski filharmoniji v Ljubljani (Uradni list LRS, št. 7/56) je ustanoviteljske pravice in obveznosti izvrševala skupščina okraja Ljubljana, po uveljavitvi odloka o Slovenski filharmoniji v Ljubljani (Uradni list SRS, št. 14/65) pa je njihovo izvrševanje prevzela Socialistična republika Slovenija. Javni zavod Slovenska filharmonija je s sklepom o ustanovitvi z dne 2. 4. 1998 ustanovila Vlada Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 31/98).

3. člen

Slovenska filharmonija povezuje glasbenike v vrhunska ansambla instrumentalne in vokalne glasbe. S tem omogoča trajno in nemoteno izvajanje koncertov in drugih glasbeno kulturnih prireditev, pri čemer črpa iz zakladnice domače in svetovne glasbene literature. Na koncertih, gostovanjih in arhivskih snemanjih del sodelujejo tudi uveljavljeni domači in tuji solisti in dirigenti. Zavod zagotavlja kakovostno umetniško produkcijo in omogoča domači in mednarodni publiko vrhunska umetniška doživetja ter načrtno spodbuja nastajanje izvirnih slovenskih glasbenih del in njihovo predstavljanje domači in mednarodni javnosti.

4. člen

Ime zavoda: Slovenska filharmonija.

Skrajšano ime: SF.

Sedež javnega zavoda: Ljubljana, Kongresni trg 10.

Zavod je pravna oseba.

Zavod je vpisan v sodni register pri Temeljnem sodišču v Ljubljani pod registrsko številko vložka 879/00.

5. člen

Zavod sestavljajo tri notranje organizacijske enote (v nadaljnjem besedilu: NOE):

- Orkester
- Zbor in
- Skupne službe.

II. DEJAVNOSTI ZAVODA

6. člen

Glede na namen, zaradi katerega je ustanovljen, zavod opravlja kot javno službo naslednje naloge:

- izvajanje del domačih in tujih skladateljev,
- spodbujanje in izvajanje izvirnih slovenskih del,
- organiziranje gostovanj doma in v tujini,
- sodelovanje z domačimi in tujimi umetniki,
- sodelovanje s kulturnimi institucijami v kulturnih središčih v Sloveniji,
- mednarodna promocija slovenskih ustvarjalcev in izvajalcev,
- sodelovanje s slovenskimi kulturnimi organizacijami v zamejstvu in v tujini,
- avdio in video snemanje za svoje potrebe ter za potrebe producentov radiofonskih, televizijskih, filmskih in video programov,
- načrtno dopolnjevanje radijskih in televizijskih nacionalnih arhivov z materiali, ki javnosti še niso dostopni,
- svojo produkcijo in prireditve na podlagi poslovnega sodelovanja predstavlja na RTV Slovenija,
- programsko in poslovno sodeluje s Cankarjevim domom,
- izvajanje vzgojno-pedagoških vsebin za otroke in mladino,

- omogočanje umetniškega razvoja najbolj talentiranim mladim umetnikom,
 - omogočanje dostopnosti do programov in podatkov telesno oviranim osebam,
 - omogočanje dostopnosti dvoran, s katerimi upravlja, drugim kulturnim ustanovam v soglasju z ustanoviteljem,
 - usklajevanje terminov letnega programa z drugimi nacionalnimi glasbenimi ustanovami,
 - vključevanje v kulturno življenje lokalne in širše skupnosti ter omogočanje uporabe svojih prostorskih in tehničnih zmogljivosti za druge javne kulturne prireditve,
 - sodelovanje z raziskovalci, ki raziskujejo dediščino glasbene ustvarjalnosti,
 - arhiviranje notnih materialov in drugih tiskanih publikacij ter avdio in video posnetkov, ki izhajajo iz osnovne dejavnosti zavoda,
 - izdajanje, razmnoževanje in prodaja avdio posnetkov svojega programa,
 - izobraževanje zaposlenih in izvajanje izobraževalnih vsebin za zainteresirano javnost s področja dela zavoda,
 - spodbujanje komornega muziciranja zaposlenih,
 - hranjenje, zbiranje in prezentiranje gradiv s področja dela zavoda,
 - zagotavljanje knjižnične dejavnosti s področja dela zavoda,
 - zagotavljanje arhivske službe za področje dela zavoda,
 - sodelovanje z drugimi glasbenimi institucijami ter založniškimi hišami,
 - redno obveščanje javnosti o prireditvah v sredstvih javnega obveščanja,
 - dodatno redno posredovanje informacij javnosti o poslovanju, uresničevanju programov in razvojnih ciljih.
- Poleg javne službe opravlja zavod še gostinske storitve za potrebe obiskovalcev in zaposlenih, prodajo knjig, nosilcev zvoka, video kaset in spominkov s področja umetnosti.

7. člen

- Naloge iz prejšnjega člena so v skladu z uredbo o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti (Uradni list RS, št. 2/02) razvrščene:
- O/92.310 Umetniško ustvarjanje in poustvarjanje
 - O/92.320 Obratovanje objektov za kulturne prireditve
 - O/92.511 Dejavnost knjižnic
 - O/92.512 Dejavnost arhivov
 - DE/22.110 Izdajanje knjig
 - DE/22.140 Izdajanje posnetih nosilcev zvočnega zapisa
 - DE/22.310 Razmnoževanje zvočnih zapisov,
 - G/52.120 Trgovina na drobno v drugih specializiranih prodajalnah
 - G/52.486 Trgovina na drobno z umetniškimi izdelki
 - G/52.488 Trgovina na drobno v drugih specializiranih prodajalnah
 - G/52.630 Druga trgovina na drobno zunaj prodajaln
 - H/55.400 Točenje pijač
 - K/70.320 Upravljanje z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi
 - L/74.873 Druge poslovne dejavnosti.

III. ORGANI ZAVODA

8. člen

Organi zavoda so:

- direktor,
- svet,
- strokovni svet.

9. člen

Direktor zastopa, predstavlja in vodi poslovanje zavoda ter odgovarja za zakonitost in strokovnost dela zavoda.

Direktor mora pri vodenju poslov ravnati z javnimi in ostalimi sredstvi s skrbnostjo vestnega gospodarstvenika.

Direktorja imenuje minister, pristojen za kulturo (v nadaljnjem besedilu: minister) na podlagi javnega razpisa po predhodnem mnenju sveta in strokovnega sveta za dobo petih let z možnostjo ponovnih imenovanj. Poleg javnega razpisa lahko ustanovitelj javnega zavoda povabi posamezne kandidate tudi neposredno.

Na podlagi akta o imenovanju direktorja, sklene z njim pogodbo o zaposlitvi v imenu sveta njegov predsednik. Delovno razmerje z direktorjem se sklene za čas trajanja mandata.

Predhodno soglasje k pogodbi o zaposlitvi iz prejšnjega odstavka daje minister.

10. člen

Za direktorja je lahko imenovan kandidat, ki poleg splošnih pogojev izpolnjuje naslednje pogoje:

- univerzitetna ali visoka strokovna izobrazba,
- najmanj pet let delovnih izkušenj,
- poznavanje področja dela zavoda,
- sposobnost organiziranja in vodenja dela,
- aktivno znanje slovenskega jezika,
- aktivno znanje najmanj enega svetovnega jezika in pasivno znanje najmanj enega svetovnega jezika.

Kandidat za direktorja je dolžan ob prijavi na razpis ali ob neposrednem povabilu predložiti vizijo poslovanja zavoda za obdobje svojega mandata.

11. člen

Direktor je lahko predčasno razrešen:

- če sam zahteva razrešitev,
- če nastane kateri od razlogov, zaradi katerih po predpisih o delovnih razmerjih preneha delovno razmerje po samem zakonu,
- če pri svojem delu ne ravna po predpisih in splošnih aktih zavoda ali neutemeljeno ne izvršuje sklepov organov zavoda oziroma ustanovitelja ali ravna v nasprotju z njimi,
- če s svojim nevestnim ali nepravilnim delom povzroči zavodu večjo škodo ali če zanemarja ali malomarno opravlja svoje dolžnosti, tako da nastanejo ali bi lahko nastale hujše motnje pri opravljanju dejavnosti,
- poleg razlogov, določenih v predpisih o javnih zavodih, se lahko direktorja predčasno razreši tudi zaradi bistvenih sprememb, kot sta bistveno spremenjena dejavnost, zaradi katere je bil zavod ustanovljen, ali zaradi prenosa ustanoviteljstva.

Minister mora pred sprejemom sklepa o razrešitvi pridobiti predhodno mnenje sveta in strokovnega sveta ter seznaniti direktorja o razlogih za razrešitev in mu dati možnost, da se o njih izjavi v roku 30 dni.

Če svet oziroma strokovni svet ne da mnenja iz prejšnjega odstavka v roku 30 dni se mnenje šteje za pozitivno.

12. člen

Naloge direktorja so:

- vodi strokovno delo za področje dela NOE, za katerega ni imenovanega pomočnika direktorja,
- organizira delo javnega zavoda,
- sprejema strateški načrt,
- sprejema program dela s finančnim ovrednotenjem (finančni načrt),
- sprejema akt o organizaciji dela po predhodnem mnenju reprezentativnih sindikatov v zavodu,

– sprejema akt o sistemizaciji delovnih mest po predhodnem mnenju reprezentativnih sindikatov v javnem zavodu,

- sprejema kadrovski načrt,
- odloča o sklepanju in prenehanju delovnega razmerja, razporeja delavce in izvaja druge pristojnosti s področja delovnih razmerij v skladu z zakonom, kolektivno pogodbo in splošnimi akti zavoda,
- sklepa pogodbeno razmerja v skladu s tem aktom,
- določa podatke, ki štejejo za poslovno skrivnost,
- sprejema načrt nabav osnovnih sredstev in investicijskega vzdrževanja,
- sprejema druge akte, ki urejajo pomembna vprašanja v zvezi z delovanjem javnega zavoda,
- poroča ustanovitelju in svetu o zadevah, ki lahko pomembno vplivajo na delovanje javnega zavoda,
- pripravi letno poročilo,
- sklepa zavodsko kolektivno pogodbo, če jo zavod ima,
- imenuje in razrešuje delavce s posebnimi pooblastili in
- druge naloge v skladu z veljavnimi predpisi in tem sklepom.

K aktom iz tretje, četrte, pete, šeste, sedme, enajste in petnajste alinee mora direktor pridobiti soglasje sveta zavoda.

13. člen

Pooblastila direktorja:

V pravnem prometu zastopa in predstavlja direktor zavod neomejeno in je pooblaščen za sklepanje pogodb v okviru finančnega načrta, razen:

- pogodb o investicijah, za katere je potreben sklep sveta zavoda,
- odprodaje glasbil, za katere je potreben sklep sveta zavoda,
- pogodb, ki se nanašajo na nepremičnine, ki jih ima v upravljanju, za kar je potrebno soglasje ustanovitelja.

Direktor lahko pri uresničevanju svojih pooblastil, določenih z zakonom in tem aktom, prenese opravljanje posameznih zadev na posamezne delavce s posebnimi pooblastili v skladu z aktom o notranji organizaciji dela in sistemizaciji delovnih mest.

14. člen

Zavod ima lahko naslednje pomočnike:

- za vodenje umetniško strokovnega dela za področje Orkestra,
- za vodenje umetniško strokovnega dela za področje Zbora,
- za zadeve splošno upravnega značaja, finančno računovodske in kadrovske zadeve.

Direktor imenuje dva pomočnika, in sicer za področji, za kateri direktor nima ustrezne izobrazbe in delovnih izkušenj. Imenovanje se izvede na podlagi neposrednega povabila ali javnega razpisa.

Delovno razmerje pomočnika direktorja traja za čas trajanja mandata direktorja in se lahko ponovi. Pogodbo o zaposlitvi s pomočniki direktorja sklene direktor.

Pomočnik direktorja za umetniško strokovno delo lahko uporablja naziv umetniški vodja.

15. člen

Pomočnik direktorja za področje Orkestra mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- univerzitetna izobrazba glasbene smeri,
- pet let delovnih izkušenj na področju simfonične dejavnosti,

– usposobljenost za uspešno in samostojno vodenje glasbeno umetniške dejavnosti,

- aktivno znanje slovenskega jezika,
- aktivno znanje enega svetovnega jezika.

Pomočnik direktorja za področje dela Orkestra vodi in odgovarja za strokovno delo orkestra. Direktorju predlaga načrt letnega programa dela in predlog poročila o delu s svojega delovnega področja ter izvršuje sklepe in odločitve sveta zavoda ter direktorja, sprejete v skladu z njihovimi pristojnostmi ter opravlja druge naloge v skladu s splošnimi akti zavoda ter navodili direktorja.

Pomočnik direktorja za področje Zbora mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- univerzitetna izobrazba glasbene smeri,
- pet let delovnih izkušenj na področju zborovske dejavnosti,
- usposobljenost za uspešno in samostojno vodenje zborovske in vokalno-instrumentalne dejavnosti,
- aktivno znanje slovenskega jezika,
- aktivno znanje enega svetovnega jezika.

Pomočnik direktorja za področje Zbora vodi in odgovarja za strokovno delo zbora. Direktorju predlaga načrt letnega programa dela in predlog poročila o delu s svojega delovnega področja ter izvršuje sklepe in odločitve sveta zavoda ter direktorja, sprejete v skladu z njihovimi pristojnostmi ter opravlja druge naloge v skladu s splošnimi akti zavoda ter navodili direktorja.

Pomočnik direktorja za zadeve splošno upravnega značaja, finančno računovodske in kadrovske zadeve mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- univerzitetna oziroma visoka strokovna izobrazba,
- pet let delovnih izkušenj,
- sposobnost za organiziranje in vodenje dela,
- aktivno znanje slovenskega jezika,
- aktivno znanje enega svetovnega jezika.

Pomočnik direktorja za zadeve splošno upravnega značaja, finančno računovodske in kadrovske zadeve predlaga direktorju odločitve, ki se nanašajo na strokovno dejavnost z njegovega delovnega področja; pripravlja predlog letnega programa dela in predlog poročila o delu s svojega delovnega področja, vodi finančne in splošne ter kadrovske zadeve, izvršuje sklepe in odločitve sveta zavoda ter direktorja, sprejete v skladu z njihovimi pristojnostmi ter opravlja druge naloge v skladu s splošnimi akti zavoda ter navodili direktorja.

Pomočniki direktorja so dolžni ob prijavi na razpis ali ob neposrednem povabilu predložiti vizijo dela zavoda za področje svojega dela za obdobje trajanja mandata.

16. člen

Pomočnik direktorja je lahko razrešen predčasno:

- če sam zahteva razrešitev,
- če nastane kateri od razlogov, zaradi katerih po predpisih o delovnih razmerjih preneha delovno razmerje po samem zakonu,
- če pri svojem delu ne ravna po predpisih in splošnih aktih zavoda ali neutemeljeno ne izvršuje sklepov direktorja in sveta zavoda ali ravna v nasprotju z njimi,
- če s svojim nevestnim ali nepravilnim delom povzroči zavodu večjo škodo ali če zanemarljivo ali malomarno opravlja svoje dolžnosti, tako da nastanejo ali bi lahko nastale hujše motnje pri opravljanju dejavnosti in
- iz drugih razlogov, zaradi katerih je lahko razrešen direktor.

Pred sprejemom sklepa o razrešitvi na podlagi razlogov iz prejšnjega odstavka mora direktor seznaniti pomočnika direktorja o razlogih za razrešitev in mu dati možnost, da se v roku 15 dni o njih izjavi.

Pomočniku predčasno preneha mandat tudi v primeru predčasne prenehanja mandata direktorju.

17. člen

Svet zavoda sestavlja pet članov, ki jih izmed strokovnjakov s področja dela zavoda, financ in pravnih zadev imenuje Vlada Republike Slovenije na predlog ministra.

Na prvi konstitutivni seji člani izmed sebe izvolijo predsednika in namestnika.

Mandat članov sveta zavoda traja 5 let in so po preteku mandata lahko ponovno imenovani.

Direktor je dolžan obvestiti ministrstvo o poteku mandata članom sveta zavoda najmanj 90 dni pred potekom.

Svet zavoda sklepa veljavno, če je na seji navzoča večina članov sveta. Svet zavoda sprejema odločitve z večino glasov vseh članov.

Podrobnejše delovanje uredi svet zavoda s poslovnikom.

18. člen

Naloge sveta zavoda:

- nadzira zakonitost dela in poslovanja zavoda,
- spremlja, analizira in ocenjuje delovanje zavoda,
- predlaga ustanovitelju revizijo poslovanja, ki jo lahko opravi tudi notranji revizor ustanovitelja,
- ocenjuje delo direktorja,
- daje soglasje k strateškemu načrtu, programu dela, finančnem načrtu, sistemizaciji delovnih mest, organizaciji dela, kadrovskemu načrtu, načrtu nabav in k zavodski kolektivni pogodbi ter nadzira njihovo izvajanje,
- potrjuje letno poročilo zavoda,
- daje soglasje k cenam javnih kulturnih dobrin,
- daje predhodno mnenje k imenovanju direktorja,
- sklepa pogodbo o zaposlitvi z direktorjem po predhodnem soglasju ministra,
- daje soglasje k pogodbam iz 12. člena,
- opravlja druge naloge v skladu z veljavnimi predpisi in tem sklepom.

19. člen

Strokovni svet sestavlja pet članov, in sicer:

- dva člana izvolijo zaposleni, enega s področja dela NOE orkestra in enega iz področja dela NOE zbora,
- preostale tri člane strokovnega sveta predlagajo Društvo slovenskih skladateljev, Slovensko muzikološko društvo in Zveza glasbene mladine Slovenije.

Volitve predstavnikov delavcev se uredijo v aktu, ki ga sprejme pristojni organ zaposlenih ali zaposleni na zboru delavcev v skladu s predpisi, ki urejajo sodelovanje delavcev pri upravljanju.

Volitve se razpišejo največ 90 in najmanj 60 dni pred potekom mandata.

Direktor mora pozvati predlagatelje na dostavo predlogov najmanj 90 dni pred potekom mandata.

Na prvi konstitutivni seji člani izmed sebe izvolijo predsednika in namestnika.

Mandat članom strokovnega sveta traja 5 let. Po preteku mandata so lahko ponovno imenovani oziroma izvoljeni.

Strokovni svet sklepa veljavno, če je na seji navzoča večina članov sveta. Strokovni svet sprejema odločitve z večino glasov vseh članov.

Podrobnejše delovanje uredi strokovni svet s poslovnikom.

20. člen

Naloge strokovnega sveta:

- spremlja in ocenjuje delovanje javnega zavoda in politiko njegovega ustanovitelja,

- ugotavlja ustreznost strateškega načrta in programa dela glede na namen, zaradi katerega je javni zavod ustanovljen,

- obravnava vprašanja s področja strokovnega dela javnega zavoda in daje direktorju mnenja, predloge in pobude za reševanje teh vprašanj,

- daje predhodno mnenje ustanovitelju k imenovanju in razrešitvi direktorja javnega zavoda,

- daje predhodno mnenje k zavodski kolektivni pogodbi,

- daje druge pobude in predloge v zvezi z delovanjem javnega zavoda,

- druge naloge v skladu z veljavnimi predpisi in tem sklepom.

21. člen

Prvo konstitutivno sejo sveta zavoda oziroma strokovnega sveta skliče direktor v roku 30 dni po imenovanju oziroma po izvolitvi predstavnikov delavcev in prejemu predlogov.

Članom sveta in strokovnega sveta zavoda prične teči mandat z dnem konstituiranja.

22. člen

Član sveta zavoda ali strokovnega sveta je lahko razrešen pred potekom mandata, za katerega je imenovan, če:

- sam zahteva razrešitev,
- se ne udeležuje sej,
- pri svojem delu ne ravna v skladu s predpisi,
- ne opravlja svojih nalog oziroma jih ne opravlja strokovno.

Člana sveta razreši ustanovitelj na predlog sveta zavoda ali ministra.

V primeru predčasne razrešitve člana se za čas do izteka mandata imenuje oziroma izvoli nov član po istem postopku kot je bil imenovan oziroma izvoljen razrešeni član.

23. člen

Mandat predstavnika delavca v strokovnem svetu predčasno preneha na podlagi odpoklica predstavnika delavca, ki ga ureja akt iz drugega odstavka 19. člena.

Mandat ostalim članom strokovnega sveta predčasno preneha na podlagi odpoklica predlagatelja, kateremu lahko poda predlog strokovni svet ali minister.

24. člen

Zavod upravlja z naslednjimi nepremičninami:

- objekt - stavba SF, Kongresni trg 10, Ljubljana, ki stoji na parcelni št. 3225, vl. št. 472, k.o. Ajdovščina (opis: poslovna stavba - 800 m²) in
- opremo po registru osnovnih sredstev z dne 31. 12. 2002.

25. člen

Zavod pridobiva sredstva za opravljanje svoje dejavnosti:

- iz državnega proračuna,
- iz proračuna lokalnih skupnosti,
- z vstopninami,
- s prodajo blaga in storitev na trgu,
- z donacijami, darili in iz drugih zakonitih virov.

26. člen

Presežek prihodkov nad odhodki zavod nameni za izvajanje in razvoj svoje dejavnosti.

O načinu razpolaganja s presežkom prihodkov nad odhodki odloča ustanovitelj na predlog direktorja, po predhodnem mnenju sveta zavoda.

O načinu pokrivanja morebitnega primanjkljaja odloča ustanovitelj na predlog direktorja, po predhodnem mnenju sveta zavoda.

IV. PRAVICE, OBVEZNOSTI IN ODGOVORNOSTI ZAVODA V PRAVNEM PROMETU

27. člen

Zavod je pravna oseba, ki nastopa v pravnem prometu v okviru svoje dejavnosti samostojno, z vsemi pravicami in obveznostmi, v svojem imenu in za svoj račun.

Zavod odgovarja za svoje obveznosti z vsemi sredstvi, s katerimi lahko razpolaga.

28. člen

Premoženje, s katerim zavod upravlja, je last ustanovitelja. S premičnim premoženjem upravlja zavod samostojno, z nepremičninami pa samo po predhodnem soglasju ustanovitelja.

V. ODGOVORNOSTI USTANOVITELJA ZA OBVEZNOSTI ZAVODA TER MEDSEBOJNE PRAVICE IN OBVEZNOSTI USTANOVITELJA IN ZAVODA

29. člen

Za obveznosti zavoda subsidiarno odgovarja Republika Slovenija do višine sredstev, ki se v tekočem letu zagotavljajo iz proračuna Republike Slovenije za delovanje zavoda.

Ustanovitelj ne odgovarja za obveznosti zavoda iz naslova drugih dejavnosti, ki jih zavod opravlja za druge naročnike.

VI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

30. člen

Svet zavoda in strokovni svet zavoda se konstituirata najkasneje v 3 mesecih od uveljavitve tega sklepa. Do takrat opravljajo nujne naloge obstoječi organi.

Z dnem uveljavitve tega sklepa nadaljuje z delom dose-danji v.d. poslovnega direktorja kot v.d. direktorja zavoda do imenovanja novega v skladu s tem sklepom.

Z dnem uveljavitve tega sklepa nadaljuje z delom dose-danja programska direktorica Orkestra Slovenske filharmonije kot pomočnica direktorja za področje Orkestra do izteka mandata.

Z dnem uveljavitve tega sklepa nadaljuje z delom dose-danji programski direktor Slovenskega komornega zbora kot pomočnik direktorja za področje dela Zbora do izteka mandata.

31. člen

Akt o sistemizaciji delovnih mest in kadrovski načrt morata biti sprejeta najkasneje do 29. 11. 2003. Do sprejema novega akta o sistemizaciji velja obstoječi akt v vseh določbah, ki niso v nasprotju z zakoni in tem sklepom.

32. člen

Z dnem uveljavitve tega sklepa preneha veljati statut Slovenske filharmonije z dne 28. 11. 1999, razen določb, ki urejajo volitve predstavnikov delavcev v svet zavoda, ki se smiselno uporabljajo za prve volitve predstavnikov delavcev v strokovni svet.

33. člen

Z dnem uveljavitve tega sklepa preneha veljati sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska filharmonija (Uradni list RS, št. 31/98).

34. člen

Direktor poskrbi za vpis tega sklepa v sodni register v skladu z veljavnimi predpisi.

35. člen

Ta sklep začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 641-03/2003-1

Ljubljana, dne 15. maja 2003.

EVA 2003-3511-0022

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.
Predsednik

2441. Program priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije

Na podlagi drugega odstavka 41. člena zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02 in 8/03) je Vlada Republike Slovenije sprejela

PROGRAM PRIPRAVE strategije prostorskega razvoja Slovenije

1. Ocena stanja, razlogi in pravna podlaga za pripravo strategije prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljnjem besedilu: prostorska strategija)

a) Glede na oceno stanja in teženj v prostoru Slovenije in politiko urejanja prostora Republike Slovenije (oba dokumenta je leta 2001 sprejela Vlada Republike Slovenije) je priprava prostorske strategije potrebna predvsem zaradi naslednjih vsebinskih razlogov: spremenjenega geopolitičnega položaja Slovenije, na novo vzpostavljenih mednarodnih odnosov, pospešenega razvoja tržnega gospodarstva, spremenjenih družbeno-ekonomskih, socialnih in pravnih razmer in z njimi povezanih prostorskih opredelitev razvoja države, drobljenja lokalne samouprave ob hkratni centralizaciji oblasti brez logične protiuteži v regionalni organizaciji Slovenije, krize vrednostnega sistema pri urejanju prostora ter vedno manjšega upoštevanja skupnih in dolgoročnih interesov v prostoru.

b) Prostorske sestavine dolgoročnega plana Republike Slovenije za obdobje od leta 1986 do leta 2000 (Uradni list SRS, št. 1/86, 41/87, 12/89 in Uradni list RS, št. 36/90, 27/91, 72/95, 11/99 in 4/2003) in prostorske sestavine družbenega plana Republike Slovenije (Uradni list SRS, št. 2/86, 41/87, 23/89 in Uradni list RS, št. 72/95, 11/99 in 4/03; v nadaljnjem besedilu: prostorski plan Republike Slovenije), ki so bile izdelane v prejšnji družbeno ekonomski ureditvi v okviru sistema družbenega planiranja, zaradi spremenjenega družbenega, ekonomskega in pravnega sistema v Republiki Sloveniji, kljub naknadno sprejetim spremembam opredelitev, ne zagotavljajo več zelenega usmerjanja prostorskega razvoja. Veljavni prostorski plan Republike Slovenije je treba nadomestiti z v zakonu o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02 in 8/03 - popravek; v nadaljnjem besedilu: ZureP-1) določeno prostorsko strategijo, ki

bo opredelila prostorski razvoj Slovenije in usmeritve za urejanje prostora v Sloveniji v novih družbeno gospodarskih pogojih, tehnološki globalizaciji in vstopanju Slovenije v evropske integracije.

c) Pravno podlago za pripravo prostorske strategije predstavlja ZureP-1. Na podlagi prvega odstavka 169. člena ZUreP-1 vlada predloži prostorsko strategijo v sprejem Državnemu zboru Republike Slovenije najpozneje v enem letu po uveljavitvi tega zakona, to je najkasneje 1. 1. 2004. Na podlagi drugega odstavka 41. člena ZUreP-1 sprejme vlada na predlog ministra, pristojnega za prostor program priprave prostorske strategije.

2. Predmet in programska izhodišča prostorske strategije z območjem njenega urejanja

a) Priprava prostorskega plana Slovenije, ki je potekala na podlagi programa priprave, sprejetega leta 1992 in 1999, se preusmeri v pripravo prostorske strategije na podlagi ZUreP-1. To pomeni, vsebinsko nadaljevanje že začetega dela, istočasno pa tudi prilagoditev že izdelanega gradiva novim zakonskim določilom na področju urejanja prostora. Predmet prostorske strategije je določitev zasnove prostorskega razvoja in prostorskih usmeritve za umeščanje dejavnosti v prostor tako da se ob upoštevanju varstvenih zahtev zagotavlja vzdržen prostorski razvoj dejavnosti v prostoru na območju države in izhodišča za prostorsko načrtovanje na regionalni in lokalni ravni.

b) Programska izhodišča prostorske strategije so predvsem iz prostorskega vidika zagotoviti:

- usklajenost gospodarskih, družbenih in okoljskih vidikov razvoja v prostoru ter priprava izhodišč za koordinacijo razvojnih interesov ob upoštevanju varstvenih zahtev,
- povezovanje posameznih območij in njihovo vključevanje na območju države,
- spodbujanje kvalitetnega regionalnega prostorskega razvoja,
- povezovanje z evropskim prostorom,
- doseganje kakovosti in humanega razvoja mest in drugih naselij,
- doseganje vzdržnega prostorskega razvoja v varovanih območjih z ohranjanjem narave in doseganjem trajnostne rabe naravnih virov in varstva kulturne dediščine,

- usmerjanje prostorskega razvoja z upoštevanjem območij, ogroženih zaradi naravnih ali drugih nesreč ter zagotavljanje prostorskih pogojev za obrambne potrebe države in

- krepitev prepoznavnih naravnih in kulturnih značilnosti in prednosti posameznih območij ter reševanje obstoječih problemov slovenskega prostora.

3. Nosilci urejanja prostora in drugi udeleženci, ki sodelujejo pri pripravi prostorske strategije ter njihove naloge s seznamom strokovnih podlag

3.1. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo

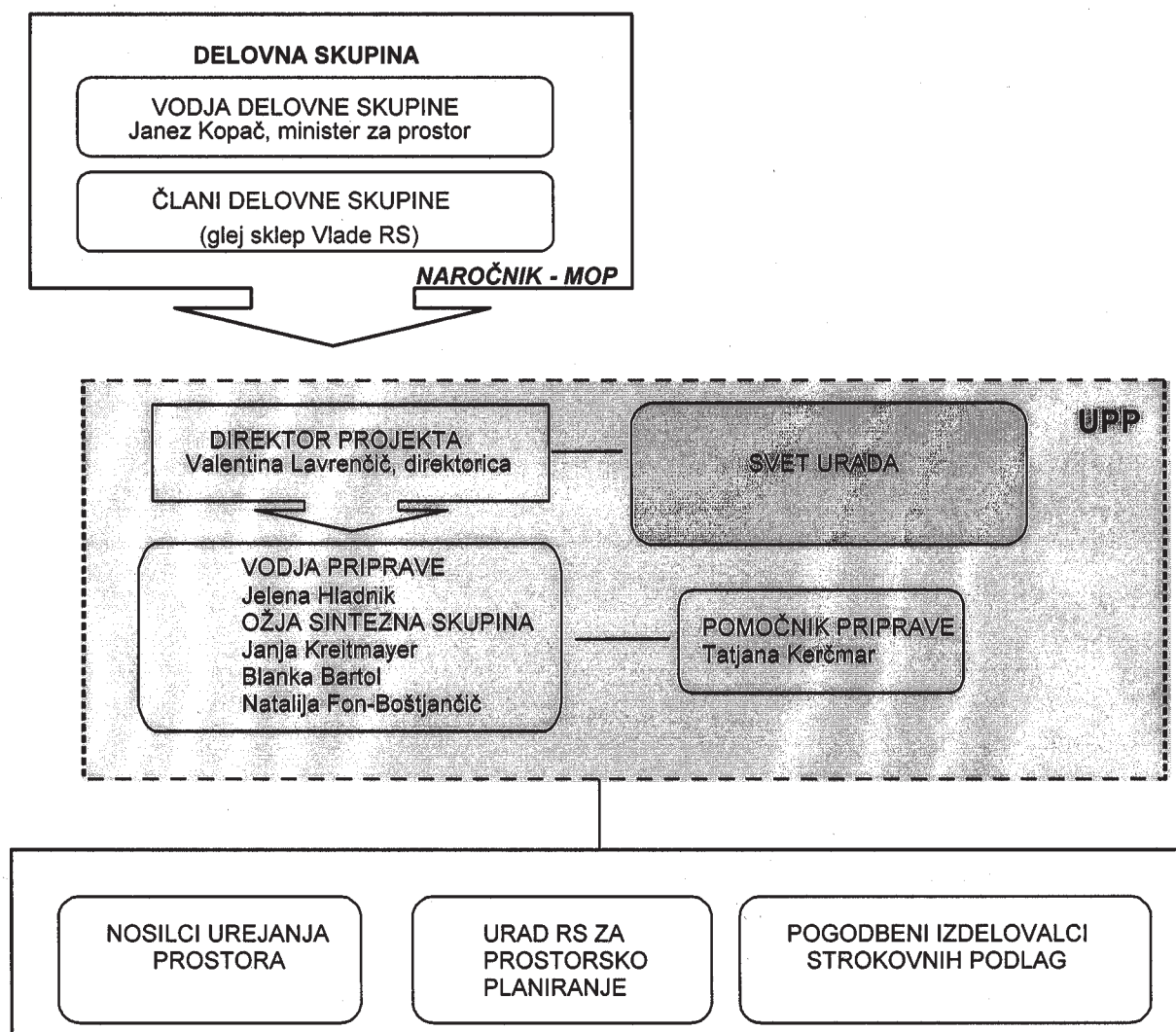
Ministrstvo za okolje, prostor in energijo je odgovorno za pripravo prostorske strategije, sprejemanje ukrepov, potrebnih za izvajanje tega programa priprave in pravočasno predložitev predloga prostorske strategije v obravnavo Vladi Republike Slovenije in Državnemu zboru Republike Slovenije.

Minister, pristojen za prostor, vodi delovno skupino za pripravo predloga prostorske strategije in skupaj z njim sprejema odločitve in ukrepe, vezane na pripravo prostorske strategije. Minister, pristojen za prostor, vodi prostorsko konferenco, ki se izvede v postopku priprave prostorske strategije, kolikor za to ne pooblasti druge osebe.

Znotraj Ministrstva za okolje, prostor in energijo je **Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje** (v nadaljnjem besedilu: UPP) zadolžen, da:

- pridobi oziroma izdela ustrezne podatke, analize in strokovne podlage za pripravo prostorske strategije,
- pripravi in uskladi predlog prostorske strategije,
- pridobi smernice nosilcev urejanja prostora, določenih s tem programom priprave,
- zagotavlja vključevanje nosilcev urejanja prostora in drugih udeležencev v postopek priprave prostorske strategije,
- usklajuje delo nosilcev urejanja prostora in drugih udeležencev, ki sodelujejo pri pripravi prostorske strategije,
- organizira prostorske konference,
- omogoča sodelovanje javnosti v postopku priprave prostorske strategije v skladu z določbami ZUreP-1.

Organizacija priprave prostorske strategije je prikazana na spodnji shemi.

Na podlagi programa priprave iz leta 1999 in skladno z določili tega programa UPP zagotovi temeljne strokovne podlage in pri tem se smiselno uporabi že narejene študije in raziskave, ki so vezane na usmerjanje prostorskega razvoja. Temeljne študije so strokovne podlage, ki vsebujejo predvsem analizo stanja in trendov v prostoru, analizo razvojnih možnosti in študijo ranljivosti prostora.

Na podlagi priporočil delovne skupine za pripravo predloga prostorske strategije ali po lastni presoji lahko UPP pripravi oziroma zagotovi tudi druge strokovne podlage.

Poleg temeljnih študij pripravljavec zagotovi tudi strokovne podlage kot osnovo za pripravo predloga prostorske strategije, ki v zaključnih oblikuje predlog za vključitev njene vsebine v prostorsko strategijo (Priloga 1, ki je sestavni del programa priprave). Strokovne podlage se recenzira in dopolni s komentarjem s strani UPP, s katerim se pojasni uporabo njihovih predlogov pri pripravi prostorske strategije.

3.2. Nosilci urejanja prostora, ki pripravijo smernice za pripravo prostorske strategije

Nosilci urejanja prostora, ki pripravijo smernice in strokovne podlage za pripravo prostorske strategije, so ministrstva in organi v njihovi sestavi, ter nosilci javnih pooblastil, ki sodelujejo pri pripravi prostorske strategije in so določeni s tem programom priprave (v nadaljnjem besedilu: nosilci

urejanja prostora). Nosilci urejanja prostora podajo ključna izhodišča za pripravo prostorske strategije, in sicer z vidika gospodarskega in družbenega razvoja ter varstva okolja.

Nosilci urejanja prostora so zadolženi, da:

- sodelujejo z UPP pri pripravi prostorske strategije,
- izdelajo in posredujejo UPP strokovne podlage razvoja in/ali varstva s svojega področja za pripravo prostorske strategije,

- pripravijo smernice v skladu z 29. členom ZUreP-1.

V primeru molka nosilca urejanja prostora se šteje, da nimajo smernic, za pripravo predloga prostorske strategije pa se smiselno upoštevajo izdelane strokovne podlage nosilca urejanja.

Pristojni nosilci urejanja prostora, ki v smernicah in strokovnih podlagah opredelijo izhodišča za prostorski razvoj, pomembna s področja njihove pristojnosti so:

1. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za prostor poda izhodišča za rabo urbanih zemljišč in izhodišča za stanovanjsko gradnjo;

2. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje poda izhodišča za razvoj poselitve;

3. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za okolje poda izhodišča za varstvo okolja, ravnanje z odpadki, rabo voda in priobalnih zemljišč;

4. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave poda izhodišča za ohranjanje naravnih vrednot;

5. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za energetiko za področje energetike poda izhodišča za racionalno rabo energije in energetskih virov ter za prostorsko zasnovano omrežja energetske infrastrukture;

6. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Uprava Republike Slovenije za rudarstvo poda izhodišča za rabo potencialnih nahajališč mineralnih surovin;

7. Urad Vlade Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj poda izhodišča za gospodarski razvoj;

8. Ministrstvo za gospodarstvo poda izhodišča za razvoj gospodarstva v prostoru;

9. Ministrstvo za promet poda izhodišča, ki se nanašajo na razvoj cestnega, železniškega, pomorskega in letalskega prometa;

10. Ministrstvo za informacijsko družbo poda izhodišča za razvoj omrežja telekomunikacijske infrastrukture;

11. Ministrstvo za obrambo opredeli izhodišča prostorskega razvoja ter režimov urejanja območij in infrastrukture, ki so namenjena za potrebe obrambe;

12. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pripravi izhodišča za rabo in ohranjanje potencialov kmetijskih zemljišč in zemljiške politike;

13. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve poda izhodišča za družbeni razvoj z vidika socialnega varstva;

14. Ministrstvo za zdravje poda izhodišča za razvoj omrežja ustanov zdravstvene dejavnosti;

15. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport poda izhodišča za razvoj omrežja šol, izobraževalnih in znanstvenih ustanov ter razvoja športa;

16. Ministrstvo za kulturo poda izhodišča za razvoj dejavnosti varstva kulturne dediščine in varstva kulturne dediščine ter druge dejavnosti kulture, ki so prostorsko relevantne;

17. Služba Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj poda izhodišča in predloge za skladen regionalni prostorski razvoj;

18. Ministrstvo za pravosodje poda izhodišča za prostorsko razporeditev funkcij pravosodnih organov;

19. Ministrstvo za notranje zadeve poda izhodišča za prostorsko razporeditev funkcij državne uprave;

20. Agencija za radioaktivne odpadke opredeli izhodišča za prostorsko razporeditev območij odlagališč;

21. druga ministrstva, v skladu z interesom sodelovanja pri pripravi prostorske strategije glede na prostorsko relevantnost dejavnosti.

Nosilci urejanja prostora za posamezno področje razvoja oziroma varstva pripravljajo strokovne podlage za pripravo strategije prostorskega razvoja Slovenije (analiza razvojnih možnosti posameznih dejavnosti v prostoru) samostojno ali pa skupaj s pripravljavcem prostorske strategije. Pri tem se upošteva dejstvo, da so posamezni nosilci urejanja prostora svoje strokovne podlage že pripravili in to na podlagi leta 1999 sprejetega programa priprave prostorskega plana. Že izdelane strokovne podlage so izhodišče za nadaljnje delo, posamezni nosilci urejanja prostora pa gradivo ponovno preverijo in po potrebi posodobijo.

Strokovne podlage nosilcev urejanja prostora so:

1. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za prostor za področje:

– zemljiške politike: ukrepi države za aktivnejšo zemljiško politiko,

– stanovanjske politike: stanovanja, kvaliteta bivanja in razvoj poselitve;

2. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje:

– poselitve: poselitev in prostorski razvoj Slovenije – zasnova;

3. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za okolje za področje:

– varstva okolja: varstvo okolja in prostorski razvoj Slovenije,

– ravnanja z odpadki: zasnova območij za prostorsko razporeditev objektov in naprav,

– upravljanje z vodami ter oskrbe in čiščenja voda: predlog vsebin sektorja za vode za prostorski plan Slovenije,

– varstva narave: strokovne podlage s področja varstva narave za prostorski plan Republike Slovenije;

4. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za energetiko za področje:

– energetike: strokovne podlage za prostorski plan Republike Slovenije – področje energetike;

5. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za energetiko za področje:

– rudarstva: strokovne podlage sektorja za rudarstvo za prostorski plan Slovenije;

6. Ministrstvo za gospodarstvo za področje:

– gospodarskega razvoja v prostoru in turizma: analiza razvojnih možnosti sektorja v prostoru – zaključni predlogi,

– zagotavljanja 90-dnevnih obveznih rezerv naftnih derivatov: analiza razvojnih možnosti oblikovanja obveznih 90-dnevnih rezerv naftnih derivatov;

7. Ministrstvo za promet za področje:

– prometa: analiza razvojnih možnosti prometne infrastrukture v prostoru;

8. Ministrstvo za informacijsko družbo za področje:

– telekomunikacij: analiza razvojnih možnosti telekomunikacij v prostoru;

9. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za področje:

– kmetijstva: strategija prostorskega razvoja Slovenije – analiza razvojnih možnosti kmetijstva v prostoru;

– gozdarstva, ribištva in lovstva: strokovne podlage gozdarskega sektorja za pripravo prostorskega plana Republike Slovenije;

10. Ministrstvo za notranje zadeve, Policija za področje:

– varnostnih dejavnosti: analiza razvojnih možnosti Ministrstva za notranje zadeve;

11. Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za lokalno samoupravo za področje:

– lokalne skupnosti: analiza razvojnih možnosti Ministrstva za notranje zadeve;

12. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve za področje:

– socialnega razvoja in varstva: analiza razvojnih možnosti področij socialnega varstva, družine, zaposlovanja in invalidov za izdelavo strategije prostorskega razvoja Slovenije;

13. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport za področje:

– šolstva: gradivo v pripravi,

– športa: gradivo v pripravi;

14. Ministrstvo za kulturo za področje:

– varstva kulturne dediščine in drugih kulturnih dejavnosti: strokovne podlage za varstvo kulturne dediščine z izhodišči za njeno celostno ohranjanje za prostorski plan Slovenije 2000–2020;

15. Ministrstvo za obrambo za področje:

– obrambe: strokovne podlage s področja obrambe za strategijo prostorskega razvoja Slovenije,

– varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami: strokovne podlage za vključitev vidika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v PPS;

16. Ministrstvo za pravosodje: gradivo v pripravi;
17. Ministrstvo za zdravje za področje zdravstvenega varstva: gradivo v pripravi;
18. Agencija za radioaktivne odpadke za področje:
 - odlaganja radioaktivnih odpadkov: analiza razvojnih možnosti sektorja v prostoru,
 - odlaganje nizko in srednje radioaktivnih odpadkov;
19. Služba Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj za področje:
 - regionalnega razvoja: analiza razvojnih možnosti za regionalni razvoj.

Ministrstva in organi v njihovi sestavi ter Statistični urad Republike Slovenije zagotovijo podatke, ki so v njihovi pristojnosti in so potrebni za izdelavo prostorske strategije. Prostorske podatke posredujejo UPP praviloma v digitalni geolocirani obliki. UPP lahko podatke uporablja samo za namen in v okviru izdelave prostorske strategije in jih ne sme posredovati drugim uporabnikom brez soglasja organa v katerega pristojnosti so podatki. Prav tako UPP posreduje ministrstvom oziroma njihovim organom v sestavi potrebne kartografske podlage praviloma v digitalni geolocirani obliki za izdelavo strokovnih podlag za izdelavo prostorske strategije.

3.3. Programski svet za pripravo prostorske strategije (v nadaljnjem besedilu: programski svet)

Vlada Republike Slovenije imenuje programski svet za pripravo predloga strategije prostorskega razvoja Slovenije. Programski svet spremlja in skrbi za izvajanje programa priprave.

Predsednik programskega sveta je minister, pristojen za prostor, njegov namestnik pa državni sekretar, pristojen za prostor.

Člani programskega sveta so predstavniki nosilcev urejanja prostora, praviloma ministri oziroma državni sekretarji, v katerih delovno pristojnost sodi opravljanje posameznih nalog, določenih s programom priprave s področij: zemljiške politike, stanovanjske politike, poselitve, energetike, rudarstva, varstva okolja, ravnanja z odpadki, upravljanja z vodami ter oskrbe in čiščenja voda, varstva narave, prometne politike, telekomunikacijske infrastrukture, kmetijstva, gozdarstva, lovstva in ribištva, obrambe, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, varstva kulturne dediščine in drugih kulturnih dejavnosti, socialnega razvoja in varstva, šolstva, športa, zdravstvenega varstva, varnostnih dejavnosti, regionalnega razvoja, gospodarskega razvoja, zagotavljanja 90-dnevnih rezerv naftnih derivatov, pravosodja in odlaganja radioaktivnih odpadkov.

Administrativno-tehnične in strokovne naloge za delo programskega sveta opravlja Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje.

3.4. Prostorska konferenca prostorske strategije

a) Namen prostorske konference je oblikovanje stališč in priporočil v zvezi s pripravo in vsebino prostorske strategije. Prostorsko konferenco skliče pripravljavec kadar je to potrebno, najmanj pa pred obravnavo prostorske strategije na Vladi Republike Slovenije.

b) Pripravljavec prostorske strategije skliče prostorsko konferenco z javnim naznanilom, pripravi gradivo za prostorsko konferenco in omogoči dostop do gradiva preko svoje spletne strani o čemer obvesti javnost v javnem naznanilu.

c) Z namenom vključevanja v pripravo prostorske strategije, seznanjanja in usklajevanja vsebin posameznih ministrstev so bile že izvedene štiri predhodne konference in ena javna konferenca. Od leta 1998 je pripravljavec organiziral več strokovnih srečanj (SiP), da bi strokovni javnosti predstavili vsebine in dileme ter od nje pridobil strokovna stališča glede vsebine prostorske strategije. Predhodne konference in strokovna srečanja, na katerih so se nosilci ureja-

nja, strokovna in druga zainteresirana javnost seznanili in usklajevali vsebino prostorske strategije, se štejejo kot prostorske konference.

d) Udeleženci prostorske konference:

Na prostorsko konferenco se vabijo nosilci urejanja, poleg njih pa še strokovna in druga zainteresirana javnost, in sicer:

1) lokalne skupnosti, ki jih predstavljajo združenja lokalnih skupnosti:

- Skupnost občin Slovenije,
- Združenje občin Slovenije;

2) interesna združenja:

- IZS – Inženirska zbornica Slovenije,
- Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije – v ustanavljanju (do njene ustanovitve je zastopana v okviru IZS – matične sekcije arhitektov),
- GZS – Gospodarska zbornica Slovenije,
- Obrtna zbornica Slovenije;

3) univerze, fakultete in druge raziskovalne institucije;

4) društva, združenja društev in druge nevladne organizacije:

– Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, Ljubljana,

- Zveza društev arhitektov Slovenije, Maribor,
- Društvo krajskih arhitektov Slovenije, Ljubljana,
- Zveza geografskih društev Slovenije, Ljubljana,
- Slovensko sociološko društvo, Ljubljana.

4. Roki priprave prostorske strategije

Priprava prostorske strategije bo ob sodelovanju nosilcev urejanja predvidoma potekala po priloženem terminskem planu (Priloga 2, ki je sestavni del programa priprave), pomembnejši koraki pa so:

1. UPP pripravi delovno gradivo za prostorsko strategijo.

2. UPP na podlagi 29. člena ZUreP-1 pozove nosilce urejanja prostora, da najkasneje v 30 dneh od sprejema programa priprave, posredujejo smernice s področja razvoja posameznih dejavnosti kot usmeritve za izdelavo prostorske strategije. Hkrati s pozivom jim UPP posreduje program priprave prostorske strategije in delovno gradivo za prostorsko strategijo.

3. Do izteka roka za pridobitev smernic UPP dopolni in uredi strokovne podlage.

4. UPP pripravi delovni predlog prostorske strategije skupaj z obrazložitvijo in utemeljitvijo najkasneje v 30 dneh po izteku roka za posredovanje smernic in ga posreduje Ministrstvu za okolje, prostor in energijo, ki skliče sejo delovne skupine.

5. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo skliče prostorsko konferenco v roku 15 dni po obravnavi gradiva na seji delovne skupine.

6. UPP glede na pridobljene predloge, pripombe in priporočila, dane na prostorski konferenci, pripravi predlog prostorske strategije najkasneje v 15 dneh po izvedbi prostorske konference.

7. Minister za okolje, prostor in energijo predloži predlog prostorske strategije v potrditev Vladi Republike Slovenije. Vlada Republike Slovenije pošlje predlog prostorske strategije Državnemu zboru Republike Slovenije.

5. Sredstva za izdelavo prostorske strategije

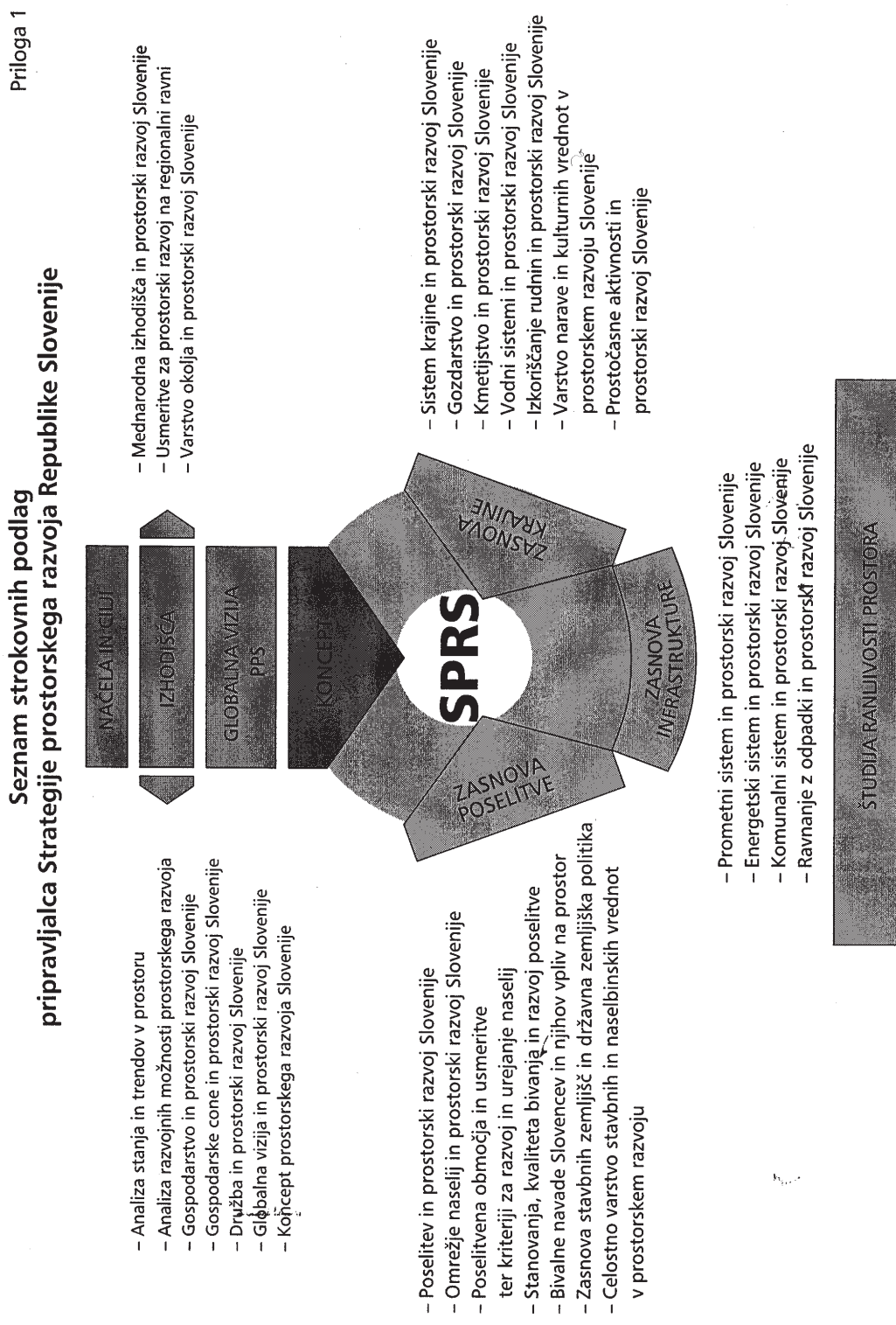
Nosilci urejanja prostora, ki sodelujejo pri pripravi prostorske strategije in so določeni s tem programom priprave ter bodo dopolnjevali oziroma posodobili strokovne podlage, zagotovijo vsa potrebna sredstva za pripravo prostorske strategije v okviru sprejetega proračuna za leto 2003. Podlaga za ocenitev višine potrebnih sredstev za proračun 2003 je bil program priprave, sprejet leta 1999.

Št. 350-25/2001-3
Ljubljana, dne 15. maja 2003.
EVA 2003-2511-0027

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.
Predsednik

Priloga 1: Seznam strokovnih podlag pripravjalca strategije prostorskega razvoja Republike Slovenije
Priloga 2: Terminski plan priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije

MINISTRSTVA

2442. Pravilnik o žganih pijačah

Na podlagi drugega odstavka 37. člena ter drugega odstavka 64. člena zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 54/00, 52/02-ZDU-1 in 58/02-ZMR-1) izdaja minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v soglasju z ministrom za zdravje

PRAVILNIK o žganih pijačah*

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(vsebina)

Ta pravilnik določa pogoje za kakovost, razvrščanje in označevanje, ki jih morajo v prometu izpolnjevati alkoholne pijače, ki vsebujejo alkohol, pridobljen z destilacijo (v nadaljnjem besedilu: žgane pijače).

2. člen

(uporaba)

Določbe tega pravilnika se ne uporabljajo za vino, sadno vino in druge proizvode iz grozdja in vina, ki jih urejajo predpisi o vinu in drugih proizvodih iz grozdja in vina.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka se določbe tega pravilnika uporabljajo za žganje iz vina, brandy in žganje iz grozdnih tropin.

3. člen

(označevanje)

Predpakirane žgane pijače morajo biti označene v skladu s predpisom, ki ureja splošno označevanje predpakiranih živil, in v skladu s tem pravilnikom.

4. člen

(dodatne označbe)

Imena kategorij žganih pijač iz 9. člena tega pravilnika se lahko nadomestijo ali dopolnijo z geografskimi označbami geografskega porekla iz priloge 2, ki je sestavni del tega pravilnika.

5. člen

(aditivi)

Žganim pijačam se lahko dodajajo aditivi v skladu s predpisom, ki ureja aditive za živila.

6. člen

(meroslovne zahteve)

Nazivna oziroma neto količina, dovoljena negativna odstopanja ter način označevanja nazivne oziroma neto količine za predpakirane žgane pijače morajo biti v skladu s predpisom, ki ureja predpakirane izdelke.

7. člen

(pomen izrazov)

Izrazi, uporabljeni v tem pravilniku, imajo naslednji pomen:

a) *sladkanje* je uporaba enega ali več naslednjih izdelkov: polbeli sladkor, beli sladkor, rafinirani beli sladkor, dekstroza, fruktoza, fruktozni sirup, glukozni sirup, tekoči sladkor, invertni tekoči sladkor, invertni sladkorni sirup, rektificiran zgoščen grozdni mošt, zgoščen grozdni mošt, sveži grozdni mošt, praženi sladkor, med, rožičev sirup, ali drugi naravni ogljikovi hidrati, ki imajo podoben učinek pri izdelavi žganih pijač;

b) *praženi sladkor* je izdelek, pridobljen izključno s kontroliranim segrevanjem saharoze brez baz, mineralnih kislin ali drugih kemičnih aditivov;

c) *mešanje* je združevanje dveh ali več vrst različnih pijač, pri čemer se dobi nova vrsta pijače;

d) *dodatek alkohola* je dodajanje etilnega alkohola kmetijskega porekla žgani pijači, dobljeni z destilacijo;

e) *tipiziranje* (blending) je mešanje dveh ali več vrst žganih pijač, ki pripadajo isti kategoriji in se zaradi metode priprave, metode za destiliranje, časa zorenja oziroma staranja ali geografskega območja proizvodnje razlikujejo po sestavi (tako izdelana žgana pijača pripada isti kategoriji, kot žgana pijača pred tipiziranjem);

f) *staranje* ali *zorenje* je naravni proces, ki poteka v ustreznih posodah, tako da žgana pijača pridobi senzorične lastnosti, ki jih pred tem ni imela;

g) *aromatiziranje* je uporaba ene ali več arom, določenih s predpisom, ki ureja arome v živilih;

h) *barvanje* je uporaba enega ali več barvil pri izdelavi žganih pijač;

i) *maceracija* je postopek izluževanja sadnih ali rastlinskih plodov ali njihovih delov v alkoholu, destilatu ali žganju, s katerim se pridobi macerat;

j) *etilni alkohol kmetijskega porekla* (v nadaljnjem besedilu: etanol) je alkohol, ki ima lastnosti iz priloge 1, ki je sestavni del tega pravilnika, in ki je pridobljen z destilacijo fermentiranih surovin naravnega porekla. Če se v etanolu navaja ime uporabljene surovine, mora biti alkohol pridobljen izključno iz navedene surovine;

k) *destilat kmetijskega porekla* (v nadaljnjem besedilu: destilat) je izdelek, pridobljen z destilacijo fermentiranih naravnih surovin in vsebuje več kot 52% alkohola;

l) *vsebnost alkohola v volumskih odstotkih* je razmerje med volumnom čistega alkohola, ki je prisoten v žgani pijači pri temperaturi 20 °C, in skupnim volumnom čistega alkohola pri enaki temperaturi;

m) *vsebnost hlapnih snovi* je količina vseh hlapnih snovi, razen alkohola in metanola, ki jih vsebuje žgana pijača, izdelana izključno z destilacijo, pri čemer je količina hlapnih snovi izključno proizvod destilacije ali ponovne destilacije uporabljenih surovin;

n) *vinski destilat* je proizvod, pridobljen z destilacijo vina za žganje ali drugega vina, primerne za ta namen, v skladu s predpisi, ki urejajo kakovost grozdja, mošta in vina;

o) *kraj izdelave* je kraj ali območje, v katerem je potekala faza v procesu izdelave, v kateri je žgana pijača dobila svoj značaj in bistvene končne lastnosti;

p) *kategorija žganih pijač* je skupina žganih pijač, ki se v skladu s tem pravilnikom uvršča v posamezno kategorijo iz 9. člena tega pravilnika;

r) *naravno žganje* je žgana pijača, izdelana izključno z destilacijo fermentiranega soka, sadne ali žitne drozge, tropin iz sadja, grozdja ali jagodičja, ki je brez dodatka arom in vsebuje največ 52 vol % alkohola (pri izdelavi naravnega žganja ni dovoljeno dodajati alkohola in uporabljati sladkorja pred ali med postopkom fermentacije);

s) *specialno naravno žganje* je žgana pijača, izdelana iz naravnega žganja oziroma iz destilatov, ki je oplemeniteno

* Ta pravilnik vsebinsko povzema uredbo EU, št. 1576/89, ki določa splošna pravila za razvrščanje, definicije in predstavitev žganih pijač ter uredbo EU, št. 1014/90, ki določa podrobna pravila za razvrščanje, definicije in predstavitev žganih pijač

z izvlečki aromatičnih zelišč, plodov, delov rastlin ali njihovih eteričnih olj.

8. člen
(definicija)

Žgana pijača je alkoholna pijača s posebnimi organoleptičnimi lastnostmi, namenjena za pitje, ki ima najmanjšo vsebnost alkohola 15 vol %, razen v primeru jajčnega likerja, ki ima najmanjšo vsebnost alkohola 14 vol %, in je izdelana:

1. neposredno z destilacijo naravno fermentiranih izdelkov oziroma z maceracijo rastlinskih snovi oziroma dodatkov arom, sladkorjev ali drugih izdelkov za sladkanje, določenih s tem pravilnikom, oziroma drugih kmetijskih proizvodov dodanih alkoholu, destilatu oziroma žganim pijačam po tem pravilniku ali

2. z mešanjem žgane pijače z:

- eno ali več drugih vrst oziroma kategorij žganih pijač,
- alkoholom, destilatoma ali žganjem,
- eno ali več alkoholnimi pijačami,
- eno ali več drugimi pijačami.

9. člen
(razvrščanje in poimenovanje)

Žgane pijače se razvrščajo v kategorije in poimenujejo kot:

- žitno žganje,
- žganje iz vina,
- brandy ali weinbrand,
- žganje iz grozdnih tropin ali grozdni tropinovec,
- žganje iz sadnih tropin ali sadni tropinovec,
- žganje iz rozin ali raisin brandy,
- žganje iz sadja,
- žganje iz jabolčnika, jabolčnikov brandy in žganje iz hruškovca,
- žganje iz brinja ali brinjevec,
- žganje iz encijana,
- travarica,
- medeno žganje,
- rum,
- whisky ali whiskey,
- vodka,
- sadna žgana pijača,
- žgana pijača z aromo brinja, gin in destilirani gin
- žgana pijača z aromo kumine,
- žgana pijača z aromo janeža,
- grenka žgana pijača ali bitter,
- liker,
- jajčni liker,
- liker z jajci,
- medeni liker
- grenki liker,
- domači rum,
- domači brandy.

V tem odstavku navedene kategorije žganih pijač, ki se uvažajo v Republiko Slovenijo, se lahko pod pogojem, da izpolnjujejo predpisane pogoje po tem pravilniku, poimenujejo tudi na naslednji način:

- žitno žganje ali žitni brandy se lahko poimenuje tudi kot korn ali kot kornbrand;
- brandy se lahko poimenuje tudi kot weinbrand;
- žgana pijača z aromo brinja se lahko poimenuje tudi kot ginièvre, jenever, genever ali peket;
- žgana pijača z aromo kumine se lahko poimenuje tudi kot akvavit ali aquavit,
- žgana pijača z aromo janeža se lahko poimenuje tudi kot ouzo, pastis, anis ali destilirani anis;

- grenka žgana pijača se lahko poimenuje tudi kot bitter ali amer;

- jajčni liker se lahko poimenuje tudi kot advocaat, avocacat ali advokat.

10. člen
(najmanjša vsebnost alkohola)

Pri posameznih žganih pijačah mora biti vsebnost alkohola v volumskih odstotkih najmanj:

- 40% za whisky in pastis;
- 37,5% za rum, rum-Verschnitt, žganje iz vina, žganje iz grozdnih tropin, žganje iz sadnih tropin, žganje iz rozin, žganje iz sadja, žganje in brandy iz jabolčnika, žganje iz hruškovca, žganje iz encijana, gin, destilirani gin, akvavit, aquavit, vodko, grappo, ouzo in kornbrand;
- 36% za brandy in weinbrand;
- 35% za žitno žganje ali žitni brandy in anis;
- 32% za korn;
- 30% za žgane pijače z aromo kumine, razen za akvavit in aquavit;
- 25% za sadne žgane pijače;
- 15% za žgane pijače z aromo janeža, razen za ouzo, pastis in anis, in druge žgane pijače, ki niso navedene v tem členu;
- 14% za jajčni liker in advocat.

11. člen
(uporaba arom)

Pri izdelavi žganih pijač, razen žgane pijače z aromo brinja, žgane pijače z aromo kumine, grenke žgane pijače in domačega ruma, se lahko uporabljajo samo naravne arome v skladu s predpisom, ki ureja arome.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka je pri izdelavi likerjev dovoljena uporaba naravnim enakih arom in aromatičnih pripravkov, razen v primeru:

- sadnih likerjev iz ananasa, črnega ribeza, češenj, malin, murv, borovnic in citrusov;

- rastlinskih likerjev iz mete, encijana, janeža in pelina.

Pri izdelavi naravnih žganj uporaba arom ni dovoljena.

12. člen
(uporaba etanola)

Etanol, ki se uporablja pri izdelavi žganih pijač, mora biti izključno kmetijskega porekla.

Za redčenje ali raztapljanje barvil, arom ali drugih dovoljenih aditivov, namenjenih za izdelavo žganih pijač, se lahko uporablja le etanol kmetijskega porekla.

13. člen
(uporaba vode)

Pri izdelavi žganih pijač se lahko uporablja pitno vodo, ki ustreza predpisom, ki urejajo zdravstveno ustreznost pitne vode. Voda je lahko destilirana, demineralizirana ali mehčana, vendar se s tem ne sme spremeniti narave žganih pijač.

II. POSEBNE DOLOČBE

14. člen
(žitno žganje)

Kot žitno žganje se označi naravno žganje, izdelano z destilacijo fermentirane žitne drozge z organoleptičnimi lastnostmi, ki izhajajo iz uporabljenih surovin.

Žitno žganje je lahko označeno kot žitni brandy, če je destilirano na manj kot 95% vol alkohola iz fermentirane žitne drozge z organoleptičnimi lastnostmi, ki izhajajo iz uporabljenih surovin.

Če je žitno žganje izdelano v Nemčiji ali v regijah Evropske unije, kjer je nemški jezik eden od uradnih jezikov, se lahko označi kot "korn" ali "kornbrandt", pod pogojem, da se ta pijača proizvaja na teh območjih po tradicionalnih postopkih in brez uporabe aditivov.

15. člen (žganje iz vina)

Kot žganje iz vina se označi naravno žganje, izdelano izključno iz vinskega destilata, ki je pridobljen z destilacijo vina ali vina, ojačenega z destilacijo, ali s ponovno destilacijo vinskega destilata pri manj kot 86 vol %, in ki:

- vsebuje najmanj 125 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100% vol alkohola;
- vsebuje največ 200 gramov na hektoliter metanola, računano na 100% vol alkohola.

Žganje iz vina je lahko označeno kot vinsko žganje, če se je najmanj eno leto staralo v hrastovih posodah ali najmanj šest mesecev v hrastovih sodih s prostornino manj kot 1000 litrov.

Žganje iz vina je lahko označeno kot vinjak, če se je najmanj dve leti staralo v hrastovih sodih.

Žganje iz vina je lahko označeno kot stari vinjak, če se je najmanj tri leta staralo v hrastovih sodih.

16. člen (brandy)

Kot brandy se označi naravno žganje, ki:

– je izdelano iz vinskega žganja in je lahko mešano z vinskim destilatom, destiliranim na manj kot 94,8% vol alkohola, vendar vinski destilat ne sme presežati 50% alkohola v končnem izdelku;

– se je vsaj eno leto staralo v hrastovih posodah ali vsaj šest mesecev v hrastovih sodih, katerih prostornina ne sme presežati 1000 litrov;

– vsebuje najmanj 125 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100 vol % alkohola, ki izhajajo izključno iz destilacije ali ponovne destilacije uporabljenih surovin;

– vsebuje največ 200 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola.

17. člen

(žganje iz grozdnih tropin ali grozdni tropinovec)

Kot žganje iz grozdnih tropin ali grozdni tropinovec se označi naravno žganje, ki:

– je izdelano iz fermentiranih grozdnih tropin in destilirano neposredno s paro ali po tem ko jim je bila dodana voda;

– lahko vsebuje destilat, ki je izdelan iz največ 25 kg fermentirane drozge iz grozdja na 100 kg grozdnih tropin, vendar količina alkohola, ki izvira iz te drozge, ne sme presežati 35% skupne vsebnosti alkohola v končnem izdelku. Destilacija se izvaja ob dodajanju drozge, do manj kot 86 vol % vsebnosti alkohola; dovoljena je ponovna destilacija do enake vsebnosti alkohola;

– vsebuje najmanj 140 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100% vol alkohola;

– vsebuje največ 1000 gramov na hektoliter metanola, računano na 100% vol alkohola.

Če je žganje iz grozdnih tropin izdelano v Italiji, se lahko označi kot grappa.

18. člen

(žganje iz sadnih tropin ali sadni tropinovec)

Kot žganje iz sadnih tropin ali sadni tropinovec se označi naravno žganje, ki:

– je izdelano samo s fermentacijo sadnih tropin različnih vrst sadja, razen grozdnih, in z destilacijo na manj kot 86 vol % alkohola (dovoljena je ponovna destilacija pri enaki vsebnosti alkohola);

– vsebuje najmanj 200 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100 vol % alkohola;

– vsebuje največ 1500 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola;

– v primeru žganja iz tropin koščičastega sadja vsebuje največ 10 gramov na hektoliter cianovodikove kisline, računano na 100 vol % alkohola.

Če je žganje iz sadnih tropin oziroma sadni tropinovec izdelan le iz tropin ene vrste sadja, je potrebno izdelek označiti na način, da je na označbi navedena tudi vrsta sadja (npr. žganje iz jabolčnih tropin ali jabolčni tropinovec, žganje iz hruškovih tropin ali hruškov tropinovec idr.).

19. člen

(žganje iz rozin ali raisin brandy)

Kot žganje iz rozin ali raisin brandy se označi naravno žganje, izdelano z destilacijo alkoholno-fermentiranega ekstrakta rozin sorte *Corinth Black* ali *Malaga muscat*, destilirane na manj kot 94,5 vol % alkohola, tako da destilat ohrani vonj in okus uporabljenih surovin.

20. člen

(žganje iz sadja)

Kot žganje iz sadja se označi naravno žganje, izdelano izključno z alkoholno fermentacijo in destilacijo mesnatga sadja ali mošta tega sadja (s koščicami ali brez njih), ki je destilirano na manj kot 86 vol % alkohola, tako da ima destilat vonj in okus po destiliranem sadju.

Žganje iz sadja:

– mora vsebovati najmanj 200 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100 vol % alkohola;

– lahko vsebuje največ 1500 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola, razen v primeru žganja iz:

sliv, mirabel, češplj, jabolk in hrušk (razen sorte viljamovka /*Pyrus communis Williams*/), ki lahko vsebujejo največ 1200 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola;

– lahko v primeru koščičastega sadja vsebuje največ 10 gramov na hektoliter cianovodikove kisline, računano na 100 vol % alkohola.

Žganje iz sadja se lahko označi tudi tako, da je na označbi pred besedo žganje, navedeno ime posamezne vrste sadja (npr. višnjevo žganje, slivovo žganje ali slivovka, breskovo žganje, jabolčno žganje, hruškovo žganje, marelično žganje, figovo žganje, limonino žganje, grozdno žganje, idr.).

Hruškovo žganje, izdelano izključno iz hrušk sorte viljamovka, se lahko označi kot viljamovka.

Če se mešata destilata dveh ali več vrst sadja ali se hkrati destilirata dve ali več fermentiranih sadnih drozg, se izdelek označi kot sadno žganje ali sadjevec. Na označbi se lahko ime izdelka dopolni z imenom posamezne vrste sadja v padajočem vrstnem redu glede na uporabljeno količino posameznega sadja (npr. sadno žganje iz jabolk in hrušk, sadno žganje iz marelic, fig in limon, idr.).

21. člen

(žganje iz jabolčnika oziroma žganje iz hruškovca)

Kot žganje iz jabolčnika oziroma žganje iz hruškovca se označi naravno žganje, izdelano izključno z destilacijo jabolčnika oziroma hruškovca, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega člena.

22. člen

(whisky ali whiskey)

Kot whisky ali whiskey se označi naravno žganje, izdelano z destilacijo žitne drozge ječmena, rži, koruze ali pšenice, ki je:

– oslajena s sladno diastazo, z ali brez drugih naravnih encimov,

– fermentirana z delovanjem kvasa,

– destilirana na manj kot 94,8% vol alkohola, tako da ima destilat aromo in okus, ki izhajata iz uporabljenih surovin in

– je najmanj tri leta starana v lesenih sodih, katerih prostornina ne presega 700 litrov.

Če se pri izdelavi žgane pijače iz prejšnjega odstavka uporablja žitna drozga, pri kateri znaša delež koruze najmanj 51%, se lahko pijača označi kot whisky Bourbon.

23. člen

(žganje iz brinja ali brinjevec)

Kot žganje iz brinja ali brinjevec se označi naravno žganje iz brinjevega destilata, izdelano izključno z destilacijo alkoholno fermentiranih brinovih jagod. Destilacija mora potekati po klasičnem postopku (šaržno), ki je specifičen za pridobivanje brinjevega destilata.

Žganje iz brinja mora vsebovati:

– najmanj 40 vol % alkohola;

– največ 1500 gramov na hektoliter metanola, računano na 100% vol alkohola;

– najmanj 200 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100% vol alkohola.

24. člen

(žganje iz encijana)

Kot žganje iz encijana se označi specialno naravno žganje iz destilata encijana, izdelano s fermentacijo korenin encijana, z ali brez dodatka etanola.

Žganje iz encijana lahko vsebuje največ 1500 gramov na hektoliter metanola, računano na 100% vol alkohola.

25. člen

(travarica)

Kot travarica se označi specialno naravno žganje, izdelano iz naravnih žganj ali naravnih destilatov sadja, grozdja ali vina, z dodatkom aromatičnih in grenkih zelišč v obliki maceratov ter aromatičnih destilatov ali ustreznih eteričnih olj.

Travarica mora vsebovati:

– najmanj 40 vol % alkohola;

– najmanj 140 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100% vol alkohola;

– največ 1500 gramov na hektoliter metanola, računano na 100% vol alkohola.

26. člen

(medeno žganje ali medenovec)

Kot medeno žganje ali medenovec se označi specialno naravno žganje, izdelano izključno z destilacijo fermentirane medene raztopine.

Medeno žganje mora vsebovati:

– najmanj 32 vol % alkohola;

– največ 300 gramov na hektoliter metanola, računano na 100% vol alkohola.

27. člen

(rum)

Kot rum se označi žgana pijača, izdelana izključno z alkoholno fermentacijo in destilacijo sirupa iz melase sladkornega trsa ali soka sladkornega trsa, destilirana do največ 96% vol alkohola, pri čemer mora imeti pridobljeni destilat specifične organoleptične lastnosti za rum.

Kot rum se označi tudi naravno žganje, izdelano izključno z alkoholno fermentacijo in destilacijo soka sladkornega trsa, ki ima značilno aromo za rum in vsebuje vsaj 225 gramov na hektoliter hlapnih snovi, računano na 100% vol alkohola.

Kot naravni rum se lahko označi rum, ki je označen z označbo geografskega porekla francoskih prekomorskih pordročij, kot je določeno v prilogi 2 tega pravilnika.

28. člen

(vodka)

Kot vodka se označi žgana pijača, izdelana z rektifikacijo (izboljšanjem) alkohola ali s filtriranjem le-tega skozi aktivno oglje, čemur sledi takojšnja destilacija ali ustrezna obdelava, tako da so organoleptične lastnosti uporabljenih surovin selektivno zmanjšane. Vodki se lahko dodajo arome za pridobitev specifičnih organoleptičnih lastnosti (npr. uležan okus).

29. člen

(žgana pijača z aromo brinja)

Kot žgana pijača z aromo brinja se označi žgana pijača, izdelana iz etanola oziroma žitnega žganja oziroma žitnega destilata, ki so aromatizirani z brinovimi jagodami (*Juniperus communis*).

Pri izdelavi žganih pijač z aromo brinja se lahko uporabljajo tudi naravne in naravnim enake aromatične snovi, aromatični pripravki oziroma aromatične rastline ali deli aromatičnih rastlin, vendar morajo ostati zaznavne organoleptične značilnosti brina.

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi kot gin, če se izdeluje z aromatiziranjem organoleptično ustreznega etanola, z naravnimi oziroma naravnim enakimi aromatičnimi snovmi in aromatičnimi pripravki, ki dajejo prevladujoč okus po brinu.

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi kot destilirani gin, če:

– je izdelana izključno s ponovno destilacijo organoleptično primerne etanola ustrezne kakovosti z začetno vsebnostjo alkohola najmanj 96 vol %,

– je izdelana v posodah za destiliranje, ki se tradicionalno uporabljajo za gin, ob prisotnosti brinovih jagod in drugih naravnih rastlin, vendar mora prevladovati okus po brinu.

Kot destilirani gin se lahko označi tudi mešanica destilata iz prejšnjega odstavka in etanola enake sestave, čistosti in vsebnosti alkohola. Za aromatiziranje destiliranega gina se lahko dodajo naravne oziroma naravnim enake aromatične snovi oziroma aromatični pripravki.

Gin, ki je izdelan z dodajanjem esenc ali arom etanolu, se ne sme označiti kot destilirani gin.

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi kot ginivre, jenever, genever ali peket, če:

– so alkoholi, ki se uporabljajo za izdelavo, organoleptično primerni;

– ne vsebuje več kot 5 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola;

– ne vsebuje več kot 0,2 grama na hektoliter aldehida, izraženega kot acetaldehid, računano na 100 vol % alkohola. V primeru teh pijač ni potrebno, da je zaznaven okus po brinovitih jagodah.

30. člen

(žgana pijača z aromo kumine)

Kot žgana pijača z aromo kumine se označi žgana pijača, izdelana iz etanola, ki je aromatizirana s kumino (*Carum carvi L.*) ali drugimi naravnimi ali naravnim enakimi aromatičnimi snovmi in aromatičnimi pripravki, vendar mora v pijači prevladovati okus kumine. Vsebnost ekstrakta ne sme presežati 1,5 grama na 100 mililitrov.

Žgana pijača iz prejšnjega odstavka se lahko označi kot akvavit ali aquavit, če je aromatizirana z destilatoma rastlin ali začimb ali naravnimi in naravnim enakimi aromami, vendar mora okus teh pijač izhajati predvsem iz destilatov semen kumine oziroma kopra (*Anethum graveolus L.*), pri čemer je uporaba eteričnih olj prepovedana.

31. člen

(žgana pijača z aromo janeža)

Kot žgana pijača z aromo janeža se označi žgana pijača, izdelana iz etanola, aromatiziranega z naravnimi izvlečki zvezdastega janeža (*Illicium verum*), janeža (*Pimpinella anisum*), koromača (*Foeniculum vulgare*) ali drugih rastlin, ki vsebujejo enake glavne aromatične sestavine, z uporabo enega od naslednjih postopkov:

- maceracijo oziroma destilacijo;
- ponovno destilacijo alkohola ob prisotnosti semen ali drugih delov navedenih rastlin;
- dodajanjem naravnih destiliranih izvlečkov rastlin z aromo janeža;
- kombinacija postopkov iz prve, druge in tretje alineje tega odstavka.

Pri izdelavi žgane pijače z aromo janeža se lahko uporabljajo tudi drugi naravni rastlinski izvlečki ali aromatična semena, vendar mora prevladovati okus po janežu.

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi kot pastis, če vsebuje tudi naravne izvlečke sladkega golostebelnega korena (*Glycyrrhiza glabra*), pri čemer morajo biti prisotna barvila halkoni in glicirizinska kislina, katere vsebnost mora znašati od 0,05 do 0,5 gramov na liter. Pastis mora vsebovati manj kot 100 gramov na liter sladkorja in od 1,5 do 2 grama anetola na liter.

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi kot ouzo, če je:

- izdelana izključno v Grčiji,
- izdelana s tipiziranjem destilatov, aromatiziranih s pomočjo destilacije ali maceracije janeža oziroma janeževega semena, mastike iz otoka Chios (*Pistacia lenticle Chia ali latifolia*) in drugih aromatičnih semen, rastlin ter sadežev; destilat, aromatiziran z destilacijo, mora predstavljati najmanj 20% vsebnosti alkohola pijače ouzo in
- brezbarvna in ne vsebuje več kot 50 gramov sladkorja na liter.

Destilat mora:

- biti izdelan z destilacijo v tradicionalnih nepovezanih bakrenih posodah za destiliranje, katerih prostornina ne presega 1000 litrov in
- imeti od 55 vol % do 80 vol % alkohola.

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi kot "anis", če njena značilna aroma izhaja izključno iz janeža (*Pimpinella anisum*), zvezdastega janeža (*Illicium verum*) oziroma sladkega janeža (*Foeniculum vulgare*).

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi kot destilirani anis, če vsebuje alkohol, destilirani prisotnosti semen janeža (*pimpinella anisum*), zvezdastega janeža (*illicium verum*) oziroma sladkega janeža (*foeniculum vulgare*), vendar mora ta alkohol predstavljati najmanj 20 vol % vsebnosti alkohola v žgani pijači.

32. člen

(grenka žgana pijača)

Kot grenka žgana pijača se označi žgana pijača, pri kateri prevladuje grenak okus in je izdelana z aromatiziranjem etanola z naravnimi oziroma naravnim enakimi aromatičnimi snovmi ter aromatičnimi pripravki.

33. člen

(sadna žgana pijača)

Kot sadna žgana pijača se označi žgana pijača, izdelana z maceracijo sadja v etanolu, z destilatoma oziroma v žganju, ki vsebuje najmanj pet kilogramov sadja na 10 litrov alkohola pri 100 vol %.

Pri sadnih žganih pijačah se lahko aromo dopolni z aromatičnimi snovmi oziroma aromatičnimi pripravki, ki ne izhajajo iz uporabljenega sadja, vendar morata značilna okus in barva izhajati izključno iz uporabljenega sadja.

Sadne žgane pijače se lahko označijo tudi tako, da je v oznaki pred besedama žgana pijača navedeno ime sadja (npr. jabolčna žgana pijača, slivova žgana pijača, idr.).

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena, ki je izdelana v Španiji, se lahko označi kot pachran, če je izdelana z maceracijo trnulj (*prunus spinosa*) in ima najmanj 250 gramov sadnega deleža na liter čistega alkohola.

34. člen

(žgana pijača iz jagodičja)

Kot žgana pijača iz jagodičja se označi žgana pijača, izdelana z maceracijo določenega jagodičja in drugega sadja, ki ni koščičasto ali pečkato sadje (npr. maline, robidnice, borovnice, ribez) in je delno fermentirano ali nefermentirano, v etanolu, v žganju ali v destilatu, čemur sledi destilacija.

Žgane pijače iz jagodičja morajo vsebovati najmanj 100 kilogramov sadja na 20 litrov čistega alkohola.

Najvišje vsebnosti metanola v žganih pijačah iz jagodičevja:

- v primeru rdečega in črnega ribeza (*Ribes Species*), jagod jerebike (*Sorbus aucuparia*) in bezgovih jagod (*Sambucus nigra*), 1350 gramov na hektoliter, računano na 100 vol % alkohola;
- v primeru malin (*Rubus idaeus L.*) in robidnic (*Rubus fruticosus L.*), 1200 gramov na hektoliter, računano na 100 vol % alkohola.

Žgana pijača iz naslednjih vrst jagodičja:

- robidnice (*Rubus fruticosus L.*),
- jagode (*Fragaria L.*),
- borovnice (*Vaccinium myrtillus L.*),
- maline (*Rubus idaeus L.*),
- rdečega ribeza (*Ribes vulgare Lam.*),
- trnulje (*Prunus spinosa L.*),
- plodu jerebike (*Sorbus domestica L.*),
- jagod jerebike (*Sorbus domestica L.*),
- slezovih jagod (*Ilex cassine L.*),
- jagod breka (*Sorbus torminalis L.*),
- bezgovih jagod (*Sambucus nigra L.*),
- šipka (*Rosa canina L.*),
- črnega ribeza (*Ribes nigrum L.*)

se lahko označi kot žganje, kateremu je dodano ime sadja (npr. robidovo žganje, jagodno žganje, malinovo žga-

nje ipd.), če je na označbi tudi navedba "proizvedeno z maceracijo in destilacijo".

Določbe prejšnjega odstavka se smiselno uporabljajo tudi za žgane pijače, ki so izdelane na francoskih prekomorskih ozemljih in področjih, kjer uspevajo naslednje vrste sadja: banana (*Musa paradisiaca*), pasjonka (*Passiflora edulis*), zlata sliva (*Spondias dulcis*) in jamajska sliva (*Spondias mombin*).

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena, ki je izdelana z maceracijo nefermentiranega celega sadja po postopku iz prvega odstavka tega člena, se lahko označi kot geist, kateremu je dodana vrsta sadja.

35. člen (liker)

Kot liker se označi žgana pijača, ki je izdelana z aromatiziranjem etanola ali destilata ene ali več žganih pijač ali njihove mešanice in:

- je sladkana,
- lahko vsebuje dodane tudi izdelke naravnega porekla (npr. smetana, mleko in drugi mlečni proizvodi, sadje in izdelki iz sadja, vino ali aromatizirano vino, rastlinski izvlečki, med, ipd.).

Liker mora vsebovati:

a) najmanj 100 gramov na liter sladkorja, izraženega kot invertni sladkor, razen v primeru:

- encijanovega likerja, ki mora vsebovati najmanj 80 gramov na liter sladkorja,
- češnjevega likerja, ki mora vsebovati najmanj 70 gramov na liter sladkorja in
- grenkega likerja, ki lahko vsebuje največ 80 gramov na liter sladkorja;

b) v primeru likerjev iz sadnih sokov najmanj 20 litrov sadnega soka na 100 litrov končne pijače;

c) v primeru grenkega likerja največ 100 gramov na liter skupnega ekstrakta.

Žgana pijača iz prvega odstavka tega člena se lahko označi na način, da se pred besedo liker navede ime uporabljene surovine (npr. sadni liker, rastlinski liker, mlečni liker, čokoladni liker, ipd.).

Liker z najmanjšo vsebnostjo sladkorja 250 gramov na liter, izraženega kot invertni sladkor, se lahko označi dodatno z besedama "creme de..." za katerima se doda ime sadja ali druge uporabljene surovine, razen mlečnih izdelkov.

Liker iz črnega ribeza, ki vsebuje najmanj 400 gramov na liter sladkorja, izraženega kot invertni sladkor, se lahko označi kot creme de cassis.

36. člen (jajčni liker)

Kot jajčni liker se označi žgana pijača, aromatizirana ali ne, izdelana iz etanola, ki vsebuje kakovostni jajčni rumenjaki, jajčni beljak, mleko in najmanj 150 gramov na liter sladkorja oziroma medu ter najmanj 140 gramov na liter rumenjaka v končni pijači.

Pijača iz prejšnjega odstavka se lahko označi kot avocat, advocaat ali advocat.

37. člen (liker z jajcem)

Kot liker z jajcem se označi žgana pijača, aromatizirana ali ne, izdelana iz etanola, ki vsebuje kakovostni jajčni rumenjaki, jajčni beljak, mleko in najmanj 150 gramov na liter sladkorja oziroma medu ter najmanj 70 gramov na liter rumenjaka v končni pijači.

38. člen (medeni liker)

Kot medeni liker se označi pijača, ki je narejena iz sadnega žganja ali sadnega destilata, kateremu je bil dodan med. V končni pijači morata prevladovati vonj in okus po medu.

Medeni liker mora vsebovati:

- največ 1500 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola;
- najmanj 16 vol % alkohola.

39. člen

(žgane pijače po posebnem postopku)

Žgane pijače po posebnem postopku so pijače, ki so proizvedene na območju Republike Sloveniji in so:

- izdelane iz etanola oziroma destilata;
- lahko obarvane z barvili, dovoljenimi za žgane pijače;

- lahko aromatizirane.

Žgani pijači iz prvega odstavka sta:

- domači brandy in
- domači rum.

40. člen

(domači brandy)

Kot domači brandy se označi žgana pijača, ki je izdelana z mešanjem največ 70% etanola in najmanj 30% vinskega destilata.

Domači brandy mora vsebovati:

- najmanj 38 vol % alkohola in
- največ 100 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola.

41. člen

(domači rum)

Kot domači rum se označi žgana pijača po posebnem postopku, izdelana iz etanola, ki je aromatiziran z značilno naravno enako ali umetno aromo in dodanimi barvili.

Domači rum mora vsebovati:

- najmanj 30 vol % alkohola in
- največ 100 gramov na hektoliter metanola, računano na 100 vol % alkohola.

42. člen

(mešana žgana pijača)

Če se žgane pijače iz 44. člena tega pravilnika mešajo z:

- eno ali več žganimi pijačami iz 9. člena tega pravilnika oziroma

- enim ali več destilati,

se mora takšna mešanica označiti na dobro vidnem mestu s splošnim imenom "žgana pijača" ali "žganje", brez navedbe katere od kategorije imen za žgano pijačo iz 9. člena tega pravilnika.

Ne glede na prejšnji odstavek se takšna mešanica lahko označi z imenom kategorije iz 9. člena tega pravilnika, če izpolnjuje pogoje za uvrstitev v posamezno kategorijo v skladu s tem pravilnikom.

Predpisano ime kategorije ne sme biti navedeno v imenu žgane pijače, ampak v istem vidnem polju na seznamu, kjer morajo biti navedeni deleži vseh alkoholnih sestavin, ki jih mešanica vsebuje, in sicer za besedami "mešana žgana pijača". To mora biti napisano v enotnih črkah iste pisave in barve kot v imenu pijače. Črke ne smejo biti večje od polovične velikosti črk, ki se uporabljajo za ime končne pijače.

Alkoholne sestavine v mešanici se navedejo v vol % glede na skupno vsebnost alkohola v mešanici, in sicer po padajočem vrstnem redu od največje do najmanjše vsebnosti.

43. člen

(označevanje žganih pijač)

Imena kategorij žganih pijač iz 9. člena tega pravilnika (v nadaljnjem besedilu: predpisano ime kategorije) se lahko uporabljajo samo za žgane pijače, ki izpolnjujejo pogoje za posamezno kategorijo iz tega pravilnika.

Če kategorija žgane pijače ne ustreza pogojem iz prejšnjega odstavka, je lahko označena samo kot žgana pijača ali v primeru naravnega žganja kot žganje.

Predpisana imena kategorij so lahko dopolnjena z označbami geografskega porekla iz 4. člena tega pravilnika.

Predpisano ime kategorije je lahko dopolnjeno z dodatnim imenom le v primeru žganih pijač, navedenih v Prilogi 3, ki je sestavni del tega pravilnika.

Žgana pijača, pri kateri alkohol ne izvira izključno iz žgane pijače, navedene na označbi, se mora označiti le z opisnim (sestavljanim) imenom, ki ne sme vsebovati predpisanih imen kategorije.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka se lahko pri predstavitvi in označevanju likerjev, izdelanih v Evropski uniji, uporabijo samo naslednja opisna (sestavljena) imena:

- prune brandy,
- orange brandy,
- apricot brandy,
- cherry brandy,
- solbaerrom ali blackcurrant rum,

vendar mora biti to opisno (sestavljeno) ime navedeno v eni vrsti z enako obliko pisave, pri čemer mora biti beseda liker v neposredni bližini imena zapisana s črkami, ki niso manjše od opisnega (sestavljenega) imena.

Če alkohol ne izhaja iz žgane pijače, navedene na označbi, mora biti njegovo poreklo na označbi navedeno v istem vidnem polju kot opisno (sestavljeno) ime in "liker", z navedbo vrste kmetijskega alkohola ali z navedbo "kmetijski alkohol", v obeh primerih za besedami "izdelano iz" ali "izdelano z uporabo".

Če je na označbi navedena surovina, iz katere je proizveden alkohol, mora biti vsak uporabljen alkohol naveden v padajočem vrstnem redu glede na uporabljeno količino surovine.

Predpisano ime kategorije se lahko dopolni z navedbo tipizirana (blend), če je žgana pijača proizvedena s postopkom tipizacije.

44. člen

(prepoved uporabe imena)

Če:

- rum;
- whisky oziroma whiskey;
- žitno žganje oziroma žitni brandy;
- vinsko žganje in vinjak (brandy);
- žganje iz grozdnih tropin;
- žganje iz rozin;
- žganje iz sadja, razen žgane pijače iz jagodičevja;
- žganje iz jabolčnika, brandy iz jabolčnika in žganje iz hruškovca,

vsebujejo dodani etanol, ne smejo biti v prometu tako poimenovane.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka je lahko rum z dodanim etanolom označen kot Rum-Verschnit, če je izdelan v Nemčiji in če najmanj 5 vol % alkohola v končni pijači izvira iz ruma. Na označbi mora biti navedena sestava alkohola.

III. UGOTAVLJANJE SKLADNOSTI

45. člen

(preskušanje in spremljanje kakovosti)

Za ugotavljanje skladnosti žganih pijač z zahtevami iz tega pravilnika in za spremljanje kakovosti žganih pijač se uporabljajo metode iz predpisa, ki ureja jemanje vzorcev in metode fizikalnih in kemičnih analiz za kontrolo kakovosti alkoholnih pijač.

Lahko se uporabljajo tudi druge validirane metode, v primeru dobljenih neenakih rezultatov pa so odločilni rezultati, dobljeni s predpisanimi metodami iz prejšnjega odstavka.

IV. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

46. člen

(prehodno obdobje)

Žgane pijače morajo biti proizvedene in označene v skladu s posebnimi zahtevami iz tega pravilnika do 1. januarja 2004.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka so žgane pijače, proizvedene in označene še pred 1. januarjem 2004, lahko v prometu do porabe zalog.

47. člen

(prenehanje veljavnosti)

Z dnem uveljavitve tega pravilnika se prenehajo uporabljati določbe od 12. do 65. člena pravilnika o kakovosti alkoholnih pijač (Uradni list SFRJ, št. 16/88, 63/88 ter Uradni list RS, št. 59/99, 2/00 in 71/00).

48. člen

(uveljavitev)

Ta pravilnik začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 324-01-12/01

Ljubljana, dne 24. februarja 2003.

EVA 1998-2311-0169

mag. Franc But l. r.

Minister

za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Soglašam!

prof. dr. Dušan Keber, dr. med. l. r.

Minister

za zdravje

PRILOGA 1

Zahteve za etilni alkohol kmetijskega porekla

1. Organoleptične lastnosti:	Okus po surovini
2. Najnižja vsebnost alkohola v volumskih odstotkih:	96,0 %
3. Najvišje vsebnosti:	
- skupna kislina, izražena v gramih očetne kisline na hektoliter alkohola pri 100 vol %,	1,5
- estri, izraženi v gramih etilnega acetata na hektoliter alkohola pri 100 vol %,	1,3
- aldehidi, izraženi v gramih acetaldehida na hektoliter alkohola pri 100 vol %,	0,5
- višji alkoholi, izraženi v gramih metil-2-propanola-1 na hektoliter alkohola pri 100 vol %,	0,5
- metanol, izražen v gramih na hektoliter alkohola pri 100 vol %,	50
- ekstrakt, izražen v gramih na hektoliter alkohola pri 100 vol %,	1,5
- hlapne baze, ki vsebujejo dušik, izražene v gramih dušika na hektoliter alkohola pri 100 vol %,	0,1
- furfural	ne sme biti določljiv

PRILOGA 2

Kategorije žganih pijač, ki so označene z označbo geografskega porekla:

Kategorija	Označba geografskega porekla
1. Rum	Rhum de la Martinique Rhum de la Guadeloupe Rhum de la Réunion Rhum de la Guyane Ron de Malaga Ron de Granada Rum de Madeira
2. (a) Whisky	Scotch Whisky (škotski viski) Irish Whisky (irski viski) Whisky español (te oznake se lahko dopolni z besedo Malt ali Grain)
(b) Whiskey	Irish Whiskey Uisce Beatha Eirennach /Irish Whisky (te oznake se lahko dopolni z besedama "Pot Still")
3. Žitno žganje	Eau-de-vie de seigle, marque nationale luxembourgoise
4. Vinsko žganje	Eau-de-vie de Cognac Eau-de-vie des Cahrentes Cognac (te oznake lahko spremlja eden od naslednjih opisov: - Fine - Grande Fine Champagne - Grande Champagne - Petite Fine Champagne - Petite Champagne - Fine Champagne - Borderies - Fins Bois - Bons Bois) Fine Bordeaux Armagnac Bas-Armagnac Haut-Armagnac Ténarčse Eau-de-vie de vin de la Marne Eau-de-vie de vin originaire d'Aquitaine Eau-de-vie de vin de Bourgogne

Eau-de-vie de vin originaire du Centre-Est
Eau-de-vie de vin originaire de Franche-Comté
Eau-de-vie de vin originaire du Bugey
Eau-de-vie de vin de Savoie
Eau-de-vie de vin originaire des Cteaux de la Loire
Eau-de-vie de vin des Côtes-du-Rhone
Eau-de-vie de vin originaire de Provence
Faugères or eau-de-vie de Faugères
Eau-de-vie de vin originaire du Languedoc
Aguardente do Minho
Aguardente do Duoro
Aguardente da Beira Interior
Aguardente da Bairrada
Aguardente do Oeste
Aguardente do Ribatejo
Aguardente do Alentejo
Aguardente do Algarve

5. Brandy

Brandy de Jerez
Brandy de Penedés
Brandy italiano
Brandy Αττικής/Attica Brandy
Brandy Πελοποννήσον/Peleponeški
brandy
Brandy Κεντρικής Ελλάδας/Brandy iz
centralne Grčije
Nemški Weinbrand

6. Žganje iz grozdnih tropin

Eau-de-vie de marc de Champagne ou
marc de Champagne
Eau-de-vie de marc originaire
d'Aquitaine
Eau-de-vie de marc de Bourgogne
Eau-de-vie de marc originaire due
Centre-Est
Eau-de-vie de marc originaire de
Franche-Comté
Eau-de-vie de marc originaire de Bugey
Eau-de-vie de marc originaire de Savoie
Marc de Bourgogne
Marc de Savoie
Marc d'Auvergne
Eau-de-vie de marc originaire des Cteaux
de la Loire
Eau-de-vie de marc des Côtes du Rhône
Eau-de-vie de marc originaire de

Provence
 Eau-de-vie de marc originaire du
 Languedoc
 Marc d'Alsace Gewürztraminer
 Marc de Lorraine
 Bagaceira do Minho
 Bagaceira do Duorp
 Bagaceira da Beira Interior
 Bagaceira da Bairrada
 Bagaceira do Oeste
 Bagaceira do Ribatejo
 Bagaceira do Alentejo
 Bagaceira do Algarve
 Orujo gallego
 Grappa di Barolo
 Grappa piemontese or del Piemonte
 Grappa lombarda or di Lombardia
 Grappa trentina or del Trentino
 Grappa friulana or del Friuli
 Grappa veneta or del Veneto
 Südtiroler Grappa/Grappa dell'Alto
 Adige
 Τσικουδιά Κρήτης/Tsikoudia iz Krete
 Τσίπουρο Μακεδονίας/Tsipouro iz
 Makedonije
 Τσίπουρο Θεσσαλίας/Tsipuoro iz
 Tesalije
 Τσίπουρο Τυρράβου/Tsipouro iz
 Tirnavosa
 Eau-de-vie de marc marque nationale
 luxembourgeoise

7. Žganja iz sadja

Schwarzwälder Kirschwasser
 Schwarzwälder Himbeergesit
 Schwarzwälder Mirabellenwasser
 Schwarzwälder Willamsbirne
 Schwarzwälder Zwetschgenwasser

8. Žganje iz jabolčnika in žganje iz hruškovca Calvados du Pays d Auge

Calvados
 Eau-de-vie de cidre de Bretagne
 Eau-de-vie de poire de Bretagne
 Eau-de-vie de cidre de Normandie
 Eau-de-vie de poire de Normandie
 Eau-de-vie de cidre du Maine
 Aquardiente de sidra de Asturias
 Eau-de-vie de poire du Maine

9. Žganje iz encijana	Bayerischer Gebirgsenzian
Sudtiroler Enzian/Genziana dell Alto Adige
Genziana trentina or del Trentino
10. Sadne žgane pijače	Pacharan Navarro
11. Žgane pijače z aromo brinja	Ostfriesischer Kornjenever
Genievre Flandres Artois
Hasseltse jenever
Balegemse jenever
Peket de Wallonie
Steinhager
Plymouth Gin
Gin de Mahon
12. Žgane pijače z aromo kumine	Danski Akvavit/ Dansk Aquavit
13. Žgane pijače z aromo janeža	Anis espanol
Evora anisada
Cazalla
Chinchon
Ojen
Rute
14. Liker	Berliner Kummel
Hamburger Kummel
Munchener Kummel
Chiemseer Klosterlikor
Bayerischer Krauterlikor
Cassis de Dijon
Cassis de Beaufort
Irish Cream
Palo de Mallorca
Ginjinha portuguesa
Licor de Singeverga
Benediktbeurer Klosterlikor
Ettaler Klosterlikor
Ratafia de Champagne
Ratafia catalana
Anis portugues
15. Žgane pijače	Pommeau de Bretagne
Pommeau du Maine
Pommeau de Normandie

PRILOGA 3

Dodatno poimenovanje:

1. 'Vruchtenjenever' ali 'Jenever met vruchten':

- liker ali druga žgana pijača, izdelana z aromatiziranjem pijače jenever s sadjem, rastlinami ali njihovimi deli ali z dodajanjem sadnega soka, destilatov koncentriranih arom, izločenih iz sadja ali rastlin z ekstrakcijo, ali drugih destilatov,
- ki se ji lahko doda dodatna aroma z naravnimi ali naravnimi-enakimi aromami,
- ki se lahko sladka,
- z organoleptičnimi značilnostmi določenega sadja,
- z najmanj 20 vol % vsebnosti alkohola.

Ime določenega sadja lahko zamenja "vruchten".

2. "Berenburg" ali "Beerenburg":

- žgana pijača, izdelana z uporabo alkohola,
- z maceracijo sadja ali rastlin oziroma njihovih delov,
- ki vsebuje posebni aromatski destilat korenin encijana (*Gentiana Intea L.*), brinovih jagod (*Juniperus communis L.*) ali lovorovih listov (*Laurus nobilis L.*),
- ki se v barvi menja od svetlo do temno rjave,
- ki se lahko sladka do največje vsebnosti 20 gramov invertnega sladkorja na liter,
- z najmanj 30 vol % vsebnosti alkohola.

3. "Guignolet":

- liker, izdelan z maceracijo češenj v alkoholu.

4. "Punch au rhum":

- liker z alkoholom, ki izhaja izključno iz ruma.

5. "Pastis de Marseille":

- pastis (žgana pijača z aromo janeža) z vsebnostjo 2 grama na liter anetola in 45 vol % vsebnosti alkohola.

6. "Sloe gin":

- liker, izdelan z maceracijo trnulj v ginu, z možnim dodatkom soka iz trnulj,
- z dovoljeno uporabo naravnih aromatičnih snovi,
- z najmanj 25 vol % vsebnosti alkohola.

7. "Topinambur":

- žgana pijača, izdelana izključno s fermentacijo gomoljev artičoke Jerusalem (*Helianthus tuberosus L.*),
- z najmanj 38 vol % vsebnosti alkohola.

8. "Hefebrand":

- žgana pijača, izdelana iz vinske drozge ali fermentiranega sadja z najmanj 38 vol % vsebnosti alkohola.

Izraz "Hefebrand" se lahko dopolni z imenom osnovne uporabljene surovine.

9. "Sambuca":

- brezbarvni liker z aromo po janežu,
- ki vsebuje destilate janeža (*Pimpinella anisum* L), zvezdastega janeža (*Illicium verum* L.) ali drugih aromatičnih zelišč,
- z najmanj 38 vol % vsebnosti alkohola,
- z najmanj 350 gramov na liter sladkorja, izraženega kot invertni sladkor,
- z vsebnostjo naravnega anetola najmanj 1 gram in največ 2 grama na liter.

10. "Mistra":

- brezbarvni liker, aromatiziran z janežem ali naravnim anetolom,
- z vsebnostjo anetola, ki ni manjša od 1 grama in ne večja od 2 gramov na liter,
- ki lahko vsebuje destilat aromatičnih zelišč,
- z najmanj 40 vol% vsebnosti alkohola in največ 47 vol % alkohola,
- ki ne vsebuje dodanega sladkorja.

11. "Maraschino" ali "Marrasquino":

- brezbarvni liker, ki pridobi aromo predvsem z destilati iz višenj maraska ali z izdelki maceriranih višenj ali delov višenj v alkoholu,
- z najmanj 24 vol % vsebnosti alkohola,
- z najmanj 250 g/ liter sladkorja, izraženega kot invertni sladkor.

12. "Nocino":

- liker, ki dobi aromo v glavnem z maceracijo oziroma destilacijo celih zelenih orehov (*Juginas regia* L.),
- z najmanj 30 vol % vsebnosti alkohola,
- z najmanj 100 gramov na liter sladkorja, izraženega kot invertni sladkor.

13. "Bierbrand" ali "eau de vie de biere":

- žgana pijača, pridobljena izključno z neposredno destilacijo svežega piva, z vsebnostjo alkohola manj kot 86 vol%, tako da ima pridobljeni destilat organoleptične lastnosti piva,
- z najmanj 38 vol% vsebnosti alkohola.

2443. Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi

Na podlagi 14. člena pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/01) izdaja minister za delo, družino in socialne zadeve

PRAKTIČNE SMERNICE za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi

I. SPLOŠNI UKREPI ZA VARNO DELO S KEMIČNIMI SNOVMI

1. UVOD

Te praktične smernice dajejo praktične nasvete delavcem, ki delajo z nevarnimi kemičnimi snovmi.

Kemične snovi so del našega življenja, saj se z njimi srečujemo prav vsi, pri delu in v domačem okolju, v vseh dejavnostih in na vseh področjih našega življenja. Človeštvo je danes na takšni razvojni stopnji, da se kemičnim snovem, kljub njenim nevarnostim, praktično ni možno odpovedati, pač pa je potrebno njihove nevarnosti za varnost in zdravje vzeti v zakup in se naučiti varnega ravnanja z njimi.

V svetu je danes znanih več kot 21 milijonov različnih kemičnih snovi. Vsako leto se na trgu pojavi približno 1000 novih kemičnih snovi. Osupljiv je podatek, da je v splošni rabi približno 230.000 kemičnih snovi. Na trgu so običajno v obliki mešanic - kot trgovsko blago. Tako je znanih približno 5,7 milijona različnih kemičnih izdelkov.* Vse več kemičnih snovi in naraščajoča proizvodnja pomenita več ravnanja, uporabe, transporta, skladiščenja in odpadkov kemičnih snovi, kar posredno ali neposredno pomeni nevarnost za zdravje ljudi, hkrati pa pomeni tudi več izpostavljenih delavcev. Danes so različnim kemičnim snovem izpostavljeni praktično vsi delavci v skoraj vseh gospodarskih panogah.

Na kratko ni mogoče naštetih vseh kemičnih snovi, njihovih lastnosti in načina njihove varne uporabe. V teh smernicah smo se želeli izogniti dolgočasnemu naštevanju kemičnih snovi in njihovih lastnosti, zato smo razdelili kemične snovi v posamezne skupine kemičnih snovi, glede na vrsto nevarnosti, lastnosti in njihovo delovanje, oziroma glede na njihove vrojene lastnosti in predpisati ukrepe za varno ravnanje s posameznimi skupinami kemičnih snovi ter s tem za zagotoviti varno in zdravo delo. Smernice vsebujejo splošna navodila za varno in zdravo delo z nevarnimi kemičnimi snovmi in posebna (specifična) navodila za varno delo s posameznimi skupinami kemičnih snovi. Poleg tega je treba nenehno spremljati najnovejša znanstvena odkritja in uvajati izboljšave ter nove tehnologije za zagotavljanje varnega in zdravega dela in ustrezno prilagajati in spreminjati tudi varnostne ukrepe. Pred začetkom uporabe kakršnekoli kemične snovi je poleg upoštevanja navodil v smernicah delodajalec še vedno dolžan natančno proučiti varnostne liste za vsako kemično snov, ki jo nameravamo uporabiti in o tem seznaniti delavce.

Mnogo kemičnih snovi, katerim so delavci izpostavljeni pri opravljanju njihovega vsakodnevnega dela, lahko pri nepravilni uporabi in pri neupoštevanju vseh varnostnih ukrepov povzročijo negativne učinke na zdravje. Kakšni so negativni učinki kemičnih snovi na zdravje je odvisno od količine kemičnih snovi, kako pogosto in na kakšen način je posameznik izpostavljen določeni kemični snovi.

Še posebno visokemu tveganju zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu so po podatkih European Agency for Health and Safety izpostavljeni delavci v naslednjih dejavnostih: proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov in umetnih vlaken, proizvodnja kokska, naftnih derivatov in jedrskega goriva, proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas in v kmetijstvu. V teh dejavnostih je ponavadi največ poškodb pri delu, ki jih povzročajo kemične snovi.

* Podatki so povzeti po Chemical Abstract Service – dne 18.2.2003

Te praktične smernice so napisane preprosto, strokovni izrazi so uporabljeni le toliko, kolikor je bilo to neizbežno. Namenjene so delavcem in delodajalcem (predvsem delodajalcem malih podjetij in samozaposlenim osebam). Osnova za te smernice je pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/01). Smernice so zasnovane tako, da so v prvem delu splošni ukrepi za varno ravnanje s kemičnimi snovmi, v drugem delu pa konkretni varnostni ukrepi za zagotavljanje varnega in zdravega dela s posameznimi skupinami kemičnih snovi. Uporaba praktičnih smernic ne izključuje obvezne uporabe ostalih predpisov s področja zagotavljanja varnega in zdravega dela. Praktične smernice se bodo v skladu s spoznanji stroke stalno dopolnjevale.

Za varno delo s kemičnimi snovmi moramo imeti na voljo dovolj podatkov o njih, njihovih nevarnostih in načinih varne uporabe. Te praktične smernice skušajo pomagati, da izberete najvarnejši način dela s kemičnimi snovmi, kar vam bo zagotovilo, da boste lahko kljub uporabi nevarnih kemičnih snovi ostali zdravi.

2. KAJ SO NEVARNE KEMIČNE SNOVI?

Obstaja več definicij in načinov delitve kemičnih snovi. V predpisih s področja prostega pretoka blaga se uporablja izraz kemikalije, ki se nadalje delijo na snovi in pripravke. V skladu s tem predpisom se za nevarne snovi in pripravke štejejo tiste snovi in pripravki, ki imajo najmanj eno od nevarnih lastnosti. Na področju varnega in zdravega dela pa se uporablja izraz kemične snovi. Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/01) uvaja distinkcijo med kemičnimi in nevarnimi kemičnimi snovmi ter definira oba pojma, kot sledi:

»**Kemične snovi**« so kemični elementi ali njihove spojine v naravnem stanju ali pridobljene, uporabljene ali sproščene, vključno sproščene kot odpadki, pri katerikoli dejavnosti pri delu, ne glede na to ali so proizvedene namerno ali nenamerno in ne glede na to ali so dane na trg ali ne.

»**Nevarne kemične snovi**« so

- kemične snovi, ki ustrezajo kriterijem za razvrščanje kot nevarne snovi, skladno z veljavnimi predpisi*, razen tistih snovi, ki ustrezajo samo kriterijem za razvrščanje kot nevarne za okolje;
- kemične snovi, ki ustrezajo kriterijem za razvrščanje kot nevarni pripravki, skladno z veljavnimi predpisi*, razen tistih pripravkov, ki ustrezajo samo kriterijem za razvrščanje kot nevarni za okolje;
- kemične snovi, ki lahko, čeprav ne ustrezajo kriterijem za razvrščanje kot nevarne v skladu s prejšnjima alineama, zaradi svojih fizikalno-kemijskih, kemijskih ali toksikoloških lastnosti in načina, kako so uporabljene ali na kakšen način so prisotne na delovnem mestu, predstavljajo tveganje za varnost in zdravje delavcev;
- kemične snovi za katere je določena mejna vrednost za poklicno izpostavljenost (navedena so v prilogi I pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/01)).

Iz gornje definicije izhaja, da je pojem »nevarna kemična snov« zelo obsežen pojem, saj ne zajema le »nevarnih kemikalij« v skladu z zakonom o kemikalijah, pač pa tudi določene materiale, kot so npr. moka, les ipd., ki so lahko delavcem nevarni in za katere so določene mejne vrednosti za poklicno izpostavljenost.

2.1. Razvrščanje po fizikalno-kemijskih lastnostih

Nevarne lastnosti kemični snovi, ki predstavljajo nevarnost za **požar in eksplozijo** so označene kot:

- **eksplozivno (oznaka E)**: to lastnost imajo trdne, tekoče, pastozne ali želatinozne kemične snovi, ki lahko eksotermno (sprošča se toplota) reagirajo tudi brez zračnega kisika, pri čemer se zelo hitro sproščajo plini, ki pod določenimi pogoji detonirajo, se hitro vžgejo ali zaradi segrevanja in povečanja tlaka eksplodirajo, če so prostorsko omejeni;
- **oksidativno (oznaka O)**: to lastnost imajo kemične snovi, ki povzročijo močno eksotermno reakcijo, kadar so v stiku z drugimi snovmi (predvsem z vnetljivimi);
- **zelo lahko vnetljivo (oznaka F+)**: to lastnost imajo kemične snovi, ki imajo izredno nizko plamenišče in nizko vrelišče, ter plinaste kemične snovi, ki so vnetljive v stiku z zrakom pri navadni temperaturi in tlaku;

* Zakon o kemikalijah (Uradni list RS, št. 36/99)

* Zakon o kemikalijah (Uradni list RS, št. 36/99)

- **lahko vnetljivo (oznaka F):** to lastnost imajo
 - kemične snovi, ki se v stiku z zrakom lahko segrejejo in same po sebi vnamejo že pri navadni temperaturi in tlaku brez dovajanja zunanje energije;
 - trdne kemične snovi, ki se lahko hitro vnamejo že po kratkotrajnem stiku z virom vžiga in odtlej dalje gorijo ter se porabljajo tudi po odstranitvi tega vira;
 - tekoče kemične snovi, ki imajo zelo nizko plamenišče;
 - kemične snovi, ki v stiku z vodo ali njeno paro v nevarnih količinah sproščajo lahko vnetljive pline;
- **vnetljivo (R10):** to lastnost imajo kemične snovi, ki imajo nizko plamenišče.

2.2. Razvrščanje na podlagi zdravju nevarnih lastnosti

Nevarne snovi se razvrščajo po zdravju nevarnih lastnostih glede na takojšnje (akutne) in dolgoročne (kronične) učinke pri enkratni, ponavljajoči se ali pri dolgotrajnejši izpostavljenosti. Snovi glede na njihove škodljive učinke na zdravje razvrščamo na podlagi rezultatov preizkusov in naslednjih meril, ki upoštevajo obsežnost toksičnih (strupenih) učinkov: akutno strupenost ali kronično strupenost, jedkost ali dražilnost, preobčutljivost in posebne učinke na zdravje (rakotvornost, mutagenost, strupenost za razmnoževanje).

Nevarne lastnosti kemičnih snovi, ki predstavljajo **tveganje za zdravje** so označene kot:

- **zelo strupeno (oznaka T+):** to lastnost imajo kemične snovi, ki pri zaužitju, vdihavanju ali pri prehajanju skozi kožo že v zelo majhnih količinah povzročajo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja;
- **strupeno (oznaka T):** to lastnost imajo kemične snovi, ki pri zaužitju, vdihavanju ali pri prehajanju skozi kožo že v majhnih količinah povzročajo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja;
- **zdravju škodljivo (oznaka Xn):** to lastnost imajo kemične snovi, ki pri zaužitju, vdihavanju ali pri prehajanju skozi kožo lahko povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja;
- **jedko (oznaka C):** to lastnost imajo kemične snovi, ki lahko poškodujejo ali uničijo živo tkivo, če pridejo z njim v stik;
- **dražilno (oznaka Xi):** to lastnost imajo kemične snovi, ki niso jedke, vendar lahko že pri kratkotrajnem, dolgotrajnejšem ali ponavljajočem stiku s kožo ali sluznico povzročijo njeno vnetje;
- **povzročja preobčutljivost (R42 ali R43):** to lastnost imajo kemične snovi, ki lahko pri vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo preobčutljivost, tako da ob nadaljnji izpostavljenosti tej kemični snovi pride do nastanka značilnih negativnih učinkov;
- **rakotvorno (R45, R49):** to lastnost imajo kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo raka oziroma povečajo verjetnost njegovega nastanka;
- **mutageno (R46):** to lastnost imajo kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo dedne genetske okvare ali povečajo verjetnost njihovega nastanka;
- **strupeno za razmnoževanje (R60, R61):** to lastnost imajo kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo ali povečajo verjetnost nastajanja nedednih škodljivih učinkov na potomstvo in/ali škodljivih učinkov na moške ali ženske razmnoževalne funkcije ali sposobnosti.

Poleg naštetih skupin nevarnih kemičnih snovi poznamo še skupino snovi, ki so nevarne za okolje (N in/ali R50, R51, R52, R53, R54, R55, R56, R57, R58, R59), ki pa jih predpisi s področja varnosti in zdravja pri delu neposredno ne zajemajo, pač pa jih pokrivajo predpisi s področja varovanja okolja.

Namen razvrščanja kemičnih snovi ni le razvrstitev, ampak nazorna označitev kemične snovi in s tem posredno opozoriti uporabnika na nevarnost. Nevarna lastnost kemične snovi mora biti označena s predpisanim grafičnim znakom (piktogramom), ustreznim črkovnim znakom in ustreznim napisom. Dodani so lahko tudi stavki R – standardna opozorila*. Nevarnosti kemičnih snovi, ki se jih ne da označiti z grafičnimi znaki, je treba označiti samo s pripadajočimi stavki R – standardnimi opozorili.

Samo stavki R se npr. uporabljajo pri snoveh, ki so vnetljive, ali pri nekaterih okolju nevarnih snoveh, ali pri nekaterih snoveh, ki povzročajo preobčutljivost. Razvrstitev kemičnih snovi ni le podlaga za označevanje, temveč tudi podlaga za izvajanje drugih predpisov in ukrepov v zvezi z nevarnimi snovmi!

3. NEVARNOST IN TVEGANJE, KI GA PREDSTAVLJAJO KEMIČNE SNOVI

Nevarnost kemične snovi izvira iz njene naravne lastnosti in reaktivnih lastnosti. Prepoznavanje nevarnosti in ocena se vedno začne pri poznavanju nevarnih lastnosti kemične snovi. Pri izpostavljenosti visokim

* glej prilogo I

koncentracijam krajše obdobje se ponavadi pojavijo akutni učinki. Posledice izpostavljenosti določeni kemični snovi pri razmeroma nizki koncentraciji daljše obdobje pa so lahko kronični učinki. Nekatere kemične snovi povzročajo lokalne poškodbe na mestu stika ali na mestu vstopa v telo, druge učinkujejo sistemsko (prenašajo se po telesu do različnih organov), šele potem se pojavi negativen učinek na zdravje. Poti vnosa so lahko različne.

Tveganje, ki ga predstavlja izpostavljenost določeni kemični snovi je odvisno od nevarnosti, ki jo predstavlja določena kemična snov in od izpostavljenosti. Nevarnost, ki jo predstavlja določena kemična snov je pogojena z lastnostmi kemične snovi, na katere ne moremo vplivati. Izpostavljenost pa je odvisna od načina stika oziroma vnosa, koncentracije nevarne kemične snovi (kakšni količini kemične snovi je delavec izpostavljen - odmerek), časa delovanja kemične snovi (koliko časa je trajal stik delavca s kemično snovjo), pogostnosti stika s kemično snovjo (enkratna ali večkratna izpostavljenost kemični snovi) in teže dela (množina vnosa kemične snovi v telo). Šele s pomočjo vseh teh podatkov lahko ocenimo resnično tveganje zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem za vsakega delavca.

TVEGANJE ZARADI IZPOSTAVLJENOSTI KEMIČNI SNOVI

TVEGANJE = NEVARNOST x IZPOSTAVLJENOST

Nevarnost:

oksidativnost, strupenost, jedkost, rakotvornost, mutagenost itd.

Izpostavljenost:

količina - odmerek, trajanje in pogostnost stika ter teža dela

4. KAKO KEMIČNE SNOVI VSTOPAJO V NAŠE TELO?

Kemične snovi lahko pridejo v stik s človeškim telesom na več načinov. Imenujemo jih tudi poti izpostavljenosti. Ti načini so:

- vdihavanje,
- resorpcija (prehajanje preko kože ali sluznice),
- zaužitje,
- prenos preko posteljice pri nosečnicah.

Vdihavanje: Pri vdihavanju v telo delavca vstopajo kemične snovi v obliki plinov, par, aerosolov, dima, megle, smoga ali prahu. Z dihanjem te snovi vstopajo po zgornjih dihalnih poteh v pljuča. Nevarne kemične snovi se nato prenašajo v pljučih v krvni obtok, od koder se potem s krvjo prenašajo do človeških organov, pri čemer lahko poškodujejo funkcijo posameznih organov. Nekatere kemične snovi pa lahko v pljučih tudi ostanejo (npr. fibrogeni prah).

Resorpcija: Nekatere kemične snovi lahko prehajajo v človeško telo tudi skozi kožo ali sluznico ter tako vstopijo v krvni obtok. Nato se s pomočjo krvi prenašajo po telesu. Nekatere kemične snovi, z lastnostjo lahkega prehajajo skozi kožo, lahko povzročijo tudi vnetje na koži (dermatitis).

Zaužitje: Zaužitje kemične snovi je malo verjetno, je pa seveda možno in je ponavadi posledica nesrečnega naključja (pomen originalne embalaže!). Da se izognemo zaužitju je treba spoštovati higienske ukrepe, kot so: prepoved uživanja hrane in pijače na delovnem mestu, prepoved kajenja na delovnem mestu, prepoved ličenja ipd.

Prehod preko posteljice pri nosečnicah: Pri nosečih delavkah obstaja dodatna nevarnost za vstop nevarne kemične snovi v človeško telo, saj lahko nevarne kemične snovi prehajajo tudi preko posteljice v kri še nerojenega otroka, ki je zaradi razvoja še bolj občutljiv na kemične snovi kot odrasli.

Ne glede na način vstopa v človeško telo lahko nevarne kemične snovi, še posebej, če niso pravilno uporabljene, posredno ali neposredno škodujejo zdravju delavcev. Danes so raziskani vplivi na človeško telo le približno 4000 kemičnih snovi. Raziskave so težavne, saj velikokrat prihaja do časovnega zamika med prvo izpostavljenostjo nevarni kemični snovi in opaženimi učinki. Nekatere kemične snovi negativno učinkujejo na določene organe ali organske sisteme, druge se v telesu akumulirajo. Negativni učinki na zdravje delavcev se kažejo kot prehodne ali trajne okvare zdravja, poklicne bolezni, invalidnost ali celo smrt.

5. KAKŠNIM KONCENTRACIJAM NEVARNIH KEMIČNIH SNOVI JE DELAVEC LAHKO IZPOSTAVLJEN?

Tveganje za poškodbo ali bolezen je odvisno od **trajanja izpostavljenosti** določeni kemični snovi, **pogostnosti** te izpostavljenosti, **koncentracije** nevarne kemične snovi, ki ji je delavec izpostavljen in **teže dela**.

Vpliv določene kemične snovi na človeški organizem je odvisen tudi od dovzetnosti posameznega človeka za določeno kemično snov. Vsi možni negativni vplivi določene kemične snovi na človeško telo, se nikoli ne bodo pojavili pri vseh izpostavljenih delavcih enako. Ne glede na to velja, da **daljša izpostavljenost** (leta) in **večji odmerek** pomenita **večje tveganje za zdravje**.

Koncentracije snovi v zraku na delovnem mestu, pri katerih pri izpostavljenih delavcih običajno ne pričakujemo negativnih učinkov na zdravje so podane s tako imenovanimi **mejnimi vrednostmi** za poklicno izpostavljenost.

Mejna vrednost (MV) za poklicno izpostavljenost pomeni povprečno koncentracijo nevarne kemične snovi v zraku na delovnem mestu, znotraj območja vdihavanja, ki načelno ne škoduje zdravju delavca, če zdrav delavec dela pri koncentraciji nevarnih kemičnih snovi v zraku na delovnem mestu, ki je manjša ali enaka mejni vrednosti nevarne kemične snovi, 8 ur na dan / 40 ur na teden polno delovno dobo, pri udobnih mikroklimatskih razmerah in pri fizično lahkem delu. Mejna vrednost velja za 8 urno izpostavljenost (28800s) in je podana pri temperaturi 20°C in tlaku $1,013 \cdot 10^5$ Pa. Izraža se v mg/m^3 ali v ml/m^3 (ppm).

Mejne vrednosti so določene na osnovi trenutnih znanstvenih spoznanj medicinskih, toksikoloških in epidemioloških raziskav o kratkoročnih in dolgoročnih vplivih nevarnih kemičnih snovi na človeško telo. Koncentracijo nevarnih kemičnih snovi na delovnem mestu, ki je nižja od mejne vrednosti, še ne pomeni popolne varnosti za delavca. Zmotno je misliti, da so mejne vrednosti ostra meja med varnostjo in nevarnostjo. Ljudje smo različni in nekateri ljudje se lahko počutijo neugodno in imajo lahko tudi zdravstvene težave že pri koncentracijah pod mejnimi vrednostmi. Zato je treba koncentracije nevarnih kemičnih snovi v zraku na delovnem mestu znižati do najnižje možne stopnje **pod** mejno vrednostjo.

Nekatere snovi, kot npr. dražilne kemične snovi lahko negativno učinkujejo na zdravje, tudi če mejna vrednost ni presežena. Poleg mejnih vrednosti veljajo za takšne snovi še posebne omejitve **kratkotrajnih koncentracij** v zraku na delovnem mestu.

Kratkotrajna vrednost (KTV) pomeni dovoljeno odstopanje od mejne vrednosti nevarne snovi navzgor za krajša obdobja oziroma faktor, s katerim množimo mejno vrednost, da dobimo koncentracijo snovi, ki ji je delavec lahko izpostavljen krajši čas. Izpostavljenost kratkotrajni vrednosti snovi lahko traja največ 15 min in se ne sme ponoviti več kot štirikrat v delovni izmeni, med dvema izpostavljenostima tej koncentraciji pa mora preteči najmanj 60 minut.

Gre torej za dve vrsti omejitev: koncentracije in časa. Poznamo tri tipe kratkotrajnih mejnih vrednosti v odvisnosti od vrste snovi:

- **1. skupina:** V to skupino spadajo dražilne snovi in snovi z močnim vonjem, ki lahko povzročajo »skupne« učinke. Zanje velja, da v nobenem časovnem intervalu ne smejo prekoračiti mejne vrednosti. (KTV = 1);
- **2. skupina:** V to skupino spadajo snovi, ki prehajajo v človeško telo skozi kožo in rakotvorne snovi (snovi s TDK vrednostmi^{*}). Te snovi ne smejo preseči 4-kratne mejne vrednosti;
- **3. skupina:** V tej skupini so snovi, ki nimajo oznake za kratkotrajno vrednost. Te smejo mejno vrednost prekoračiti 8-krat, prekoračitev pa sme trajati največ 1 uro v delovni izmeni.

Mejne vrednosti veljajo vedno le za čisto kemično snov. Na delovnem mestu pa so delavci nemalokrat izpostavljeni ne le eni kemični snovi ampak pripravkom ali mešanici kemičnih snovi (npr. barve, laki, lepila, topila ipd.). Nekatere kemične snovi imajo podobne učinke na človeški organizem, druge spet ne. Če je v zraku hkrati več kemičnih snovi, ki podobno učinkujejo na organizem, je treba oceniti obremenitev delavca v skladu z najboljšo prakso. Pri izpostavljenosti več kemičnim snovem z različnimi učinki na organizem je ponavadi zelo težko ali pa celo nemogoče oceniti skupno obremenitev na delavca, ponavadi pa takšna izpostavljenost pomeni večje tveganje za zdravje delavcev. V takšnem primeru je smotno pridobiti nasvet pooblaščenega zdravnika.

Mejne vrednosti nevarnih kemičnih snovi, kratkotrajne vrednosti in morebitne dodatne nevarnosti nevarnih kemičnih snovi so podane v prilogi I pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/01).

6. KAJ NAS OPOZARJA NA NEVARNOSTI KEMIČNIH SNOVI

Nevarne lastnosti določene kemične snovi, se da razbrati iz:

1. **oznak na embalaži** - znak za nevarnost, standardna opozorila »R« - Stavki »R« in standardna obvestila - Stavki »S«. Odsotnost podatkov na embalaži ne pomeni vedno, da kemična snov ni nevarna;
2. **varnostnih listov** - delodajalec jih ima pravico zahtevati od dobavitelja, obveznost proizvajalca ali dobavitelja pa je, da posreduje varnostni list v jeziku kupca;
3. **oznak na cevovodih** - vrsta kemične snovi in smer toka;
4. **pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu**, ki vključuje mejne vrednosti nevarnih kemičnih snovi;
5. **navodil za delo**;
6. **dodatne literature** - dodatne podatke je možno najti v katalogu prodajalca. Ti podatki so ponavadi nepopolni, dobavitelj je dolžan posredovati vse manjkajoče podatke ipd.

Prvi pogoj za zagotavljanje varnega in zdravega dela s kemičnimi snovmi je, da delavci in delodajalci znajo brati in uporabljati oznake, ki opozarjajo na nevarnost določene kemične snovi. Najprej pri uporabi kemične snovi pogledamo njeno oznako na embalaži, iz katere so že razvidne osnovne nevarnosti in potrebni ukrepi za varno delo z določeno kemično snovjo. Podrobnejše podatke o določeni kemični snovi je možno pridobiti iz varnostnih listov, ki morajo biti obvezno priloženi vsaki kemični snovi. Še več podatkov o določeni nevarni kemični snovi je možno pridobiti iz dodatne literature, navodil za delo in pravilnikov.

6.1. Oznake na embalaži

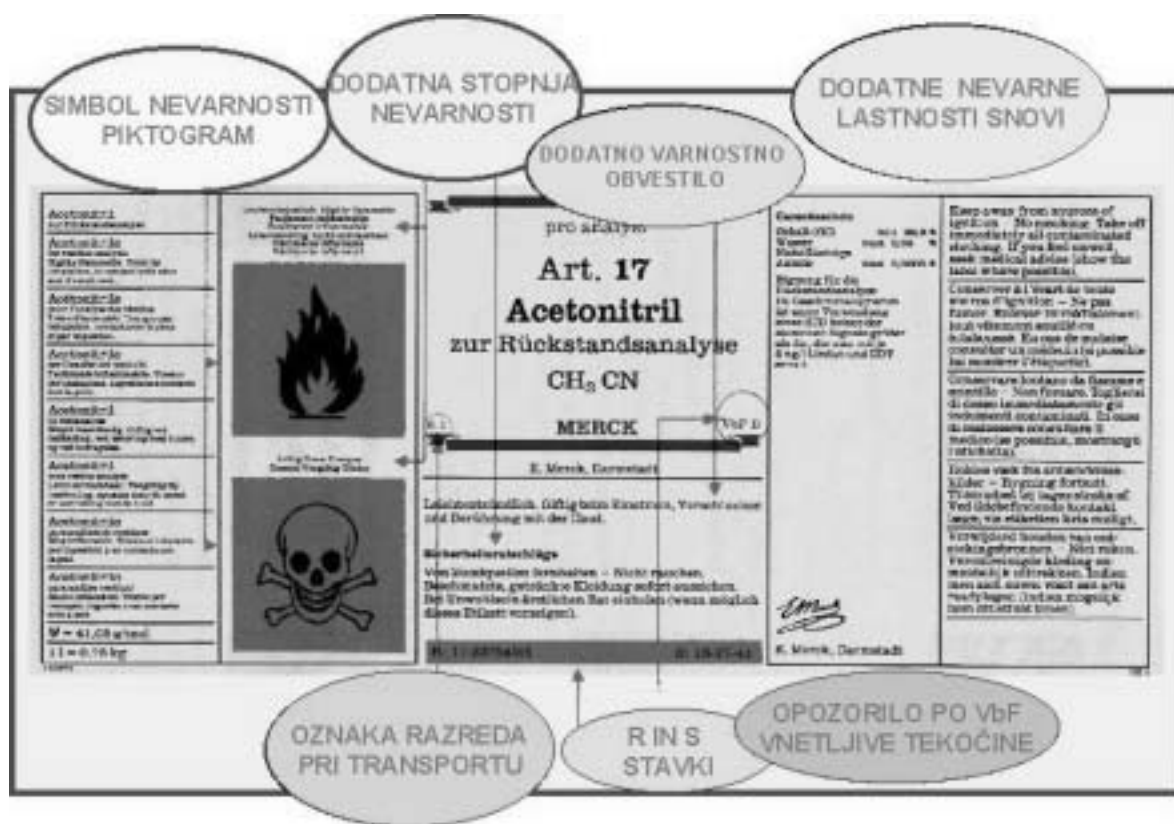
Namen označevanja na embalaži je opozoriti, kakšna snov je določen proizvod. Na etiketah na embalaži so tudi drugi pomembni podatki o sestavi proizvoda in o zahtevah za zagotavljanje varnega načina ravnanja, transporta in uporabe. Oznake na embalaži so zato prva informacija, ki jo delavec pred uporabo kemične snovi vidi in ki ga opozarja na nevarnosti določene kemične snovi. (glej prilogo II)

Vse kemične snovi, čiste snovi in pripravki, morajo biti jasno označene. Embalaža za nevarno snov ali pripravek mora biti opremljena z etiketo, ki je na embalažo natisnjena ali dodana v obliki etikete in ki vsebuje vse predpisane informacije. Iz oznake na embalaži se da razbrati:

- ime, polni naslov in telefon pravne ali fizične osebe, ki daje nevarno snov v promet v RS;
- ime kemične snovi oziroma trgovsko ime pripravka, pripadajoče EC število in napis »Označeno po EC«, če je snov vpisana v prilogo I pravilnika o razvrščanju, pakiranju in označevanju nevarnih snovi;
- grafični znak (simboli za nevarnost) s pripadajočim črkovnim znakom in napisi za opozarjanje na glavne nevarnosti pri uporabi ali ravnanju s kemično snovjo;

* TDK pomeni tehnično dosegljivo koncentracijo. TDK podajamo za rakotvorne snovi, za katere ni možno trditi, da kljub upoštevanju mejnih vrednosti ne bo prišlo do negativnih učinkov na zdravje delavca.

- standardna opozorila »R« (stavki R);
- standardna obvestila »S« (stavki S);
- količino snovi v pakiranju.

Slika 1: Primer etikete na embalaži

Opozorila o nevarnosti na etiketi imajo namen pritegniti pozornost ljudi, ki ravnaajo s kemičnimi snovmi ali jih uporabljajo, in jih opozoriti na nevarnosti, ki jih imajo nekatere od teh snovi že po svoji naravi. Predpisana etiketa zajema vse glavne nevarnosti, ki se utegnejo pojaviti pri normalnem ravnanju ali uporabi nevarnih kemičnih snovi, ko so v originalni obliki dane v promet in druge zahtevane podatke.

Znak za opozarjanje na nevarnost je sestavljen iz grafičnega znaka, pripadajočega črkovnega znaka in napisa za opozarjanje na nevarnost. Grafični znaki – piktogrami so predpisani za vse kategorije nevarnih lastnosti in dajejo uporabniku kemične snovi prvo vizualno informacijo o nevarnosti kemične snovi. Grafični znaki za opozarjanje na nevarnost so črni na oranžno rumenem ozadju. Črkovni znak je v sredini tik nad grafičnim znakom. Pod grafičnim znakom je napis za opozarjanje na nevarnost. Črkovni znak ni obvezen, zato ga na posameznih etiketah ni, je pa priporočljiv, medtem ko je napis pod grafičnim znakom obvezen.

Poleg grafičnega znaka, črkovne oznake in izraza pod grafičnim znakom so sestavni del oznake na embalaži tudi standardna opozorila »R« - stavki R, ki opozarjajo na posebne nevarnosti pri uporabi in ravnanju in izhajajo iz ugotovljenih nevarnih lastnosti snovi, in standardna obvestila – stavki S, ki priporočajo varnostne ukrepe. Stavki »R« opozarjajo na nevarnosti, stavki »S« pa podajajo varnostna navodila. Seznam standardnih opozoril in obvestil je v podan v prilogi I.

Tabela 1: Kaj nam povedo grafični znaki?

Grafični znak	Opis	Spremljajoči stavki R
<p>E</p> <p>EKSPLOZIVNO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki lahko ob udarcu, trenju, požaru ali drugih virih vžiga eksplodirajo.</p>	<p>R2 R3</p>
<p>F+</p> <p>ZELO LAHKO VNETLJIVO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki imajo plamenišče nižje od 0°C in vrelišče pri 35°C ali nižje in plinaste snovi, ki se vnamejo na zraku pri normalni temperaturi in tlaku.</p>	<p>R12</p>
<p>F</p> <p>LAHKO VNETLJIVO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki se lahko pri stiku z zrakom segrejejo in samodejno vžgejo že pri normalni temperaturi in brez dodatne energije. To so lahko trdne snovi, ki se zlahka vnamejo že pri krajšem stiku z virom ognja in gorijo oziroma se porabljajo tudi po odstranitvi tega vira. To so lahko tudi tekoče snovi, ki imajo plamenišče pod 21°C in niso zelo lahko vnetljive. Označujejo se tudi snovi, ki v stiku z vodo ali vlažnim zrakom lahko sproščajo zelo lahke vnetljive pline v nevarnih količinah. Poleg tega pa so tako označene tudi snovi, ki se na zraku segrejejo in končno samodejno vnamejo pri normalni temperaturi brez dodane energije.</p>	<p>R11 R15 R17</p>
<p>O</p> <p>OKSIDATIVNO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki pri reakciji z drugimi snovmi sproščajo veliko toplote, še posebej pri stiku z zelo vnetljivimi snovmi.</p>	<p>R7 R8 R9</p>
<p>T+</p> <p>ZELO STRUPENO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki pri vdihavanju, zaužitju ali prehajanju skozi kožo že v zelo majhnih količinah lahko povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.</p>	<p>R26 R27 R28 R39</p>

<p style="text-align: center;">T</p> <p style="text-align: center;">STRUPENO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki pri vdihavanju, zaužitju ali prehajanju skozi kožo že v majhnih količinah lahko povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.</p>	<p>R23 R24 R25 R39 R45 R46 R48 R49 R60 R61</p>
<p style="text-align: center;">Xn</p> <p style="text-align: center;">ZDRAVJU ŠKODLJIVO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki pri vdihavanju, zaužitju ali prehajanju skozi kožo lahko povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.</p>	<p>R20 R21 R22 R40 R42 R48 R62 R63 R65 R68</p>
<p style="text-align: center;">C</p> <p style="text-align: center;">JEDKO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki lahko uničijo ali poškodujejo živo tkivo, če pridejo v stik z njim.</p>	<p>R34 R35</p>
<p style="text-align: center;">Xi</p> <p style="text-align: center;">DRAŽILNO</p>	<p>Ta simbol označuje kemične snovi, ki niso jedke snovi, vendar lahko že pri kratkotrajnem, dolgotrajnejšem ali ponavljajočem se stiku s kožo ali sluznico povzročijo njeno vnetje.</p>	<p>R36 R37 R38 R41 R43</p>
<p>Xi; R43 Xn; R42</p>	<p>Tako so označene kemične snovi, ki lahko pri vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo reakcijo preobčutljivosti, tako da ob nadaljnji izpostavljenosti tej kemični snovi pride do nastanka značilnih negativnih učinkov na zdravje.</p>	<p>R42 R43</p>
<p>T; R45 T; R49</p>	<p>Tako so označene kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročajo raka ali povečajo pogostnost njegovega nastanka – 1. in 2. skupina rakotvornih kemičnih snovi.</p>	<p>R45 R49</p>
<p>Xn; R40</p>	<p>Tako so označene potencialno rakotvorne kemične snovi – 3. skupina rakotvornih kemičnih snovi.</p>	<p>R40</p>
<p>T; R46</p>	<p>Tako so označene kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročajo dedne genetske okvare ali povečajo pogostnost njihovega</p>	<p>R46</p>

	nastanka - 1. in 2. skupina mutagenih kemičnih snovi.	
Xn; R68	Tako so označene potencialno mutagene kemične snovi – 3. skupina mutagenih kemičnih snovi.	R68
T; R60 T; R61	Tako so označene kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročajo oziroma povečajo pogostnost nastajanja nedednih škodljivih učinkov na potomstvo in/ali škodljivih učinkov na moške ali ženske razmnoževalne funkcije ali sposobnosti - 1. in 2. skupina kemičnih snovi, strupenih za razmnoževanje.	R60 R61
Xn; R62 Xn; R63	Tako so označene kemične snovi, ki so potencialno strupene za razmnoževanje – 3. skupina kemičnih snovi, strupenih za razmnoževanje.	R62 R63

Kemične snovi je treba hraniti v originalni embalaži. Pri premeščanju kemične snovi iz originalne embalaže v drugo embalažo ali steklenico je treba novo embalažo ali steklenico ustrezno označiti, v vsakem primeru pa enako, kot je označena originalna embalaža.

Varno je treba ravnati tudi z že izpraznjeno embalažo, saj lahko tudi ta predstavlja nevarnost za delavce (npr. vnetljivo, eksplozivno). S prazno embalažo in odpadki kemičnih snovi se ravna v skladu z veljavnimi predpisi.

6.2. Varnostni list

Varnostni list je zbir podatkov, ki služi varovanju zdravja človeka in okolja ter zagotavljanju varnosti in zdravja delavcev na delovnem mestu. Za verodostojnost podatkov in za izdelavo varnostnega lista odgovarja pravna ali fizična oseba, ki proizvaja ali daje določeno kemično snov v promet. Iz varnostnega lista se da razbrati: identifikacijo snovi, podatke o nevarnih sestavinah, ugotovitve o nevarnih lastnosti, ukrepe za prvo pomoč itd. Proizvajalec, uvoznik ali dobavitelj kemične snovi je uporabniku dolžan zagotoviti varnostne liste za nevarne kemične snovi oziroma podrobne podatke o kemični snovi za vsak proizvod in vsako snov, ki jo daje v promet. Varnostni list mora biti napisan v slovenskem jeziku. Primer varnostnega lista je prikazan v prilogi III.

Pravica delodajalca je, da lahko od proizvajalca, uvoznika ali dobavitelja zahteva vse podatke o kemični snovi oziroma varnostni list za vsako kupljeno kemično snov ali proizvod. Obveznost delodajalca je, da mora imeti varnostne liste za vsako kemično snov, ki se jo na delovnih mestih uporablja in zagotoviti dostop do varnostnih listov vsem, ki z določeno kemično snovjo ravnajo.

Še pred uporabo nevarne kemične snovi mora delodajalec zagotoviti pogoje za varno in zdravo delo. Varnostni list mu je pri tem lahko v pomoč, tako da delodajalec:

- preveri, ali je vsaki nabavljeni kemični snovi dodan varnostni list;
- seznaniti vse delavce, ki ravnajo z določeno kemično snovjo, z mestom hranjenja varnostnih listov;
- prouči vse sestavine (komponente) določenega proizvoda;
- preveri vse nevarne lastnosti določene kemične snovi ali proizvoda;
- sledi navedenim varnostnim ukrepom;
- o vseh podatkih iz varnostnega lista seznaniti delavce, ki z njimi delajo.

6.3. Označevanje cevovodov

Za zagotovitev varnega dela je zelo pomembna tudi ustrezna označitev cevovodov. V skladu z veljavno zakonodajo morajo biti (cevovodi za gasilne medije so izključeni!):

- cevovodi premera do 50 mm pobarvani po celi dolžini,
- cevovodi večjega premera pa označeni na prirobnicah in puščicah, ki kažejo smer pretakanja kemične snovi, in to na določenih razdaljah v odvisnosti od dolžine cevovoda, položaja in glede na vidljivost.

Cevovod, v katerem se kemična snov pretaka, mora biti označen z imenom snovi, formulo, razpoznavnim številom in ustrezno barvo.

Oznake, ki so v zeleni, modri, vijolični, rjavi in črni barvi morajo biti popisane z belo barvo. Oznake, ki so v beli, rumeni, oranžni in sivi barvi pa morajo biti popisane s črno barvo.

Barvne oznake cevovodov, s pripadajočimi barvnimi vzorci po RAL 840 HR in primeri so podani v tabeli 2.

Slika 2: Primer pravilne označitve cevovodov

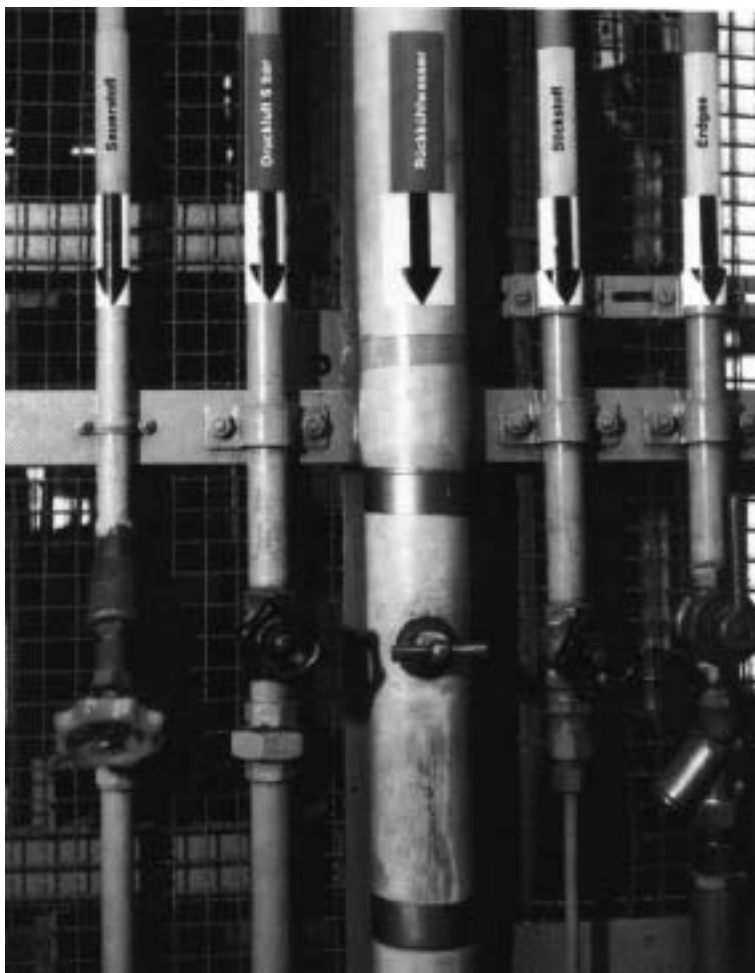

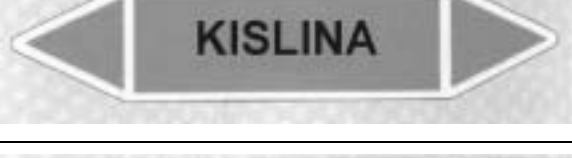

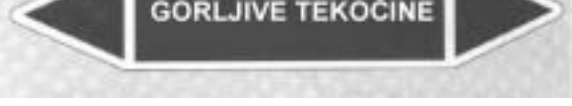

Tabela 2: Barvne oznake cevodov

	<p>Skupina 1: Voda - zelena RAL 6018</p> <table border="0"> <tr> <td>pitna voda</td> <td>hladna voda</td> </tr> <tr> <td>destilirana voda</td> <td>vroča voda</td> </tr> <tr> <td>odpadna voda</td> <td>hladilna voda itd.</td> </tr> </table>	pitna voda	hladna voda	destilirana voda	vroča voda	odpadna voda	hladilna voda itd.
pitna voda	hladna voda						
destilirana voda	vroča voda						
odpadna voda	hladilna voda itd.						
	<p>Skupina 2: Para –rdeča RAL 3000</p> <table border="0"> <tr> <td>para</td> <td>podtlačna para</td> </tr> <tr> <td>izpušna para</td> <td>nizkotlačna para</td> </tr> <tr> <td>kondenzat</td> <td>visokotlačna vroča para itd.</td> </tr> </table>	para	podtlačna para	izpušna para	nizkotlačna para	kondenzat	visokotlačna vroča para itd.
para	podtlačna para						
izpušna para	nizkotlačna para						
kondenzat	visokotlačna vroča para itd.						
	<p>Skupina 3: Zrak – siva RAL 7001</p> <table border="0"> <tr> <td>sveži zrak</td> <td>krožni zrak</td> </tr> <tr> <td>stisnjen zrak</td> <td>odpihovalni zrak</td> </tr> <tr> <td>vroči zrak</td> <td>izpušni zrak itd.</td> </tr> </table>	sveži zrak	krožni zrak	stisnjen zrak	odpihovalni zrak	vroči zrak	izpušni zrak itd.
sveži zrak	krožni zrak						
stisnjen zrak	odpihovalni zrak						
vroči zrak	izpušni zrak itd.						
	<p>Skupina 4: Gorljivi plini – rumena RAL 1021, konica rdeča RAL 3000</p> <table border="0"> <tr> <td>acetilen</td> <td>metan</td> </tr> <tr> <td>butan</td> <td>propan</td> </tr> <tr> <td>zemeljski plin</td> <td>mestni plin itd.</td> </tr> </table>	acetilen	metan	butan	propan	zemeljski plin	mestni plin itd.
acetilen	metan						
butan	propan						
zemeljski plin	mestni plin itd.						
	<p>Skupina 5: Negorljivi plini – črna RAL 9017</p> <table border="0"> <tr> <td>amoniak</td> <td>ogljikov dioksid</td> </tr> <tr> <td>argon</td> <td>helij</td> </tr> <tr> <td>klor</td> <td>dušik itd.</td> </tr> </table>	amoniak	ogljikov dioksid	argon	helij	klor	dušik itd.
amoniak	ogljikov dioksid						
argon	helij						
klor	dušik itd.						
	<p>Skupina 6: Kisline – oranžna RAL 2003</p> <table border="0"> <tr> <td>žveplova kislina</td> <td>dušikova kislina</td> </tr> <tr> <td>klorovodikova kislina</td> <td>očetna kislina</td> </tr> <tr> <td>fosforna kislina</td> <td>citronska kislina itd.</td> </tr> </table>	žveplova kislina	dušikova kislina	klorovodikova kislina	očetna kislina	fosforna kislina	citronska kislina itd.
žveplova kislina	dušikova kislina						
klorovodikova kislina	očetna kislina						
fosforna kislina	citronska kislina itd.						
	<p>Skupina 7: Baze – vijolična RAL 4001</p> <table border="0"> <tr> <td>amonijev hidroksid</td> <td>trikloroetilen</td> </tr> <tr> <td>kalijev hidroksid</td> <td>alkalijske odp. vode</td> </tr> <tr> <td>natrijev hidroksid</td> <td>apneno mleko itd.</td> </tr> </table>	amonijev hidroksid	trikloroetilen	kalijev hidroksid	alkalijske odp. vode	natrijev hidroksid	apneno mleko itd.
amonijev hidroksid	trikloroetilen						
kalijev hidroksid	alkalijske odp. vode						
natrijev hidroksid	apneno mleko itd.						
	<p>Skupina 8: Gorljive tekočine – rjava RAL 8001, konica rdeča RAL 3000</p> <table border="0"> <tr> <td>acetan</td> <td>benzen</td> </tr> <tr> <td>alkohol</td> <td>etanol</td> </tr> <tr> <td>bencin</td> <td>metanol itd.</td> </tr> </table>	acetan	benzen	alkohol	etanol	bencin	metanol itd.
acetan	benzen						
alkohol	etanol						
bencin	metanol itd.						

	<p>Skupina 9: Negorljive tekočine – črna RAL 9017</p> <table border="0"> <tr> <td>pivo</td> <td>emulzije</td> </tr> <tr> <td>zavorno olje</td> <td>tekoče milo</td> </tr> <tr> <td>dezinfekc. sredstva</td> <td>slanica</td> </tr> </table>	pivo	emulzije	zavorno olje	tekoče milo	dezinfekc. sredstva	slanica
pivo	emulzije						
zavorno olje	tekoče milo						
dezinfekc. sredstva	slanica						
	<p>Skupina 10: Kisik – modra RAL 5015</p> <p>kisik</p>						

7. TEMELJNE OBVEZNOSTI DELODAJALCEV IN DELAVCEV

Največjo nevarnost na delovnih mestih, kjer se ravna z nevarnimi kemičnimi snovmi predstavlja sproščanje nevarnih kemičnih snovi in tudi vmesnih produktov, ki nastajajo pri posameznih delovnih in proizvodnih postopkih v delovno okolje. Na delovnih mestih so nevarne snovi lahko prisotne v obliki plinov, tekočin in trdnih snovi. Posebej nevarne so tiste kemične snovi, ki se pojavljajo le kot onesnaženje v zraku.

Temeljne obveznosti delavcev in delodajalcev za zagotavljanje varnega in zdravega dela s kemičnimi snovmi določa že zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99). Zakon delodajalca zavezuje, da je dolžan zagotoviti varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom. Delodajalci morajo zagotoviti in vzdrževati varno in zdravo delovno okolje ter zagotoviti, da delavci pri opravljanju svojega dela ne bodo izpostavljeni nevarnostim na delovnem mestu.

Pri izvajanju ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu s kemičnimi snovmi je treba spoštovati določeno prioriteto. Najprej je treba poskušati nevarnost **odstraniti**. Če to ni možno, je treba nevarnost **izolirati**. Če tudi to ni možno, je treba nevarnost **zmanjšati** na najnižjo možno stopnjo.

Ukrepe za varovanje delavcev pred nevarnimi kemičnimi snovmi, ki jih mora upoštevati in izvesti delodajalec, lahko delimo v tri skupine. V prvo skupino spadajo tehnični ukrepi, v drugo organizacijski ukrepi, v tretjo pa individualni varnostni ukrepi, ki zajemajo tudi osebno varovalno opremo. Tehnični, organizacijski in individualni varnostni ukrepi varujejo delavca pred nevarnimi kemičnimi snovmi.

Prav tako pa ima vsak delavec, ki ravna z nevarnimi kemičnimi snovmi svoje obveznosti in pravice. Pravice delavcev izhajajo iz dolžnosti delodajalcev, ker so vse dolžnosti delodajalca v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu hkrati pravice delavca. Med delavčeve obveznosti pa prištevamo:

- spoštovanje in izvajanje ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu;
- upoštevanje navodil za delo, ki jih izdela delodajalec;
- pazljivo opravljanje svojega dela in s tem varovanje svojega življenja in zdravja ter zdravja drugih oseb;
- uporabljanje varnostnih naprav ter sredstev in osebne varovalne opreme, pazljivo ravnanje z njimi in skrb, da so v brezhibnem stanju.

8. ORGANIZACIJSKI VARNOSTNI UKREPI

Med organizacijske ukrepe prištevamo:

Zmanjševanje števila delavcev: Delo mora biti organizirano tako, da je število delavcev, ki so izpostavljeni ali so lahko izpostavljeni nevarnim kemičnim snovem, čim manjše. Izogniti se je potrebno nepotrebemu izpostavljanju delavcev, kar je možno npr. tako, da se nevarni delovni postopki izvajajo, ko je na delu najmanj delavcev in da določeno nevarno delo opravlja najmanjše možno število delavcev, ki so potrebni za nemoten potek dela.

Zmanjšanje količin in zalog kemičnih snovi: Količina nevarnih kemičnih snovi na delovnem mestu mora biti čim manjša, torej le tolikšna, kot je potrebna za nemoteno opravljanje dela. Zaloge kemičnih snovi morajo biti shranjene v ustreznih skladiščih in ne nakopičene na delovnih mestih.

Zmanjševanje trajanja in intenzitete izpostavljenosti: Delavci naj bodo nevarnim kemičnim snovem izpostavljeni čim krajši čas, intenziteta izpostavljenosti pa mora biti čim manjša.

Higienski ukrepi: Za vsako delovno mesto se naj uvedejo in izvajajo primerni higieni ukrepi, kot so npr. čiščenje nastalega prahu, odstranjevanje odpadkov, čiščenje delovnih površin, čiščenje sten ipd.

Delovna oprema: Pri načrtovanju investicij in posodabljanju delovne opreme mora biti glavno vodilo večja varnost delavcev. Za vsako delovno mesto mora biti zagotovljena primerna delovna oprema, ki omogoča varno delo, in postopki vzdrževanja, ki zagotavljajo varnost in zdravje delavcev pri delu.

Vzdrževanje delovne opreme: Zagotovljeno mora biti redno vzdrževanje delovne opreme in nadzorovanje pravilnega delovanja vseh delov opreme.

Varni delovni postopki: Delovni postopki in procesi naj bodo že načrtovani tako, da bo tveganje za delavce čim manjše. Uporabljati je treba čim bolj varne delovne postopke. Delavci morajo biti za varno delo tudi ustrezno usposobljeni.

Usposabljanje delavcev, ki ravnajo z nevarnimi kemičnimi snovmi ureja pravilnik o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnajo z nevarnimi kemikalijami (Uradni list RS, št. 22/01). Ta pravilnik ureja teoretično in praktično usposabljanje.

Varno skladiščenje in odstranjevanje odpadkov: V podjetju mora biti organiziran sistem varnega skladiščenja nevarnih kemičnih snovi, sistem varnega ravnanja z odpadki in zagotovljeni ukrepi za varen prevoz nevarnih kemičnih snovi znotraj podjetja. Pri uporabi kemičnih snovi je treba zagotoviti varno ravnanje z njimi v vseh fazah od prihoda kemične snovi v podjetje, do skladiščenja, transporta, uporabe in odlaganja ter uničevanja odpadkov. Pravilno načrtovanje in vzdrževanje skladiščnih prostorov za kemične snovi je za uporabnika kemičnih snovi zelo pomembno, ker se s tem izogne izgubam skladiščnega materiala in tudi nezgodam pri delu. Poskrbljeno mora biti tudi za zbiranje, označevanje in odstranjevanje nevarnih odpadkov v skladu z veljavnimi predpisi.

Reden nadzor: Zelo pomembno je tudi redno nadziranje in preverjanje izvajanja prej naštetih organizacijskih ukrepov in dejavnosti, ki so usmerjene v zmanjševanje tveganja za delavce. Prav tako je treba preverjati usposobljenost delavcev in upoštevanje pravil navodil.

9. TEHNIČNI VARNOSTNI UKREPI

Ena izmed obveznosti delodajalca je izvajanje tehničnih varnostnih ukrepov. Prednostni vrstni red teh ukrepov je:

1. Zamenjava kemične snovi. Varnostni ukrep z najvišjo prednostjo pred vsemi drugimi je nadomestitev nevarne kemične snovi in/ali procesa s kemično snovjo in/ali procesom, ki ni nevaren ali je manj nevaren, če je to tehnično možno. Uporabi nevarne kemične snovi se da izogniti:

- z zamenjavo procesa, kjer ni treba uporabljati določene nevarne kemične snovi ali
- z zamenjavo nevarne kemične snovi s kemično snovjo, ki ima lastnosti, ki jih potrebujemo, pa je dokazano manj nevarna, kot kemična snov, ki jo uporabljamo.

Pri zamenjavi nevarnejše snovi z manj nevarno ali pri zamenjavi delovnega postopka z manj nevarnim je treba natančno proučiti vse vidike te zamenjave, da zamenjava ne vnese na delovno mesto nove, nepričakovane nevarnosti ali škodljivosti.

Kaj lahko zamenjamo? Zamenjamo lahko npr. kemične snovi v obliki prahu s snovmi v obliki granul ali past; barve, lake, lepila na osnovi organskih topil z barvami, laki in lepili na vodni podlagi; postopek razmaščevanja z organskimi topili s postopkom razmaščevanja z detergenti ipd.

Pri izbiri postopka se vedno odločimo tudi za postopke, ki zagotavljajo nastajanje čim manjše količine prahu, dima ipd., s čimer zmanjšamo tudi onesnaževanje delovnega območja.

Kadar nevarne kemične snovi ali procesa ni mogoče nadomestiti z manj nevarno kemično snovjo ali postopkom, mora delodajalec zagotoviti, da se tveganje zmanjša na najmanjšo možno mero z uporabo drugih ukrepov.

2. Omejitev nevarnosti. Nevarnost se lahko omeji z uvedbo zaprtega procesa ali ločenjem nevarnega procesa od ostalih procesov. Izpostavljenost delavcev nevarnim kemičnim snovem se lahko prepreči z uvedbo zaprtega sistema tistega dela tehnologije ali delovnega postopka, pri katerem se sproščajo v zrak nevarne kemične snovi, ki jih delavec lahko vdihne. (npr. zaprt sistem pretakanja nevarne snovi, cevovod za transport topil ipd.) S tem ukrepom dosežemo, da so določeni nevarnosti, izpostavljeni le tisti delavci, ki so nujno potrebni za opravljanje določenega dela.

3. Lokalno prezračevanje. Kadar tehnologije ali delovnih postopkov ni mogoče izvesti oziroma organizirati tako, da ne pride do sproščanja hlapov ali aerosolov nevarnih kemičnih snovi v zrak na delovnem mestu, mora biti na viru sproščanja teh snovi v zrak nameščena učinkovita naprava za lokalno odsesovanje. Z napravo za lokalno odsesovanje je možno znižati koncentracijo določene nevarne kemične snovi v zraku na delovnem mestu. Naprava za lokalno odsesovanje mora kemične snovi zajemati pri viru sproščanja oziroma čim bližje viru in jih odvajati izven delovnega območja. Pri tem je pomemben tudi dotok svežega zraka v prostor, ki nadomesti odvedeni odpadni zrak. Odsesanega zraka, ki vsebuje rakotvorne snovi, ni dovoljeno vračati nazaj v prostor. Lokalne odsesovalne sisteme je treba redno nadzorovati, vzdrževati, čistiti in menjavati filtre ter skrbeti za njihovo brezhibno delovanje. Zahteve za umetno prezračevanje prostorov so v pravilniku o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS, št. 89/99).

4. Splošno prezračevanje. Če zajem nevarnih kemičnih snovi pri viru sproščanja ni popoln in se plini, pare ali aerosoli sproščajo tudi v prostor, mora imeti delovni prostor dodatni, splošni prezračevalni sistem, ki z odvajanjem onesnaženega zraka in dovodom zadostne količine svežega zraka v prostor redči koncentracijo nevarnih kemičnih snovi v zraku. Načrtovanje tega sistema je odvisno od vrste delovnih postopkov, ki potekajo v prostoru in od drugih posebnih zahtev. Splošno prezračevanje je le redko zadostno, še posebno. Če je delovno mesto v bližini vira onesnaženja. Zelo redko se lahko uporabi za znižanje koncentracije aerosolov, pogosto pa je to uspešen način za redčenje koncentracije plinov in par v delovnem okolju.

Pri prezračevanju je treba paziti, da sta izpust in zajem zraka med seboj dovolj oddaljena oziroma, da je zajem zraka na mestu čim čistejšega zraka. Poleg tega je treba skrbeti za to, da sta orientacija in razporeditev delovnih mest izvedeni glede na vire onesnaževanja in smer zračnega toka. Zelo učinkovit ukrep je takšna razporeditev delovnih mest v prostoru, da na delovna mesta prihaja svež zrak, onesnažen pa odteka v smeri od delovnih mest.

Dobro načrtovan in izveden sistem prezračevanja zagotavlja, da se nevarni plini, pare ali aerosoli učinkovito odstranjujejo iz zraka na delovnem mestu, rezultat pa je svež in čist zrak v območju vdihavanja delavca.

Za kakšen način prezračevanja se odločiti? Pri prezračevanju je osnovni način odsesovanje nevarne kemične snovi pri viru. Ponavadi je takšno odsesovanje učinkovitejše in energijsko varčnejše. Splošno prezračevanje se ponavadi uporablja kot komplementarna oblika ob lokalnem odsesovanju. Najučinkovitejša je kombinacija obeh sistemov.

10. INDIVIDUALNI VARNOSTNI UKREPI

Če tveganja za varnost in zdravje delavcev zaradi izpostavljenosti nevarnim kemičnim snovem ni mogoče zmanjšati s tehničnimi in organizacijski ukrepi, je treba uporabiti še tretjo in zadnjo vrsto ukrepov po prednostnem vrstnem redu - individualne varnostne ukrepe. To pomeni, da je treba zagotoviti delavcem primerno osebno varovalno opremo. Osebna varovalna oprema je tista, ki jo delavec nosi ali kako drugače uporablja na način, da ga varuje pred enim ali več istočasno nastopajočimi tveganji. Prav tako se za osebno varovalno opremo šteje vsak pripomoček ali dodatek opreme, ki je namenjen za doseg tega cilja. Delodajalec je dolžan delavcem zagotoviti osebno varovalno opremo, da lahko delavci zavarujejo svoje telo ali dele telesa, če nevarnosti ni možno odstraniti z drugimi ukrepi. V praksi je velikokrat težko doseči, da bi delavci redno uporabljali predvsem osebno varovalno opremo za zaščito glave, oči, obraza in sluha, ker le ta bolj ali manj moti delavce in pomeni za delavce dodatno obremenitev. Zato se naj osebna varovalna oprema uporablja čim manj in to vedno samo takrat, ko z drugimi ukrepi tveganja ni možno zmanjšati. Kljub temu pa ima vsak delavec po zakonu pravico in obveznost, da uporablja predpisano osebno varovalno opremo, dokler obstaja tveganje oziroma dokler tveganje ni odstranjeno ali toliko zmanjšano, da nevarne kemične snovi ne povzročajo več nevarnosti za njihovo zdravje. Z njo morajo ravnati pazljivo in skrbeti, da je brezhibna. Osebna varovalna oprema mora biti izdelana v skladu z odredbo o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, št. 97/02) in izbrana po postopku, ki ga določa pravilnik o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu (Uradni list RS, št. 89/99).

11. DRUGI UKREPI

Poleg naštetih tehničnih, organizacijskih in individualnih ukrepov poznamo še dodatne ukrepe, s katerimi lahko prav tako vplivamo na večjo varnost in zdravje pri delu z nevarnimi snovmi.

Taki ukrepi so:

- nadzor nad izvajanjem vseh varnostnih ukrepov pri posameznih delovnih postopkih in pri uporabi vseh nevarnih snovi;
- vodenje seznamov vseh nevarnih kemičnih snovi, ki se jih uporablja;
- vodenje zbirke vseh varnostnih listov za vse nevarne kemične snovi, ki se jih uporablja in zagotovitev, da bodo le ti na razpolago vsem delavcem na lahko dostopnem mestu;
- navodila za varno delo z nevarnimi kemičnimi snovmi;
- jasna navodila za ravnanje ob nezgodi z nevarno kemično snovjo na vseh delovnih mestih, kjer se uporabljajo nevarne kemične snovi;
- označitev vseh območij, kjer se dela z nevarnimi kemičnimi snovmi z ustreznimi varnostnimi znaki in obvestili;
- zbiranje dodatnih podatkov o nevarnostih, ki jih imajo določene kemične snovi;
- prepoved uživanja hrane, pijače in kajenja na delovnih območjih;
- zagotovitev kopalnic, prh, omar za ločeno hranjenje delovne in osebne obleke;
- zagotovitev čiščenja onesnažene delovne obleke znotraj organizacije ;
- zagotovitev prve pomoči - zagotovitev opreme za prvo pomoč in usposabljanje delavcev za nudenje prve pomoči ipd.

12. USPOSABLJANJE

Zelo pomembno je, da vsak delavec pozna vse nevarnosti, ki izhajajo iz opravljanja njegovega dela in izvaja delo na tak način, da zmanjša tveganje za varnost in zdravje na sprejemljivo raven. Usposabljanje je obvezno za vse delavce pred nastopom dela in kasneje v rednih časovnih presledkih. Zajemati mora vsebine varnega in zdravega dela, kakor tudi ravnanje ob nezgodi in nujnih primerih. Le od usposobljenega delavca lahko pričakujemo, da bo znal kemično snov pravilno uporabljati in bo s tem zagotovil višjo stopnjo varnosti tako zase, kot za druge delavce.

Usposabljanje mora biti specifično. Njegov namen pa mora biti, da bo vsak delavec:

- lahko prepoznal in znal prepoznati uporabljene kemične snovi v vsaki fazi delovnega procesa;
- poznal ukrepe za varno in zdravo delo, zahtevane za vsako snov, s katero ravna;
- poznal mesto hranjenja varnostnih listov, znal varnostne liste uporabljati in si jih razlagati: npr. način varnega shranjevanja kemične snovi, način varne uporabe kemične snovi, ravnanje v primeru nezgode ali nujnega primera, ravnanje v primeru požara v vsaki fazi delovnega procesa;
- poznal navodila za varno in zdravo delo in se po njih tudi ravnal;
- poznal postopek nudenja prve pomoči za vsako nezgodo ali nujni primer, povzročen s kemičnimi snovmi, s katerimi dela.

II. POSEBNI UKREPI ZA VARNO DELO S POSAMEZNIMI SKUPINAMI KEMIČNIH SNOVI

A) EKSPLOZIJSKO IN POŽARNO NEVARNE KEMIČNE SNOVI

Eksplodivno in požarno nevarne kemične snovi so: eksplozivne, zelo lahko vnetljive, lahko vnetljive in vnetljive kemične snovi ter oksidativne kemične snovi. Lastnosti kemičnih snovi iz teh skupin, ki jih imajo kemične snovi že same po sebi so različne, vendar je vsem skupno, da lahko v končni fazi povzročijo eksplozijo ali požar. Nekatere so vnetljive ali eksplozijsko nevarne same po sebi, medtem ko druge predstavljajo inciatorje kemijske reakcije, katere posledica je požar ali eksplozija. Kemične snovi so v to skupino razporejene po njihovih fizikalno-kemijskih lastnostih.

EKSPLOZIVNE KEMIČNE SNOVI

Eksplodivne kemične snovi (E) so trdne, tekoče, pastozne ali želatinozne kemične snovi, ki lahko eksotermno reagirajo tudi brez zračnega kisika. Pri tem se zelo hitro sproščajo plini, ki lahko pod določenimi pogoji detonirajo, se hitro vžgejo ali zaradi segrevanja in povečanja tlaka eksplodirajo.

Zgledi eksplozivnih kemičnih snovi so: kovinski prahovi kot npr. aluminijev prah, titanov prah, moka, sladkor, lesni prah, propan, butan ipd.

Standardna opozorila »R« za te snovi (Stavki »R«)

- R2** Nevarnost eksplozije ob udarcu, trenju, požaru ali drugih virih vžiga
R3 Velika nevarnost eksplozije ob udarcu, trenju, požaru ali drugih virih vžiga

Grafični znak - simbol za opozarjanje na nevarnost eksplozije

UKREPI ZA VARNO DELO

Zmotno je misliti, da lahko eksplozija nastane le pri delih, kjer se ravna z eksplozivi. Nevarnost za eksplozijo je namreč pri vseh delih, kjer se ravna s hlapnimi kemičnimi snovmi, ki lahko z zrakom tvorijo eksplozivne zmesi. Poleg tega obstaja velika eksplozijska nevarnost tudi v vseh premogovnikih, kjer imamo pri eksploziji opravka celo z dvema tipoma eksplozij. Tako npr. eksploziji metana v premogovnikih, v katerih se zaradi tlaka dvigne premogov prah, sledi še sekundarno eksplozija prahu. Nevarnost prašnatih eksplozij pa se pojavlja v vseh industrijah, v katerih se predelujejo gorljive prašnate snovi (aluminij, moka, tobak, bombaž, sladkor, žveplo, lesni prah, premog ipd.)

Poleg splošnih tehničnih in organizacijskih varnostnih ukrepov je treba pri delu z vnetljivimi ali eksplozivnimi kemičnimi snovmi upoštevati še dodatne tehnične in organizacijske ukrepe.

TEHNIČNI UKREPI

Eksplozijo lahko preprečimo, če v zraku preprečimo istočasno prisotnost zmesi vnetljivih plinov, hlapov, megle ali prahu in zraka (koncentracije pod ali nad eksplozijskimi mejami) ter virov vžiga. Če obstaja nevarnost za nastanek eksplozije je treba poleg splošnih tehničnih ukrepov za varno delo s kemičnimi snovmi uvesti in upoštevati vrsto dodatnih tehničnih ukrepov po naslednjem vrstnem redu:

1. Ukrepi za preprečevanje nastanka eksplozivne atmosfere

Zamenjava vnetljive snovi z nevnjetljivo. Ta ukrep ima pri delu z eksplozivnimi snovmi prednost pred ostalimi. Vnetljivo kemično snov je treba vedno zamenjati z nevnjetljivo, če je to možno. V praksi je npr. možna zamenjava:

- vnetljivih topil in čistil z vodo ali nevnjetljivimi topili;
- vnetljive tekočine za prenos tlaka z nevnjetljivimi;
- ogljikovodike z nizko temperaturo plamenišča z ogljikovodiki, ki imajo temperaturo plamenišča visoko nad delovno temperaturo ali temperaturo okolja.

Zagotavljanje koncentracije vnetljive kemične snovi pod spodnjo eksplozijsko mejo. Potrebno je vzdrževati tako nizke koncentracije vnetljivih snovi, da je koncentracija vnetljive snovi v zmesi z zrakom pod spodnjo eksplozijsko mejo. V skladu s praktičnimi izkušnjami se mora vzdrževati koncentracijo vnetljive snovi v zmesi z zrakom do največ 10% vrednosti spodnje eksplozijske meje.

Izključitev kisika (oksidanta). Izključiti je treba vir kisika, ki je potreben za eksplozijsko zgorevanje zmesi ali vzdrževati koncentracijo kisika pod mejo, pri kateri se tvori eksplozivna mešanica snovi. Opozorilo: tega ne moremo doseči pri eksplozivih.

2. Ukrepi za preprečevanje vžiga eksplozivne atmosfere - odstranjevanje virov vžiga

Zmanjšanje temperature površin. V splošnem velja, da pomeni višja temperatura, večjo možnost za nastanek eksplozije. Zato je treba temperaturo vročih površin zmanjševati. Možni ukrepi so npr. pokrivanje vročih površin (cevi, luči, grelna telesa, peči, vroči strojni deli itd.), ustvarjanje razmika med nevarnim območjem in vročimi površinami, ločevanje delovnih območij ipd.

Preprečitev prisotnosti plamena. V nevarnih delovnih območjih je prepovedano uporabljati odprt ogenj (npr. Bunsenovi gorilniki, vžigalice ipd.) Možni ukrepi so npr. ukrepi za preprečevanje uporabe odprtega plamena, prepoved varjenja, kajenja ipd.

Preprečitev mehanskega iskrenja. Preprečiti moramo mehansko iskrenje, saj lahko že ena sama iskra v nevarnem območju povzroči nastanek eksplozije. Možni ukrepi so npr. prepoved brušenja in rezanja, pri katerem lahko nastanejo iskre v nevarnem območju, prepoved uporabe orodja na mehaniziran pogon, uporaba materialov, ki ne iskrijo ipd.

Preprečitev nastanka električne iskre. Preprečiti je treba nastanek električnih isker. Možni ukrepi so npr. uporaba eksplozijsko varne opreme, preprečitev iskrenja ipd.

Preprečitev nastanka statične elektrine. Možni ukrepi so npr. vlaženje, ozemljitev, uporaba antistatičnih materialov ipd.

3. Ukrepi za omejevanje učinkov eksplozije – konstrukcijski ukrepi (konstrukcijska eksplozijska zaščita)

Eksplzijsko varna gradnja. Protieksplzijsko gradnjo naprav in objektov je treba načrtovati že pred pričetkom gradnje naprave ali objekta, v katerem nameravamo ravnati z eksplozivnimi kemičnimi snovmi, izvedena pa mora biti v skladu z veljavnimi predpisi.

Ukrepi za tlačno razbremenitev eksplozije. Tlačno razbremenitev je možno zagotoviti z uporabo naprav za razbremenjevanje tlaka. S takšnimi napravami lahko preprečimo nastanek nedovoljeno visokega tlaka ob eksploziji, eksplozije same pa ne moremo preprečiti. Uporabljamo lahko varovalke z eksplozijsko ploščo, eksplozijsko membrano, eksplozijsko opno, eksplozijske lopute z eksplozijskimi opnami ali brez njih, vzmetne eksplozijske lopute itd. Pri uporabi naprav za razbremenjevanje tlaka je zaradi eksplozije potrebno v območju odprtih razbremenilnih površin zagotoviti dovolj velike površine, ki po najkrajši ravni poti vodijo na prosto. S pravilno namestitvijo takšnih naprav lahko zavarujemo naprave pred poškodbami, zavarujemo delavce pred posledicami eksplozij, preprečimo širjenje požara in s tem preprečimo nadaljnje eksplozije. Obstajajo naprave za razbremenjevanje tlaka za enkratno (npr. eksplozijska opna) ali večkratno uporabo (npr. eksplozijska loputa).

Ukrepi za dušenje eksplozije. Prašne in plinske eksplozije je možno s primernimi sredstvi zadušiti. Z uporabo naprav za dušitev eksplozij se lahko zmanjša tlak, tako da se posoda ne razleti. Posebni detektorji zaznajo začetek eksplozije (tlačni, optični, termoelektrični) prek tlačnega vala, ki pride pred plamensko fronto. S posebnim gasilnim sredstvom se lahko širjenje eksplozije hitro omeji, tako da se ne more razviti do konca. V posodo namestimo detektor, ki takoj po reagiranju vbrzga v eksplozijski prostor dušilno sredstvo, npr. gasilni prah. S tem se prepreči zvišanje tlaka in omeji požar.

4. Drugi tehnični ukrepi

Drugi tehnični ukrepi so namenjeni zmanjšanju množine eksplozijsko nevarnih kemičnih snovi v delovnem okolju in zmanjšanje ogroženega območja, kar je možno z uvedbo:

- zaprtih sistemov;
- avtomatskih zapornih naprav;
- ustreznega prezračevanja (npr. lokalno prezračevanje, splošni prezračevalni sistem ali minimalna izmenjava zraka, namen česar je odstranjevanje par, megle, prahu in vnetljivih kemičnih snovi iz delovnega območja);
- signalnih naprav (npr. avtomatizacija prezračevanja);
- vzdrževanjem delovne temperature pod temperaturo plamenišča.

ORGANIZACIJSKI UKREPI

- **Označitev nevarnih območij.** Nevarna območja morajo biti označena s predpisanimi varnostnimi znaki in opozorili za opozarjanje na nevarnost na določenem delovnem območju. Jasno označeni morajo biti tudi vsi izhodi v sili. Izhodi v sili morajo biti lahko dostopni in stalno prosti ter morajo voditi na varno.
- **Izvoleček iz požarnega reda za nevarno delovno območje.** Za vsa nevarna območja je treba izdelati in upoštevati izvoleček iz požarnega reda. V delovnem prostoru naj bodo stalno pripravljena gasilna sredstva, gasilno pregrinjalo, steklenice za izpiranje oči in prhe. Za gašenje teh snovi so najbolj primerni gasilniki ABC. Voda se uporablja samo za gašenje snovi, ki se mešajo z vodo (npr. alkohol). Mesta, kjer hranimo opremo za pomoč v primeru nezgode ali nujnega primera, morajo biti jasno označena in delavcem dobro poznana. Delavci morajo biti usposobljeni za ravnanje in gašenje z gasilniki.
- **Zmanjšanje količine nevarnih kemičnih snovi in materialov na delovnem mestu.** Preprečiti moramo kopičenje vnetljivih snovi in materialov na delovnem mestu in v delovnih prostorih (npr. papir, karton, plastični materiali). Na delovnih mestih lahko hranimo le takšne količine eksplozijsko in požarno nevarnih snovi (eksplozivne, vnetljive in oksidativne kemične snovi), kot so nujno potrebne za nemoten potek dela ene izmene. Na delovnem mestu ne sme biti nobenih zalog eksplozijsko in požarno nevarnih snovi!
- **Čistoča.** Delovna mesta in prostori morajo biti stalno čisti. Nevaren prah se mora s tal in delovnih naprav redno odstranjevati. Odločiti se moramo za tak način odstranjevanja prahu s tal, pri katerem bo prašenje najmanjše. Prah na površinah v prostoru se ob eksploziji ali prepihu lahko premeša z zrakom in poveča se nevarnost in intenzivnost eksplozije.
- **Ravnaje z vsebniki nevarnih kemičnih snovi.** Z vsemi vsebniki (kontejnerji, sodi, steklenice, posode) moramo ravnati skrajno previdno! Paziti je treba, da so vsebniki, ki vsebujejo eksplozivne kemične snovi, nepropustno zaprti in shranjeni v dobro prezračevanem hladnem prostoru. Za nekatere eksplozivne kemične snovi se zahteva skladiščenje pod posebnimi pogoji - npr. pri zelo nizki temperaturi ipd. Hraniti jih moramo ločeno od vnetljivih in oksidativnih kemičnih snovi in materialov (npr. lesni prah). Za vsako uporabljeno snov je treba obvezno upoštevati navodila proizvajalca ali dobavitelja.

- **Polnjenje in praznjenje vsebnikov z eksplozivnimi kemičnimi snovmi.** Pri polnjenju in praznjenju vsebnikov z eksplozivnimi kemičnimi snovmi je potrebna skrajna previdnost! Preprečiti je treba udarce, drgnjenje in padce vsebnikov. Zavarovati jih moramo pred vplivom sonca. Morebitno nastalih plinov in prahu ne smemo vdihavati.
- **Ravnanje z razlitimi in raztresenimi kemičnimi snovmi.** Raztreseno in razlito eksplozivno kemično snov je treba odstraniti v skladu z zahtevami za odstranjevanje razlitih in razsutih materialov, kar je odvisno od vrste snovi. Razlite in razsute kemične snovi se odstranjuje v skladu z navodili odgovorne osebe za kemikalije, ki mora biti tudi prisotna ves čas odstranjevanja.
- **Uporaba ustreznega orodja.** Delo mora biti organizirano tako, da bodo izključeni vsi viri vžiga, kot so električne naprave, odprt plamen, viri visokih temperatur in isker (statična elektrina). Prepovedano je uporabljati orodje, ki lahko iskri. Upoštevati je treba strogo prepoved kajenja in varjenja.
- **Prostori za uživanje hrane in pijače.** Organizirati je treba ločene prostore za uživanje hrane in pijače, saj v delovnih prostorih ni dovoljeno uživati hrane in pijače ter shranjevati hrane.

INDIVIDUALNI VARNOSTNI UKREPI

- **Delovna obleka.** Delovna obleka mora biti antistatična in odporna na ogenj. Biti mora iz materialov, ki ne gorijo in se ne talijo. (npr. sintetični materiali se lahko pri gorenju topijo in povzročajo hude opekline). Onesnaženo delovno obleko moramo takoj zamenjati. Ponovno jo lahko uporabljamo šele po čiščenju.
- **Zaščita rok.** Nekatero eksplozivno kemično snovi lahko močno poškodujejo kožo. V takšnih primerih obvezno zaščitimo kožo. Kjer je to primerno, moramo zagotoviti na ogenj odporne zaščitne rokavice (ne sme se uporabljati usnjenih rokavic). Po delu si je treba roke in obraz temeljito umiti z milom in veliko vode in nato uporabiti sredstvo za zaščito kože (zaščitne kreme).
- **Zaščita oči.** V primeru intenzivne rabe eksplozivnih kemičnih snovi je potrebno poleg varovalne obleke in zaščitnih rokavic zagotoviti tudi osebno varovalno opremo in opremo za zaščito oči (npr. tesno prilegajoča se očala).
- **Zaščita dihal.** Pri izhajanju prahu ali hlapov moramo poskrbeti tudi za zaščito dihal in zagotoviti osebno varovalno opremo za zaščito dihal (npr. s filtri z aktivnim ogljem). Pri visokih koncentracijah plina ali prahu v zraku moramo uporabljati izolacijske naprave.
- **Zaščita nog.** Uporabljati je treba primerna obuvala (antistatična, protidrsna, z belo gumo itd.). Prepovedana je uporaba čevljev s kovinskimi deli.

VNETLJIVE KEMIČNE SNOVI

»Vnetljive kemične snovi« delimo v naslednje tri skupine: zelo lahko vnetljive, lahko vnetljive in vnetljive kemične snovi.

Zelo lahko vnetljive kemične snovi (F+) so tekoče kemične snovi, ki imajo zelo nizko plamenišče (pod 0°C) in nizko vrelišče (pod 35°C) ter plinaste kemične snovi, ki so vnetljive v stiku z zrakom pri navadni temperaturi in tlaku.

Zgledi zelo lahko vnetljivih kemičnih snovi: aminopropan, dietil eter, klorometan, aceton, etanol ipd.

Standardna opozorila »R« za te snovi (Stavki »R«)

R12 Zelo lahko vnetljivo

Lahko vnetljive kemične snovi (F) so:

- kemične snovi, ki se v stiku z zrakom lahko segrejejo in same po sebi vnamejo že pri navadni temperaturi in tlaku brez dovajanja zunanje energije;
- trdne kemične snovi, ki se lahko vnamejo že po kratkotrajnem stiku z virom vžiga in odtlej dalje gorijo same ter se porablja tudi po odstranitvi takega vira.

Zgledi lahko vnetljivih kemičnih snovi: ogljikov disulfid, propionilklorid, difosforjev pentasulfid ipd.

Standardna opozorila »R« (Stavki »R«)

- R11** Lahko vnetljivo
R15 V stiku z vodo se sproščajo zelo lahko vnetljivi plini
R17 Samovnetljivo na zraku

Vnetljive kemične snovi (R10) (nimajo grafičnega simbola in črkovnega znaka) so snovi, ki imajo nizko plamenišče. Označene so s stavkom R10.

Grafični znak - simbol za opozarjanje na nevarnost

ZELO LAHKO VNETLJIVO

LAHKO VNETLJIVO

UKREPI ZA VARNO DELO

Zelo lahko vnetljive kemične snovi so večinoma zelo hlapne in hlapi tvorijo z zrakom eksplozivne zmesi. Lahko vnetljive kemične snovi so hlapne in tvorijo pri povišani temperaturi okolice eksplozivne zmesi z zrakom. Nekatere delujejo tudi narkotično, močno razmaščujejo kožo in so zdravju škodljive. Vnetljive kemične snovi so večinoma težko hlapne. Pri močnem segrevanju takšnih snovi nastajajo z zrakom eksplozivne zmesi. V obliki aerosolov so te snovi vnetljive tudi pod temperaturo plamenišča. Lahko so tudi zdravju škodljive. Pri delu s takšnimi kemičnimi snovmi je zato priporočljivo upoštevati tudi ukrepe za varno delo z eksplozivnimi snovmi.

Poleg splošnih tehničnih in organizacijskih varnostnih ukrepov je treba pri delu z zelo lahko vnetljivimi, lahko vnetljivimi in vnetljivimi kemičnimi snovmi upoštevati še dodatne tehnične in organizacijske ukrepe ter zagotoviti ustrezno osebno varovalno opremo.

TEHNIČNI UKREPI

V splošnem lahko preprečimo požar, ki je ponavadi tudi iniciator eksplozije, če preprečimo istočasno prisotnost zmesi vnetljivih snovi - plinov, hlapov, megle ali prahu in zraka (koncentracije pod ali nad eksplozijskimi mejami) ter virov vžiga. Za zagotovitev varnega dela s katero koli skupino vnetljivih snovi je priporočljivo upoštevati tudi tehnične ukrepe, ki veljajo za zagotovitev varnega dela z eksplozivnimi kemičnimi snovmi. V splošnem je treba pri delu s katero koli skupino vnetljivih kemičnih snovi upoštevati naslednje tehnične varnostne ukrepe:

Zamenjava vnetljive kemične snovi z nevnetljivo. Ta tehnični ukrep ima prednost pred vsemi ostalimi. Vnetljivo kemično snov iz katerekoli skupine je treba vedno zamenjati z nevnetljivo, če je to možno. V praksi je npr. možna zamenjava:

- vnetljivih topil in čistil z vodo ali nevnetljivimi topili;
- vnetljive tekočine za prenos tlaka z nevnetljivimi;
- ogljikovodike z nizko temperaturo plamenišča z ogljikovodiki, ki imajo temperaturo plamenišča visoko nad delovno temperaturo ali temperaturo okolja.

Zagotovitev koncentracija vnetljive kemične snovi pod spodnjo eksplozijsko mejo. Treba je vzdrževati tako nizke koncentracije zelo lahko, lahko vnetljivih in vnetljivih kemičnih snovi, da je koncentracija snovi v zmesi z zrakom pod spodnjo eksplozijsko mejo. V skladu s praktičnimi izkušnjami se mora vzdrževati koncentracijo zelo lahko, lahko vnetljivih in vnetljivih kemičnih snovi v zmesi z zrakom do največ 10% vrednosti spodnje eksplozijske meje.

Izključitev kisika (oksidanta). Izključiti je treba vir kisika, potrebnega za zgorevanje zmesi oziroma vzdrževanje koncentracije kisika pod mejo, pri kateri pride do nastanka eksplozivne mešanice snovi.

Preprečitev prisotnosti virov vžiga. V nevarnih delovnih območjih moramo preprečiti prisotnost vseh virov vžiga, kot so električne priprave (električno nastajanje isker), odprt plamen, vire toplote in iskre (mehansko in električno nastajanje isker). Prepovedano je uporabljati orodja in naprave, ki povzročajo iskre. Strogo prepovedano je kajenje in varjenje. Preprečiti moramo tudi nastanek statične elektrine. V ta namen uporabljamo le ozemljene in zaprte aparature.

Protipožarna gradnja. Protipožarno gradnjo naprav in objektov je treba načrtovati že pred pričetkom gradnje naprave ali objekta, v katerem nameravamo ravnati s katerokoli vrsto vnetljivih kemičnih snovi, izvedena pa mora biti v skladu z veljavnimi predpisi.

Zaprta sistem. Pri delu z zelo lahko, lahko vnetljivimi in vnetljivimi kemičnimi snovmi je treba nevarno območje, delovno mesto ali proces, kjer se ravna s takšnimi kemičnimi snovmi, ločiti od ostalih.

Prezračevanje. Prezračevanje je pri delu s katero koli vrsto vnetljivih kemičnih snovi zelo pomembno. V odvisnosti od količine oziroma koncentracije snovi in pogostnosti uporabe teh snovi se lahko odločimo za lokalno odsesovanje, splošni prezračevalni sistem ali minimalno izmenjavo zraka. Najboljša je kombinacija več sistemov. Hlapi zelo lahko in lahko vnetljivih kemičnih snovi so večinoma TEŽJI OD ZRAKA. Zato je treba odsesovati pare, meglo in prah teh snovi iz spodnjih delov delovnega območja ali prostora. To se lahko zagotovi s posebno izvedenim splošnim prezračevalnim sistemom. Večina zelo lahko, lahko vnetljivih in vnetljivih kemičnih snovi je tudi zdravju škodljivih, kar pomeni da hlapov ne smemo vdihavati. V ta namen je treba zagotoviti odsesavanje na kraju nastanka – lokalno odsesovanje in posebno odsesovanje, ki vključuje zahteve za odsesovanje zdravju škodljivih snovi. Najučinkovitejši način je kombinacija več sistemov.

ORGANIZACIJSKI UKREPI

- **Označitev nevarnih območij.** Nevarna območja morajo biti označena s predpisanimi varnostnimi znaki in opozorili za opozarjanje na nevarnost, ki obstaja na določenem delovnem območju. Nazorno označeni morajo biti tudi vsi izhodi v sili. Izhodi v sili morajo biti tudi lahko dostopni in stalno prosti.
- **Izvelec iz požarnega reda za nevarno delovno območje.** Za vsa nevarna območja je potrebno izdelati in upoštevati izvelec iz požarnega reda. V delovnem prostoru naj bodo stalno pripravljena gasilna sredstva, gasilna pregrinjala in steklenice za izpiranje oči. Za gašenje tekočih snovi so najbolj primerni gasilniki ABC. Voda se uporablja samo za gašenje snovi, ki se mešajo z vodo (npr. alkohol). Mesta, kjer hranimo opremo za pomoč v primeru nezgode ali nujnega primera, morajo biti jasno označena in delavcem dobro poznana.
- **Zmanjšanje količine nevarnih kemičnih snovi in materialov na delovnem mestu.** Preprečiti moramo kopičenje zelo lahko, lahko vnetljivih in vnetljivih snovi ter materialov na delovnem mestu in v delovnih prostorih (npr. papir, karton, plastični materiali). Na delovnih mestih lahko hranimo le takšne količine teh kemičnih snovi, kot so nujno potrebne za nemoten potek dela ene izmene.
- **Čistoča.** Na delovnih mestih je potrebno vzdrževati red in čistočo.
- **Tla.** Tla delovnih prostorov morajo biti odporna na topila. Izdelana morajo biti iz materialov, ki se jih da lahko čistiti in izpirati. Za vnetljive snovi je značilno tudi to, da so te snovi ponavadi gosto tekoče, zato pri njihovem razlitju po tleh, obstaja nevarnost zdrsa (spolzka tla).
- **Ravnaje z vsebniki nevarnih kemičnih snovi.** Upoštevati moramo vsa opozorila in navodila, napisana na embalaži in pridobljena od dobavitelja kemične snovi. Vsebniki (kontejnerji, sodi, steklenice, posode) z zelo lahko, lahko vnetljivimi in vnetljivimi kemičnimi snovmi morajo biti neprepustno zaprti in shranjeni v dobro prezračevanem in hladnem prostoru. Zelo lahko in lahko vnetljive kemične snovi moramo hraniti ločeno od lahko vnetljivih materialov (npr. papir, les, volna ipd.), kot tudi kemičnih snovi, pri katerih lahko pride do samovžiga in kemičnih snovi, ki povzročajo požar. Vnetljive kemične snovi pa moramo hraniti ločeno od velikih količin lahko vnetljivih kemičnih snovi. Posode iz drobljivega materiala uporabljamo samo do volumna 1l, v izjemnih primerih do 5l. Maksimalno polnjenje naj bo 95%.
- **Transport znotraj podjetja.** Pri prevozu steklenih vsebnikov ali vsebnikov iz neodporne plastične mase morajo biti vsebniki v varovalni embalaži, po možnosti iz negorljivega materiala in zavarovani s polnilom praznega prostora, da se vsebnik pri normalnem transportu ne more premikati in razbiti.

- **Polnjenje in praznjenje vsebnikov.** Pri polnjenju in praznjenju vsebnikov s katerokoli vrsto vnetljivih kemičnih snovi je potrebna skrajna previdnost! Preprečiti moramo padce vsebnikov in brizganje tekočine. Posode in aparature ozemljimo! Črpalke, armature in ventili morajo biti izdelani v eksplozijsko varni izvedbi. Pipe morajo biti zavarovane. Uporabljamo lahko le na topila odporne priprave.
- **Ravnanje z odpadki.** Odpadkov ne smemo zlivati v kanalizacijo, v vode ali po tleh, ampak jih moramo zbirati v pločevinastih posodah. Še posebej nevarne za vode so tekočine. Izlito tekočino moramo posesati z veznim sredstvom (kremenčeva pena ali ekspandirana sljuda) in nato kot odpadke oddati na določeno mesto za nevtralizacijo odpadkov.
- **Prostori za uživanje hrane in pijače.** Organizirati je potrebno prostore za uživanje hrane in pijače, saj v delovnih prostorih ni dovoljeno uživati hrane in pijače ter shranjevati hrane.

INDIVIDUALNI VARNOSTNI UKREPI

- **Delovna obleka.** Delovna obleka mora biti antistatična in odporna proti ognju. Izdelana mora biti iz materialov, ki ne gorijo in se ne talijo. (npr. sintetični materiali se lahko pri gorenju topijo in tako povzročajo hude opekline). Obleko, prepojeno s tekočino, moramo takoj zamenjati, saj le ta pomeni povečano nevarnost za požar in zdravje. Pri ravnanju z večjimi količinami snovi uporabljamo na ogenj odporno, antistatično zaščitno obleko.
- **Zaščita rok.** Vnetljive kemične snovi močno razmaščujejo in dražijo kožo, zato moramo brezpogojno preprečiti stik teh snovi s kožo. Po končanem delu si je potrebno roke in obraz temeljito umiti z milom in veliko vode in nato uporabiti sredstvo za zaščito kože (uporaba zelo mastne kreme). Pri ravnanju z večjimi količinami snovi uporabljamo tudi zaščitne rokavice.
- **Zaščita oči.** Vnetljive kemične snovi večinoma močno dražijo oči. V primeru ravnanja z večjimi količinami rabe vnetljivih snovi je potrebno uporabljati osebno varovalno opremo za zaščito oči (npr. tesno prilagajoča se očala).
- **Zaščita dihal.** Po potrebi zaščitimo tudi dihalne organe z zaščitno masko z ustreznim filtrom. Pri večjih koncentracijah hlapov, kot npr. v kletah, kanalih itd., pa lahko zagotovimo popolno zaščito le z izolacijsko napravo.

OKSIDATIVNE KEMIČNE SNOVI

Oksidativne kemične snovi so kemične snovi, ki povzročajo močno eksotermno reakcijo, kadar so v stiku z drugimi snovmi (predvsem z vnetljivimi). To so snovi, ki povzročajo vžig, ker so vir kisika. S tem pospešujejo zgorevanje in povečujejo intenzivnost ognja. Nekatere oksidativne kemične snovi oddajajo kisik pri normalni temperaturi, pri drugih je potrebno učinkovanje toplote.

Zgledi oksidativnih kemičnih snovi: kalijev permanganat, dušikova kislina, klor, fluor, klorati, perklorati, peroksidi, kisik itd.

Standardna opozorila »R« (Stavki »R«)

- R7** Lahko povzroči požar
R8 V stiku z vnetljivim materialom lahko povzroči požar
R9 Eksplozivno v mešanici z vnetljivim materialom

Grafični znak - simbol za opozarjanje na oksidativnost

OKSIDATIVNO

UKREPI ZA VARNO DELO

Oksidativne snovi so lahko trdne, tekoče ali plinaste. Lahko so tudi zdravju škodljive in/ali močno jedke. Poleg splošnih tehničnih in organizacijskih varnostnih ukrepov je treba pri delu z oksidativnimi kemičnimi snovmi upoštevati še dodatne tehnične in organizacijske ukrepe ter zagotoviti predpisano osebno varovalno opremo. Včasih je treba upoštevati tudi ukrepe, ki veljajo za varno delo z eksplozivnimi, zelo lahko vnetljivimi, lahko vnetljivimi ali vnetljivimi kemičnimi snovmi. O nujnosti upoštevanja dodatnih ukrepov nas mora seznaniti dobavitelj kemične snovi.

TEHNIČNI UKREPI

Zamenjava oksidativne kemične snovi z manj nevarno. Ta tehnični ukrep ima prednost pred vsemi ostalimi. Oksidativno kemično snov je treba vedno zamenjati z manj nevarno ali nenevarno kemično snov, če je to možno.

Zaprta sistem. Pri delu z oksidativnimi kemičnimi snovmi je treba ločiti nevarno območje dela, delovno mesto ali proces, kjer se ravna s takšnimi kemičnimi snovmi od ostalih.

Prezračevanje. Prezračevanje je pri delu z oksidativnimi kemičnimi snovi zelo pomembno. Glede na količino in koncentracijo snovi in glede na pogostnost uporabe te snovi se lahko odločimo za lokalno odsesovanje, splošni prezračevalni sistem ali minimalno izmenjavo zraka, vsekakor pa morajo biti delovni prostori ves čas dobro zračeni. Najboljša je kombinacija več sistemov.

* Nekatero tekoče snovi, ki povzročajo vžig (npr. kadeča se dušikova kislina, visoko koncentriran vodikov peroksid) lahko v stiku s toplimi in pogonskimi gorivi povzročijo zgorevanje v obliki eksplozije. Nevaren je lahko že majhen vir vžiga pri mešanju trdnih snovi, ki povzročajo vžig npr. klorati in oksidativne kemične snovi (kovinski prah). Sprejeti varnostni ukrepi morajo upoštevati vse navedene nevarnosti. Zato je treba pri ravnanju z oksidativnimi kemičnimi snovmi nemalokrat upoštevati tudi ukrepe za varno delo z eksplozivnimi, zelo lahko vnetljivimi, lahko vnetljivimi ali vnetljivimi kemičnimi snovmi. (Glej tudi poglavja, ki se nanašajo na eksplozivne in vnetljive kemične snovi.)

ORGANIZACIJSKI UKREPI

- **Označitev nevarnih območij.** Nevarna območja morajo biti označena s predpisanimi varnostnimi znaki in opozorili za opozarjanje na nevarnost, ki obstaja na določenem delovnem območju. Nazorno označeni morajo biti tudi vsi izhodi v sili. Izhodi v sili morajo biti tudi lahko dostopni in stalno prosti.
- **Izveček iz požarnega reda za nevarno delovno območje.** Za vsa nevarna območja je potrebno izdelati in upoštevati izveček iz požarnega reda. V delovnem prostoru naj bodo stalno pripravljena gasilna sredstva, gasilna pregrinjala in steklenice za izpiranje oči. V primeru uporabe večjih količin oksidativnih kemičnih snovi morajo biti na razpolago varnostne prhe. Mesta, kjer hranimo opremo za pomoč v primeru nezgode ali nujnega primera, morajo biti jasno označena in delavcem dobro poznana.
- **Zmanjšanje količine nevarnih kemičnih snovi in materialov na delovnem mestu.** Na delovnih mestih lahko hranimo le takšne količine oksidativnih kemičnih snovi, kot so nujno potrebne za nemoten potek dela ene izmene.
- **Čistoča.** Na delovnih mestih je potrebno vzdrževati red in čistočo. Uporabljamo le pokrite, boljše zaprte aparate (ne lesenih konstrukcij!). Preprečiti moramo dostop nečistoče, zlasti še gorljivega materiala oziroma gorljivega prahu. Organski filterni material, ki smo ga uporabili za filtracijo raztopine, moramo dobro sprati, preden ga odvržemo, ker se sicer po posušitvi poveča nevarnost požara.
- **Tla.** Lesena tla v delovnih in skladiščnih prostorih in lesene delovne mize in omare so prepovedani. Tla morajo biti stalno čista.
- **Ravnaje z vsebniki nevarnih kemičnih snovi.** Upoštevati je treba vsa opozorila in navodila na embalaži in navodila dobavitelja kemične snovi. Vsi vsebniki (kontejnerji, sodi, steklenice, posode) morajo biti neprepustno zaprti in shranjeni v suhih prostorih. Posode na delovnih mestih ne smejo biti nikoli odprte. Trdne snovi je treba varovati pred vlago. Oksidativne kemične snovi je treba hraniti ločeno od zelo lahko vnetljivih, lahko vnetljivih in vnetljivih kemičnih snovi. Oksidativne kemične snovi lahko povzročijo tudi vžig gorljivih materialov (npr. papir, les, volna ipd.), zato jih je treba hraniti strogo ločeno od takih materialov.

- **Polnjenje in praznjenje vsebnikov.** Preprečiti moramo razlivanje in prašenje pri polnjenju in praznjenju. Plinov in prahu ne smemo vdihavati (uvedba lokalnega odsesovanja). Ne smemo pozabiti tudi na nevarnost, ki jo predstavljajo prazni vsebniki (kontejnerji, sodi, steklenice, posode) in cevovodi!
- **Ravnanje z odpadki.** Odpadke odstranjujemo po postopku, ki ustreza lastnostim kemičnih snovi, po navodilih in v navzočnosti odgovornih oseb za kemikalije. Odlaganje v posode za komunalne odpadke je prepovedano. Potrebno je izbrati primerne posode za shranjevanje odpadkov – npr. polietilenske posode niso vedno dovolj odporne.
- **Prostori za uživanje hrane in pijače.** V delovnih prostorih ni dovoljeno uživati hrane in pijače ter shranjevati hrane.

INDIVIDUALNI VARNOSTNI UKREPI

- **Delovna obleka.** Za delo uporabljamo delovno obleko, ki je odporna proti ognju in ustreza tudi drugim lastnostim kemičnih snovi (npr. kislinsko obstojna). Kontaminirano delovno obleko moramo takoj zamenjati. Ponovno jo lahko uporabljamo šele po čiščenju.
- **Zaščita rok.** Mnoge oksidativne kemične snovi močno razjedajo kožo, zato je potrebno kožo primerno zaščititi. Po delu si je potrebno umiti roke in obraz z obilo vode in milom ter jih namazati z zaščitno kremo.
- **Zaščita oči.** Večina oksidativnih kemičnih snovi močno draži oči. Obvezna je uporaba zaščitnih očal.
- **Zaščita dihal.** Pri izhajanju večjih količin hlapov je potrebno zaščititi dihalne organe z zaščitno masko z ustreznim filtrom, v primeru izhajanja prahu pa z ustreznim respiratorjem (ne maske iz penaste gume).

DRUGE FIZIKALNO-KEMIJSKE LASTNOSTI SNOVI, KI LAHKO POVZROČIJO POŽAR IN/ALI EKSPLOZIJO

Poleg stavkov R, ki so navedeni v vsakem od prejšnjih poglavij, je mogoče sklepati na nevarnost požara in eksplozije tudi iz drugih, **dodatnih stavkov R** in **sestavljenih stavkov R**. Navedene skupine kemičnih snovi, ki so razvrščene v eno izmed skupin nevarnih kemičnih snovi po fizikalno-kemijskih lastnostih lahko vsebujejo tudi dodatne stavke R, ki opozarjajo na nevarnost požara ali eksplozije. Dodatni stavki R, na katere moramo biti pozorni, saj prav tako opozarjajo na nevarnost požara ali eksplozije, so:

- R1** Eksplozivno v suhem stanju
(eksplozivne snovi in pripravki, ki so v prometu v obliki raztopin ali v navlaženem stanju – npr. nitroceluloza z več kot 12,6% dušika).
- R4** Tvori zelo občutljive eksplozivne kovinske spojine
(snovi in pripravki, ki lahko tvorijo občutljive eksplozivne kovinske derivate – npr. pikrinska kislina, stifninska kislina).
- R5** Segrevanje lahko povzroči eksplozijo
(termično nestabilne snovi in pripravki, ki niso razvrščeni med eksplozivne – npr. perklorova kislina > 50%).
- R6** Eksplozivno na zraku ali brez zraka
(snovi in pripravki, ki so nestabilni pri normalni temperaturi – npr. acetilen).
- R7** Lahko povzroči požar
(reaktivne snovi in pripravki – npr. fluor, natrijev hidrosulfit).
- R14** Burno reagira z vodo
(snovi in pripravki, ki burno reagirajo z vodo – npr. acetil klorid, alkalijske kovine, titanov tetraklorid).
- R16** Eksplozivno v mešanici z oksidativnimi snovmi
(snovi in pripravki, ki eksplozivno reagirajo z oksidativnimi snovmi – npr. rdeči fosfor).
- R18** Pri uporabi lahko tvori vnetljivo/eksplozivno zmes hlapov-zrak
(pripravki, ki samo po sebi niso razvrščeni med vnetljive, vendar vsebujejo hlapne sestavine, ki so na zraku vnetljive).
- R19** Lahko tvori eksplozivne peroksidge
(snovi in pripravki, ki med skladiščenjem lahko tvorijo eksplozivne peroksidge – npr. dietileter, 1,4-dioksan).

- R30** Med uporabo utegne postati »lahko vnetljivo« (pripravki, ki sami po sebi niso razvrščeni med vnetljive, vendar lahko postanejo vnetljivi zaradi izgube hlapnih nevnetljivih sestavin).
- R44** Nevarnost eksplozije ob segrevanju v zaprtem prostoru (snovi in pripravki, ki sami po sebi niso razvrščeni med eksplozivne, vendar lahko ob segrevanju v tesno zaprtem prostoru reagirajo eksplozivno – npr. nekatere snovi lahko eksplozivno reagirajo ob segrevanju v tesno zaprtem jeklenem sodu, ne pa tudi v manj tesno zaprti posodi).

B) ZDRAVJU NEVARNE KEMIČNE SNOVI

Zdravju nevarne kemične snovi so razvrščene po njihovih toksikoloških lastnostih, glede na njihove takojšnje in dolgoročne vplive, bodisi pri enkratni, ponavljajoči se ali dolgotrajnejši izpostavljenosti. Kadar ugotavljamo vpliv zdravju nevarnih kemičnih snovi na zdravje delavca, moramo vedno najprej poznati stanje na delovnem mestu in rezultate meritev. Temu sledi ocena izpostavljenosti posameznega delavca, ki je odvisna od časa izpostavljenosti, koncentracije in teže dela, ki ga delavec opravlja ter od lastnosti delavca, ki določajo njegove obrambne sposobnosti. Izpostavljenost posameznega delavca ocenjuje pooblaščen zdravnik na preventivnih pregledih.

Nekateri negativni učinki na zdravje se pokažejo takoj, nekateri pozneje. Ljudje smo predvsem pozorni na takojšnje učinke in ne na kronične oziroma pozne, ki jih pogosto lahko celo spregledamo oziroma ne prepoznamo. Tudi takojšnji učinki imajo na organizem lahko kronične posledice in lahko celo vplivajo na poznejše generacije.¹

Vzroki in učinki zdravju nevarnih kemičnih snovi se odražajo:

1. na delavcih kot:

- nespecifični učinki:
 - takojšnji,
 - dolgotrajni (utrujenost, stres, psihosomatske bolezni).
- specifični učinki:
 - takojšnji,
 - dolgotrajni.
 - a) iritativni (povzročajo draženje kože ali sluznice),
 - b) toksični (povzročajo okvare posameznih organov ali organskih sistemov),
 - c) alergogeni (povzročajo preobčutljivost),
 - d) fibrogeni (povzročajo razraščanje vezivnega tkiva),
 - e) rakotvorni (povzročajo nastanek rak) čez daljše obdobje itd.

2. na potomstvu (na kasnejših generacijah) – mutageni ali genetski učinki:

Povzročajo spremembe v dednem materialu celice; spremembe se lahko pokažejo v prvi generaciji potomcev ali pa so prikrite (recesivne) in se prenašajo skozi več generacij.

3. na razvijajočem se plodu – teratogeni učinek (nosečnice):

Okvare ploda zaradi infektivnih, fizikalnih, kemičnih, hormonskih ali ostalih dejavnikov.¹

Akutne in subakutne učinke lahko zaznamo z našimi čutili, spregledamo pa zlasti kronične – pozne učinke (od toksičnih vse do rakotvornih).

Akutno izpostavljenost označuje kratko trajanje. Če gre za snovi, ki se vdihajo ali prehajajo skozi kožo, gre za enkratno izpostavljenost, ki traja nekaj sekund, minut ali ur (navadno do 15 minut). Če gre za snovi, ki se zaužijejo, običajno menimo, da gre za eno enoto ali odmerek.

Kronično izpostavljenost pa označuje dolgo trajanje. Če gre za snovi, ki se vdihavajo ali prehajajo skozi kožo, gre za podaljšano ali ponavljajočo izpostavljenost, ki traja od 90 dni do nekaj let.

¹ M. Bilban, Medicina dela, ZVD, Ljubljana, 1999.

Le redke zastrupitve potekajo tipično, kot je navedeno v učbeniku. To zlasti velja za zelo blage in zelo hude zastrupitve, za kombinirane (kjer se učinki več strupenih snovi lahko kombinirajo, oslabijo ali potencirajo in spreminjajo klinično sliko) in za zastrupitve pri bolnikih s predhodnimi hudimi obolenji osrednjega živčevja, srca, dihal, prebavil, sečil in presnove. Zato vsaka zastrupitev pomeni nekakšen unikat, katerega prepoznavanje, zdravljenje in izid je potrebno obravnavati posebej.¹

Strupeni učinki se glede na mesto delovanja delijo na:

- **lokalno** – to je vidno na mestu dotika (to mesto je lahko koža, sluznica oči, dihalnih in prebavnih poti). V teh primerih ne gre za prehajanje strupa v organizem.
- **sistemsko** – nanaša se na pojav strupenosti, do katere pride po prehajanju strupene snovi. Strup pride v telo skozi kožo, pljuča ali prebavila in kasneje povzroča spremembe na enem od mest v telesu, ki niso bila v neposrednem dotiku.¹

Zaradi izpostavljenosti zdravju nevarnim kemičnim snovem lahko torej pride do akutne ali kronične prizadetosti, ki lahko privedeta do poklicnih bolezni ali celo do smrti.*

Zdravju nevarne kemične snovi v delovnem okolju so lahko v trdni, tekoči ali plinasti obliki. Tekoče in trdne snovi lahko nastopajo homogeno ali kot megla in prah skupaj s plini in zrakom. Na stopnjo zdravstvene okvare vplivajo kemična sestava snovi, koncentracija, trajanje izpostavljenosti in način dela. V organizem lahko vstopajo prek dihal, kože ali prebavil, kar je odvisno od agregatnega stanja snovi.

Plini običajno delujejo na organizem prek dihalnih poti. Mnogi dražijo tudi kožo in oči – npr. ozon, ogljikov monoksid, nekateri dušikovi oksidi itd.

Tekočine delujejo predvsem na kožo, tako da jo razjedajo – npr. kisline, baze, jo razmaščujejo, povzročajo ekceme ali prehajajo skozi kožo v organizem – npr. organska topila.

V obliki **hlapov ali aerosolov** prodirajo nevarne kemične snovi v organizem prek dihal. Lahko pa vplivajo tudi na oči. Izredno nevarni so hlapi organskih topil. Povzročajo številne zdravstvene okvare, včasih kratkotrajne (kot omotica ali nezavest), pa tudi dolgotrajnejše poškodbe, predvsem poškodbe jeter, ledvic, možganov in krvotvornih organov.

Prah in dim sta lahko izredno nadležna in škodljiva. Pri prahu je pomembna velikost delcev, od katere je odvisno, ali bo prah prišel preko vseh ovir v zgornjih dihalih v pljuča. Prah velikosti nad 10 µm hitro sedimentira, tako da ne predstavlja velike nevarnosti za zdravstvene okvare, saj ne pride v pljuča. Najnevarnejši je fini prah, velikosti pod 5 µm. Škodljivo delovanje prahu na pljuča je odvisno tudi od kemične sestave. Tako je npr. apneni prah razmeroma nenevaren, medtem ko azbestni ali silikatni prah povzročata spremembe pljučnega tkiva – silikoza, azbestoza, rakava obolenja. Prah lahko tudi draži kožo in oči ter povzroča zastrupitve. Dospe lahko v krvni obtok in prodre do življenjsko pomembnih organov.

ZELO STRUPENE, STRUPENE IN ZDRAVJU ŠKODLJIVE KEMIČNE SNOVI

Zelo strupene kemične snovi (T+) so kemične snovi, ki pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo že v zelo majhnih količinah povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.

Zgledi zelo strupenih kemičnih snovi so: živosrebrove spojine, atropin, aluminijev fosfid, kalijev dikromat, trinitrobenzen, svinčeve spojine ipd.

Standardna opozorila »R« za te snovi (Stavki »R«)

- R26** Zelo strupeno pri vdihavanju
R27 Zelo strupeno v stiku s kožo
R28 Zelo strupeno pri zaužitju
R39 Nevarnost zelo hudih trajnih okvar zdravja

* glej tudi dr. M. Bilaban, Medicina dela, ZVD, Ljubljana, 1999.

Strupene kemične snovi (T) so kemične snovi, ki pri zaužitju, vdihavanju ali pri prehajanju skozi kožo že v majnih količinah povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.

Zgledi strupenih kemičnih snovi so: kalijev nitrit, amoniak, anilin, arzenove spojine, benzidin, benzen, selen ipd.

Standardna opozorila »R« za te snovi (Stavki »R«)

- R23** Strupeno pri vdihavanju
- R24** Strupeno v stiku s kožo
- R25** Strupeno pri zaužitju
- R39** Nevarnost zelo hudih trajnih okvar zdravja
- R45** Lahko povzroči raka
- R46** Lahko povzroči dedne genetske okvare
- R48** Nevarnost hudih okvar zdravja pri dolgotrajnejši izpostavljenosti
- R49** Pri vdihavanju lahko povzroči raka
- R60** Lahko škoduje plodnosti
- R61** Lahko škoduje nerojenemu otroku

Zdravju škodljive kemične snovi so tiste snovi, ki pri zaužitju, vdihavanju ali pri prehajanju skozi kožo lahko povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.

Zgledi zdravju škodljivih kemičnih snovi so: manganov sulfat, klorofenol, efedrin, atrazin, antimonove spojine, aminobenzidin, toluen ipd.

Standardna opozorila »R« za te snovi (Stavki »R«)

- R20** Zdravju škodljivo pri vdihavanju
- R21** Zdravju škodljivo v stiku s kožo
- R22** Zdravju škodljivo pri zaužitju
- R40** Možen rakotvoren učinek
- R42** Vdihavanje lahko povzroči preobčutljivost
- R48** Nevarnost hudih okvar zdravja pri dolgotrajnejši izpostavljenosti
- R62** Možna nevarnost oslabitve plodnost
- R63** Možna nevarnost škodovanja nerojenemu otroku
- R65** Zdravju škodljivo: pri vdihavanju lahko povzroči poškodbo pljuč
- R68** Možna nevarnost trajnih okvar zdravja

Grafični znak - simbol za opozarjanje na nevarnost

UKREPI ZA VARNO DELO

Zelo strupene, strupene in zdravju škodljive kemične snovi so lahko v trdni, tekoči ali plinasti obliki. Lahko so brez vonja ali pa imajo močan opozorilni vonj. Lahko so tudi bolj ali manj vnetljive. Npr. benzen je hkrati strupen in vnetljiv in se lahko v hlapih meša z zrakom v eksplozivne zmesi. Poleg splošnih tehničnih in organizacijskih varnostnih ukrepov je treba pri delu z zelo strupenimi, strupenimi in zdravju škodljivimi kemičnimi snovmi upoštevati še dodatne tehnične in organizacijske ukrepe ter zagotoviti ustrezno osebno varovalno opremo. V primeru, da je snov dodatno še npr. vnetljiva ali jedka je potrebno upoštevati še ukrepe, ki veljajo za varno z vnetljivimi ali jedkimi snovmi.

S strupenimi, zelo strupenimi in zdravju škodljivimi snovmi lahko ravnajo samo strokovno usposobljene osebe, ker so lahko posledice izpostavljenosti tem snovem hude okvare zdravja. Posebno pozornost je treba nameniti izpostavljenosti nosečih in doječih delavk, saj lahko izpostavljenost tem snovem povzroči trajne okvare zdravja še nerojenih otrok ali otrok, ki jih matere dojijo. Izpostavljenost tem snovem lahko vpliva tudi na sposobnost razmnoževanja in poškodbo dednega materiala. Ne smemo pozabiti, da so snovi iz tretje skupine rakotvornosti, ki predstavljajo potencialno rakotvorne snovi, uvrščene v skupino zdravju škodljivih kemičnih snovi!

TEHNIČNI UKREPI

Zamenjava zelo strupene, strupene in zdravju škodljive kemične snovi z manj nevarno. Ta tehnični ukrep ima prednost pred vsemi ostalimi. Zelo strupeno, strupeno ali zdravju škodljivo kemično snov je treba vedno zamenjati z manj strupeno kemično snovjo, če je to možno (npr. zamenjava benzena s cikloheksanom).

Zaprta sistem. Pri delu z zelo strupenimi, strupenimi ali zdravju škodljivimi kemičnimi snovmi je potrebno ločiti nevarno območje dela, delovno mesto ali proces, kjer se ravna s takšnimi kemičnimi snovmi od ostalih.

Prezračevanje. Prezračevanje je pri delu z zelo strupenimi, strupenimi ali zdravju škodljivimi kemičnimi snovmi zelo pomembno. Zagotoviti moramo dobro prezračevanje delovnih prostorov. Najbolj primerno je lokalno odsesovanje, tako da izhajajoče pline in prah odsesavamo na mestih nastajanja, in s tem preprečimo razširjanje v prostor.

ORGANIZACIJSKI UKREPI

- **Označitev nevarnih območij.** Nevarna območja morajo biti označena z ustreznimi varnostnimi znaki in opozorili za opozarjanje na nevarnost, ki obstaja na določenem delovnem območju.
- **Prva pomoč.** V delovnem prostoru morajo biti stalno pripravljene prhe za izpiranje oči, pri ravnanju z večjimi količinami pa tudi vodne prhe za izpiranje večjih površin telesa. Mesta, kjer hranimo opremo za pomoč v primeru nezgode ali nujnega primera, morajo biti jasno označena in delavcem dobro poznana.
- **Zagotovitev antidotov.** Za vse aktivnosti, kjer se uporabljajo zelo strupene in strupene kemične snovi mora delodajalec zagotoviti antidote za primer zastrupitve delavcev s takšnimi snovmi. Antidoti so snovi, ki na kakršen koli način nevtralizirajo ali inaktivirajo strupe in njihove presnovke ali zavirajo učinek strupa z nasprotnim delovanjem. Po načinu delovanja jih razvrščamo v fizikalne (adsorbenti – aktivno oglje), kemične (oksidanti – kalijev permanganat, helatorji težkih kovin) in fiziološke (atropin pri zastrupitvi z zaviralci holinesteraze, nalokson pri opiatih). Najbolj tipični antidoti pri zastrupitvah s kemičnimi snovmi so:
 - kislina – voda;
 - baza – voda, razredčen kis, če je na razpolago;
 - metanol – etanol (100 ml 40% žganja),
 - morfij – nalorfin 10 mg i.v.;
 - ogranofosforne spojine – stropin 3-5 mg;
 - cianidi – kalcijev edetat 1-2 mg.Specifične antidote daje le zdravnik!*
- **Zmanjšanje količine nevarnih kemičnih snovi in materialov na delovnem mestu.** Na delovnih mestih lahko hranimo le takšne količine zelo strupenih, strupenih in zdravju škodljivih kemičnih snovi, kot so nujno potrebne za nemoten potek dela ene izmene. Na delovnih mestih ne hranimo zalog!
- **Čistoča.** Na delovnih mestih je potrebno vzdrževati skrajno čistočo in red. Ob koncu delovnega dne je obvezno vsakodnevno čiščenje delovnih prostorov. Obvezno je uvesti tudi sistem za izpiranje delovnih površin ob nezgodah. V primeru prisotnosti zelo strupenih, strupenih in zdravju škodljivih kemičnih snoveh v obliki prahu moramo preprečiti suho pometanje prostorov in ometanje naprav. Kontaminirane predmete in tla moramo temeljito očistiti z velikimi količinami vode.

* Povzeto po dr. Marjan Bilban, Medicina dela, ZVD, Ljubljana, 1999.

- **Ravnaje z vsebniki nevarnih kemičnih snovi.** Upoštevati moramo vsa opozorila in navodila, napisana na embalaži in pridobljena s strani dobavitelja kemične snovi. Paziti moramo, da so vsi vsebniki (kontejnerji, sodi, steklenice, posode) neprepustno zaprti in da hlapne zelo strupene, strupene in zdravju škodljive kemične snovi ne prehajajo v ozračje. Posod z zelo strupenimi plini ne smemo postavljati v delovnih prostorih oziroma na poteh izhodov v sili. Če obstaja možnost, da lahko pride do razpada uskladiščenih kemičnih snovi zaradi toplote, vlage, kisline ali kislinskih hlapov, jih moramo skladiščiti v hladnem, dobro zračenem prostoru. Kemične snovi, ki bi lahko kemično reagirale med seboj, je treba hraniti v ločenih prostorih. Zelo strupene snovi hranimo v zaklenjenih omarah oziroma prostorih. Prav tako uporabljamo zaprte naprave, če je to možno.
- **Transport znotraj podjetja.** Pri prevozu v steklenih posodah ali neodporni plastični embalaži morajo biti posode v varovalni embalaži po možnosti iz kovine ali odporne plastične mase in zavarovane s polnilom praznega prostora, da se posoda pri normalnih prevoznih okoliščinah ne more razbiti.
- **Polnjenje in praznjenje vsebnikov.** Pri polnjenju in praznjenju moramo preprečiti nepotrebno izhlapevanje in prašenje; hlape in pare lokalno odsesavamo.
- **Ravnanje z odpadki.** Odpadkov ne smemo zlivati v kanalizacijo ali v smetišča. Prav tako jih ne smemo zakopati v zemljo ali spuščati v vodo. Zbirati jih moramo v zaprtih posodah in jih predati na točno določeno mesto za zbiranje odpadkov, ki se jih nadalje uniči ali predela.
- **Prostori za uživanje hrane in pijače.** V delovnih prostorih ni dovoljeno uživati hrane in pijače ter shranjevati hrane. Preprečiti moramo zamenjavo posod z zelo strupenimi, strupenimi in zdravju škodljivimi kemičnimi snovmi s posodami za hrano in steklenicami s pijačo.

INDIVIDUALNI VARNOSTNI UKREPI

- **Delovna obleka.** Obvezno je uporabljati delovno obleko. Kontaminirano delovno obleko moramo takoj zamenjati. Ponovno jo lahko uporabljamo šele po čiščenju. Pri ravnanju z večjimi količinami zelo strupenih snovi moramo obvezno uporabljati zaščitno obleko iz gosto tkanega blaga. Delovne obleke hranimo ločeno od civilne obleke (dve garderobi za enega delavca). Poleg tega je potrebno uporabljati tudi zaščitne škornje in če je to nujno tudi zaščitne predpasnike.
- **Zaščita rok.** Nekatere zelo strupene, strupene in zdravju škodljive kemične snovi lahko prehajajo v telo preko kože, druge pa lahko kožo poškodujejo. Pri ravnanju z večjimi količinami zelo strupenih snovi moramo obvezno uporabljati gumijaste rokavice. Po vsakem delu si moramo temeljito očistiti roke in obraz z milom ter obilo vode ter namazati z zaščitno kremo.
- **Zaščita oči.** Pri ravnanju z večjimi količinami zelo strupenih kemičnih snovi moramo obvezno zaščititi tudi obraz in uporabljati tesno prilegajoča se očala ali obrazni ščitnik.
- **Zaščita dihal.** Dihala zaščitimo po potrebi in sicer z zaščitnimi maskami z ustreznimi filtri ali respiratorji. Pri večjih koncentracijah zelo strupenih, strupenih in zdravju škodljivih kemičnih snovi v zraku na delovnem mestu je možno zagotoviti popolno zaščito le z uporabo izolacijskega aparata.

JEDKE KEMIČNE SNOVI

Jedke kemične snovi so kemične snovi, ki lahko poškodujejo ali uničijo živo tkivo, če pridejo z njimi v stik. Za jedke kemične snovi je značilno, da povzročajo opekline ali razjede ali pa dražijo kožo, sluznico oziroma oči.

Primeri jedkih kemične snovi so: močne kisline, kot npr. fluorovodikova kislina, klorovodikova kislina, žveplova (VI) kislina, dušikova (V) kislina, raztopine baz (npr. natrijev hidroksid) in druge snovi, ki povzročajo opekline.

Standardna opozorila »R« za te snovi (Stavki »R«)

- R34** Povzroča opekline
- R35** Povzroča hude opekline

Grafični znak - simbol za opozarjanje na jedkost**UKREPI ZA VARNO DELO**

Poleg splošnih tehničnih in organizacijskih varnostnih ukrepov je treba pri delu z jedkimi kemičnimi snovmi upoštevati še dodatne tehnične, organizacijske in individualne varnostne ukrepe. Pomembno je vedeti, da nekatere jedke kemične snovi niso le jedke, ampak imajo tudi druge nevarne lastnosti. Npr. dušikova (V) kislina ni samo jedka, ampak je tudi močan oksidant, kar pomeni, da lahko deluje tudi kot iniciator požara ali eksplozije. Nekatere jedke kemične snovi so lahko tudi bolj ali manj vnetljive. Pri zagotavljanju varnostnih ukrepov moramo zato upoštevati vse nevarne lastnosti snovi in vse varnostne ukrepe, ki izhajajo iz teh nevarnih lastnosti.

TEHNIČNI UKREPI

Zamenjava jedke kemične snovi z manj nevarno ali nenevarno snovjo. Ta tehnični ukrep ima prednost pred vsemi ostalimi. Jedko kemično snov je treba vedno zamenjati z manj jedko ali takšno, ki ne povzroča opeklin, če je to možno.

Zaprt sistem. Pri delu z jedkimi kemičnimi snovmi je potrebno ločiti nevarno območje dela, delovno mesto ali proces, kjer se ravna z jedkimi kemičnimi snovmi od ostalih.

Prezračevanje. Zagotoviti moramo dobro prezračevanje delovnih prostorov. Pomembno je vedeti, da hlapi jedkih kemičnih snovi močno najedajo različne materiale in so večinoma težji od zraka, zato je potrebno zagotoviti odsesavanje iz spodnjih delov prostora. Uporabljati je treba pokrite ali zaprte naprave in posode, če je to možno. Vsekakor pa moramo preprečiti razširjanje hlapov. Odsesavamo jih neposredno na mestu nastanka – lokalno odsesovanje. Odtočne cevi pa morajo biti speljane v nevtralizacijsko napravo.

Naprave in priprave. Uporabljamo samo naprave in priprave, odporne na kisline in raztopine hidroksidov. Mnoge umetne snovi namreč niso odporne na jedke kemične snovi. Poskrbljeno mora biti tudi za poseben nadzor električnih naprav zaradi povečane nevarnosti korozije!

ORGANIZACIJSKI UKREPI

- **Označitev nevarnih območij.** Nevarna območja morajo biti označena z ustreznimi varnostnimi znaki in opozorili za opozarjanje na nevarnost, ki obstaja na določenem delovnem območju.
- **Prva pomoč.** V delovnem prostoru morajo biti stalno pripravljene prhe za izpiranje oči, pri ravnanju z večjimi količinami pa tudi vodne prhe za izpiranje drugih delov telesa. Prvi ukrep pri nezgodi z jedkimi kemičnimi snovmi je obilno spiranje z vodo! Mesta, kjer je nameščena oprema za pomoč v primeru nezgode ali nujnega primera, morajo biti jasno označena in delavcem dobro poznana.
- **Zmanjšanje količine jedkih kemičnih snovi na delovnem mestu.** Na delovnih mestih ne hranimo zalog jedkih kemičnih snovi!
- **Čistoča.** Na delovnih mestih je potrebno vzdrževati skrajno čistočo in red.
- **Tla.** Tla morajo biti izdelana iz odpornih materialov, ki jih agresivne kemične snovi ne morejo uničiti.
- **Ravnanje z vsebniki nevarnih snovi.** Upoštevati moramo vsa opozorila in navodila, napisana na embalaži in pridobljena s strani dobavitelja kemične snovi. Posode morajo biti tesno zaprte in skladiščene na hladnem in v dobro zračenem prostoru. Prostori za hranjenje jedkih kemičnih snovi morajo biti ločeni od ostalih prostorov z nepropustnimi stenami in tlemi. Definiran mora biti tudi način varnega odstranjevanja razlitih jedkih kemičnih snovi. Maksimalno polnjenje je 95%.

- **Preprečitev izhlapevanja.** Preprečiti moramo nepotrebno izhlapevanje zaradi padca posode ali razlivanja. Izhajajoče hlape in prah je potrebno lokalno odsesovati. Odvisno od razmer uporabljamo črpalke, natege ali dvizhne naprave za balone.
- **Raztapljanje in redčenje jedkih kemičnih snovi.** Posode za raztapljanje in redčenje jedkih kemičnih snovi je treba skrbno izbrati. Pri izbiri posod je treba upoštevati, da se npr. pri raztapljanju trdih hidroksidov sprošča veliko toplote, ki lahko deformira ali stali posode iz umetnih snovi. Pri razredčevanju kislin je treba paziti na to, da se kislina vedno izliva počasi v vodo in ne voda v kislino. V nasprotnem primeru je lahko sproščanje toplote tako močno in hitro, da lahko pride do pokanja steklenih posod in do brizganja tekočine. Zelo pozorno je treba opravljati tudi segrevanje jedkih kemičnih snovi. Pri segrevanju se namreč raztopine hidroksidov rade pregrejejo in sunkovito zavrejo.
- **Razlitje jedkih kemičnih snovi.** Poskrbljeno mora biti za varno odstranjevanje razlitih jedkih snovi. Razlite tekočine po možnosti splaknemo skozi lijak v tleh ali pa kisline in baze absorbiramo z univerzalnimi absorbenti in jih ustrezno odstranimo. Koncentrirane dušikove kisline ne smemo posesati z gorljivimi materiali (papir, lesni prah, staničevina). Nastajajo lahko namreč nitrozni plini in lahko pride do vžiga! Kisline lahko sproščajo iz drugih snovi strupene pline (npr. vodikov cianid iz cianidov) ali v stiku s kovinami vodik (nevarnost eksplozije!). Koncentrirane raztopine hidroksidov lahko sproščajo iz drugih snovi škodljive pline (npr. amoniak iz amonijevega klorida) ali razvijajo vodik v stiku s kovinami.
- **Transport znotraj podjetja.** Pri prevozu steklenih posod ali vsebnikov iz neodporne plastike oziroma plastičnih mas, morajo biti te posode in vsebniki v ustrezni varovalni embalaži in zavarovani s polnilom praznega prostora, da se posode ali vsebniki, pri normalnih transportnih pogojih, ne morejo razbiti.
- **Ravnanje z odpadki.** Odpadke lahko damo v izliv za kisline samo razredčene. Vedno je potrebno predhodno preveriti pH. Ne smemo dopustiti, da pronica v tla ali vodo.
- **Prostori za uživanje hrane in pijače.** V delovnih prostorih ni dovoljeno uživati hrane in pijače ter shranjevati hrane.

INDIVIDUALNI VARNOSTNI UKREPI

- **Delovna obleka.** Obvezno je uporabljati delovno obleko. Kontaminirano delovno obleko moramo takoj sleči med izpiranjem z vodo. Pri ravnanju z večjimi količinami jedkih kemičnih snovi moramo uporabljati delovno obleko, odporno na kisline (npr. škornje in predpasnik).
- **Zaščita rok.** Obvezno moramo poskrbeti za zaščito kože. Po delu si moramo takoj očistiti roke in obraz z vodo in milom ter se namazati z zaščitno kremo. Pri delu z večjimi količinami jedkih kemičnih snovi moramo obvezno uporabljati zaščitne rokavice.
- **Zaščita oči.** Pri ravnanju z večjimi količinami jedkih kemičnih snovi moramo obvezno uporabljati tesno prilegajoča se očala ali obrazni ščitnik.
- **Zaščita dihal.** Po potrebi zaščitimo dihala z zaščitno masko z ustreznim filtrom. Pri visokih koncentracijah je možno zagotoviti popolno zaščito le z izolacijsko napravo oziroma s popolno zaščito obraza in glave v kombinaciji s primerno varovalno obleko odporno na kisline ali raztopine hidroksidov.

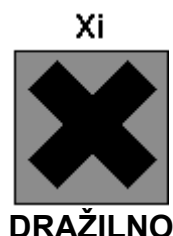
DRAŽILNE KEMIČNE SNOVI

Dražilne kemične snovi so kemične snovi, ki niso jedke, vendar lahko že po kratkotrajnem, dolgotrajnejšem ali ponavljajočem se stiku s kožo ali sluznico povzročijo njeno vnetje.

Zgledi dražljivih kemičnih snovi so: žveplov dioksid, klor, fluor, amoniak, ketoni, aldehidi, dušikovi oksidi, organska topila itd.

Standardna opozorila »R« za te snovi (Stavki »R«)

R36	Draži oči
R37	Draži dihala
R38	Draži kožo
R41	Nevarnost hudih poškodb oči
R43	Stik s kožo lahko povzroči preobčutljivost

Grafični znak - simbol za opozarjanje na nevarnost**UKREPI ZA VARNO DELO**

Poleg splošnih tehničnih in organizacijskih varnostnih ukrepov je treba pri delu z dražilnimi kemičnimi snovmi upoštevati še dodatne tehnične, organizacijske in individualne ukrepe. Dražilne kemične snovi so lahko v vseh agregatnih stanjih, zato je prav od kemične zgradbe odvisno, kako bodo te snovi delovale na človeka. Dražilne snovi v obliki plinov, par ali prahu predstavljajo veliko nevarnost za respiratorni trakt. V vodi lahko topne dražilne snovi, kot so npr. klor, fluor, amoniak so nevarne predvsem za zgornje dihalne poti, saj pri stiku z vodo tvorijo kisline, ki kemično dražijo sluznico in povzročajo vnetno reakcijo. Dražilne kemične snovi pa ne dražijo le sluznice zgornjih dihalnih poti, pač pa tudi sluznico oči in nosu, na koži pa lahko povzročajo tudi kemične opekline.

Drugo vrsto dražilnih snovi predstavljajo dražilne snovi, ki so v vodi slabo topne, so pa zato zelo dobro topne v maščobah. Takšne snovi so npr. fosgen ali dušikovi oksidi. Za te snovi je značilno, da ne povzročajo obrambnih refleksov – draženja. Začetna reakcija je minimalna, po obdobju brez težav (latentna doba), pa pride do znakov okvare pljuč, ki so lahko zelo dramatični in tudi v resnici nevarni.

Dražilne kemične snovi v tekoči obliki, kot so npr. organska topila, delujejo na kožo in sluznico dihal (grlo, nos in oči). Mehanizem delovanja je v večini primerov odmaščevanje, lahko pa te snovi delujejo tudi korozivno.

TEHNIČNI UKREPI

Zamenjava dražilne kemične snovi z manj nevarno ali nenevarno snovjo. Ta tehnični ukrep ima prednost pred vsemi ostalimi. Dražilno kemično snov je treba vedno zamenjati z manj dražilno ali takšno, ki ne povzroča draženja sluznice, če je to možno.

Zaprta sistem. Pri delu z dražilnimi kemičnimi snovmi je potrebno ločiti nevarno območje dela, delovno mesto ali proces, kjer se ravna s takšnimi kemičnimi snovmi od ostalih.

Prezračevanje. Zagotoviti moramo dobro prezračevanje delovnih prostorov. Nekatere dražilne snovi so lažje (npr. amoniak), druge pa težje (npr. fosgen) od zraka. Način prezračevanja mora biti izbran glede na kemijske lastnosti dražilnih kemičnih snovi (npr. odsesovanje nevarnih kemičnih snovi iz spodnjih ali zgornjih območij delovnega prostora). Priporočljiva je kombinacija več prezračevalnih sistemov.

Naprave in priprave. Uporabljamo samo naprave in priprave, odporne na dražilne kemične snovi. Mnoge umetne snovi namreč niso odporne na dražilne kemične snovi. Poskrbljeno mora biti tudi za poseben nadzor električnih naprav zaradi povečane nevarnosti korozije!

ORGANIZACIJSKI UKREPI

- **Označitev nevarnih območij.** Nevarna območja morajo biti označena z ustreznimi varnostnimi znaki in opozorili za opozarjanje na nevarnost, ki obstaja na določenem delovnem območju.

- **Prva pomoč.** V delovnem prostoru morajo biti stalno pripravljene steklenice za izpiranje oči s čisto vodo, pri ravnanju z večjimi količinami pa tudi vodne prhe za izpiranje drugih delov telesa. Mesta, kjer je nameščena oprema za pomoč v primeru nezgode ali nujnega primera, morajo biti jasno označena in delavcem dobro poznana.
- **Zmanjšanje količine dražilnih kemičnih snovi na delovnem mestu.** Na delovnih mestih ne hranimo zaloga dražilnih kemičnih snovi!
- **Čistoča.** Na delovnih mestih je potrebno vzdrževati skrajno čistočo in red.
- **Tla.** Tla delovnih prostorov morajo biti izdelana iz odpornih materialov, ki jih agresivne kemične snovi ne morejo uničiti.
- **Ravnaje z vsebniki nevarnih kemičnih snovi.** Upoštevati moramo vsa opozorila in navodila, napisana na embalaži in pridobljena s strani dobavitelja kemične snovi. Vsebniki (razen posod s plini) morajo biti tesno zaprti in skladiščeni v hladnem in dobro zračenem prostoru. Prostori za hranjenje dražilnih kemičnih snovi morajo biti ločeni od ostalih prostorov z nepropustnimi stenami in tlemi, poskrbljeno pa mora biti tudi za varno odstranjevanje razlitih dražilnih kemičnih snovi. Maksimalno polnjenje je 95%.
- **Preprečitev izhlapevanja.** Preprečiti moramo nepotrebno izhlapevanje zaradi padca posode ali razlitja. Izhajajoče hlape in prah je potrebno lokalno odsesovati.
- **Razlitje tekočih dražilnih kemičnih snovi.** Poskrbljeno mora biti za varno odstranjevanje razlitih kemičnih snovi. Razlite tekočine po možnosti splaknemo skozi lijak v tleh ali pa nastale kisline nevtraliziramo z gašenim apnom ali natrijevim bikarbonatom in nato speremo z velikimi količinami vode v izliv za kisline.
- **Transport znotraj podjetja.** Pri prevozu steklenih posod ali vsebnikov iz neodporne plastike oziroma plastičnih mas morajo biti posode ali vsebniki v ustrezni varovalni embalaži in zavarovani s polnilom praznega prostora, da se posode ali vsebniki pri normalnih transportnih pogojih, ne morejo razbiti.
- **Ravnanje z odpadki.** Odpadke lahko damo v izliv za kisline samo razredčene. Ne smemo dopustiti, da pronicajo v tla ali vodo.
- **Prostori za uživanje hrane in pijače.** V delovnih prostorih ni dovoljeno uživati hrane in pijače ter shranjevati hrane.

INDIVIDUALNI VARNOSTNI UKREPI

- **Delovna obleka.** Obvezno je uporabljati delovno obleko. Kontaminirano delovno obleko moramo takoj zamenjati s čisto. Pri ravnanju z večjimi količinami dražilnih snovi moramo uporabljati delovno obleko, odporno na kisline.
- **Zaščita rok.** Obvezno moramo poskrbeti za zaščito kože. Po delu si moramo takoj očistiti roke in obraz z vodo in milom ter se namazati z zaščitno kremo. Pri delu z večjimi količinami dražilnih kemičnih snovi moramo obvezno uporabljati zaščitne rokavice.
- **Zaščita oči.** Pri ravnanju z večjimi količinami dražilnih kemičnih snovi moramo obvezno uporabljati tesno prilegajoča se očala ali obrazne ščitnike.
- **Zaščita dihal.** Po potrebi zaščitimo dihala z zaščitno masko z ustreznim filtrom. Pri visokih koncentracijah je možno zagotoviti popolno zaščito le z izolacijsko napravo oziroma s popolno zaščito obraza in glave v kombinaciji s primerno varovalno obleko odporno na kisline.

DRUGE LASTNOSTI ZDRAVJU NEVARNIH KEMIČNIH SNOVI

Poleg temeljnih stavkov R, ki so navedeni v vsakem od prejšnjih poglavij, je mogoče sklepati zdravju nevarne kemične snovi tudi iz drugih, **dodatnih stavkov R in sestavljenih stavkov R**. Navedene skupine kemičnih snovi, ki so razvrščene v eno izmed skupin nevarnih kemičnih snovi po njihovih zdravju nevarnih lastnostih so lahko označene tudi z dodatnimi stavki R. Dodatni stavki R, na katere moramo biti pozorni, so:

- R29** V stiku z vodo se sprošča strupen plin
(snovi, ki v stiku z vodo ali vlažnim zrakom reagirajo tako, da se v nevarnih količinah sprošča zelo strupen ali strupen plin – npr. v primeru aluminijevega fosfida, fosforjevega pentasulfida).
- R31** V stiku s kisljinami se sprošča strupen plin
(snovi, ki reagirajo s kisljinami, pri čemer se v nevarnih količinah sproščajo strupeni plini – npr. natrijev hipoklorit, barijev polisulfid. Snovi, ki so v splošni rabi so ponavadi označene s stavkom S50 – Ne mešati s/z ... (določi proizvajalec)).
- R32** V stiku s kisljinami se sprošča zelo strupen plin
(snovi, ki reagirajo s kisljinami, pri čemer se v nevarnih količinah sproščajo zelo strupeni plini – npr. soli cianovodikove kisline, natrijev azid. Snovi, ki so v splošni rabi so ponavadi označene s stavkom S50 – Ne mešati s/z ... (določi proizvajalec)).
- R33** Nevarnost za zdravje zaradi kopičenja v organizmu
(snovi, ki se v človeškem organizmu kopičijo in potem lahko povzročijo težave, ki pa niso tako obsežne, kot pri snoveh, označenih z R48)
- R64** Lahko škoduje zdravju dojenčka preko materinega mleka
(snovi, ki se absorbirajo v telo doječe matere in s tem vplivajo na laktacijo ali ki se sami oziroma njihovi presnovki lahko nahajajo v materinem mleku v količinah, ki bi lahko škodovale dojenčku).
- R66** Ponavljajoča izpostavljenost lahko povzroči nastanek suhe ali razpokane kože
(snovi, ki lahko povzročijo nastanek suhe kože, luskavost ali kožne razpoke, vendar niso označeni s stavkom R38).
- R67** Hlapi lahko povzročijo zaspanost in omotico
(Hlapne snovi iz teh snovi, ki pri vdihavanju povzročajo jasne simptome depresije centralnega živčnega sistema in ki niso razvrščene zaradi akutne strupenosti pri vdihavanju (R20, R23, R26, R40/20, R39/23 ali R39/26)).

C) SNOVI, KI SO RAZVRŠČENE GLEDE NA POSEBNE UČINKE NA ZDRAVJE ČLOVEKA

V to skupino kemičnih snovi prištevamo snovi, ki imajo posebne učinke na zdravje ljudi. Sem sodijo rakotvorne in mutagene kemične snovi, snovi, strupene za razmnoževanje, snovi, ki povzročajo preobčutljivost ipd. Področje varnega dela z rakotvornimi in/ali mutagenimi snovmi ureja poseben predpis - pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem (Uradni list RS, št. 38/00). Snovi, ki so razvrščene glede na posebne učinke na zdravje človeka, zaradi svojih posebnosti in specifičnosti niso zajete v teh praktičnih smernicah. Grafičnega znaka za opozarjanje na nevarnost posebnih učinkov na zdravje človeka ni, vendar pa nas na nevarnost opozarjajo stavki R v kombinaciji z grafičnim znakom (glej Tabelo 1).

Št. 102-001/03-004
Ljubljana, dne 14. maja 2003.
EVA 2003-2611-0019

dr. Vlado Dimovski l. r.
Minister
za delo, družino
in socialne zadeve

PRILOGA I: stavki R in stavki S

STANDARDNA OPOZORILA »R« (STAVKI »R«)

- R1 Eksplozivno v suhem stanju.
R2 Nevarnost eksplozije ob udarcu, trenju, požaru ali drugih virih vžiga.
R3 Velika nevarnost eksplozije ob udarcu, trenju, požaru ali drugih virih vžiga.
R4 Tvori zelo občutljive eksplozivne kovinske spojine.
R5 Segrevanje lahko povzroči eksplozijo.
R6 Eksplozivno na zraku ali brez zraka.
R7 Lahko povzroči požar.
R8 V stiku z vnetljivim materialom lahko povzroči požar.
R9 Eksplozivno v mešanici z vnetljivim materialom.
R10 Vnetljivo.
R11 Lahko vnetljivo.
R12 Zelo lahko vnetljivo.
R14 Burno reagira z vodo.
R15 V stiku z vodo se sproščajo zelo lahko vnetljivi plini.
R16 Eksplozivno v mešanici z oksidativnimi snovmi.
R17 Samovnetljivo na zraku.
R18 Pri uporabi lahko tvori vnetljivo/eksplozivno zmes hlapi-zrak.
R19 Lahko tvori eksplozivne perokside.
R20 Zdravju škodljivo pri vdihavanju.
R21 Zdravju škodljivo v stiku s kožo.
R22 Zdravju škodljivo pri zaužitju.
R23 Strupeno pri vdihavanju.
R24 Strupeno v stiku s kožo.
R25 Strupeno pri zaužitju.
R26 Zelo strupeno pri vdihavanju.
R27 Zelo strupeno v stiku s kožo.
R28 Zelo strupeno pri zaužitju.
R29 V stiku z vodo se sprošča strupen plin.
R30 Med uporabo utegne postati »lahko vnetljivo«.
R31 V stiku s kisljinami se sprošča strupen plin.
R32 V stiku s kisljinami se sprošča zelo strupen plin.
R33 Nevarnost za zdravje zaradi kopičenja v organizmu.
R34 Povzroča opekline.
R35 Povzroča hude opekline.
R36 Draži oči.
R37 Draži dihala.
R38 Draži kožo.
R39 Nevarnost zelo hudih trajnih okvar zdravja.
R40 Možen rakotvoren učinek.
R41 Nevarnost hudih poškodb oči.
R42 Vdihavanje lahko povzroči preobčutljivost.
R43 Stik s kožo lahko povzroči preobčutljivost.
R44 Nevarnost eksplozije ob segrevanju v zaprtem prostoru.
R45 Lahko povzroči raka.
R46 Lahko povzroči dedne genetske okvare.
R48 Nevarnost hudih okvar zdravja pri dolgotrajnejši izpostavljenosti.
R49 Pri vdihavanju lahko povzroči raka.
R50 Zelo strupeno za vodne organizme.
R51 Strupeno za vodne organizme.
R52 Škodljivo za vodne organizme.
R53 Lahko povzroči dolgotrajne škodljive učinke na vodno okolje.
R54 Strupeno za rastline.
R55 Strupeno za živali.
R56 Strupeno za organizme v zemlji.
R57 Strupeno za čebele.
R58 Lahko povzroči dolgotrajne škodljive učinke na okolje.
R59 Nevarno za ozonski plašč.
R60 Lahko škoduje plodnosti.
R61 Lahko škoduje nerojenemu otroku.
R62 Možna nevarnost oslabitve plodnosti.

- R63** Možna nevarnost škodovanja nerojenemu otroku.
- R64** Lahko škoduje zdravju dojenčka preko materinega mleka.
- R65** Zdravju škodljivo: pri zaužitju lahko povzroči poškodbo pljuč.
- R66** Ponavljajoča izpostavljenost lahko povzroči nastanek suhe ali razpokane kože.
- R67** Hlapi lahko povzročijo zaspanost in omotico.
- R68** Možna nevarnost trajnih okvar zdravja.

STANDARDNA OBVESTILA »S« (STAVKI »S«)

- S1** Hraniti zaklenjeno.
- S2** Hraniti izven dosega otrok.
- S3** Hraniti na hladnem.
- S4** Hraniti izven bivališč.
- S5** Hraniti pod/v ... (ustrezno tekočino, v kateri je treba snov ali pripravek hraniti, določi proizvajalec).
- S6** Hraniti v ... (ustrezen inertni plin, v katerem je treba snov ali pripravek hraniti, določi proizvajalec).
- S7** Hraniti v tesno zaprti posodi.
- S8** Posodo hraniti na suhem.
- S9** Posodo hraniti na dobro prezračevanem mestu.
- S12** Posoda ne sme biti tesno zaprta.
- S13** Hraniti ločeno od hrane, pijače in krmil.
- S14** Hraniti ločeno od ... (nezdružljive snovi določi proizvajalec).
- S15** Varovati pred toploto.
- S16** Hraniti ločeno od virov vžiga - ne kaditi.
- S17** Hraniti ločeno od gorljivih snovi.
- S18** Previdno ravnati s posodo in jo previdno odpirati.
- S20** Med uporabo ne jesti in ne piti.
- S21** Med uporabo ne kaditi.
- S22** Ne vdihavati prahu.
- S23** Ne vdihavati plina/dima/ hlapov/meglice (ustrezno besedilo določi proizvajalec).
- S24** Preprečiti stik s kožo.
- S25** Preprečiti stik z očmi.
- S26** Če pride v oči, takoj izpirati z obilo vode in poiskati zdravniško pomoč.
- S27** Takoj sleči vso onesnaženo obleko.
- S28** Ob stiku s kožo takoj izprati z obilo ... (sredstvo določi proizvajalec).
- S29** Ne izprazniti v kanalizacijo.
- S30** Nikoli dolivati vode.
- S33** Preprečiti statično naelektrenje.
- S35** Vsebina in embalaža morata biti varno odstranjeni.
- S36** Nositi primerno zaščitno obleko.
- S37** Nositi primerne zaščitne rokavice.
- S38** Ob nezadostnem prezračevanju nositi primerno dihalno opremo.
- S39** Nositi zaščito za oči/obraz.
- S40** Tla in predmete, onesnažene s to snovjo/pripravkom, očistiti s/z ... (čistilo določi proizvajalec).
- S41** Ne vdihavati plinov, ki nastanejo ob požaru in/ali eksploziji.
- S42** Med zaplinjanjem/ razprševanjem nositi primerno dihalno opremo (natančnejše pogoje določi proizvajalec).
- S43** Za gašenje uporabiti ... (natančno navesti vrsto gasila in opreme za gašenje. Če voda povečuje nevarnost, dodati: »Ne uporabljati vode!«).
- S45** Ob nezgodi ali slabem počutju, takoj poiskati zdravniško pomoč. Po možnosti pokazati etiketo.
- S46** Če pride do zaužitja, takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
- S47** Hraniti pri temperaturi, ki ne presega ... °C (temperaturo določi proizvajalec).
- S48** Hraniti prepojeno z/s ... (primerno omočilo določi proizvajalec).
- S49** Hraniti samo v izvorni posodi.
- S50** Ne mešati z/s ... (določi proizvajalec).
- S51** Uporabljati le v dobro prezračevanih prostorih.
- S52** Ne uporabljati na velikih notranjih površinah.
- S53** Izogibati se izpostavljanju - pred uporabo pridobiti posebna navodila.
- S56** Snov/pripravek in embalažo predati odstranjevalcu nevarnih ali posebnih odpadkov.
- S57** S primerno posodo preprečiti onesnaževanje okolja.
- S59** Posvetovati se s proizvajalcem/dobaviteljem o ponovni predelavi/recikliranju.
- S60** Snov/pripravek in embalažo odstraniti kot nevarni odpadki.
- S61** Ne izpuščati/odlagati v okolje. Upoštevati posebna navodila/varnostni list.
- S62** Po zaužitju ne izzivati bruhanja: takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.

S63 V primeru nezgode pri vdihavanju: prizadeto osebo umakniti na sveži zrak in pustiti počivati.

S64 Pri zaužitju spirati usta z vodo (samo če je oseba pri zavesti).

Poleg standardnih opozoril R – stavkov R in standardnih obvestil S – stavki S, poznamo tudi tako imenovana sestavljena opozorila R (sestavljene stavki R) in sestavljena obvestila S – sestavljeni stavki S, ki jih dobimo s kombinacijo več osnovnih stavkov R ali stavkov S.*

PRILOGA II: Skupine nevarnih kemičnih snovi, znaki za opozarjanje na nevarnost in možna pripadajoča standardna opozorila - stavki »R« ter standardna obvestila - stavki »S«

NEVARNOSTI POŽARA ALI EKSPLOZIJE				
Možni stavki R		Znak za nevarnost	Možni stavki S	
R1	Eksplozivno v suhem stanju.	<p style="text-align: center;">E</p> <p style="text-align: center;">EKSPLOZIVNO</p> <p style="text-align: center;">F+</p> <p style="text-align: center;">ZELO LAHKO VNETHJIVO</p> <p style="text-align: center;">F</p> <p style="text-align: center;">LAHKO VNETHJIVO</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p style="text-align: center;">OKSIDATIVNO</p>	S2	Hraniti izven dosega otrok.
R2	Nevarnost eksplozije ob udarcu, trenju, požaru ali drugih virih vžiga.		S3	Hraniti na hladnem.
R3	Velika nevarnost eksplozije ob udarcu, trenju, požaru ali drugih virih vžiga.		S5	Hraniti pod/v ... (ustrezno tekočino, v kateri je treba snov ali pripravek hraniti, določi proizvajalec).
R4	Tvori zelo občutljive eksplozivne kovinske spojine.		S7	Hraniti v tesno zaprti posodi.
R5	Segrevanje lahko povzroči eksplozijo.		S8	Posodo hraniti na suhem.
R6	Eksplozivno na zraku ali brez zraka.		S9	Posodo hraniti na dobro prezračevanem mestu.
R7	Lahko povzroči požar.		S14	Hraniti ločeno od ... (nezdružljive snovi določi proizvajalec).
R8	V stiku z vnetljivim materialom lahko povzroči požar.		S15	Varovati pred toploto.
R9	Eksplozivno v mešanici z vnetljivim materialom.		S16	Hraniti ločeno od virov vžiga - ne kaditi.
R10	Vnetljivo.		S17	Hraniti ločeno od gorljivih snovi.
R11	Lahko vnetljivo.		S18	Previdno ravnati s posodo in jo previdno odpirati.
R12	Zelo lahko vnetljivo.		S29	Ne izprazniti v kanalizacijo.
R14	Burno reagira z vodo.		S30	Nikoli dolivati vode.
R15	V stiku z vodo se sproščajo zelo lahko vnetljivi plini.		S33	Preprečiti statično naelektrenje.
R16	Eksplozivno v mešanici z oksidativnimi snovmi.		S35	Vsebina in embalaža morata biti varno odstranjeni.

* Glej tudi pravilnik o razvrščanju, pakiranju in označevanju nevarnih snovi (Uradni list RS št. 101/02).

R17	Samovnetljivo na zraku.		S36	Nositi primerno zaščitno obleko.
R18	Pri uporabi lahko tvori vnetljivo/eksplozivno zmes hlapi-zrak.		S37	Nositi primerne zaščitne rokavice.
R19	Lahko tvori eksplozivne perokside.		S39	Nositi zaščito za oči/obraz.
R30	Med uporabo utegne postati »lahko vnetljivo«.		S40	Tla in predmete, onesnažene s to snovjo/pripravkom, očistiti s/z ... (čistilo določi proizvajalec).
R44	Nevarnost eksplozije ob segrevanju v zaprtem prostoru.		S42	Med zaplinjanjem/ razprševanjem nositi primerno dihalno opremo (natančnejše pogoje določi proizvajalec).
			S43	Za gašenje uporabiti ... (natančno navesti vrsto gasila in opreme za gašenje. Če voda povečuje nevarnost, dodati: »Ne uporabljati vode!«).
			S46	Če pride do zaužitja, takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
			S47	Hraniti pri temperaturi, ki ne presega ... °C (temperaturo določi proizvajalec).
			S48	Hraniti prepojeno z/s ... (primerno omočilo določi proizvajalec).
			S49	Hraniti samo v izvirni posodi.
			S50	Ne mešati z/s ... (določi proizvajalec).
			S51	Uporabljati le v dobro prezračevanih prostorih.
			S56	Snov/pripravek in embalažo predati odstranjevalcu nevarnih ali posebnih odpadkov.
			S59	Posvetovati se s proizvajalcem/dobaviteljem o ponovni predelavi/recikliranju.
			S60	Snov/pripravek in embalažo odstraniti kot nevarni odpadek.
			S62	Po zaužitju ne izzivati bruhanja: takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.

Možni stavki R		Znak za nevarnost	Možni stavki S	
R23	Strupeno pri vdihavanju.	<p style="text-align: center;">T+</p> <p style="text-align: center;">ZELO STRUPENO</p> <p style="text-align: center;">T</p> <p style="text-align: center;">STRUPENO</p>	S1	Hraniti zaklenjeno.
R24	Strupeno v stiku s kožo.		S2	Hraniti izven dosega otrok.
R25	Strupeno pri zaužitju.		S4	Hraniti izven bivališč.
R26	Zelo strupeno pri vdihavanju.		S7	Hraniti v tesno zaprti posodi.
R27	Zelo strupeno v stiku s kožo.		S8	Posodo hraniti na suhem.
R28	Zelo strupeno pri zaužitju.		S9	Posodo hraniti na dobro prezračevanem mestu.
R29	V stiku z vodo se sprošča strupen plin.		S13	Hraniti ločeno od hrane, pijače in krmil.
R31	V stiku s kislinami se sprošča strupen plin.		S20	Med uporabo ne jesti in ne piti.
R32	V stiku s kislinami se sprošča zelo strupen plin.		S21	Med uporabo ne kaditi.
R33	Nevarnost za zdravje zaradi kopičenja v organizmu.		S27	Takoj sleči vso onesnaženo obleko.
R39	Nevarnost zelo hudih trajnih okvar zdravja.		S28	Ob stiku s kožo takoj izprati z obilo ... (sredstvo določi proizvajalec).
R45	Lahko povzroči raka.		S29	Ne izprazniti v kanalizacijo.
R46	Lahko povzroči dedne genske okvare.		S35	Vsebina in embalaža morata biti varno odstranjeni.
R48	Nevarnost hudih okvar zdravja pri dolgotrajnejši izpostavljenosti.		S36	Nositi primerno zaščitno obleko.
R49	Pri vdihavanju lahko povzroči raka.	S37	Nositi primerne zaščitne rokavice.	
R60	Lahko škoduje plodnosti.	S38	Ob nezadostnem prezračevanju nositi primerno dihalno opremo.	
R61	Lahko škoduje nerojenemu otroku.	S39	Nositi zaščito za oči/obraz.	
R64	Lahko škoduje zdravju dojenčka preko materinega mleka.	S40	Tla in predmete, onesnažene s to snovjo/pripravkom, očistiti s/z ... (čistilo določi proizvajalec).	

R67	Hlapi lahko povzročijo zaspanost in omotico.		S41	Ne vdihavati plinov, ki nastanejo ob požaru in/ali eksploziji.
			S45	Ob nezgodi ali slabem počutju, takoj poiskati zdravniško pomoč. Po možnosti pokazati etiketo.
			S50	Ne mešati z/s ... (določi proizvajalec).
			S51	Uporabljati le v dobro prezračevanih prostorih.
			S52	Ne uporabljati na velikih notranjih površinah.
			S53	Izogibati se izpostavljanju - pred uporabo pridobiti posebna navodila.
			S56	Snov/pripravek in embalažo predati odstranjevalcu nevarnih ali posebnih odpadkov.
			S59	Posvetovati se s proizvajalcem/dobaviteljem o ponovni predelavi/recikliranju.
			S60	Snov/pripravek in embalažo odstraniti kot nevarni odpadke.
			S62	Po zaužitju ne izzivati bruhanja: takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
			S63	V primeru nezgode pri vdihavanju: prizadeto osebo umakniti na sveži zrak in pustiti počivati.
ZDRAVLJU ŠKODLJIVO				
Možni stavki R		Znak za nevarnost	Možni stavki S	
R20	Zdravju škodljivo pri vdihavanju.	Xn ZDRAVLJU ŠKODLJIVO	S2	Hraniti izven dosega otrok.
R21	Zdravju škodljivo v stiku s kožo.		S7	Hraniti v tesno zaprti posodi.
R22	Zdravju škodljivo pri zaužitju.		S9	Posodo hraniti na dobro prezračevanem mestu.
R33	Nevarnost za zdravje zaradi kopičenja v organizmu.		S13	Hraniti ločeno od hrane, pijače in krmil.

R40	Možen rakotvoren učinek.		S22	Ne vdihavati prahu.
R42	Vdihavanje lahko povzroči preobčutljivost.		S23	Ne vdihavati plina/dima/hlapov/megllice (ustrezno besedilo določi proizvajalec).
R43	Stik s kožo lahko povzroči preobčutljivost.		S24	Preprečiti stik s kožo
R48	Nevarnost hudih okvar zdravja pri dolgotrajnejši izpostavljenosti.		S25	Preprečiti stik z očmi.
R62	Možna nevarnost oslabitve plodnosti.		S35	Vsebina in embalaža morata biti varno odstranjeni.
R63	Možna nevarnost škodovanja nerojenemu otroku.		S36	Nositi primerno zaščitno obleko.
R64	Lahko škoduje zdravju dojenčka preko materinega mleka.		S37	Nositi primerne zaščitne rokavice.
R65	Zdravju škodljivo: pri zaužitju lahko povzroči poškodbo pljuč.		S40	Tla in predmete, onesnažene s to snovjo/pripravkom, očistiti s/z ... (čistilo določi proizvajalec).
R67	Hlapi lahko povzročijo zaspanost in omotico.		S46	Če pride do zaužitja, takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
R68	Možna nevarnost trajnih okvar zdravja.		S52	Ne uporabljati na velikih notranjih površinah.
			S56	Snov/pripravek in embalažo predati odstranjevalcu nevarnih ali posebnih odpadkov.
			S59	Posvetovati se s proizvajalcem/dobaviteljem o ponovni predelavi/recikliranju.
			S60	Snov/pripravek in embalažo odstraniti kot nevarni odpadki.
			S62	Po zaužitju ne izzivati bruhanja: takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
			S63	V primeru nezgode pri vdihavanju: prizadeto osebo umakniti na sveži zrak in pustiti počivati.

JEDKO				
Možni stavki R		Znak za nevarnost	Možni stavki S	
R34	Povzročča opekline.	<p style="text-align: center;">C</p> <p style="text-align: center;">JEDKO</p>	S1	Hraniti zaklenjeno.
R35	Povzročča hude opekline.		S2	Hraniti izven dosega otrok.
R41	Nevarnost hudih poškodb oči.		S18	Previdno ravnati s posodo in jo previdno odpirati.
			S20	Med uporabo ne jesti in ne piti.
			S25	Preprečiti stik z očmi.
			S26	Če pride v oči, takoj izpirati z obilo vode in poiskati zdravniško pomoč.
			S27	Takoj sleči vso onesnaženo obleko.
			S28	Ob stiku s kožo takoj izprati z obilo ... (sredstvo določi proizvajalec).
			S35	Vsebina in embalaža morata biti varno odstranjeni.
			S36	Nositi primerno zaščitno obleko.
			S37	Nositi primerne zaščitne rokavice.
			S39	Nositi zaščito za oči/obraz.
			S40	Tla in predmete, onesnažene s to snovjo/pripravkom, očistiti s/z ... (čistilo določi proizvajalec).
			S45	Ob nezgodi ali slabem počutju, takoj poiskati zdravniško pomoč. Po možnosti pokazati etiketo.
			S56	Snov/pripravek in embalažo predati odstranjevalcu nevarnih ali posebnih odpadkov.
			S59	Posvetovati se s proizvajalcem/dobaviteljem o ponovni predelavi/recikliranju.

			S60	Snov/pripravek in embalažo odstraniti kot nevarni odpadek.
			S62	Po zaužitju ne izzivati bruhanja: takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
			S64	Pri zaužitju spirati usta z vodo (samo če je oseba pri zavesti).
DRAŽILNO				
Možni stavki R		Znak za nevarnost	Možni stavki S	
R36	Draži oči.	Xi DRAŽILNO	S2	Hraniti izven dosega otrok.
R37	Draži dihala.		S18	Previdno ravnati s posodo in jo previdno odpirati.
R38	Draži kožo.		S25	Preprečiti stik z očmi.
R41	Nevarnost hudih poškodb oči.		S26	Če pride v oči, takoj izpirati z obilo vode in poiskati zdravniško pomoč.
R43	Stik s kožo lahko povzroči preobčutljivost.		S35	Vsebina in embalaža morata biti varno odstranjeni.
R66	Ponavljajoča izpostavljenost lahko povzroči nastanek suhe ali razpokane kože.		S37	Nositi primerne zaščitne rokavice.
			S39	Nositi zaščito za oči/obraz.
			S40	Tla in predmete, onesnažene s to snovjo/pripravkom, očistiti s/z ... (čistilo določi proizvajalec).
			S46	Če pride do zaužitja, takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
			S56	Snov/pripravek in embalažo predati odstranjevalcu nevarnih ali posebnih odpadkov.
		S59	Posvetovati se s proizvajalcem/dobaviteljem o ponovni predelavi/recikliranju.	

			S60	Snov/pripravek in embalažo odstraniti kot nevaren odpadek.
			S62	Po zaužitju ne izzivati bruhanja: takoj poiskati zdravniško pomoč in pokazati embalažo ali etiketo.
			S64	Pri zaužitju spirati usta z vodo (samo če je oseba pri zavesti).

PRILOGA III: PRIMER VARNOSTNEGA LISTA

1. IDENTIFIKACIJA PRIPRAVKA IN PODATKI O DOBAVITELJU:	
1.1.	Identifikacija snovi/pripravka: dušikova kislina
1.2.	Podatki o izdelovalcu/dobavitelju: xxxx
1.2.1.	Naslov dobavitelja: xxxx
1.3.	Naziv izdelovalca/dobavitelja: xxxx
1.3.1.	Naslov dobavitelja: xxxx
1.4.	Telefonska številka v nujnih primerih: v primeru lažje zastrupitve se posvetujte z osebnim zdravnikom, v primeru težje pa pokličite tel. št. 112.

2. SESTAVA S PODATKI O NEVARNIH SESTAVINAH:	
2.1.	Splošno ime snovi/pripravka: surovina za čistilna sredstva
2.2.	Vsebuje:
	Kemijsko ime Dušikova kislina
	Koncentracija 100%
	Index št. 007-004-00-1
	EC št. 231-714-2
	CAS št. 7697-37-2
	Oznaka nevarnosti C, O
	R-stavki 8, 35
	S-stavki 23,26,36,45

3. UGOTOVITVE O NEVARNIH LASTNOSTIH	
Povzročča hude opekline. V stiku z nevarnim materialom lahko povzroči požar. Draži oči in dihala.	

4. UKREPI ZA PRVO POMOČ	
4.1.	Splošna informacija: ob zaužitju, vdihavanju ali stiku z očmi in kožo poiskati zdravniško pomoč.
4.2.	Vdihavanje: dihati svež zrak. V primeru težav poiskati zdravniško pomoč.
4.3.	Stik s kožo: izprati z obilo vode in milom. Prekriti s sterilno gazo. umazano, kontaminirano obleko takoj odstraniti.
4.4.	Stik z očmi: takoj izprati z obilo vode vsaj 20 min. prekriti s sterilno gazo. Poiskati zdravniško pomoč.
4.5.	Zaužitje: sprati usta. Neprenehoma zaužiti obilo vode. Ne vzbujati bruhanja. Takoj poiskati zdravniško pomoč.

5. UKREPI OB POŽARU		
5.1.	Primerna sredstva za gašenje:	CO ₂ , voda, pena.
5.2.	Sredstva za gašenje, ki iz varnostnih razlogov ne smejo biti uporabljena:	jih ni
5.3.	Posebne nevarnosti ob gašenju:	segrevanje povzroča naraščanje tlaka. Nevarnost eksplozije
5.4.	Nevarni produkti termičnega razpada ali gorenja:	ob gorenju nastajajo nevarni nitrozni plini
5.5.	Posebna zaščitna oprema za gasilce:	izolacijski dihalni aparat, nositi zaščitno opremo, odporno na kisline
5.5.	Nadaljnja navodila:	hlajenje posod z vodnim curkom

6. UKREPI OB NEZGODNIH IZPUSTIH		
6.1.	Osebni varnostni ukrepi:	zaščititi nezaščitene osebe, nositi zaščitno opremo
6.2.	Okoljevarstveni ukrepi:	preprečiti izlitje v kanalizacijo
6.3.	Postopki čiščenja ob nezgodnem izpustu:	vsrkati z vpojnimi snovmi (pesek, prst, univerzalno vezivo - Vermiculit)
6.4.	Ostale navedbe:	nevtralizirati s snovmi, ki vežejo kisline (npr. apnica, apnenčev prah...)

7. RAVNANJE Z NEVARNIM PRIPRAVKOM IN SKLADIŠČENJE		
7.1.	Ravnanje:	posode previdno odpirati in z njimi previdno ravnati. Dobro prezračevanje.
	Redčenje:	koncentrat med mešanjem vlivati v vodo.
7.2.	Skladiščenje:	skladiščiti dobro zaprto, ločeno od živil ali drugih užitnih proizvodov. Skladiščiti ločeno od alkalij in oksidantov. Skladišče mora biti dobro prezračevano.

8. NADZOR NAD IZPOSTAVLJENOSTJO/VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU		
8.1.	Dodatne informacije, tehnična oprema:	zagotoviti dobro prezračevanje, odsesavanje nobenih nadaljnjih napotkov (glej točko 7.)
8.2.	Oprema za osebno zaščito:	
8.2.1.	Zaščita dihal:	ustrezna dihalna maska
8.2.2.	Zaščita kože in telesa:	ustrezna zaščitna delovna obleka
8.2.3.	Zaščita rok:	zaščitne rokavice
8.2.4.	Zaščita oči:	zaščitna očala/ščitnik za obraz
8.3.	MAK vrednost - CAS 7697-37-2 – dušikova kislina:	2 ml/ m ³ ali 5,2 mg/m ³

9. FIZIKALNE IN KEMIJSKE LASTNOSTI		
9.1.	Videz:	tekočina
	Vonj:	oster, jedek
	Barva:	brez barve
9.2.	pH:	< 1 (conc.)
9.3.	Plamenišče:	vodna raztopina - ne gori

9.4.	Gostota:	1,33 g/cm ³
9.5.	Viskoznost:	/
9.6.	Občutljivost na zmrzal:	ni občutljivo na zmrzal
9.7.	Topnost:	v vodi

10. OBSTOJNOST IN REAKTIVNOST

10.1.	Stabilnost:	obstojen pri normalni uporabi
10.2.	Pogoji, katerim se je potrebno izogibati:	povišana temperatura
10.3.	Materiali, katerim se je potrebno izogibati:	lugi, neplemenite kovine, alkalijske in zemeljske kovine, oksidanti, Na-hipoklorit, alkalije - sprošča se toplota
10.4.	Nevarni produkti razkroja:	nitrozni plini

11. TOKSIKOLOŠKI PODATKI

Povzročča razjede. Vdihovanje hlapov/meglice povzročča hude razjede dihalnih poti.

12. EKOTOKSIKOLOŠKI PODATKI

Pri izpuščanju kislih ali alkalnih proizvodov v kanalizacijo je potrebno paziti, da je pH odplak med 6 - 10. Odplake z višjimi oziroma nižjimi pH vrednostmi lahko poškodujejo kanalizacijo ali biološke čistilne naprave. Upoštevati je potrebno lokalne zakonske odredbe.

vodni organizmi: LC50: 10 - 100 mg/l / 96h

13. ODSTRANJEVANJE

13.1.	Izdelek:	odstranitev z dovoljenjem pristojnih lokalnih organov; nevtralizacija
13.2.	Kontaminirana embalaža:	prazno embalažo izprati z obilo vode
13.3.	Predpisi glede odpadkov:	
-	pravilnik o ravnanju z odpadki (Uradni list RS, št. 84/98 in 45/00)	
-	pravilnik o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo (Uradni list RS, št. 104/00)	

14. TRANSPORTNI PODATKI

14.1.	ADR/RID:		
	Razred:	8	Število/črka: 2b
	Oznaka nevarnosti:	80	UN število: 2031
	Nevarna sestavina:		2031 – dušikova kislina
14.2.	ADN/ADNR:	/	
14.3.	IMO:	/	
14.4.	ICAO-TI/IATA-DGR:	/	

15. ZAKONSKO PREDPISANI PODATKI/PODATKI O PREDPISIH	
15.1. Znak nevarnosti:	C Jedko O Oksidativno
15.2. Nevarna sestavina:	dušikova kislina
15.3. Stavki za nevarnost ®:	R 8 V stiku z nevarnim materialom lahko povzroči požar R 35 Povzročča hude opekline
15.4. Stavki za zaščito (S):	S 23 Ne vdihavati plina / dima / hlapov / meglice S 26 Če pride v oči, takoj izprati z obilo vode in poiskati zdravniško pomoč. S 36 Nositi primerno zaščitno obleko. S 45 Ob nezgodi ali slabem počutju, takoj poiskati zdravniško pomoč. Po možnosti pokazati etiketo.
15.5. Varnostni list je pripravljen v skladu z naslednjimi predpisi Republike Slovenije:	
- zakon o kemikalijah (Uradni list RS, št. 36/99)	
- pravilnik o razvrščanju, pakiranju in označevanju nevarnih snovi (Uradni list RS, št. 101/02)	
- pravilnik o razvrščanju, pakiranju in označevanju nevarnih pripravkov (Uradni list RS, št. 101/02)	

16. DRUGE INFORMACIJE	
➤	Opozarjamo Vas na sledeče revidirane točke varnostnega lista.
Splošna uskladitev z ZKEM in podzakonskimi akti.	

Izdelek je namenjen profesionalnim uporabnikom. Navedene informacije se nanašajo na današnje stanje našega znanja in izkušenj in se nanašajo na proizvod v stanju v kakršnem je dobavljen. Namen informacij je opisati naš proizvod glede na varnostne zahteve. Navedbe ne predstavljajo nikakršnega zagotovila lastnosti izdelka v pravnem smislu. Lastna odgovornost odjemalca izdelka je, da pozna in upošteva zakonska določila v zvezi s transportom in uporabo izdelka. Lastnosti izdelka so opisane v tehničnih informacijah.

PRILOGA IV: Primer navodil za delo

NAVODILO ZA VARNO DELO				
SKUPINA NEVARNIH KEMIČNIH SNOVI				
Vodne raztopine anorganskih kislin				
NEVARNE LASTNOSTI				
C 	<p>Povzroča (hude) opekline in razjede na koži ter draži dihala. Močno koncentrirane kisline burno reagirajo z vodo.</p> <p>Nevarnost požara v primeru stika dušikove(V) kisline z gorljivimi materiali.</p>			
JEDKO				
VARNOSTNI UKREPI				
		Shranjevanje:	Tesno zaprte posode, suho okolje, ne shranjevati v kovinskih vsebnikih.	
		Zaščita oči:	da	
		Zaščita rok:	da	
		Zaščitna obleka:	da	
Osebna varovalna oprema: pri uporabi vedno uporabljati zaščitno obleko, ustrezne rokavice in zaščitna očala.				
<u>V primeru povečane nevarnosti:</u>		Osebna varovalna oprema za zaščito dihal po standardu EN 141 (zahtevano pri tvorbi hlapov/aerosolov/plinov ali prahov)	Filter: B	Barva: siva
		<p>Higienski ukrepi: med uporabo prepovedano uživanje hrane in pijače. Prepovedano kajenje. Shranjevanje kemičnih snovi ločeno od hrane in pijače.</p> <p>Zaščita kože: zaščitne rokavice</p> <p>Čiščenje kože: običajno</p> <p>Nega kože: glicerinska mazila</p>		
Omejitve uporabe:				
v primeru, da kemična snov povzroča nastanek raka oziroma lahko škoduje še nerojenemu otroku.				
POSTOPEK V PRIMERU NEVARNOSTI			KLIC V SILI: 112	
Postopek čiščenja/absorpcije:	absorbirati z vodnimi absorpcijskimi materiali, kot npr. Chemizorb. Odloži na odlagališče za odpadke. Očisti.			
Ustrezno gasilno sredstvo:	voda, pena CO ₂ .			
Neustrezno gasilno sredstvo:	v primeru požara možna sprostitev nevarnih plinov in par. Pri stiku s kovinskimi materiali možen nastanek čistega vodika. (Nevarnost eksplozije!)			
Opozori tudi druge osebe!	glej: Lokalni alarmni načrt!			
	Nudi prvo pomoč.			Obvesti nadrejene!
	Zavaruj samega sebe. Ne vdihuj dimnih plinov.			
	Po nezgodi – počakaj, dokler nadrejeni ali gasilci ne dovolijo ponovnega vstopa na delovno mesto.			
PRVA POMOČ			KLIC V SILI: 112	
Po vdihavanju: pojdi na svež zrak. Posvetuj se z zdravnikom.				
Po stiku s kožo: izpiraj z velikimi količinami vode. Takoj odstrani onesnaženo obleko. Pri večji izpostavljenosti s koncentriranimi kislinami ali v primeru odprtih ran se posvetuj z zdravnikom!				
Po stiku z očmi: izperi z velikimi količinami vode – veka naj bo močno odprta ((najmanj 10 min.)). Posvetuj se z zdravnikom!				
Po zaužitju: Pij 1 – 2 dl vode – NE VEČ! Takoj se posvetuj z zdravnikom!				
Oseba za nudenje prve pomoči:		Številka sobe:	Telefon:	
RAVNANJE Z ODPADKI				
Odpadki se ponavadi razvrščajo kot nevarni odpadki. Pri odstranjevanju upoštevaj interna navodila.				
NEVARNE KEMIČNE SNOVI, ZA KATERE SE UPORABLJA TO NAVODILO				
Npr. klorovodikova kislina, žveplova kislina, fosforna kislina, dušikova kislina. Ta navodila niso uporabna za varno delo z fluorovodikovo kislino ali oleumom. Pri ravnanju s kompleksi s fluorovodikovo kislino ali oleumom upoštevaj specifična navodila za te snovi in ne splošnih navodil!				
Datum:		Ime:	Podpis:	

2444. Pravilnik o določitvi vrednosti točke za ugotovitev vrednosti stanovanja

Na podlagi 121. člena stanovanjskega zakona (Uradni list RS, št. 18/91-I, 19/91-I, 9/94 – odl. US, 21/94, 29/95 – ZPDF, 23/96, 24/96 – odl. US, 44/96 – odl. US, 1/00, 22/00 – ZJS, 87/02 – SPZ in 29/03 – odl. US) izdaja minister za okolje, prostor in energijo

P R A V I L N I K**o določitvi vrednosti točke za ugotovitev vrednosti stanovanja**

1. člen

Vrednost točke za ugotovitev vrednosti stanovanja je določena skladno z rastjo vrednosti evra po srednjem tečaju Banke Slovenije in je 203,86 SIT.

2. člen

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati pravilnik o določitvi vrednosti točke za ugotovitev vrednosti stanovanja (Uradni list RS, št. 40/03).

3. člen

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 361-00-17/2003
Ljubljana, dne 15. maja 2003.
EVA 2003-2511-0066

Minister
za okolje, prostor in energijo
mag. Janez Kopač l. r.

USTAVNO SODIŠČE**2445. Odločba o razveljavitvi prve, druge, tretje, pete in delno četrte alineje 46. člena energetskega zakona**

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začel na zahtevo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, Ljubljana, ki ga zastopa predsednik mag. Dušan Semolič, na seji dne 15. maja 2003

o d l o č i l o:

1. Prva, druga, tretja in peta alineja 46. člena energetskega zakona (Uradni list RS, št. 79/99 in 8/00 – popr.) se razveljavijo.

2. Četrta alineja 46. člena energetskega zakona se v delu, ki se nanaša na pravico sveta delavcev do zadržanja odločitev delodajalca o vprašanih, ki se nanašajo na sprejemanje aktov s področja dodatnega pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja in na sprejem pravil o disciplinski odgovornosti, razveljavi, v preostalem delu pa ta določba ni v neskladju z ustavo.

O b r a z l o ž i t e v

A)

1. Predlagatelj izpodbija 46. člen energetskega zakona (v nadaljevanju: EZ), ki določa, da se za zaposlene v

gospodarskih družbah, ki opravljajo dejavnost gospodarske javne službe po tem zakonu (v nadaljevanju: družbe, ki izvajajo gospodarske javne službe na področju energetike), ne uporabljajo nekatere določbe zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/93 in nasl. – v nadaljevanju: ZSDU). Meni, da je s tem kršeno načelo univerzalnosti pravice do sodelovanja pri upravljanju, ki izhaja iz 75. člena ustave. Ob tem navaja, da ZSDU v drugem odstavku 1. člena sicer dopušča drugačno ureditev uresničevanja pravice delavcev do sodelovanja pri upravljanju v podjetjih, ki opravljajo gospodarske javne službe, vendar pa mora specifična ureditev ustrezati posebnostim dejavnosti teh podjetij. V zvezi s tem navaja, da je nadzorni svet po določbah 274. člena zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/93 in nasl. – ZGD) organ, ki nadzoruje vodenje poslov družbe in na katerega se vodenje poslov ne more prenesti, da pravici do obveščanja in skupnega posvetovanja ne pomenita pravice do soodločanja in da ima pravico do zadržanja odločitev delodajalca svet delavcev le, če delodajalec krši njihove pravice iz ZSDU, to je pravico do obveščeni in pravico do posvetovanja. Zato meni, da izpodbijane ureditve ni mogoče utemeljevati s posebnostmi dejavnosti teh družb. Glede določb prve, tretje in pete alineje 46. člena EZ meni, da so neustavne tudi zato, ker niso dovolj jasne in jih je mogoče različno razlagati. Zatrjuje kršitev 75. člena, smiselno pa tudi kršitev 2. člena in drugega odstavka 14. člena ustave.

2. Državni zbor in vlada v svojem odgovoru oziroma mnenju k zahtevi navajata, da daje pooblastilo za drugačno ureditev načina in pogojev sodelovanja delavcev pri upravljanju podjetij, ki opravljajo gospodarske javne službe, že ZSDU. Ob tem se sklicujeta tudi na odločbo ustavnega sodišča št. U-I-92/94 z dne 7. 12. 1995 (Uradni list RS, št. 8/96 in OdlUS IV, 121). Menita, da obstajajo za izpodbijano razlikovanje razumni razlogi. Namen izpodbijanih določb je v uskladitvi obsega sodelovanja delavcev pri upravljanju s posebnostmi dejavnosti gospodarskih javnih služb na področju energetike. Te se namreč izvršujejo v javnem interesu, z namenom zadovoljevanja javnih potreb, in je zato še posebej pomembno njihovo trajno in nemoteno proizvodnjanje. Poleg tega je zanje značilno tudi to, da njihovi izvajalci upravljajo obsežno in drago javno infrastrukturo, ki mora biti učinkovito in varno upravljana. Namen izpodbijanih določb je torej v zagotovitvi odločilne vloge javnega interesa pri sprejemanju in izvajanju odločitev, ki so po oceni zakonodajalca najpomembnejše za nemoteno izvajanje gospodarskih javnih služb na tem področju. Določbe ZSDU, ki se na podlagi 46. člena EZ ne uporabljajo za zaposlene v omenjanih družbah, pa so takšne narave, da bi njihovo izvajanje lahko vplivalo na nemoteno zagotavljanje javnih dobrin na področju energetske dejavnosti. Vlada nasprotuje tudi očitku o podnormiranosti izpodbijanih določb in meni, da je mogoče z uveljavljenimi metodami interpretacije povsem jasno ugotoviti vsebino teh določb.

B)–I

Presoja skladnosti z 2. členom ustave

3. Izpodbijani 46. člen EZ določa, da se za zaposlene v gospodarskih družbah, ki opravljajo dejavnost gospodarske javne službe po tem zakonu, ne uporabljajo določbe petega poglavja ZSDU (78. do 84. člen) – v nadzornem svetu gospodarske družbe imajo lahko delavci le do ene tretjine svojih zastopnikov (prva alineja 46. člena EZ), določbe pete, šeste, sedme in osme alineje prvega odstavka 89. člena ZSDU (druga alineja 46. člena EZ), določbe 93. člena, kakor tudi določbe 91. in 92. člena ZSDU, kolikor se nanašajo na statusne spremembe (tretja alineja 46. člena

EZ), določba 98. člena ZSDU (četrti alineja 46. člena EZ) in ostale določbe v delih oziroma v obsegu, kolikor se sklicujejo ali nanašajo na navedene določbe (peta alineja 46. člena EZ). Določbi druge in četrte alineje 46. člena EZ sta tudi po mnenju predlagatelja jasni. Z drugo alinejo 46. člena EZ se določa, da delodajalcu sveta delavcev v omenjenih družbah ni treba obveščati o vprašanih, ki se nanašajo na spremembo dejavnosti (peta alineja prvega odstavka 89. člena ZSDU), zmanjšanje gospodarske dejavnosti (šesta alineja prvega odstavka 89. člena ZSDU), spremembe v organizaciji proizvodnje (sedma alineja prvega odstavka 89. člena ZSDU) in spremembe tehnologije (osma alineja prvega odstavka 89. člena ZSDU). S četrto alinejo 46. člena EZ se svetu delavcev odvzema pravica do zadržanja posameznih odločitev delodajalca, navedenih v 98. členu ZSDU.

4. Določbe prve, tretje in pete alineje 46. člena EZ so po mnenju predlagatelja nejasne in kot takšne v neskladju z ustavo. Kolikor se ta očitke nanaša na izpodbijano prvo in tretjo alinejo 46. člena EZ, je neutemeljen. Nejasnosti gotovo ni mogoče očitati tretji alineji 46. člena EZ, ki pomeni, da se za zaposlene v omenjenih družbah ne uporabljajo določbe ZSDU o pravici do skupnega posvetovanja, ki se nanašajo na statusna vprašanja (93. člen v zvezi z 91. in 92. členom ZSDU). Dvom v zadostno jasnost prve alineje 46. člena EZ bi morda lahko vzbujal prvi del te določbe, ki bi ga bilo obravnavanega samostojno mogoče razumeti tako, da se za zaposlene v družbah, ki izvajajo gospodarske javne službe na področju energetike, ne uporablja nobena izmed določb V. poglavja ZSDU. Vendar pa iz drugega dela te določbe, ki pomeni konkretizacijo prvega dela, jasno izhaja, da se s to alinejo za zaposlene v omenjenih družbah izključuje le uporaba prvega odstavka 79. člena ZSDU, ki določa število delavskih predstavnikov v nadzornem svetu družbe.

5. Očitek o neustavnosti pete alineje 46. člena EZ je utemeljen. Peta alineja 46. člena EZ določa, da se za zaposlene v gospodarskih družbah, ki izvajajo dejavnost gospodarskih javnih služb na področju energetike, ne uporabljajo ostale določbe ZSDU v delih, v katerih se sklicujejo ali nanašajo na navedene določbe. Navedeno pomeni, da se za zaposlene v omenjenih gospodarskih družbah ne uporabljajo tudi tiste določbe ZSDU, ki se sklicujejo oziroma nanašajo na določbe ZSDU, navedene v prvi do četrte alineji 46. člena EZ. Za ugotovitev, katere so te določbe, je treba natančno poznati ZSDU. Ne glede na to lahko vsaj odločanje o tem, katere so določbe ZSDU, ki se nanašajo na določbe iz prve do četrte alineje 46. člena EZ, povzroča dileme in nejasnosti. Takšna določba je v neskladju z enim od temeljnih načel pravne države, po katerem morajo biti zakonske norme jasne, razumljive in nedvoumne. Kot takšna je ta določba v neskladju z 2. členom ustave in jo je ustavno sodišče razveljavilo.

B)-II

Presoja skladnosti s 75. členom ustave

6. Predlagatelj meni, da je izpodbijana ureditev, ki predstavlja odstop od splošne ureditve po ZSDU, v neskladju s 75. členom ustave. Takšen očitke ni utemeljen. Ustavno sodišče je v zvezi s to ustavno pravico že večkrat zavzelo stališče, da lahko zakon določenim kategorijam zaposlenih prizna širši ali ožji obseg pravic, če je razlikovanje objektivno utemeljeno in skladno vključeno v obstoječi pravni sistem in če z njim niso kršene temeljne človekove pravice, zlasti pravica do enakosti pred zakonom (nazadnje v odločbi ustavnega sodišča št. U-I-131/00 z dne 6. 3. 2003, Uradni list RS, št. 29/03). To velja tudi v obravnavanem primeru. Določba 75. člena ustave, po kateri sodelujejo delavci pri upravljanju v gospodarskih organizacijah in zavodih na na-

čin in pod pogoji, ki jih določa zakon, namreč ne preprečuje, da način in pogoje uresničevanja pravice do soupravljanja ureja več zakonov. Zgolj to, da je soupravljanje delavcev v družbah, ki izvajajo gospodarske javne službe na področju energetike, z izpodbijanimi določbami EZ urejeno drugače kot v ZSDU, zato ni v neskladju s 75. členom ustave.

B)-III

Presoja skladnosti z drugim odstavkom 14. člena ustave

7. Navedeno še ne pomeni, da je ureditev, ki zaposlenim v gospodarskih družbah, ki izvajajo gospodarske javne službe na področju energetike, priznava ožji obseg pravic do sodelovanja pri upravljanju, kot je sicer predviden s splošno ureditvijo, skladna tudi z načelom enakosti iz drugega odstavka 14. člena ustave. To velja ne glede na določbo drugega odstavka 1. člena ZSDU, po kateri uresničujejo delavci v podjetjih, ki opravljajo gospodarske javne službe, pravico do sodelovanja pri upravljanju po določbah ZSDU le, če ni s posebnim zakonom določeno drugače. Takšna določba splošnega zakona namreč ne more utemeljiti ustavne skladnosti posebne ureditve, če ji je sicer mogoče očitati, da razlikovanje, ki ga uvaja, ne temelji na razumnih in stvarno utemeljenih razlogih. Po ustaljeni ustavnosodni presoji namreč načelo iz drugega odstavka 14. člena ustave ne pomeni, da predpis ne bi smel različno urejati enakih položajev pravnih subjektov, pomeni pa, da tega ne sme početi samovoljno, brez razumnega in stvarnega razloga. Da je odstop od splošne ureditve dopusten le, če zanj obstajajo stvarni in razumni razlogi, izhaja tudi iz odločbe ustavnega sodišča št. U-I-92/94 z dne 7. 12. 1995 (Uradni list RS, št. 8/96 in OdlUS IV, 121), na katero se sklicujeta državni zbor in vlada. Državni zbor in vlada utemeljujeta razlikovanje s tem, da bi lahko bilo brez posebne ureditve soupravljalnih pravic zaposlenih v gospodarskih družbah, ki izvajajo dejavnost gospodarskih javnih služb na področju energetike, ogroženo nemoteno in nepretrgano izvajanje teh dejavnosti, ki se opravljajo v javnem interesu z namenom zagotavljanja javnih dobrin. Iz drugega odstavka 1. člena zakona o gospodarskih javnih službah (Uradni list RS, 32/93 in nasl. – ZGJS) izhaja, da se z gospodarskimi javnimi službami zagotavljajo materialne javne dobrine kot proizvodi in storitve, katerih trajno in nemoteno proizvajanje v javnem interesu zagotavlja Republika Slovenija oziroma občina ali druga lokalna skupnost zaradi zadovoljevanja javnih potreb, kadar in kolikor jih ni mogoče zagotavljati na trgu. Zagotovitev trajnega in nemotenega izvajanja dejavnosti energetskih gospodarskih javnih služb zato načeloma lahko predstavlja razumen razlog za odstop od splošne ureditve. Ali je s sklicevanjem na ta razlog mogoče utemeljiti razlikovanje v primerih izpodbijanih omejitev soupravljalnih pravic zaposlenih v gospodarskih družbah, ki izvajajo gospodarske javne službe na področju energetike, pa je odvisno od tega, ali so določbe ZSDU, katerih uporaba je z izpodbijanem 46. členom EZ izključena, res takšne narave, da bi njihovo izvajanje lahko ogrozilo trajno in nemoteno izvajanje teh dejavnosti. Stvarno upravičen razlog za razlikovanje namreč ni podan, če izpodbijano razlikovanje za dosego zakonodajalčevega namena sploh ni potrebno.

Omejitev števila predstavnikov delavcev v nadzornem svetu (prva alineja 46. člena EZ)

8. Prvi odstavek 79. člena ZSDU določa, da se število predstavnikov delavcev v nadzornem svetu določi s statutom družbe, vendar ne more biti manjše od ene tretjine in ne večje od polovice vseh članov nadzornega sveta družbe. Predsednik nadzornega sveta je vedno predstavnik delničarjev, ki ima v primeru neodločenega izida glasovanja tudi

odločilni glas. Iz prve alineje 46. člena EZ izhaja, da imajo lahko delavci v gospodarskih družbah, ki izvajajo gospodarske javne službe na področju energetike, v nadzornem svetu največ do ene tretjine svojih predstavnikov. Nasprotni udeleženeec in vlada menita, da je razlikovanje utemeljeno, saj je namen posebne ureditve omejiti vpliv predstavnikov delavcev na odločanje nadzornega sveta, ki mora pri svojem odločanju upoštevati javni interes na področju energetskih gospodarskih javnih služb. Ne da bi se spuščalo v obravnavo tega, ali so pristojnosti nadzornega sveta sploh takšne narave, da bi njihovo izvrševanje lahko vplivalo na izvajanje dejavnosti gospodarskih javnih služb, in ne da bi se ukvarjalo z vprašanjem, ali je zgolj z omejitvijo števila predstavnikov delavcev v nadzornem svetu mogoče zagotoviti odločanje nadzornega sveta v skladu z javnim interesom, ustavno sodišče ugotavlja, da razlikovanje iz navedenega razloga ni utemeljeno. Ugotoviti namreč velja, da vpliv predstavnikov delavcev na odločitve nadzornega sveta v zadostni meri omejuje že ZSDU, ki izključuje možnost, da bi predstavniki delavcev v nadzornem svetu imeli večino, in ki določa, da je v primeru neodločenega izida glasovanja odločilen glas predsednika nadzornega sveta kot predstavnika delničarjev (prvi odstavek 78. člena ZSDU). Poleg tega ta določba omogoča, da se s statutom število predstavnikov delavcev v nadzornem svetu omeji na tretjino, to pa je število predstavnikov delavcev, ki ga dopušča tudi izpodbijana ureditev. Glede na navedeno je izpodbijana prva alineja 46. člena EZ v neskladju z drugim odstavkom 14. člena ustave in jo je ustavno sodišče zato razveljavilo.

Omejitve v zvezi s pravicami sveta delavcev

Omejitve v zvezi s pravico do obveščanja (druga alineja 46. člena EZ)

9. Iz druge alineje 46. člena EZ izhaja, da v gospodarskih družbah, ki izvajajo dejavnost gospodarskih javnih služb na področju energetike, delodajalcu ni treba obveščati sveta delavcev o vprašanjih, ki se nanašajo na spremembo dejavnosti, zmanjšanje gospodarske dejavnosti, spremembe v organizaciji proizvodnje in spremembe tehnologije (peta, šesta, sedma in osma alineja prvega odstavka 89. člena ZSDU). Četudi so našete odločitve takšne narave, da bi lahko bilo od njihove izvršitve odvisno nemoteno izvajanje gospodarskih javnih služb, zgolj z izvajanjem pravice do obveščanja o teh odločitvah izvajanje teh dejavnosti ne more biti ogroženo. Pravica do obveščanja namreč ne pomeni, da lahko svet delavcev kakorkoli vpliva na sprejem odločitve delodajalca, temveč daje svetu delavcev le pravico, da ga delodajalec s (predvidenimi) odločitvami seznanja. To pa pomeni, da potreba po zagotovitvi nemotenega izvajanja energetskih gospodarskih javnih služb ne more utemeljiti izključitve uporabe določb pete, šeste, sedme in osme alineje prvega odstavka 89. člena ZSDU za zaposlene v družbah, ki izvajajo dejavnosti energetskih javnih služb. Zato je tudi druga alineja 46. člena EZ v neskladju z načelom enakosti iz drugega odstavka 14. člena ustave in jo je ustavno sodišče razveljavilo.

Omejitve v zvezi s pravico do skupnega posvetovanja (tretja alineja 46. člena EZ)

10. Iz tretje alineje 46. člena EZ izhaja, da delodajalcu pred sprejemom odločitve ni treba obveščati sveta delavcev in izvesti skupnega posvetovanja glede statusnih vprašanj družbe, kamor sodijo: statusne spremembe, prodaja družbe ali njenega bistvenega dela, zaprtje družbe ali njenega bistvenega dela, bistvene spremembe lastništva (93. člen v zvezi z 91. in 92. členom ZSDU). Tudi v zvezi s to omejitvijo velja ugotoviti, da pravica do skupnega posvetovanja ne pomeni vezanosti delodajalca na stališče sveta delavcev. Skupno posvetovanje med svetom delavcev in delodajal-

cem predstavlja dolžnost delodajalca, da seznanja svet delavcev s predvidenimi odločitvami glede določenih vprašanj, se z njim posvetuje in si prizadeva za uskladitev stališč (92. člen ZSDU). Odločitev lahko torej delodajalec sprejme, četudi ji svet delavcev na skupnem posvetovanju nasprotuje. To pa pomeni, da tudi izvrševanje te pravice ne more ogroziti izvajanja gospodarskih javnih služb na področju energetike in da izpodbijano razlikovanje tudi v tem primeru ne more biti utemeljeno. Ob tem se sicer lahko zastavlja vprašanje, ali je morda utemeljena izključitev uporabe splošne ureditve v delu, ko določa, da morajo biti svetu delavcev potrebne informacije posredovane najmanj 30 dni pred sprejemom odločitve oziroma da mora biti skupno posvetovanje izvedeno najmanj 15 dni pred sprejemom odločitve (drugi odstavek 91. člena ZSDU). Upošteva se naravo teh odločitev, ki se praviloma načrtujejo daljše obdobje, pa velja ugotoviti, da tudi ob uporabi te določbe izvajanje dejavnosti gospodarskih javnih služb ne more biti ogroženo. Glede na navedeno je tudi tretja alineja 46. člena EZ v neskladju z drugim odstavkom 14. člena ustave in jo je zato ustavno sodišče razveljavilo.

Omejitve v zvezi s pravico zadržanja odločitev delodajalca (četrti alineja 46. člena EZ)

11. Četrti alineja 46. člena EZ določa, da se za zaposlene v gospodarskih družbah, ki opravljajo dejavnost gospodarske javne službe na področju energetike, ne uporablja 98. člen ZSDU. Ta člen določa, da lahko svet delavcev v osmih dneh, ko je bil obveščen o sprejemu dokončne odločitve delodajalca, s sklepom zadrži posamezne odločitve delodajalca in istočasno sproži postopek za razreševanje medsebojnega spora, če delodajalec o vprašanjih, ki se nanašajo na spremembo dejavnosti, zmanjšanje gospodarske dejavnosti, spremembe v organizaciji proizvodnje in spremembe tehnologije (peta do osma alineja prvega odstavka 89. člena ZSDU) predhodno ne obvešča sveta delavcev pred sprejemom dokončne odločitve oziroma če delodajalec v zakonsko določenih rokih ne seznanja sveta delavcev s potrebnimi informacijami in predvidenimi odločitvami in ne organizira skupnega posvetovanja o statusnih in kadrovskih vprašanjih, za kar štejejo vprašanja statusnih sprememb, prodaje družbe ali njenega bistvenega dela, zaprtja družbe ali njenega bistvenega dela, bistvenih sprememb lastništva, potreb po novih delavcih, sistematizacije delovnih mest, razporejanje večjega števila delavcev izven družbe oziroma iz kraja v kraj, sprejemanja aktov s področja dodatnega pokojninskega zavarovanja, zmanjšanja števila delavcev in sprejema splošnih pravil o disciplinski odgovornosti (93. in 94. člen ZSDU). Določba 98. člena ZSDU daje torej svetu delavcev pravico do dopustne oblike samopomoči v primeru, da delodajalec krši participativne pravice delavcev. Sklep sveta delavcev o zadržanju odločitve delodajalca pomeni, da delodajalec ne sme pričeti izvrševati odločitve ali nadaljevati izvrševanja odločitve, ki jo je sprejel v nasprotju z zakonskimi pravili o pravočasnem poprejšnjem informiranju delavskih predstavništev oziroma o pravočasnem predlaganju skupnih posvetovanj. V obeh primerih velja prepoved do dokončne odločitve pristojnega organa (drugi odstavek 98. člena ZSDU). Navedeno pomeni, da bi izvrševanje pravice zadržanja odločitev delodajalca lahko privedlo do tega, da delodajalec do dokončne odločitve pristojnega organa ne bi smel izvršiti določene odločitve, četudi bi bilo to nujno potrebno za nemoteno izvajanje gospodarske javne službe na področju energetike. Izključitev te pravice za zaposlene v gospodarskih družbah, ki izvajajo te dejavnosti, je zato lahko utemeljena in ne predstavlja nedopustnega razlikovanja med zaposlenimi v teh in drugih gospodarskih družbah. Tega pa ni mogoče trditi za izključ-

tev pravice do zadržanja odločitev delodajalca, ki se nanašajo na sprejemanje aktov s področja dodatnega pokojninskega zavarovanja in sprejem splošnih pravil o disciplinski odgovornosti (peta in sedma alineja 94. člena v zvezi z drugo alinejo prvega odstavka 98. člena ZSDU), ki so očitno takšne narave, da njihovo zadržanje ne more vplivati na nemoteno izvajanje teh dejavnosti. V tem obsegu je tudi določba četrte alineje 46. člena EZ v neskladju z drugim odstavkom 14. člena ustave. Zato jo je ustavno sodišče v tem delu razveljavilo.

C)

12. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 21. in 43. člena ZUstS v sestavi: predsednica dr. Dragica Wedam Lukič ter sodnice in sodniki dr. Janez Čebulj, dr. Zvonko Fišer, Lojze Janko, mag. Marija Krisper Kramberger, Milojka Modrijan, dr. Ciril Ribičič, dr. Mirjam Škrk in Jože Tratnik. Odločbo je sprejelo soglasno.

Št. U-I-250/00-14

Ljubljana, dne 15. maja 2003.

Predsednica
dr. Dragica Wedam Lukič l. r.

2446. Odločba o razveljavitvi 5. člena odloka o kategorizaciji občinskih cest v Občini Zagorje ob Savi, o razveljavitvi 67. člena odloka o občinskih cestah in o zavrnitvi pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti 3. člena odloka o občinskih cestah

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti, začetem na pobudo Marjete Ferjančič in Janeza Razpotnika, obeh iz Izlak, ki ju zastopa Vojka Lampič-Božič, odvetnica v Ljubljani, na seji dne 15. maja 2003.

odločilo:

1. Člen 5 odloka o kategorizaciji občinskih cest v Občini Zagorje ob Savi (Uradni vestnik Zasavja, št. 6/99) se v delu, ki pod zaporedno številko 400 z oznako JP 982824 kot javno pot opredeljuje pot Medijske Toplice – odcep Kmetovalec v dolžini 112 metrov, razveljavi.

2. Člen 67 odloka o občinskih cestah (Uradni vestnik Zasavja, št. 6/99) se razveljavi.

3. Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti 3. člena istega odloka o občinskih cestah se zavrne.

Obrazložitev

A)

1. Pobudo je najprej vložila pobudnica Marjeta Ferjančič, z vlogo z dne 5. 11. 2002 pa se je pobudi pridružil še pobudnik Janez Razpotnik. Pobudnika izpodbijata 5. člen odloka o kategorizaciji občinskih cest v Občini Zagorje ob Savi (v nadaljevanju: odlok o kategorizaciji) v delu, ki se nanaša na pot, ki poteka po delu zemljišč s parc. št. 155/1 in 155/2 k.o. Izlake. Pot naj bi potekala po zemljiščih, ki so jih brata (med njimi pobudnik) in sestra (pobudnica) dobili od mame na podlagi pogodbe; pot pa naj bi zgradili sami zaradi dostopa do svojih nepremičnin. Občina naj bi to pot, ki je v zasebni lasti, za potrebe drugega brata, ki ima hišo s

trgovino na koncu te poti, opredelila kot javno cesto. Pobudnika navajata, da sta lastnika navedenih zemljišč in da ti zemljišči nikoli nista bili v lasti Občine Zagorje ob Savi. Zato naj bi opredelitev te poti kot javne pomenila nezakonito razlastitev brez ustrezne odškodnine in brez razlastitvenega postopka. Pobudnica naj bi za kategorizacijo izvedela šele iz pritožbe Občine Zagorje ob Savi zoper odločbo o dovolitvi postavitve hitrostnih omejitev, ki jo je upravna enota izdala na njen predlog. Pobudnika menita, da je bila podlaga za uvrstitev navedene poti med javne poti določba 67. člena odloka o občinskih cestah (v nadaljevanju: odlok o cestah), po katerem se zemljišča, ki so bila do uveljavitve tega odloka uporabljena za gradnjo ali rekonstrukcijo občinske ceste in še niso vpisana v zemljiško knjigo kot družbena lastnina, vpišejo v zemljiško knjigo po skrajšanem postopku kot javno dobro brez zemljiškoknjižne listine, ne glede na svojo vrednost. Člen 3 odloka o cestah pa izpodbijata, ker naj bi samo dejstvo, da je neka nepremičnina v naravi cesta ali pot, ne moglo pomeniti, da gre za občinsko javno cesto, če ta ni kategorizirana kot državna cesta. Občina naj bi si tako na podlagi izpodbijanih določb nezakonito, brez pravne podlage, brez pravnega naslova in brez vsake odškodnine prenesla v last zasebno lastnino pobudnikov. Zato menita, da izpodbijane določbe kršijo njuno pravico do zasebne lastnine iz 33. člena ustave.

2. Občina Zagorje ob Savi v odgovoru na pobudo navaja, da sta oba izpodbijana odloka v času njenega sprejema temeljila na ustrezni, tedaj veljavni zakonodaji, tj. zakonu o javnih cestah (Uradni list RS, št. 29/97 – v nadaljevanju: ZJC), določbe glede vpisa v zemljiško knjigo pa naj bi temeljile na 85. členu ZJC in 137. členu zakona o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 33/95 in nasl. – v nadaljevanju: ZZK). Občina je še sporočila, da javna cesta, ki poteka po delu zemljišča parc. št. 155/1, nosi oznako JP 982824 Medijske Toplice – odcep Kmetovalec in da je v kategorizaciji (ki jo je tudi priložila) navedena pod zaporedno številko 400.

B)–I

3. Oba pobudnika sta priložila izpisek iz zemljiške knjige. Iz izpiska za zemljiškoknjižni vložek št. 298 k.o. Izlake je razvidno, da so nepremičnine, vpisane v tem vložku, v lasti pobudnice. Med temi nepremičninami je tudi parc. št. 155/1, za del katere (v izmeri 83 m²) je kot vrsta rabe vpisana cesta. Iz izpiska za zemljiškoknjižni vložek št. 195 k.o. Izlake pa je razvidno, da so nepremičnine, vpisane v tem vložku, v lasti pobudnika. Med temi nepremičninami je tudi parc. št. 155/2, za del katere (v izmeri 159 m²) je kot vrsta rabe vpisana cesta. Iz geodetskega načrta, ki ga je priložila pobudnica že ob vložitvi pobude, je razvidno, da ista cesta poteka tudi po nepremičnini parc. št. 155/2. Oba pobudnika torej izkazujeta pravni interes za vložitev pobude.

4. Ustavno sodišče je pobudo sprejelo v delu, ki se nanaša na 5. člen odloka o kategorizaciji v delu, ki pod zaporedno številko 400 z oznako JP 982824 kot javno pot opredeljuje pot Medijske Toplice – odcep Kmetovalec v dolžini 112 metrov, in v delu, ki se nanaša na 67. člen odloka o cestah. Glede na izpolnjene pogoje iz četrtega odstavka 26. člena zakona o ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 – v nadaljevanju: ZUstS) je ustavno sodišče takoj nadaljevalo z odločanjem o stvari sami.

B)–II

Presoja 5. člena odloka o kategorizaciji v delu, ki opredeljuje javno pot pod zaporedno številko 400.

5. Izpodbijani odlok o kategorizaciji določa občinske ceste po njihovih kategorijah in namenu uporabe glede na

vrsto cestnega prometa, ki ga prevzemajo (1. člen). V 5. členu med javne poti v naseljih in med naselji pod zaporedno številko 400 uvršča pot Medijske Toplice – odcep Kmetovalec v dolžini 112 metrov. Del te poti leži na zemljiščih, ki sta v lasti pobudnikov.

6. Ustava v 69. členu določa, da je razlastitev (odvzem ali omejitev lastninske pravice v javno korist) mogoča le proti nadomestilu v naravi ali proti odškodnini in pod pogoji, ki jih določa zakon. S tem členom ustava zaradi zagotovitve javne koristi kljub ustavnopravnemu varstvu lastninske pravice, ki jo zagotavlja 33. člen ustave, omogoča odvzem ali omejitev lastninske pravice na nepremičnini. Pri razlastitvi gre torej za poseg v lastninsko pravico v postopku, ki ga predpisuje zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02 – v nadaljevanju: ZUreP-1), v času vložitve pobude pa ga je predpisoval zakon o stavbnih zemljiščih (Uradni list RS, št. 44/97 – v nadaljevanju: ZSZ). Gre za postopek, v katerem se za konkreten primer ugotovi, ali so izpolnjeni zakonski pogoji za razlastitev, in v katerem so zagotovljeni tudi sodno varstvo ter nadomestilo v naravi ali odškodnina.

7. Pojem in status javnih cest ureja 2. člen ZJC. Javne ceste so prometne površine splošnega pomena za cestni promet, ki jih lahko vsak prosto uporablja na način in pod pogoji, določenimi s predpisi, ki urejajo javne ceste in varnost prometa na njih. V prvem odstavku 3. člena ZJC je določeno, da so državne ceste v lasti Republike Slovenije, občinske pa v lasti občine. Javna cesta pa ne more biti na zemljišču v zasebni lasti, ne da bi bil prej z lastnikom sklenjen pravni posel za pridobitev zemljišča ali zoper njega izveden razlastitveni postopek.

8. Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-87/91 z dne 28. 1. 1993 (Uradni list RS, št. 8/93 in OdlUS II, 10) že odločilo, da podzakonski akt z razglasitvijo javne poti ne more imeti razlastitvenega učinka, ker je to v nasprotju s 33. členom ustave. Pač pa sta v obravnavanem primeru takšen učinek imeli določbi 137. člena ZZK in 85. člena ZJC, ki ju je ustavno sodišče razveljavilo z odločbo št. U-I-224/00 z dne 9. 5. 2002 (Uradni list RS, št. 50/02 in OdlUS XI, 73), saj sta ne glede na to, da sta urejali vpis v zemljiško knjigo, pomenili, da bi država ali občina zaradi dejstva, da je bilo zemljišče uporabljeno za gradnjo ceste, z vpisom javnega dobra v zemljiško knjigo pridobili lastninsko pravico tudi na zemljiščih v zasebni lasti, čeprav jih pred tem nista pridobili s pravnim poslom ali po zakonito izvedenem razlastitvenem postopku. Ustavno sodišče je pri tem tudi ugotovilo, da to ne pomeni, da zakonodajalec ne more urediti materialno-pravnih razmerij glede zemljišč, ki so že uporabljena za gradnjo ali rekonstrukcijo cest, s posebno ureditvijo, ki bi upoštevala navedeno okoliščino in obenem zadostila ustavnopravnemu varstvu lastninske pravice, če so za to podani upravičeni razlogi in če obstajajo realne možnosti za tako ureditev. Zakonodajalec te možnosti ni izkoristil.

9. V obravnavanem primeru s pobudnikoma ni bil sklenjen pravni posel za pridobitev zemljišč s strani občine. Zoper njiju ni bil izveden postopek razlastitve po določbah ZSZ (oziroma ZUreP-1). Zato je 5. člen odloka o kategorizaciji v izpodbijanem delu v nasprotju z 69. členom ustave. Ker 5. člen odloka o kategorizaciji v tem delu nezakonito posega v lastninsko pravico, je v nasprotju tudi s 33. členom ustave.

Presoja 67. člena odloka o cestah

10. Odlok o cestah v 67. členu ureja vpis v zemljiško knjigo. Zemljišče, ki je bilo do uveljavitve tega odloka uporabljeno za gradnjo ali rekonstrukcijo občinske ceste, pa ni bilo vpisano v zemljiško knjigo kot družbena lastnina, se vpiše v zemljiško knjigo kot javno dobro po skrajšanem postopku brez zemljiškoknjizne listine ne glede na svojo

vrednost. Prejšnji lastniki zemljišč, ki za svoje zemljišče še niso prejeli odškodnine, jo imajo pravico zahtevati v skladu z zakonom.

11. Izpodbijana določba odloka o cestah ni le povzela takrat veljavne ureditve 85. člena ZJC in 137. člena ZZK, kot to zatrjuje občina, temveč je ureditev vpisa v zemljiško knjigo vezala na veljavnost odloka o cestah in s tem podaljšala to prehodno ureditev za približno tri leta. Glede na to, in ker je ustavno sodišče z odločbo št. U-I-224/00 razveljavilo 85. člen ZJC in 137. člen ZZK, je izpodbijana ureditev v nasprotju s tretjim odstavkom 153. člena ustave, po kateri morajo biti podzakonski predpisi in drugi splošni akti v skladu z ustavo in zakoni. Ker je ustavno sodišče s citirano odločbo že presodilo, da sta bili določbi 85. člena ZJC in 137. člena ZZK med drugim v neskladju s 33. členom ustave, je tudi izpodbijana določba v delu, v katerem je povzela navedeni zakonski določbi, v neskladju tudi s 33. členom ustave.

B)–III

12. Pobudnika nista predlagala odprave izpodbijanih določb, ustavno sodišče pa samo ni ugotovilo škodljivih posledic, zaradi katerih bi bilo treba določbi 5. člena odloka o kategorizaciji v delu, ki opredeljuje javno pot pod zaporedno številko 400, in 67. člena odloka o cestah odpraviti. Zato je ustavno sodišče navedeni določbi razveljavilo.

B)–IV

Člen 3 odloka o cestah

13. Pobudnika izpodbijata tudi 3. člen odloka o cestah, ki določa, da so vse ceste v Občini Zagorje ob Savi, razen kategoriziranih državnih cest, občinske javne ceste. ZJC v prvem odstavku 1. člena določa, da so javne ceste državne in občinske ceste. V prvem odstavku 3. člena pa določa, da so državne ceste v lasti Republike Slovenije, občinske ceste pa v lasti občin. ZJC se torej nanaša na ureditev javnih cest. To pomeni, da ureditev o delitvi javnih cest na občinske in državne ceste sama po sebi ne more posegati v zasebno lastnino. Zato tudi ne more biti v neskladju s 33. členom ustave. Glede na to, da je bil odlok o cestah izdan na podlagi prvega odstavka 82. člena ZJC, se tudi njegova določba o delitvi cest lahko nanaša le na javne ceste. Določbe 3. člena odloka o cestah pa ni mogoče šteti kot podlago za prenos zasebnih poti med občinske ceste, kot to zmotno menita pobudnika. Prenos nekategoriziranih cest med občinske ceste namreč ureja 9. člen odloka o cestah, pridobitev zemljišč za gradnjo občinske ceste pa 17. člen. Iz prej navedenega je razvidno, da 3. člen odloka o cestah glede delitve javnih cest po vsebini ne določa ničesar, kar ne bi bilo določeno že z ZJC. Zato je ustavno sodišče pobudo v tem delu zavrnilo kot očitno neutemeljeno.

C)

14. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi drugega odstavka 26. člena in tretjega odstavka 45. člena ZUstS v sestavi: predsednica dr. Dragica Wedam Lukič ter sodnice in sodniki dr. Janez Čebulj, dr. Zvonko Fišer, Lojze Janko, mag. Marija Krisper Kramberger, Milojka Modrijan, dr. Ciril Ribičič, dr. Mirjam Škrk in Jože Tratnik. Odločbo je sprejelo soglasno.

Št. U-I-190/02-9

Ljubljana, dne 15. maja 2003.

Predsednica
dr. Dragica Wedam Lukič l. r.

DRUGI DRŽAVNI ORGANI IN ORGANIZACIJE

2447. Kolektivna pogodba za poštne in kurirske dejavnosti

V skladu z veljavnimi predpisi sklepata pogodbeni stranki:

kot predstavnika delodajalcev Združenje delodajalcev Slovenije in GZS – Združenje za promet in zveze ter

kot predstavnik delojemalcev Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, Sindikat delavcev prometa in zvez Slovenije, Ljubljana

KOLEKTIVNO POGODBO za poštne in kurirske dejavnosti

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Krajevna veljavnost kolektivne pogodbe
Kolektivna pogodba velja za območje Republike Slovenije.

2. člen

Stvarna veljavnost kolektivne pogodbe

(1) Kolektivna pogodba velja za vse delodajalce, ki na pridobiten način po standardni klasifikaciji dejavnosti opravljajo dejavnost.

(2) Iz skupine 64.1 Poštna in kurirska dejavnost po standardni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list RS, št. 34/94, 3/95, 33/95, 15/96, 2/02).

3. člen

Osebna veljavnost

(1) Kolektivna pogodba velja za vse delavce, zaposlene pri delodajalcih iz 2. člena te pogodbe, ki imajo sedež na območju Republike Slovenije, in za delavce pri delodajalcih, ki trajneje opravljajo delo na območju Republike Slovenije.

(2) Za poslovodne delavce in delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ta kolektivna pogodba ne velja.

(3) Kolektivna pogodba velja tudi za učence, vajence, dijake in študente na praktičnem usposabljanju.

4. člen

Časovna veljavnost

(1) Ta pogodba začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije in se uporablja od prvega dne naslednjega meseca po objavi v Uradnem listu RS. Kolektivna pogodba velja do spremembe.

(2) Tarifna priloga je sestavni del te pogodbe in se nanaša na uresničevanje določb te pogodbe, ki se nanaša na plače in prejemke delavcev ter povračila stroškov.

5. člen

Pomen izrazov v tej kolektivni pogodbi

(1) Izraz »poslovodni organ« pomeni osebo oziroma osebe, ki vodijo poslovanje pri delodajalcu in so kot takšne vpisane v ustrezn register.

(2) Izraz »poslovodni delavec« pomeni delavca, ki opravlja naloge poslovnega organa.

(3) Izraz »delavec s posebnimi pooblastili in odgovornostmi« pomeni delavca, ki ga delodajalec določi z aktom oziroma pogodbo o ustanovitvi družbe, ali statutom (v nadaljnjem besedilu: vodilni delavec).

(4) »Sistemizacija delovnih mest« je splošni akt delodajalca, ki določa delovna mesta in pogoje potrebne za zasedbo delovnih mest.

(5) Pomen drugih izrazov, ki se nanašajo na plače in druge osebne prejemke, je naveden v poglavju o plačah.

6. člen

Enotni minimalni standardi

Določila in zneski iz te pogodbe in tarifne priloge so obvezni enotni minimalni standardi v kolektivnih pogodbah pri delodajalcih.

II. PRAVICE IN OBVEZNOSTI DELODAJALCA IN DELAVCEV

7. člen

Razvrstitev del

Delovna mesta se razvrščajo v devet tarifnih razredov glede na zahtevano strokovno izobrazbo, določeno v aktu o sistemizaciji delovnih mest in sicer:

I. tarifni razred	enostavna dela,
II. tarifni razred	manj zahtevna dela,
III. tarifni razred	srednje zahtevna dela,
IV. tarifni razred	zahtevna dela,
V. tarifni razred	bolj zahtevna dela,
VI. tarifni razred	zelo zahtevna dela,
VII. tarifni razred	visoko zahtevna dela
VIII. tarifni razred	najbolj zahtevna dela,
IX. tarifni razred	izjemno pomembna, najbolj zahtevna dela.

8. člen

Zahtevnost del

(1) I. tarifni razred (enostavna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma nedokončana osnovna šola.

II. tarifni razred (manj zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma osnovnošolska izobrazba z dodatnim verificiranim programom specifičnega usposabljanja (krajši eno ali večmesečni tečajji).

III. tarifni razred (srednje zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma do 2 leti javno priznane poklicnega ali strokovnega izobraževanja.

IV. tarifni razred (zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: najmanj 2 leti in pol javno priznane poklicnega ali strokovnega izobraževanja.

V. tarifni razred (bolj zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma 3 leta javno priznane poklicnega ali strokovnega izobraževanja in mojstrski, delovodski ali poslovodski izpit ali 4 ali 5 let javno priznane strokovnega izobraževanja.

VI. tarifni razred (zelo zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma višja strokovna izobrazba

VII. tarifni razred (visoko zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma visoka strokovna izobrazba.

VIII. tarifni razred (najbolj zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma magisterij, specializacija ali državni izpit po končanem visokem izobraževanju.

IX. tarifni razred (izjemno pomembna, najbolj zahtevna dela)

Zahtevana izobrazba: praviloma doktorat znanosti.

(2) Razvrstitev delovnih mest v tarifne razrede opravi delodajalec ali poslovodni organ v skladu z aktom o sistemizaciji delovnih mest. V primeru dvoma pri razvrščanju delovnih mest v tarifne razrede se uporabi veljavni šifrant poklicev.

(3) Delovna mesta posameznega tarifnega razreda se lahko v kolektivnih pogodbah pri delodajalcu razvrstijo v posamezne plačilne razrede. Podlaga za razvrščanje v posamezne plačilne razrede so zahteve po dodatnih znanjih, daljših delovnih izkušnjah, večji odgovornosti, z delom povezani napori in težje delovne razmere.

(4) Delodajalec je dolžan pred sprejemom akta o sistematizaciji delovnih mest pridobiti mnenje sindikata.

(5) Izraza višja in visoka strokovna izobrazba se enakovredno uporabljata v tej pogodbi in pri določanju pravic, dolžnosti in obveznosti za univerzitetno in neuniverzitetno izobrazbo.

9. člen

Pogodba o zaposlitvi

(1) S pogodbo o zaposlitvi se poleg zakonsko določenih sestavin pogodbe o zaposlitvi določa tudi tarifni in plačilni razred v katerega je razporejen delavec v skladu s kolektivno pogodbo.

(2) Delodajalec delavcu pred podpisom pogodbe o zaposlitvi omogoči seznanitev z vsebino kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki določajo njegove pravice in obveznosti.

(3) Delavec lahko kadarkoli zahteva vpogled v vsebino kolektivnih pogodb, delodajalec pa mu tega ne sme odreči.

10. člen

Opravičeni razlogi, zaradi katerih delavec ne prične delati v skladu s pogodbo o zaposlitvi so:

- bolezen, ki se izkaže z zdravniškim potrdilom,
- vabila sodišč,
- razlogi, ko so podani za izredni dopust,
- opravljanje izpitov v izobraževalnem procesu.

11. člen

Pripravišтво

(1) Pogodbo o zaposlitvi sklene kot pripravnik vsak; ki prvič začne opravljati delo, ustreznosti vrsti in stopnji njegove izobrazbe, z namenom, da se usposobi za samostojno opravljanje dela in sicer:

- za dela IV. in V. stopnje strokovne izobrazbe 6 mesecev,
- za dela VI. stopnje strokovne izobrazbe 9 mesecev,
- za dela nad VI. stopnjo strokovne izobrazbe 12 mesecev.

(2) Pripravišтво se podaljša, če opravičena odsotnost delavca, ki opravlja pripravišтво za dela IV. in V. stopnje strokovne izobrazbe, traja najmanj 14 dni, za dela VI. stopnje najmanj 21 dni in za dela nad VI. stopnjo najmanj 28 dni.

(3) Delavcu - pripravniku, ki opravlja pripravišтво tako, da dela s krajšim delovnim časom od polnega, se v odvisnosti od dolžine delovnega časa, čas pripravištva podaljša največ za 3 mesece (IV. in V. stopnja), 4 mesece (VI. stopnja), oziroma največ 6 mesecev (nad VI. stopnjo).

(4) Pripravišтво poteka po programu, ki ga pripravi mentor ali ustrezna strokovna služba. Mentor mora imeti najmanj enako stopnjo strokovne izobrazbe kot pripravnik in 3 leta delovnih izkušenj.

(5) V pogodbi o zaposlitvi pripravnika se določi način spremljanja in ocenjevanja pripravništva.

(6) Pripravišška doba se lahko na predlog mentorja skrajša, vendar ne na manj kot polovico prvotno določenega trajanja pripravništva.

(7) Pripravišški izpit vsebuje preizkus znanja stroke in delovnega področja, za katerega se je pripravnik usposabljal. Komisija za pripravišški izpit šteje najmanj tri člane, ki imajo najmanj enako stopnjo strokovne izobrazbe kot pri-

pravnik in 3 leta delovnih izkušenj. Mentor sodeluje pri delu komisije, vendar ni njen član.

(8) Pripravišтва ni potrebno opravljati delavcu, ki je v nadaljnjem izobraževanju v času trajanja delovnega razmerja dosegel višjo stopnjo strokovne izobrazbe v okviru svojega poklica ali stroke.

(9) Delavcu, ki se je ob delu izobraževal v drugi stroki ali za drug poklic in je že opravil pripravišški izpit, se pripravišška doba sorazmerno skrajša.

(10) Pripravnik opravlja pripravišški izpit najkasneje do izteka pripraviške dobe. Če pripraviškega izpita ne opravi, ga ima pravico ponovno opravljati v roku, ki ne sme biti krajši od 15 dni in ne daljši od 45 dni. Če pripraviškega izpita tudi drugič ne opravi, mu delovno razmerje preneha z dnem, ko ga ni opravil.

(11) Pripravišтво ni obvezno za delavce, ki so pridobili poklicno izobrazbo v dualnem sistemu poklicnega izobraževanja.

12. člen

Obveznosti strank

(1) Delavec je dolžan poleg dela za katero je sklenil pogodbo o zaposlitvi opravljati tudi drugo delo po nalogu delodajalca:

- kadar gre za časovno izpolnjevanje obveznosti do kupcev,
- kadar gre za nujno nadomeščanje odsotnega delavca,
- kadar drugo delo traja najmanj 20 dni,
- kadar gre za preprečevanje škode v poslovnem procesu.

(2) Delavec prejme v vseh primerih napotitve, ko je zaradi izjemnih okoliščin razporejen na dela in naloge, ki ne ustrezajo vrsti in stopnji njegove strokovne izobrazbe, znanju in zmožnostim, enako plačo kot jo prejema na svojem delovnem mestu oziroma plačo, ki je zanj ugodnejša.

(3) Napotitev v prvem odstavku navedene okoliščine.

(4) Akt o napotitvi delavcev v skladu s predhodnim odstavkom sprejme poslovodni organ ali od njega pooblaščen delavec. Ugovor delavca na ta sklep ne zadrži izvršitve sklepa.

13. člen

Napotitev delavcev iz kraja v kraj

(1) Delavca ni mogoče napotiti iz kraja v kraj brez njegove privolitve v naslednjih primerih:

- če napotitev lahko vpliva na bistveno poslabšanje delavčevega zdravja,
- če traja pot na delo in z dela v normalnih okoliščinah z javnimi prevoznimi sredstvi, vključno s čakanjem na prevoz skupaj več kot 2 uri dnevno za matere delavke oziroma delavke(ce) samohranilke(ce) z otrokom do treh let starosti, delavce, ki negujejo težje prizadete družinske člane in delavke(ce), ki jim manjka do redne upokojitve do pet let,
- če bi zaradi tega trajala pot na delo in z dela v normalnih okoliščinah z javnimi prevoznimi sredstvi, vključno s čakanjem na prevoz skupaj več kot 3 ure dnevno za druge delavce.

(2) V primerih, naštetih v 2. in 3. alineji prejšnjega odstavka, je delodajalec dolžan delavcu povrniti celotne stroške prevoza na delo in z dela z javnimi prevoznimi sredstvi.

(3) Če napotitev delavca iz kraja v kraj brez njegove privolitve zaradi oddaljenosti kraja dela zahteva spremembo delavčevega prebivališča, mu je potrebno zagotoviti enakovredne bivalne pogoje in možnosti šolanja otrok (osnovno šolstvo).

(4) Če kraj opravljanja dela ni določen v pogodbi o zaposlitvi, se za kraj opravljanja dela šteje kraj v katerem se prične opravljati delo.

(5) Določbe tega člena se uporabljajo v celoti, če je kraj dela v pogodbi o zaposlitvi širše določen.

14. člen

Pavšalna odškodnina

Odškodnina delavca v skladu s 185. členom zakona o delovnih razmerjih znaša eno izplačano bruto plačo za poln delovni čas, za mesec, pred nastankom dogodka. V primeru, da delavec ni delal polni delovni čas se poprečna plača izračuna kot zmnožek ugotovljene poprečne urne postavke z vsemi dodatki in delom plače iz naslova uspešnosti ter mesečnim fondom ur.

15. člen

Delo na domu

(1) Delodajalec in delavec določita s pogodbo nadomestilo za uporabo delavčevih sredstev najmanj v višini amortizacije.

(2) Delodajalec je dolžan zagotavljati varne in zdrave delovne razmere in varno delovno okolje, ter občasno nadzorovati varnost in zdravje pri delu.

(3) Delavec, ki dela na domu, ima enake pravice in obveznosti kot delavci, ki delajo v prostorih delodajalca.

16. člen

Delovni čas

(1) Delovni čas traja največ 40 ur na teden, vključno s plačanimi polurnimi odmori med delom.

(2) Delovni teden ima praviloma 5 delovnih dni.

(3) Če ima delavec v letu večji letni fond ur, mu mora delodajalec v roku 4 mesecev po preteku poslovnega leta omogočiti izkoristiti presežek ur. V primeru, da mu tega ne more omogočiti v navedenem roku, je delodajalec dolžan izplačati delavcu odškodnino v višini nadur na osnovi plače zadnjega meseca.

(4) Delodajalec je dolžan v letnem fondu delovnih dni zagotoviti, da imajo vsi delavci vključno z dnevi državnih praznikov in dela prostih delovnih dni, na letni ravni enako število delovnih dni.

17. člen

Delovni čas, krajši od polnega

(1) Delodajalec lahko v skladu s potrebami delovnega oziroma poslovnega procesa organizira delo z delovnim časom, krajšim od polnega delovnega časa.

(2) Delovni čas, krajši od polnega je vsak tedenski delovni čas, ki je krajši od polnega, določenega s to pogodbo ali s kolektivno pogodbo pri delodajalcu.

(3) Pravice delavca, ki dela z delovnim časom, krajšim od polnega, so sorazmerne polnemu delovnemu času delavca, razen v primerih določenih z zakonom in to kolektivno pogodbo.

(4) Delavca, ki dela s polnim delovnim časom, ni mogoče brez njegovega soglasja razporediti na delo z delovnim časom, krajšim od polnega.

(5) Če delavec dela s krajšim delovnim časom od polnega, ker to terjajo koristi otroka, se razporeditev tega delovnega časa določi v dogovoru med delavcem in delodajalcem.

(6) Če eden izmed staršev z otrokom do sedemnajstega meseca starosti dela polovico delovnega časa, se razporeditev delovnega časa določi v dogovoru med delavcem in delodajalcem.

18. člen

Razporeditev delovnega časa

(1) Razporeditev delovnega časa, izmensko delo, neenakomerno in začasno prerazporeditev delovnega časa se uredi v podjetniški kolektivni pogodbi.

(2) Pri neenakomerni razporeditvi in začasni prerazporeditvi delovnega časa se upošteva polni delovni čas po šestem odstavku 147. člena zakona kot poprečna delovna obveznost v obdobju, ki se določi na ravni kolektivne pogodbe gospodarske družbe, ki ne more biti daljše od 12 mesecev.

19. člen

Delavcu, ki neguje in varuje težje telesno ali zmerno, težje ali težko duševno prizadeto osebo, delodajalec omogoči opravljanje dela v delovnem času, ki delavcu omogoča nego in varovanje te osebe, če to omogoča delovni proces.

20. člen

Pravica do odsotnosti z dela z nadomestilom in brez nadomestila plače

(1) Delavec ima pravico do odsotnosti z dela z nadomestilom plače do največ 7 delovnih dni v letu zaradi:

- lastne poroke 2 dni,
- rojstva otroka 1 dan,
- poroke otroka 1 dan,
- smrti zakonca, otrok, staršev, posvojencev 2 dni,
- smrti bratov, sester, starih staršev, 1 dan,
- selitve delavca v interesu delodajalca 2 dni,
- selitve delavca oziroma njegove družine 1 dan,
- nesreče do 5 dni.

(2) Odsotnost v zgornjih primerih je treba koristiti ob nastopu dogodka. Dnevi odsotnosti zaradi selitve se ne seštevajo. Dolžino odsotnosti ob nesrečah določi delodajalec.

(3) Odsotnost delavca iz prvega odstavka je v breme delodajalca.

21. člen

(1) Delavcu se mora omogočiti odsotnost z dela zaradi opravljanja državljanskih dolžnosti, odziva na vabilo sodišča ali drugega državnega organa in opravljanja funkcije v predstavnih organih republike in lokalnih skupnostih.

(2) Če v primerih odsotnosti iz prejšnjega odstavka ni predpisana možnost povrnitve nadomestila, je taka odsotnost v breme delavca.

22. člen

(1) Delavec ima pravico do odsotnosti brez nadomestila plače zlasti v naslednjih primerih:

- zasebnega potovanja,
- nege družinskega člana, ki ni medicinsko potrebna,
- popravila hiše oziroma stanovanja,
- zdravljenja na lastne stroške.

(2) Delodajalec lahko delavčevo zahtevo po neplačani odsotnosti z dela zavrne, če zahteve delovnega procesa tega ne dopuščajo.

(3) Odsotnost z dela brez nadomestila odobri delodajalec, ki določi tudi način kritja prispevkov za socialno varnost glede na posamezni primer. Med tako odsotnostjo pravice in obveznosti iz dela mirujejo, razen pravic do izobraževanja, pravice do reševanja stanovanjskega vprašanja in uvedba disciplinskega postopka.

23. člen

Letni dopust

Letni dopust, določanje trajanja letnega dopusta in način izrabe letnega dopusta se določa v skladu z zakonom in določili te kolektivne pogodbe.

24. člen

Kriteriji za določanje trajanja letnega dopusta

Dolžina letnega dopusta je odvisna od:

- skupne delovne dobe,
- zahtevnosti dela,
- delovnih pogojev in
- posebnih socialnih in zdravstvenih razmer.

25. člen

Kriterij delovne dobe

Na podlagi kriterija delovne dobe se določa trajanje letnega dopusta na naslednji način:

skupna delovna doba	število dni dopusta
- do 10 let	20 dni,
- od 10 do 15 let	22 dni,
- od 15 do 20 let	24 dni,
- od 20 do 25 let	26 dni,
- od 25 do 30 let	28 dni,
- nad 30 let	30 dni.

26. člen

Kriterij zahtevnosti dela

Delavcu pripada na podlagi kriterija zahtevnosti dela naslednje število dni dopusta:

- za IV. in V. stopnjo zahtevnosti 1 dan,
- za VI., VII. in VIII. stopnjo zahtevnosti 2 dni.

27. člen

Kriterij pogojev dela

Delavcem, ki delajo ponoči, pripada za vsakih dopolnjenih 250 ur nočnega dela v preteklem letu 1 dan dopusta.

28. člen

Kriterij socialne in zdravstvene razmere

Glede na socialne in zdravstvene razmere pripada delavcem naslednje število dni dopusta:

- invalidom s telesno okvaro do 60% 2 dni dopusta.

29. člen

Dodatno število delovnih dni dopusta, ki se določi na podlagi oblik motivacije delavcev v skladu s to kolektivno pogodbo, ni upoštevano v kriterijih za določitev letnega dopusta in se prišteva k dopustu določenemu v skladu s to pogodbo in zakonom.

30. člen

Letni dopust mladine

Delavec, ki še ni star 18 let, ima pravico do letnega dopusta v skladu z zakonom in to kolektivno pogodbo.

31. člen

Izraba letnega dopusta

(1) Delodajalec je dolžan pisno seznaniti delavce z odmero letnega dopusta najkasneje do konca februarja leta, za katero se odmerja letni dopust.

(2) Delavci izrabijo letni dopust v skladu s svojimi možnostmi in potrebami delovnega procesa.

(3) Delavec je dolžan z nameravano izrabo letnega dopusta seznaniti delodajalca najkasneje do konca maja za tekoče leto. Na podlagi namer delavcev delodajalec pripravi

plan izrabe letnega dopusta in z njim seznaniti delavce. Delavec je dolžan izrabiti letni dopust v skladu s planom izrabe letnega dopusta, razen če se z delodajalcem ne dogovori drugače.

(4) Delavcu, ki ima šoloobveznega otroka, je delodajalec dolžan omogočiti izrabo najmanj 10 dni letnega dopusta v času letnih šolskih počitnic.

(5) V primeru spremembe kriterijev delavec na istem delovnem mestu ne more imeti manj dopusta, kot ga je imel po kriterijih pred uveljavljanjem te kolektivne pogodbe.

32. člen

Oblike motivacije delavcev

(1) Delodajalec si bo stalno prizadeval za uvajanje in dograjevanje vseh oblik materialne in nematerialne motivacije zaposlenih.

(2) O pravicah delavca, ki s svojim delom izjemno prispeva k povečanju učinkovitosti ali kako drugače prispeva k povečanju dobička, odloči delodajalec.

(3) Oblike motivacije so zlasti:

- prednost pri strokovnem izpopolnjevanju,
- sodelovanje na strokovnih posvetih,
- nagradna odsotnost z dela,
- udeležba na sejmih in podobnih prireditvah,
- udeležba na povečanem dobičku,
- dopust v povečanem številu delovnih dni v dogovoru med delavcem in delodajalcem.

33. člen

Varnost in zdravje pri delu

(1) Zaradi zagotovitve minimalnih standardov za varno delo sta delodajalec in delavec poleg pravic in obveznosti, ki so opredeljene v veljavni zakonodaji, dolžna spoštovati določila te kolektivne pogodbe o varstvu in zdravju pri delu.

(2) Delodajalec ima predvsem naslednje obveznosti s področja varstva pri delu:

- prilagoditi mora delo posameznemu delavcu, posebno z ustreznim oblikovanjem delovnega mesta, z izbiro sredstev za delo, z izbiro delovnih in tehnoloških postopkov ter z odpravljanjem monotonosti dela, vsiljenega ritma in zmanjšanjem škodljivih vplivov na zdravje delavca,
- prilagajati mora delo tehničnemu napredku in spoznanjem stroke doma in v svetu,
- zamenjati mora nevarne z nenevarnimi ali manj nevarnimi oziroma manj škodljivimi delovnimi (tehnološkimi) postopki, sredstvi za delo, materiali in energetskimi viri,
- razvijati mora usklajeno politiko varstva pri delu, vključno s tehnologijo, organizacijo dela, socialnimi odnosi in vplivi delovnega okolja,
- posvetovati se mora z reprezentativnim sindikatom o vprašanjih varnega dela pri razvoju in uvajanju novih tehnologij.

(3) Vsi ukrepi, ki so v zvezi z varnostjo in varovanjem zdravja delavcev pri delu, so strošek delodajalca.

(4) Vsak delavec je dolžan skrbeti za lastno varnost in zdravje v skladu s svojo usposobljenostjo, pisnimi ter ustnimi navodili delodajalca.

34. člen

Izobraževanje

(1) Delavci imajo pravico, da se izobražujejo v interesu delodajalca, delodajalec pa ima pravico, da delavce napoti na izobraževanje.

(2) Delavec se je dolžan izobraževati, če ga delodajalec napoti na izobraževanje in sklene z njim ustrežno pogodbo. Delavca, ki je starejši od 55 let, oziroma delavko, ki je starejša od 50 let, delodajalec ne more napotiti na izobraževanje razen na funkcionalno izobraževanje.

(3) Če je izobraževanje organizirano med delovnim časom, se čas izobraževanja šteje v redni delovni čas, delavec pa ima enake pravice kot bi delal.

(4) Delavec se lahko izobražuje tudi v lastnem interesu. V tem primeru se o eventualnih pravicah in obveznostih dogovori z delodajalcem.

35. člen

Izpiti

(1) Če je delavec napoten na izobraževanje, oziroma če se delavec izobražuje v interesu delodajalca, mu pripada, če je izobraževanje organizirano izven delovnega časa:

- dva delovna dneva za vsak izpit na ravni izobraževanja do vključno V. stopnje zahtevnosti,
- trije delovni dnevi za vsak izpit na višji in visoki stopnji izobraževanja (visoki strokovni šoli ali fakulteti),
- sedem delovnih dni za maturo oziroma zaključni izpit na ravni izobraževanja do vključno V. stopnje zahtevnosti,
- deset delovnih dni za diplomu na višji ali visoki strokovni šoli oziroma fakulteti,
- pet delovnih dni za vsak izpit na podiplomskem študiju,
- petnajst delovnih dni za zaključni magistrski izpit ali magistrsko nalogo, za nalogo in izpit za pridobitev naziva magister oziroma specialist,
- dvajset delovnih dni za doktorat.

(2) Poleg odsotnosti iz prejšnjega odstavka delavcu pripada odsotnost tudi na dan, ko opravlja izpit.

(3) Do odsotnosti iz prejšnjih dveh odstavkov je delavec upravičen samo ko prvič opravlja izpit.

(4) Obseg delovnega časa, namenjenega za izobraževanje, se določi glede na dolžino in vrsto izobraževanja s pogodbo med delavcem in delodajalcem.

36. člen

Povračilo stroškov, povezanih z izobraževanjem

(1) Delavcu, ki se izobražuje v interesu delodajalca, in delavcu, ki je na izobraževanje napoten, delodajalec krije zlasti naslednje stroške, povezane z izobraževanjem:

- prevoz,
- kotizacija, šolnina,
- stroški prehrane,
- stroški bivanja.

(2) Delavcu povračilo teh stroškov ne pripada, če delodajalec sam plača stroške, povezane z izobraževanjem iz prvega odstavka tega člena.

37. člen

Pogodbene obveznosti

(1) Delodajalec delavce, ki se izobražujejo v interesu delodajalca ali jih je napotil na izobraževanje, razporediti v skladu s pridobljeno izobrazbo v času, določenem s pogodbo.

(2) Če delodajalec ne izpolni obveznosti iz pogodbe o izobraževanju, je delavec prost svojih obveznosti iz te pogodbe. Če delavec ne izpolni svojih obveznosti iz pogodbe, je dolžan delodajalcu povrniti vse stroške, povezane z izobraževanjem.

38. člen

Vajenci

(1) Vajencem, ki so sklenili učno pogodbo z delodajalcem, gredo najmanj pravice, določene z zakonom in s to kolektivno pogodbo.

(2) Delodajalec je dolžan pooblaščenemu predstavniku sindikata na podlagi vnaprejšnjega obvestila omogočiti pregled sklenjenih učnih pogodb z vajenci ter izvajanje določb zakona o vajeniškem razmerju.

39. člen

Mentorji praktičnega pouka

Delodajalec, ki izvaja praktični pouk v dualnem sistemu poklicnega izobraževanja, zagotavlja delavcu - mentorju praktičnega pouka:

- dodatno strokovno in andragoško-pedagoško usposabljanje za opravljanje nalog mentorja,
- delno oprostitev delovnih obveznosti na delovnem mestu, tako da skupaj z mentorstvom njegova polna delovna obveznost ne bo presejala polnega delovnega časa.

40. člen

Učenci in študenti na praksi

Delodajalec zagotavlja učencem in študentom na praksi (obvezni, počitniški):

- plačilo za opravljeno delo v skladu z določili te kolektivne pogodbe,
- seznanitev z nevarnostmi, povezanimi z delom, in ustrezna zaščitna sredstva,
- zavarovanje za primer poklicne bolezni in poškodbe na delu,
- ustrezno mentorstvo in uvajanje v delo,
- prehrano med delom,
- in povrnitev stroškov prevoza na delo in z dela.

41. člen

Obveščanje delavcev

(1) Poslovodni organ oziroma delodajalec je dolžan na pisno zahtevo reprezentativnega sindikata kolektivno obveščati delavce:

- o letnih in večletnih planih delodajalca,
- v primeru poslabšanja poslovnih rezultatov, morebitnih motenj v poslovanju ali likvidnostnih težav,
- o doseženih med letnih poslovnih rezultatih,
- o predlogih splošnih aktov in sklepov, s katerimi se v skladu s kolektivno pogodbo na splošno urejajo določena vprašanja s področja delovnih razmerij in plač.

(2) Dolžnosti obveščanja ni, če gre za poslovno tajnost.

42. člen

Pogoji za delovanje sindikata

(1) S kolektivno pogodbo se ne posega v svobodno ustanavljanje in delovanje sindikatov pri delodajalcih ter v pravice sindikata, da v skladu s svojo vlogo in nalogami daje pobude, predloge, stališča in zahteve pristojnim organom.

(2) Reprezentativnim sindikatom pri delodajalcu se vročajo gradiva družbe, ki se nanašajo na vprašanja iz prvega odstavka 41. člena te pogodbe.

(3) Delodajalec zagotavlja sindikatu, organiziranem pri delodajalcu:

- prost dostop zunanjih sindikalnih predstavnikov k delodajalcu na podlagi vnaprejšnjega obvestila;
- svobodo sindikalnega obveščanja in širjenja sindikalnega tiska.

43. člen

Materialni pogoji za sindikalno delo

(1) S kolektivno pogodbo pri delodajalcu, oziroma s pogodbo o zagotavljanju pogojev za sindikalno delo med sindikati in delodajalcem se določijo materialni pogoji za delo sindikata.

(2) Če s pogodbo iz prejšnjega odstavka ni drugače določeno, je za delo sindikatov zagotovljeno:

- ena plačana ura letno na vsakega člana sindikata pri delodajalcu, vendar ne manj kot 30 ur letno, če je do

20 zaposlenih in ne manj kot 60 ur, če je več kot 20 zaposlenih, ter pol ure letno za vsakega od preostalih zaposlenih delavcev, za opravljanje sindikalnih funkcij. V tako določeno število ur se ne vštevata sodelovanje sindikalnih zaupnikov v organih sindikalnih central in v organih sindikatov dejavnosti – na višjih nivojih. O okvirnem režimu izrabe določenega števila ur za delo sindikalnih zaupnikov se dogovorijo sindikati in poslovodni organ. Pri tem upoštevajo potrebe in interese članov sindikatov in zahteve delovnega procesa,

- prostorski pogoji za delo sindikatov, njihovih organov in sindikalnih zaupnikov,
- tehnična izvedba obračuna in plačevanje članarine sindikatom za člane sindikata;

- trije plačani delovni dnevi letno za usposabljanje sindikalnih zaupnikov, vendar skupno število teh ur ne more presežati tretjine ur iz prve alineje.

(3) Število sindikalnih zaupnikov pri delodajalcu določi sindikat v skladu s svojim statutom oziroma pravili ter pogodbo iz prvega odstavka tega člena.

(4) S pogodbo iz prvega odstavka tega člena se lahko predvidi sklicevanje članskih sestankov največ dvakrat letno med delovnim časom.

(5) Ne glede na zagotovljene materialne pogoje za delo sindikata po tem členu se delodajalec in reprezentativni sindikat pri delodajalcu lahko dogovorita, da za čas opravljanja profesionalne funkcije pripada sindikalnemu zaupniku pod enakimi pogoji kot za delavce po kolektivni pogodbi plača najmanj v višini, kot jo je prejemal pred začetkom opravljanja te funkcije.

44. člen

Imuniteta sindikalnega zaupnika

(1) Sindikalni zaupnik zaradi sindikalne dejavnosti uživa imuniteto.

(2) Rok, v katerem je sindikat dolžan dati soglasje, je 8 dni. Če se v tem roku ne opredeli, velja, da je dal soglasje. Zavrnitev soglasja mora biti utemeljena in obrazložena.

(3) Če sindikat ni dal soglasja, lahko delodajalec sproži postopek pomirjanja. Dokazno breme je na delodajalcu.

(4) Pomirjanje lahko sproži sindikat tudi v primeru, če meni, da je sindikalni zaupnik šikaniran zaradi sindikalne dejavnosti.

(5) Glede pomirjanja se smiselno uporabljajo določbe te kolektivne pogodbe o pomirjanju v postopku ugotavljanja presežnih delavcev pri delodajalcu.

(6) Za sindikalne zaupnike po tem členu se štejejo tudi funkcionarji sindikatov – sindikalnih central (predsedniki območnih in republiških odborov sindikatov, predsedniki območnih sindikatov), ki so zaposleni pri delodajalcu, svojo funkcijo pa opravljajo neprofesionalno.

45. člen

Splošne določbe o plačah in drugih osebnih prejemkih

(1) Določila in zneski te kolektivne pogodbe in tarifne priloge so obvezni minimalni standardi za določanje vsebine kolektivnih pogodb in splošnih aktov pri delodajalcih.

(2) Vsi zneski v tej kolektivni pogodbi, ki se nanašajo na plače in nadomestila, so v bruto zneskih. Osebnih prejemki in povračila stroškov v zvezi z delom so v zneskih, od katerih se plača davek od osebnih prejemkov, če je predpisan.

(3) Pri uveljavljanju pravice na podlagi delovne dobe pri zadnjem delodajalcu se v delovno dobo pri zadnjem delodajalcu šteje tudi delovna doba pri delodajalcih, ki so pravni predniki zadnjega delodajalca in pri delodajalcih, ki so kapitalsko povezani z večinskimi deležem.

(4) V primeru, da se plače izplačujejo enkrat mesečno, se morajo izplačevati v polnem znesku najkasneje do 18. dne v mesecu za pretekli mesec. Če pa se pri delodajalcu izplačujejo plače večkrat na mesec, mora biti prva akontacija izplačana najkasneje zadnji dan v mesecu za tekoči mesec, dokončno izplačilo pa najkasneje do 18. v mesecu za pretekli mesec.

(5) Plače se izplačujejo v denarju ali se nakazujejo na ustrezen račun delavca.

(6) Delavcem, ki delajo z delovnim časom, krajšim od polnega, pripadajo povračila stroškov v zvezi z delom v celoti, drugi osebni prejemki pa v sorazmerju s časom, prebitim na delu.

(7) Če delavec dela pri več delodajalcih, uveljavlja navedene pravice pri posameznem delodajalcu v skladu z dogovorom med delodajalci oziroma sorazmerno času dela pri posameznih delodajalcih.

(8) Delodajalec je dolžan pri spremembi metode za vrednotenje delovnih mest pisno seznaniti sindikate pri delodajalcu.

(9) Osnovna plača delavca se v skladu s to pogodbo izkazuje v mesečnem znesku in na uro dela. Osnovna plača predstavlja znesek, ki pripada delavcu za poln delovni čas in normalne pogoje dela in ne more biti pod zneskom izhodiščne plače ustreznega tarifnega razreda po tej kolektivni pogodbi.

(10) Normalni pogoji dela so pogoji pod katerimi se delo pretežno opravlja. Ti pogoji so vključeni v zahtevnost delovnega mesta in so vključeni v osnovno plačo.

46. člen

Plače in prejemki

(1) V plačo delavca se vštevajo tudi plačila za poslovno uspešnost (13. plača in podobno).

(2) Izhodiščne plače, določila o višini dodatkov in kriteriji za izračun delovne uspešnosti po tej kolektivni pogodbi so javni. Obračunane plače posameznega delavca so zaupne. Masa plač delavcev, obračunana po kolektivnih in individualnih pogodbah, je javna. Vsak delavec ima pravico do vpogleda svoje obračunane plače po tej kolektivni pogodbi.

(3) Osnovna plača za poln delovni čas in pričakovane rezultate dela, oziroma osnovna plača na uro, predstavlja znesek za normalne pogoje dela. Kot normalni pogoji se štejejo pogoji, v katerih se dela pretežno opravlja. Ta znesek predstavlja obvezo delodajalca pri obračunu in izplačilu plač.

(4) Delovna uspešnost delavca se ugotavlja po vnaprej znanih in določenih kriterijih. Normativi delovne uspešnosti za količino, kvaliteto in inventivnost pri delu morajo temeljiti na objektivnih, primerljivih in ugotovljivih merilih. Pogoj za uveljavljanje meril je, da so na podlagi izkušenj ali strokovnih kriterijev dosegljivi delavcem v predvidenem delovnem času. Šteje se, da so normativi ustrezni, če jih dosega vsaj 90% delavcev, za katere se ti normativi uporabljajo. Dokazni postopek o ustreznosti oziroma neustreznosti normativov je na strani delodajalca.

(5) Kadar se uporabijo skupinski normativi za ugotavljanje delovne uspešnosti, se njihovi učinki delijo na delavce v skladu z osnovno plačo delavca in opravljenim delovnim časom.

(6) Drugi osebni prejemki iz dela in povračila stroškov v zvezi z delom pripadajo vsem delavcem (zaposlenim za nedoločen oziroma določen delovni čas) v skladu s to kolektivno pogodbo. Do prehrane so upravičeni po tej kolektivni pogodbi tudi študenti in učenci na praksi ter vajenci v času počitniške prakse.

(7) Prehrana med delom in regres za letni dopust pripada tudi delavcem z najmanj polovičnim delovnim časom.

Delavcem, ki delajo v delovnem času, ki je krajši od polovičnega, pripadajo ti zneski sorazmerno s časom, prebitim na delu.

(8) Delodajalec je v skladu s to kolektivno pogodbo dolžan na svoje stroške obračunavati in odvajati članarino na podlagi pisnega navodila reprezentativnega sindikata.

(9) Obračun plač po tej kolektivni pogodbi opravlja delodajalec do 18. v mesecu za pretekli mesec. Če 18. v mesecu zapade na dela prost dan ali nedeljo, se lahko izplačilo opravi prvi naslednji delovni dan. Ni v nasprotju s to kolektivno pogodbo, če se delodajalec in reprezentativni sindikat v izogib nelikvidnosti in grožnjam zakona o finančnem poslovanju pisno dogovorita, da se za določen mesec izplačilo plač premakne do zadnjega dne v mesecu za pretekli mesec. Če se delodajalec in sindikat pisno dogovorita za izplačilo plač v več delih, mora delodajalec pri zadnjem izplačilu obračunati dohodnino, kot da je opravil izplačilo v enotnem znesku.

(10) Delodajalec v skladu s pisnim dogovorom z reprezentativnim sindikatom obračunava in nakazuje premije za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje na poseben individualni pokojninski račun za prostovoljno pokojninsko zavarovanje delavca.

47. člen

Tarifna priloga

Tarifna priloga določa: izhodiščno plačo po tarifnih razredih, način usklajevanja teh plač, zneske denarnih prejemkov delavcev, zneske drugih osebnih prejemkov delavcev, povračil stroškov v zvezi z delom in druga določila, za katera se dogovorijo podpisniki kolektivne pogodbe.

48. člen

Del plače iz naslova delovne uspešnosti in druga izplačila

K obračunani mesečni osnovni plači delavca se prišteje del plače iz naslova delovne uspešnosti delavca za opravljeno delo. Uspešnost po tej kolektivni pogodbi je lahko sestavljena iz:

1. Dela plače iz naslova stimulacije:

- časovna norma,
- akord,
- provizije,
- premijske nagrade,
- skupinska stimulacija,
- plačilo projektne dela.

2. Dela plače iz naslova napredovanja:

- napredovanje v višji plačilni oziroma tarifni razred.

Del plače iz naslova stimulacije je lahko:

1. Norma

Časovna norma mora biti delavcem znana pred pričetkom opravljanja dela. Časovna norma temelji na izkustvenih podatkih ali znanih statističnih metodah. Pri postavljanju časovne norme se obvezno upošteva delovni čas za nujne potrebe in počitke.

Kadar je postavljena skupinska časovna norma, se obračun plač posameznega delavca ugotovi kot delež opravljenih ur.

2. Akord

Akord se ugotavlja kot zmnožek predvidenega časovnega opravila in vrednosti urne postavke, pripadajoče za posamezni tarifni razred. Akord ni možno predpisati, če delavcem niso zagotovljena vsa potrebna sredstva in pogoji za nemoteno delo.

Delavec, ki iz subjektivnih razlogov ne dosega več kot 2 meseca v tekočem letu postavljenega akorda, izgubi pravico do napredovanja v tem letu v višji plačilni razred.

3. Provizije

Provizije se uporabljajo kot stimulatívno merilo na področju prodaje izdelkov in storitev. Provizija se ugotavlja kot delež plače v predvidenem prometu. Pri postavljanju provizije se mora upoštevati sezonski in ciklični značaj prodaje.

Provizija ne more biti v nobenem primeru nižja od osnovne plače z vsemi pripadajočimi dodatki, kadar je edini kriterij obračuna plače.

4. Premije

Premije se določajo za tiste delavce, ki s svojim delom lahko vplivajo na področje, za katerega se ugotavljajo premije.

Premije se ugotavljajo na podlagi količinskih in vrednostnih pokazateljev.

Premije po tej kolektivni pogodbi se ugotavljajo na podlagi računovodskih kazalnikov stanja financiranja, kazalnikov obračanja, kazalnikov gospodarnosti in donosnosti.

Premije se določajo kot odstotek porasta osnovne plače ali kot absolutni znesek, ki se prišteva mesečni osnovni plači.

5. Skupinska stimulacija

Kadar je v kolektivni pogodbi podjetja določena skupinska stimulacija, se ta na posameznega delavca, ki je opravljal delo v tej skupini, določi z deležem osnovne plače delavca v skupnem seštevku osnovnih plač delavcev, ki so delali po tem skupinskem merilu.

6. Plačilo projektne dela

Delodajalec lahko določi, da skupina delavcev, ne glede na zasedbo delovnega mesta, opravlja delo na posameznem projektu. Stimulacija pri delu na posameznem projektu se določi v odstotku od osnovne plače delavca.

Kadar izvajanje projekta traja več mesecev, se lahko določi, da se stimulacija delavcev, ki delajo na tem projektu, obračunava mesečno skladno s predvideno stimulacijo v projektu. Dokončen obračun stimulacije se opravi po zaključnem projektu.

Del plače iz naslova napredovanja:

Kriteriji za napredovanje morajo biti vnaprej opredeljeni, o napredovanju posameznika odloči vodilni delavec.

49. člen

Dodatki za občasno delo v izjemnih pogojih

(1) Delavcem pripadajo dodatki za:

- posebne pogoje dela, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa,
- neugodnih vplivov okolja in
- nevarnosti pri delu, ki po tej kolektivni pogodbi niso sestavina zahtevnosti dela.

(2) Dodatki se obračunavajo le za čas, ko je delavec delal v pogojih, zaradi katerih mu dodatek pripada.

(3) Osnova za izračun dodatkov je osnovna plača delavca za polni delovni čas, oziroma ustrežna urna postavka.

(4) Dodatki iz prvega odstavka tega člena se ne izkazujejo kot poseben dodatek v primerih, ko so pogoji dela, v katerih se delo opravlja, že upoštevani v vrednotenju in zajeti v osnovni plači tarifnega razreda in je to določeno v kolektivni pogodbi podjetja.

(5) Za delo v delovnem času, ki je za delavce manj ugoden, pripadajo delavcem dodatki najmanj v naslednjem odstotku od osnovne plače:

- (5.1) za čas dela v popoldanski in nočni izmeni, kadar se delovni proces izvaja najmanj v dveh izmenah oziroma v turnusu, 10%
- (5.2) za delo v deljenem delovnem času – za prekinitev dela več kot 1 uro (čas za malico ni vštet) 15%
- (5.3) za dežurstvo 20%

- (5.4) za nočno delo 50%
 (5.5) za delo prek polnega delovnega časa 50%
 (5.6) za delo v nedeljo 50%
 (5.7) za delo na dneve državnih praznikov
 in dela proste dneve po zakonu 50%
 (6) Dodatki pod tč. 5.6 in 5.7 se med seboj izključujejo.

(7) Za čas pripravljenosti na domu pripada delavcu nadomestilo v višini najmanj 10% od osnovne plače.

(8) Dodatek za nočno delo pripada delavcem za delo v delovnem času od 23. ure tekočega dne do 6. ure naslednjega dne. Če delavec prične z delom pred 22. uro in nadaljuje z delom, se mu kot nočno delo priznajo vse ure od 22. do 7. ure naslednjega dne.

50. člen

Dodatek za delovno dobo

(1) Delavcu pripada dodatek za delovno dobo najmanj v višini 0,5% od osnovne plače za vsako izpolnjeno leto delovne dobe.

(2) Pri uveljavljanju pravic iz prejšnjega odstavka se v delovno dobo všttevajo izpolnjena leta delovne dobe, ki jih je delavec prebil na delu, ali v delovnem razmerju doma oziroma v tujini, ali pri opravljanju samostojne dejavnosti, ki je dokazana z drugimi listinami. Dokupljena, beneficirana in posebne zavarovalne dobe ne štejejo kot dobe pri uveljavljanju dodatka za delovno dobo.

51. člen

Nadomestila plače

(1) Delavcu pripada nadomestilo plače za čas odsotnosti z dela v naslednjih primerih:

- bolezni,
- poklicne bolezni in nesreče pri delu,
- letnega dopusta in plačanimi odsotnostmi v skladu s to pogodbo,
- na državne praznike in dela proste dneve po zakonu,
- odsotnosti z dela, če je delavec napoten na izobraževanje, oziroma, če se izobražuje v interesu delodajalca,
- v drugih primerih, določenih z zakonom, kolektivno pogodbo ali splošnim aktom delodajalca.

(2) V vseh navedenih primerih, razen v primeru prve alineje, pripada delavcu nadomestilo v višini 100% osnove. V primeru iz prve alineje pripada delavcu nadomestilo v višini najmanj 80% osnove za dneve odsotnosti z dela.

(3) Delodajalec lahko zadrži izplačilo nadomestila delavcu v skladu z zakonom. Delodajalec ima pravico določiti način spremljanja in kontrole bolniške odsotnosti delavcev.

(4) Osnova za izračun nadomestil se upošteva v skladu z zakonom o delovnih razmerjih.

(5) Za čas stavke so delavci upravičeni do nadomestila v višini 70% osnovne plače, povečane za dodatek za delovno dobo, za največ 4 delovne dneve, v primeru kršenja imunitete sindikalnih zaupnikov pa 2 delovna dneva, pod naslednjimi pogoji, ki se upoštevajo skupaj:

- da stavkajo zaradi kršitev kolektivne pogodbe glede plač, regresa ali imunitete sindikalnih zaupnikov in
- je stavka organizirana v skladu z zakonom in po stavkovnih pravilih. Nadomestilo plače se izplača v breme delodajalca.

(6) Delavcu, ki ne opravlja dela na svojem delovnem mestu zaradi izpada električne energije, pomanjkanja surovin in repromaterialov, pomanjkanje naročil ali drugih vzrokov, za katere je krivda na strani delodajalca, pripada 100% nadomestilo plače, ki se obračuna na osnovi osnovne plače na uro in dodatka za delovno dobo.

(7) Kadar ni mogoče določiti osnove za izplačilo nadomestila na osnovi plače delavca v preteklem mesecu (npr. delavec zbolil v prvem mesecu po pričetku dela in podobno), se obračuna nadomestilo za čas plačane odsotnosti z dela na osnovi osnovne plače delavca po pogodbi o zaposlitvi, povečane za dodatek za delovno dobo.

52. člen

Plačilo za poslovno uspešnost

(1) Delodajalec, ki dosega in planira pozitivne poslovne rezultate lahko izplača delavcem del plače iz naslova poslovne uspešnosti. Znesek izplačila se izkazuje kot posebna postavka na obračunskem listu posameznega delavca. Ta znesek se v skladu s to kolektivno pogodbo ne všteva v osnovo za obračun nadomestil posameznemu delavcu.

(2) Del plače iz naslova poslovne uspešnosti se izplačuje v skladu s sprejetim pisnim dogovorom med delodajalcem in sindikatom v družbi.

(3) Do izplačila dela plače iz naslova poslovne uspešnosti so upravičeni vsi delavci, ki so delali v tekočem letu. Za redno delo se ne šteje odsotnost z dela zaradi bolniške in druge odsotnosti z dela, razen odsotnosti zaradi dopusta.

(4) Osnova za izplačilo posameznemu delavcu se ugotavlja na podlagi evidentirane prisotnosti na delu.

53. člen

Obračun plače

(1) Vsakemu delavcu mora biti pri izplačilu plače vročen pisni obračun, ki vsebuje zlasti naslednje podatke:

- osnovno plačo delavca,
- dodatke, ki izhajajo iz kolektivne pogodbe oziroma pogodbe o zaposlitvi,
- plačo iz naslova uspešnosti (stimulativni del),
- nadomestila plače,
- bruto plačo,
- zneske prispevkov za socialno varnost,
- neto plačo,
- davek od osebnih prejemkov,
- neto izplačilo,
- neobdavčeni znesek delodajalca za dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje,
- neobdavčeni znesek delavca za dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje.

(2) Ob obračunu plače delodajalec lahko na istem obračunskem listu obračuna tudi druge osebne prejemke, povračila stroškov v zvezi z delom in odtegljaje od plače (neto izplačilo).

(3) Delodajalec v navzočnosti delavca opravi pregled pisnega obračuna plač in nadomestil ter obrazloži vse okoliščine v zvezi z izračunom, če to zahteva delavec ali sindikalni zaupnik na njegov predlog.

(4) Zneski za dodatno pokojninsko zavarovanje, ki jih plačuje delodajalec in delavec in, ki presegajo neobdavčene zneske se izkazuje ločeno.

54. člen

Drugi osebni prejemki

1. Regres za letni dopust

(1) Regres za letni dopust pripada delavcu in se izplača do 1. julija tekočega leta. V nelikvidnih družbah se regres lahko izplača najkasneje do 1. novembra tekočega leta. Višina regresa je določena v tarifni prilogi k tej pogodbi. Družba ni likvidna, če iz poslovnih knjig izhaja, da začasno ni sposobna tekoče poravnati dolgove.

(2) Delavcem, ki delajo z delovnim časom, krajšim od polovice polnega delovnega časa, pripada regres za letni dopust sorazmerno času, prebitem na delu.

2. Jubilejne nagrade

(1) Delavcu pripada jubilejna nagrada v višini:

– 1 izhodiščne plače I. tarifnega razreda te kolektivne pogodbe za 10 let delovne dobe pri zadnjem delodajalcu,
– 1,5 izhodiščne plače I. tarifnega razreda te kolektivne pogodbe za 20 let delovne dobe pri zadnjem delodajalcu,

– 2 izhodiščni plači I. tarifnega razreda te kolektivne pogodbe za 30 let delovne dobe pri zadnjem delodajalcu,

(2) Zadnji delodajalec je tisti, ki je izplačevalec jubilejne nagrade.

(3) Jubilejna nagrada se izplača v roku 1 meseca po izpolnitvi pogojev iz te točke.

(4) Jubilejna nagrada za enak jubilej pri istem delodajalcu se izplača enkrat.

(5) Delodajalec lahko v kolektivni pogodbi ali splošnem aktu opredeli nagrado za jubileje podjetja – družbe.

3. Odpravnina ob upokojitvi

(1) Delavcu pripada ob upokojitvi odpravnina v skladu z zakonom.

(2) Odpravnina ob upokojitvi se mora izplačati najkasneje ob izplačilu zadnje plače.

(3) V primeru smrti delavca se odpravnina, ki bi v skladu z določili te pogodbe pripadala delavcu, če bi se tedaj upokojil, izplača ožjemu družinskemu članu. Ta odpravnina se mora izplačati najkasneje v roku 7 dni po pridobitvi uradnega dokumenta o smrti delavca.

(4) Ožji družinski člani so: zakonec, otroci (zakonski in izvenzakonski) ter posvojenci, ki jih je delavec po zakonu dolžan preživljati.

4. Solidarnostne pomoči

(1) Delodajalec izplača solidarnostno pomoč v naslednjih primerih:

– ob smrti delavca znaša solidarnostna pomoč 60% povprečne plače v Republiki Sloveniji za pretekle 3 mesece,

– ob smrti ožjega družinskega člana znaša solidarnostna pomoč 30% povprečne plače v Republiki Sloveniji za pretekle 3 mesece.

(2) Delavcu se lahko dodeli solidarnostna pomoč na predlog socialne službe, sindikata ali delavca, ki je odgovoren za socialna vprašanja v družbi, v višini od 30% do 60% povprečne plače v Republiki Sloveniji za pretekle 3 mesece.

(3) V kolektivni pogodbi podjetja – družbe se lahko delodajalec in sindikat dogovorita tudi za druge kriterije, na osnovi katerih se izplačujejo socialne pomoči.

55. člen

Povračila stroškov v zvezi z delom

1. Prehrana med delom

(1) Delavcem se zagotovi povračilo stroškov za prehrano med delom za dneve prisotnosti na delu. Do povračila stroškov prehrane med delom so upravičeni tudi delavci, ki delajo najmanj s polovičnim delovnim časom, učenci, vajenci in študentje na praksi.

(2) Znesek povračila stroškov prehrane med delom se določi na dan in se usklajuje skladno z določili tarifne priloge k tej pogodbi.

(3) Delavec, ki opravlja 12-urni delavnik dnevno, ima pravico do dveh toplih obrokov, vendar mesečni znesek povračil stroškov za prehrano ne sme presežati neobdavčeni znesek povračil stroškov za prehrano.

2. Prevoz na delo in z dela

Delavcu pripada povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela. Višina je določena v tarifni prilogi k kolektivni pogodbi.

3. Službena potovanja

(1) Za povračilo stroškov, ki so jih imeli delavci pri opravljanju določenih del in nalog na službenem potovanju, se šteje dnevnic (povračilo stroškov za prehrano), povračilo stroškov za prenočišče in povračilo stroškov za prevoz.

(2) Do povračila stroškov na službenem potovanju so upravičeni delavci, ki so napoteni na službeno potovanje, in sicer pod enakimi pogoji in v višini, ki je določena v tarifni prilogi.

4. Terenski dodatek

(1) Delavci so upravičeni do terenskega dodatka, če delajo izven kraja, kjer je sedež delodajalca in izven kraja, kjer je stalno ali začasno prebivališče delavca ter če sta na terenu organizirana prehrana in prenočišče.

(2) Terenski dodatek in povračilo stroškov na službeni poti in stroški prehrane se med sabo izključujeta.

56. člen

Prejemki pripravnikov

Delavcu – pripravniku pripadajo osnovna plača v višini 70% osnovne plače, določene za delovno mesto za katero je sklenil pogodbo o zaposlitvi, ter povračilo stroškov v zvezi z delom in drugi osebni prejemki.

57. člen

Prejemki učencev, vajencev in študentov na praksi

(1) Učencem in študentom na praksi se za polni delovni čas obvezne prakse izplača plačilo najmanj v višini 15% povprečne plače v Republiki Sloveniji za pretekli mesec.

(2) Učenci, vajenci in študenti na praksi imajo pravico do vseh dodatkov za opravljeno delo.

(3) Učenci, vajenci in študentje imajo pravico do plačila tudi, če prejemajo štipendijo.

(4) Vajencem pripadajo izplačila skladno z zakonom in učno pogodbo.

58. člen

Prejemki mentorjem

Delavcu – mentorju pripravnika, mentorju praktičnega pouka in mentorju usposabljanja brezposelnih oseb pri delodajalcu pripada dodatek za mentorstvo. Višino in pogoje izplačila določi delodajalec.

III. PRAVICE IN OBVEZNOSTI STRANK IN NAČIN REŠEVANJA SPOROV

59. člen

Pozitivna izvedbena dolžnost

Stranki kolektivne pogodbe si morata z vsemi sredstvi, ki so jima na voljo, prizadevati za pravilno izvrševanje te kolektivne pogodbe in spoštovanje njenih določb.

60. člen

Negativna izvedbena dolžnost

Stranki sta dolžni opustiti vsako dejanje, ki bi nasprotovalo izvrševanju te kolektivne pogodbe.

61. člen

Sprememba oziroma dopolnitev kolektivne pogodbe

(1) Vsaka pogodbeni stranka lahko kadarkoli predlaga spremembo oziroma dopolnitev kolektivne pogodbe.

(2) Pogodbena stranka, ki želi spremembo oziroma dopolnitev kolektivne pogodbe, predloži drugi stranki predlog sprememb in dopolnitev, z obrazložitvijo razlogov in ciljev, s priporočenim pismom.

(3) Druga stranka se je dolžna do predloga opredeliti v 30 dneh.

(4) Če druga stranka ne sprejme predloga za spremembo ali dopolnitev kolektivne pogodbe oziroma se do predloga ne opredeli v 30 dneh, stranka – predlagateljica začne postopek pomirjanja.

62. člen

Sklenitev nove kolektivne pogodbe

(1) Postopek za sklenitev nove kolektivne pogodbe se začne na obrazloženo pobudo katerekoli od strank vsaj 3 mesece pred prenehanjem veljavnosti kolektivne pogodbe, če je le-ta odpovedana.

(2) Na podlagi pisne pobude za sklenitev nove kolektivne pogodbe se je druga stranka v 30 dneh dolžna opredeliti do te pobude.

(3) V primeru, da druga stranka ne sprejme pobude za sklenitev nove kolektivne pogodbe oziroma se do nje v 30 dneh ne opredeli, se s tem postopek za sklenitev nove kolektivne pogodbe ustavi.

(4) Pogajanja se lahko začnejo, ko ena od strank predloži predlog nove kolektivne pogodbe.

63. člen

Reševanje kolektivnih sporov

(1) Spore med strankama kolektivne pogodbe, ki jih ni bilo mogoče rešiti z medsebojnimi pogajanjmi, rešujeta komisija za pomirjanje in arbitraža.

(2) Velja, da gre za spor med strankama, če se ne sporazumeta o spremembi oziroma dopolnitvi kolektivne pogodbe oziroma o drugih ukrepih za reševanje spornih primerov.

64. člen

Postopek pomirjanja

(1) Postopek pomirjanja se začne s predlogom, najkasneje v roku 30 dni od nastanka spora, odkar je stranka zanj izvedela.

(2) Predlagatelj pomirjanja v predlogu navede vsebino spornega razmerja in imenuje dva člana v komisijo za pomirjanje.

(3) Druga stranka odgovori na predlog in imenuje dva člana v komisijo za pomirjanje v nadaljnjih 30 dneh.

(4) Člani komisije sporazumno imenujejo predsednika komisije kot petega člana iz vrst uglednih znanstvenih, strokovnih in javnih delavcev.

(5) V primeru, da druga stranka ne odgovori na predlog, ne imenuje članov v komisijo za pomirjanje, če člani komisije ne imenujejo predsednika komisije za pomirjanje ali v primeru, da stranki kolektivne pogodbe ne sprejmeta predloga za rešitev spora komisije za pomirjanje, se postopek ustavi.

65. člen

Pisni sporazum

Sporazum, ki je dosežen v postopku pomirjanja, mora biti v pisni obliki.

66. člen

Arbitražni postopek

(1) V primeru ustavitve postopka pomirjanja lahko katerekoli stranka sproži postopek pred arbitražo, v roku 30 dni od dneva ustavitve postopka pomirjanja.

(2) Arbitraža odloča v sestavi tričlanskega senata. Po enega člana in njegovega namestnika določita pogodbeni stranki. Pogodbeni stranki sporazumno določita predsednika in njegovega namestnika iz vrst priznanih strokovnjakov s področja delovnega prava.

(3) Glede rokov se v postopku pred arbitražo smiselno uporabljajo določbe o rokih, ki veljajo za postopek pomirjanja.

67. člen

Objava

Sporazum strank v postopku pomirjanja in odločitev arbitraže se sporoči organu, pristojnemu za registracijo kolektivnih pogodb, in objavi.

68. člen

Komisija za razlago kolektivne pogodbe

(1) Stranki kolektivne pogodbe imenujeta tričlansko komisijo za razlago kolektivne pogodbe, v katero imenuje vsaka po enega člana, tretjega člana, ki je tudi njen predsednik, pa imenujeta sporazumno.

(2) Komisija za razlago sprejema razlage in priporočila. Razlage stranki kolektivne pogodbe objavita na enak način, kot je bila objavljena kolektivna pogodba.

(3) Razlage komisije pomenijo obvezen način uporabe določb kolektivne pogodbe za delodajalca in delojemalca ter obvezno podlago za odločanje v sporih o pravicah delavcev in obveznostih delodajalcev, ki izvirajo iz te pogodbe.

(4) Priporočilo je strokovni predlog strankama kolektivne pogodbe za ureditev določenega vprašanja.

(5) Razlage komisije za razlago te kolektivne pogodbe pomenijo obvezen način uporabe določb tudi v kolektivni pogodbi pri delodajalcih, kadar gre za razlago določb, ki so v kolektivni pogodbi pri delodajalcih enake kot določbe te kolektivne pogodbe.

(6) Na enak način se lahko oblikuje in deluje komisija za razlago kolektivnih pogodb, sklenjenih pri delodajalcu.

69. člen

Odpoved kolektivne pogodbe

(1) Kolektivna pogodba se lahko odpove 3 mesece pred potekom njene veljavnosti s priporočenim pismom. Odpoved te pogodbe se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

(2) Če kolektivna pogodba v tem roku ni odpovedana, se podaljša vsako leto še za 1 leto.

(3) Po prenehanju kolektivne pogodbe se do sklenitve nove, vendar najdlje 6 mesecev, uporabljajo določbe normativnega dela te pogodbe.

(4) Po odpovedi pogodbe lahko vsaka stranka predlaga sklenitev nove kolektivne pogodbe.

IV. PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

70. člen

Začetek uporabe

(1) Ta kolektivna pogodba začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

(2) Kolektivna pogodba se uporablja od prvega dne naslednjega meseca po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Ljubljana, dne 15. maja 2003.

Podpisniki:

Predstavnik delojemalcev:
ZSSS- Sindikat delavcev prometa in zvez
Slovenije
Generalna sekretarka
Cvetka Gliha l. r.

Predstavnik delodajalcev:
Združenje delodajalcev Slovenije
Predsednik združenja delodajalcev
Slovenije
mag. Stojan Binder I. r.

Gospodarska zbornica Slovenije -
Združenje za promet in zveze
Predsednik UO
Vinko Može I. r.

TARIFNA PRILOGA
H KOLEKTIVNI POGODBI ZA POŠTNE IN KURIRSKÉ
DEJAVNOSTI

1. Izhodiščne plače

Izhodiščna plača za posamezni tarifni razred za poln delovni čas in normalne pogoje dela za mesečni fond 174 ur ter na eno uro znašajo na dan podpisa:

Tarifni razred	Zneski v SIT mesečni	
	Znesek za 174 ur	znesek na uro
I. enostavna dela	77.266	444,06
II. manj zahtevna dela	90.401	519,55
III. srednje zahtevna dela	95.810	550,63
IV. zahtevna dela	107.400	617,24
V. bolj zahtevna dela	121.308	697,17
VI. zelo zahtevna dela	144.487	830,39
VII. visoko zahtevna dela	183.210	1.052,93
VIII. najbolj zahtevna dela	193.165	1.110,14
IX. izjemno pomembna, najbolj zahtevna dela	231.798	1.332,17

Urna postavka izhodiščne plače za obračun mesečne plače je enaka, mesečni znesek, pa se lahko razlikuje glede na razporeditev mesečnega fonda ur.

2. Usklajevanje izhodiščne plače

Izhodiščne plače po tarifnih razredih se usklajujejo z rastjo življenjskih stroškov na način in pod pogoji, ki so določeni v dogovoru o politiki plač za obdobje 2002-2004 in na njem temelječem zakonu.

Če v času trajanja te tarifne priloge, po prenehanju veljavnosti sedanjih zakonskih določil o usklajevanju plač, ne bo uzakonjen nov način usklajevanja plač, podpisniki soglašajo, da se uporablja enak način usklajevanja plač na letni ravni, s 100% inflacijo znižano za vpliv alkoholnih pijač in tobačnih izdelkov. Prva uskladitev v tem primeru se izvede januarja 2005 leta.

3. Regres za letni dopust

Delavcu pripada regres v višini 70% poprečne plače na delavca v Republiki Sloveniji za zadnji mesec. Pri izplačilu se uporablja zadnji znani statistični podatek.

V primeru nelikvidnosti delodajalca se regres za letni dopust izplača v skladu z zakonom in v višini, kot je določen minimalni regres v aneksu k splošni kolektivni pogodbi za gospodarske dejavnosti.

4. Povračilo stroškov v zvezi z delom

Prehrana med delom se izplačuje delavcem v višini 698 SIT na delovni dan (januar 2003). Prehrana med delom se usklajuje vsakih 6 mesecev (januar, julij) za rast življenjskih stroškov zmanjšanih za vpliv alkoholnih pijač in tobačnih izdelkov.

Prevoz na delo in z dela se plačuje v višini 100% cene najcenejšega javnega prevoza.

Povračila stroškov za službena potovanja se izplačujejo v skladu s splošno kolektivno pogodbo za gospodarske dejavnosti in v višini zgornjega zneska uredbe Vlade Republike Slovenije.

Terenski dodatek se izplačuje v skladu z uredbo Vlade Republike Slovenije.

5. Veljavnost

Tarifna priloga h kolektivni pogodbi za poštne in kurirske dejavnosti začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, in se uporablja od prvega dne naslednjega meseca po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Tarifna priloga velja do 31. 12. 2003 leta.

Če se tarifna priloga do konca poslovnega leta ne spremeni za naslednje leto, se uporablja tarifna priloga iz preteklega leta.

Ta kolektivna pogodba je bila s sklepom o registraciji kolektivne pogodbe, ki ga je izdalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve vpisana v register kolektivnih pogodb z datumom 15. 5. 2003 pod zap. št. 63/1 in št. spisa 104-01-001/2003-2.

DRUGI ORGANI IN ORGANIZACIJE

2448. Odločba o dodelitvi licence

Gospodarska zbornica Slovenije je v skladu z določili zakona o pospeševanju turizma (Uradni list RS, št. 57/98) in pravilnika o načinu in postopku za pridobitev licence za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih potovanj, dejavnosti prodaje oziroma posredovanja turističnih potovanj ter o načinu vodenja registra izdanih licenc (Uradni list RS, št. 13/99, 37/00 in 58/01) izdala

ODLOČBA o dodelitvi licence

za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih potovanj in/ali licence za opravljanje dejavnosti prodaje oziroma posredovanja turističnih potovanj naslednjim pravnim ali fizičnim osebam:

Št. odločbe	Datum izdaje odločbe	Matična številka	Vrsta in številka licence	Ime pravne ali fizične osebe
10270/1	1. 4. 2003	1789317	organiziranje 421	HELIA TA d.o.o., Ljubljana
10270/2	1. 4. 2003	1789317	agent 422	HELIA TA d.o.o., Ljubljana
10267/1	2. 4. 2003	1769600	organiziranje 425	TA DIANA-Diana Mišič s.p., Maribor
10267/2	2. 4. 2003	1769600	agent 426	TA DIANA-Diana Mišič s.p., Maribor
10272/1	3. 4. 2003	1318004	organiziranje 427	RELAX TURIZEM d.o.o., Dravograd
10272/2	3. 4. 2003	1318004	agent 428	RELAX TURIZEM d.o.o., Dravograd
10274/2	23. 4. 2003	1429914	agent 429	V.T. BIRO d.o.o., Ljubljana
10276/1	24. 4. 2003	5981875	organizator 430	GENERALTURIST d.o.o., Ljubljana
10276/2	24. 4. 2003	5981875	agent 431	GENERALTURIST d.o.o., Ljubljana
10277/1	24. 4. 2003	1622935	organizator 432	ZAVOD ZA TURIZEM LJUBLJANA
10277/2	24. 4. 2003	1622935	agent 433	ZAVOD ZA TURIZEM LJUBLJANA

Št. 28
Ljubljana, dne 12. maja 2003.

Rika Germ Metlika l. r.
Generalna sekretarka

2449. Odločba o spremembah in dopolnitvah odločbe o dodelitvi licence

Gospodarska zbornica Slovenije je v skladu z določili zakona o pospeševanju turizma (Uradni list RS, št. 57/98) in pravilnika o načinu in postopku za pridobitev licence za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih potovanj, dejavnosti prodaje oziroma posredovanja turističnih potovanj ter o načinu vodenja registra izdanih licenc (Uradni list RS, št. 13/99, 37/00 in 58/01) izdala

ODLOČBO **o spremembah in dopolnitvah odločbe** **o dodelitvi licence**

za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih potovanj in/ali licence za opravljanje dejavnosti prodaje oziroma posredovanja turističnih potovanj naslednjim pravnim ali fizičnim osebam:

Št. odločbe	Matična številka	Datum izdaje odločbe	Vrsta, številka in status licence	Preimenovanje pravne ali fizične osebe
10203/2	1549707	2. 4. 2003	agent 317	iz: BELTRAM&BELTRAM d.o.o., Ljubljana v: STAL d.o.o., Ljubljana

Št. 28
Ljubljana, dne 12. maja 2003.

Rika Germ Metlika l. r.
Generalna sekretarka

2450. Odločba o odvzemu licence

Gospodarska zbornica Slovenije je v skladu z določili zakona o pospeševanju turizma (Uradni list RS, št. 57/98) in pravilnika o načinu in postopku za pridobitev licence za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih potovanj, dejavnosti prodaje oziroma posredovanja turističnih potovanj ter o načinu vodenja registra izdanih licenc (Uradni list RS, št. 13/99, 37/00 in 58/01) izdala

ODLOČBO o odvzemu licence

za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih
potovanj naslednji pravnim osebi:

Št.odločbe	Matična številka	Datum izdaje odločbe	Vrsta, številka in status licence	Ime pravne ali fizične osebe	
10019/1	5107776	2. 4. 2003	organizator	42	AVTOBUSNA POSTAJA d.d., Ljubljana
10019/2	5107776	2. 4. 2003	agent	43	AVTOBUSNA POSTAJA d.d., Ljubljana
10213/1	1432672	24. 4. 2003	organizator	338	TA ROBINSON – Matjaž Pavlin s.p., Novo mesto
10213/2	1432672	24. 4. 2003	agent	339	TA ROBINSON – Matjaž Pavlin s.p., Novo mesto

Št. 28
Ljubljana, dne 12. maja 2003.

Rika Germ Metlika l. r.
Generalna sekretarka

OBČINE

POSTOJNA

2451. Program priprave za občinski lokacijski načrt »Veliki Otok – poslovno obrtna cona«

Na podlagi 36. in 99. člena statuta Občine Postojna (Uradni list RS, št. 1/96, 68/97, 31/98, 84/98, 66/99) in 27. člena zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02) je župan Občine Postojna sprejel

PROGRAM PRIPRAVE za občinski lokacijski načrt »Veliki Otok – poslovno obrtna cona«

1

(ocena stanja, razlogi in pravna podlaga)

Občina Postojna je v letu 2002 na podlagi pogodbe sklenjene dne 8. 7. 2002 z Vlado RS oziroma Ministrstvom za notranje zadeve RS, postala lastnik nepremičnin bivšega vojaškega kompleksa Veliki Otok, z izjemo parcel št. 1491, 1492, del 1547, del 1677, del 2795/1, ter del 1696/3, vse k.o. Zagon, za katere bo stekel postopek odkupa. V skladu z zakonom o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02), se pristopi k izdelavi Občinskega lokacijskega načrta (v nadaljevanju: OLN) zlasti, kadar gre za ureditve območij namenjenih sanaciji in prenovi. Pristop k OLN Veliki Otok je utemeljen v prostorskih planskih aktih, in sicer s spremembami in dopolnitvami prostorskih sestavin srednje-ročnega prostorskega plana in dolgoročnega prostorskega plana Občine Postojna (dopolnjen v letu 1998), katere določajo območje obdelave ter način urejanja, ter vsebujejo programsko zasnovo za to območje.

2

(predmet in programska izhodišča, vsebina)

(1) Območje, ki je definirano v prostorskih planskih aktih, zajema obstoječe objekte bivšega vojaškega kom-

pleksa, za katerega se s prostorsko ureditvijo načrtuje poslovno obrtna cona. Pričakuje se predvsem:

- podroben pregled in ocena obstoječega stanja, kar bo podlaga za določitev sanacij, potrebnih rušitev, preoblikovanj ter dopolnitev stavbnega fonda,
- ureditev ustreznega infrastrukturnega omrežja,
- določitev javnih površin,
- določitev posameznih funkcionalnih enot, kar bo omogočalo parcelacijo, ter odkup posameznih enot, v skladu s podanimi pobudami interesentov.

(2) Glede na pridobitev lastninske pravice Občine Postojna na zemljiščih izven tega kompleksa, se predvideva možnost razširitve industrijsko obrtne cone, zato naj priprava občinskega lokacijskega načrta upošteva tudi eventualne razvojne možnosti območja, predvsem v smislu dostopnosti ter kapacitete infrastrukturnega omrežja. Pri tem naj se upošteva pobuda krajanov Velikega Otoka, da se znotraj nekdanjega vojaškega poligona nameni površine za rekreacijo, ki bi jih lahko koristili tudi krajanjani.

(3) Vsebinska OLN mora biti pripravljena v skladu z veljavno prostorsko zakonodajo in podzakonskimi akti, ter po navodilu o vsebini posebnih strokovnih podlag in o vsebini prostorsko izvedbenih aktov (Uradni list SRS, št. 14/85), ob upoštevanju vseh novih podzakonskih predpisov, ki bodo sprejeti tekom postopka.

3

(ureditveno območje OLN)

Ureditveno območje OLN zajema območje kot je okvirno določeno v programski zasnovi. Na zahodu se meja območja poravnava s parcelno št. 1449/1 k.o. Zagon.

4

(nosilci urejanja prostora)

(1) V pripravo in sprejem OLN se vključijo nosilci urejanja, ki dajejo smernice in mnenja:

- Ministrstvo za zdravje, Zdravstveni inšpektorat RS, Enota Postojna, Kolodvorska 5, Postojna,

– Ministrstvo za obrambo, Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, izpostava Postojna, Kolodvorska 5, Postojna,

– Ministrstvo za obrambo, Urad za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo, Kardeljeva ploščad 29, Ljubljana,
– Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Sektor za vodno gospodarstvo, Pristaniška 12, Koper,
– Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Sektor za varstvo narave, Vojkova 1/b, Ljubljana,
– Ministrstvo za promet in zveze, Direkcija RS za ceste, Tržaška 19, Ljubljana,
– Zavod za varstvo narave, OE Nova Gorica, Delpinova 16, Nova Gorica,

– Zavod za varstvo kulturne dediščine, OE Nova Gorica, Delpinova 16, Nova Gorica,
– Komus d.o.o., Jeršice 3, Postojna,
– Kovod d.o.o., Jeršice 3, Postojna,
– Publicus D.O.O., Brnčičeva 29, Ljubljana,
– Studio Proteus, Cesta v Staro vas 2, Postojna,
– Elektro Primorska, PE Sežana, Partizanska 47, Sežana,
– Telekom Slovenije, PE Koper, Kolodvorska 9, Koper.

Ter drugi podajalci programov in mnenj:

– KS Postojna, Jamska cesta 9, Postojna,
– Ministrstvo za notranje zadeve, Štefanova 2, Ljubljana,
– Gospodarska zbornica Slovenije, Območna zbornica, Cankarjeva 6, Postojna,
– Obrtna zbornica Postojna, Jenkova ulica 1, Postojna,
– RRA Pivka.

(2) Kolikor se v postopku ugotovi, da je potrebno pridobiti predhodne smernice in pogoje ter mnenja subjektov, ki niso navedeni v prejšnjem odstavku, se le-te pridobi v postopku.

5

(posebne strokovne podlage)

Pred izdelavo osnutka bo izdelovalec pripravil posebne strokovne podlage zlasti:

(1) O stanju ustvarjenih razmer obravnavanega območja, s podrobnejšo analizo gradbenotehničnega stanja stavbnega fonda, smiselno razporeditvijo razpolaganja z objekti in zemljišči glede na podane pobude, ter analizo drugih obstoječih razmer, ki vplivajo na določanje prostorskih pogojev za posege. Hkrati se obravnavajo tudi naravne lastnosti za tista območja, ki so predvidena za širitev dejavnosti.

(2) O vplivih predvidenih prostorskih ureditev na okolje, z analizo možnega povečanja onesnaževanja ter obremenitve skupnih površin, objektov in naprav, vpliv na naravne in krajinske značilnosti, vpliv na naravno in kulturno dediščino ter druge dobrine, ogroženost zaradi naravnih in drugih nesreč. Prouči se smiselnost načrtovanega kanalizacijskega omrežja ter razporeditve čistilnih naprav v navezavi z naseljem Veliki Otok.

6

(način pridobitve strokovnih rešitev)

Glede na to, da OLN obravnava sanacijo obstoječih objektov, se za pridobitev strokovnih rešitev oziroma variantnih predlogov določa en načrtovalec (strokovna organizacija).

7

(nosilci aktivnosti postopka, vsebina)

Koordinator postopka in nosilec vseh aktivnosti za pravo in sprejem dokumenta je Občina Postojna.

Izdelovalec OLN se izbere v skladu z zakonom o javnih naročilih, izpolnjevati mora pogoje določene z zakonom o

urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02), ter mora prostorski akt pripraviti z vsebino, določeno v 73. členu navedenega zakona.

8

(način pridobitve geodetskih podlag)

Geodetske podlage, v merilu 1:1000, izdelane v skladu s pravilnikom o vsebini geodetskih podlog za pripravo prostorsko izvedbenih aktov pridobi Občina Postojna.

9

(okvirni terminski plan)

Faza	Nosilec	Čas
Prostorska konferenca	OOPUN	6. maj
Sprejem in objava programa priprave	župan	maj
Pridobitev pogojev, geodetskih podlag	OOPUN	30 dni, maj/junij
Izbor strokovne organizacije izdelava strokovnih podlag	OOPUN	maj/junij
in predloga	načrtovalec	Junij/avgust
Prostorska konferenca	župan	september
Sklep o javni razgrnitvi in javni obravnavi	župan	september
Javna razgrnitev	OOPUN,	
in javna obravnava	načrtovalec,	30 dni
	župan	september/oktober
Stališča do pripomb	OOPUN,	
	načrtovalec,	
	župan	oktober
Prva obravnava na OS	župan,	
	OOPUN,	
	načrtovalec	november
Priprava končnega predloga ter pridobitev mnenj	načrtovalec,	
	OOPUN	november
Druga obravnava na OS	župan,	
	OOPUN	december
Objava odloka v uradnem glasilu	župan	december

10

(finančna sredstva)

Obveznosti v zvezi s financiranjem se pokrivajo iz proračuna Občine Postojna za leto 2003.

11

Ta program priprave začne veljati z dnem objave v Uradnem listu Republike Slovenije.

Postojna, dne 19. maja 2003.

Župan
Občine Postojna
Jernej Verbič l. r.

2452. Program priprave za občinski lokacijski načrt »center za ravnanje z odpadki Orehovška brda«

Na podlagi 36. in 99. člena statuta Občine Postojna (Uradni list RS, št. 1/96, 68/97, 31/98, 84/98, 66/99) in 27. člena zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02) je župan Občine Postojna sprejel

PROGRAM PRIPRAVE za občinski lokacijski načrt »center za ravnanje z odpadki Orehovška brda«

1

(ocena stanja, razlogi in pravna podlaga)

Zaradi zakraselosti območja postojnske občine ter nevarnosti stihijskega odlaganja odpadkov, ter s tem ogroženost podtalnice, je občina že v letu 1992 naročila študijo za izbor najustreznejše lokacije za občinsko deponijo s centrom za ravnanje z odpadki, ki ima možnost širšega – regijskega gravitacijskega območja za nenevarne odpadke. Študija izdelana pri Inštitutu za ekološki inženiring d.o.o. iz Maribora, izdelana junija 1992, je določila za najprimernejšo lokacijo za center za ravnanje z odpadki v Orehovskih brdih.

V letu 2002 je bil s strani Ministrstva za gospodarstvo objavljen javni razpis za sofinanciranje pripravljajalnih del za izvedbene dele regionalnih razvojnih programov, na katerega se je prijavila RRA Pivka s projektom Centra za ravnanje z odpadki Orehovska brda. Projekt je bil na razpisu izbran, tako je Občina Postojna kot nosilec projekta prejela sredstva za sofinanciranje projektne dokumentacije.

Občinski lokacijski načrt (v nadaljevanju: OLN) center za ravnanje z odpadki Orehovska brda ima podlago v spremembah in dopolnitvah dolgoročnega plana Občine Postojna za obdobje 1986-2000 in srednjeročnega družbenega plana Občine Postojna za obdobje 1986-1990 (izdelanih v letu 2000), s katerimi je določeno območje obdelave, pod oznako morfološke enote P12/P6, način urejanja ter osnovna namenska raba.

2

(predmet in programska izhodišča, vsebina)

(1) Predmet OLN center za ravnanje z odpadki Orehovska brda je območje določeno s planskimi akti v celoti, v skupni površini 22,02 ha. Programska zasnova za to območje s spremembo prostorskega plana ni bila definirana, ker gre za specifično dejavnost s posebno tehnologijo, ter se načrt ureditve pripravljaja skupaj s projektno dokumentacijo.

Glede na velik obseg območja, ter postopno urejanje prostorske ureditve mora biti definirana etapnost izvedbe.

(2) Vsebina OLN mora biti pripravljena v skladu z veljavno prostorsko zakonodajo in podzakonskimi akti, ter po navodilu o vsebini posebnih strokovnih podlag in o vsebini prostorsko izvedbenih aktov (Uradni list SRS, št. 14/85), ob upoštevanju vseh novih podzakonskih predpisov, ki bodo sprejeti tekom postopka.

3

(ureditveno območje OLN)

Ureditveno območje OLN zajema območje kot je določeno s prostorskim aktom.

4

(nosilci urejanja prostora)

(1) V pripravo in sprejem OLN se vključijo nosilci urejanja, ki dajejo smernice in mnenja:

– Ministrstvo za zdravje, Zdravstveni inšpektorat RS, Enota Postojna, Kolodvorska 5, Postojna,

– Ministrstvo za obrambo, Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, izpostava Postojna, Kolodvorska 5, Postojna,

– Ministrstvo za obrambo, Urad za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo, Kardeljeva ploščad 29, Ljubljana,

– Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Sektor za vodno gospodarstvo, Pristaniška 12, Koper,

– Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Sektor za varstvo narave, Vojkova 1/b, Ljubljana,

– Ministrstvo za promet in zveze, Direkcija RS za ceste, Tržaška 19, Ljubljana,

– Zavod za gozdove Slovenije, OE Postojna, Vojkova ulica 9, Postojna,

– Zavod za varstvo narave, OE Nova Gorica, Delpinova 16, Nova Gorica,

– Zavod za varstvo kulturne dediščine, OE Nova Gorica, Delpinova 16, Nova Gorica,

– Komus d.o.o., Jeršice 3, Postojna,

– Kovod d.o.o., Jeršice 3, Postojna,

– Publicus D.O.O., Brnčičeva 29, Ljubljana,

– Studio Proteus, Cesta v Staro vas 2, Postojna,

– Elektro Primorska, PE Sežana, Partizanska 47, Sežana,

– Telekom Slovenije, PE Koper, Kolodvorska 9, Koper;

ter drugi podajalci programov in mnenj:

– KS Hrenovice,

– KS Hrašče,

– KS Postojna

– KS Prestranek,

– RRA Pivka.

(2) Kolikor se v postopku ugotovi, da je potrebno pridobiti predhodne smernice in pogoje ter mnenja subjektov, ki niso navedeni v prejšnjem odstavku, se le-te pridobi v postopku.

5

(posebne strokovne podlage)

Pred izdelavo osnutka bo izdelovalec pripravil posebne strokovne podlage zlasti:

(1) O stanju ustvarjenih razmer ter naravnih lastnosti obravnavanega območja, ki vplivajo na določanje prostorskih pogojev za posege.

(2) O vplivih predvidenih prostorskih ureditev na okolje, z analizo možnega povečanja onesnaževanja ter obremenitve, vpliv na naravne in krajinske značilnosti, vpliv na naravno in kulturno dediščino ter druge dobrine, ogroženost zaradi naravnih in drugih nesreč.

6

(način pridobitve strokovnih rešitev)

Glede na specifičnost tehnologije je za pridobitev strokovnih rešitev oziroma variantnih predlogov določen en načrtovalec (strokovna organizacija), ki ima reference na področju okoljskih projektov.

7

(nosilci aktivnosti postopka, vsebina)

Koordinator postopka in nosilec vseh aktivnosti za pripravo in sprejem dokumenta je Občina Postojna.

Izdelovalec OLN je izbran v skladu z zakonom o javnih naročilih, ter mora prostorski akt pripraviti z vsebino, določeno v 73. členu zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02).

8

(okvirni terminski plan)

Faza	Nosilec	Čas
Prostorska konferenca	OOPUN	6. maj
Sprejem in objava programa priprave	župan	maj
Pridobitev pogojev	OOPUN	30 dni, maj/junij
Izdelava strokovnih podlag in predloga	načrtovalec	junij/avgust
Prostorska konferenca	župan	september
Sklep o javni razgrnitvi in javni obravnavi	župan	september
Javna razgrnitev	OOPUN,	30 dni
in javna obravnavna	načrtovalec	september/oktober
Stališča do pripomb	OOPUN,	
	načrtovalec,	
	župan	oktober
Prva obravnavna na OS	OOPUN,	
	župan,	
	načrtovalec	november
Priprava končnega predloga ter pridobitev mnenj	načrtovalec,	
	OOPUN	november
Druga obravnavna na OS	župan,	
	OOPUN	december
Objava odloka v uradnem glasilu	župan	december

9

(finančna sredstva)

Obveznosti v zvezi s financiranjem se pokrivajo iz proračuna Občine Postojna za leto 2003, skupaj s sredstvi sofinanciranja.

10

Ta program priprave začne veljati z dnem objave v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 350-03-3/03

Postojna, dne 19. maja 2003.

Župan

Občine Postojna

Jernej Verbič l. r.

2453. Program priprave za občinski lokacijski načrt »ob Pivki p19/s15«

Na podlagi 36. in 99. člena statuta Občine Postojna (Uradni list RS, št. 1/96, 68/97, 31/98, 84/98, 66/99) in 27. člena zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02) je župan Občine Postojna sprejel

PROGRAM PRIPRAVE za občinski lokacijski načrt »ob Pivki p19/s15«

1

(ocena stanja, razlogi in pravna podlaga)

Občinski lokacijski načrt (v nadaljevanju: OLN) se pripravljata na pobudo investitorjev, MPI d.o.o., Idrija, ter Batagel & Co. d.o.o., Postojna, ki nameravata na predmetnem območju pristopiti k pozidavi. Investitor MPI d.o.o. iz Idrije namerava ob dostopnem koridorju s Tržaške ceste graditi poslovno servisno objekt, investitor Batagel & Co. d.o.o. namerava na mestu starih paviljonov motela Proteus graditi stanovanjsko sosesko redke zazidave.

OLN Ob Pivki ima podlago v spremembah in dopolnitvah dolgoročnega plana Občine Postojna za obdobje 1986-2000 in srednjeročnega družbenega plana Občine Postojna za obdobje 1986-1990 (izdelanih v letu 1999), s katerimi je določeno območje obdelave, način urejanja, pretežna namembnost ter programska zasnova območja.

2

(predmet in programska izhodišča, vsebina)

(1) Predmet OLN ob Pivki je podrobnejša izdelava prostorske ureditve, ki bo določala vse potrebne pogoje za pripravo projektov in prikazala površine namenjene javnemu dobru. Programska izhodišča so okvirno določena v programski zasnovi.

(2) Vsebina OLN mora biti pripravljena v skladu z veljavno prostorsko zakonodajo ter podzakonskimi predpisi, po navodilu o vsebini posebnih strokovnih podlag in o vsebini prostorsko izvedbenih aktov (Uradni list SRS, št. 14/85), ob upoštevanju vseh podzakonskih predpisov, ki bodo sprejeti tekom postopka.

3

(ureditveno območje OLN)

Ureditveno območje OLN zajema območje kot je določeno v programski zasnovi.

4

(nosilci urejanja prostora)

(1) V pripravo in sprejem OLN se vključijo nosilci urejanja, ki dajejo smernice in mnenja:

- Ministrstvo za zdravje, Zdravstveni inšpektorat RS, Enota Postojna, Kolodvorska 5, Postojna,

- Ministrstvo za obrambo, Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, izpostava Postojna, Kolodvorska 5, Postojna,

- Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Uprava RS za varstvo narave Koper, Pristaniška 12, Koper,

- Ministrstvo za promet in zveze, Direkcija RS za ceste, Tržaška 19, Ljubljana,

- Zavod za gozdove Slovenije, OE Postojna, Vojkova ulica 9, Postojna,

- Zavod za varstvo narave, OE Nova Gorica, Delpinova 16, Nova Gorica,

- Zavod za varstvo kulturne dediščine, OE Nova Gorica, Delpinova 16, Nova Gorica,

- Komus d.o.o., Jeršice 3, Postojna,

- Kovod d.o.o., Jeršice 3, Postojna,

- Publicus D.O.O., Brnčičeva 29, Ljubljana,

- Studio Proteus, Cesta v Staro vas 2, Postojna,

- Elektro Primorska, PE Sežana, Partizanska 47, Sežana,

- Telekom Slovenije, PE Koper, Kolodvorska 9, Koper;

ter drugi podajalci programov in mnenj:

- KS Postojna, Jamska cesta 9, Postojna.

(2) Kolikor se v postopku ugotovi, da je potrebno pridobiti predhodne smernice in pogoje ter mnenja subjektov, ki niso navedeni v prejšnjem odstavku, se le-te pridobi v postopku.

5

(posebne strokovne podlage)

Pred izdelavo predloga bo izdelovalec pripravil posebne strokovne podlage zlasti:

(1) O stanju ustvarjenih razmer ter naravnih lastnosti obravnavanega območja, ki vplivajo na določanje prostorskih pogojev za posege.

(2) O vplivih predvidenih prostorskih ureditev na okolje, vpliv na naravne in krajinske značilnosti, vpliv na naravno in kulturno dediščino ter druge dobrine, ogroženost zaradi naravnih in drugih nesreč. Izdelana bo zasnova ureditve infrastrukturnih priključkov ter zasnova ureditve prometnega omrežja (proučitev priključka na Tržaško cesto).

6

(način pridobitve strokovnih rešitev)

Za OLN ob Pivki se za pridobitev strokovnih rešitev oziroma variantnih predlogov določa en načrtovalec (strokovna organizacija).

7

(nosilci aktivnosti postopka)

Koordinator postopka in nosilec vseh aktivnosti za pripravo in sprejem dokumenta je Občina Postojna.

Izdelovalec OLN se izbere v skladu z zakonom o javnih naročilih, izpolnjevati mora pogoje določene z zakonom o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02), ter mora prostorski akt pripraviti z vsebino, določeno v 73. členu navedenega zakona.

8

(način pridobitve geodetskih podlag)

Geodetske podlage, v merilu 1:1000, izdelane v skladu s pravilnikom o vsebini geodetskih podlag za pripravo prostorsko izvedbenih aktov pridobita investitorja.

9

(okvirni terminski plan)

Faza	Nosilec	Čas
Prostorska konferenca	OOPUN	6. maj
Sprejem in objava programa priprave	župan	maj
Pridobitev pogojev, geodetskih podlag	OOPUN	30 dni, maj/junij
Izbor strokovne organizacije	OOPUN	maj/junij

Faza	Nosilec	Čas
Izdelava strokovnih podlag in predloga	načrtovalec	junij/avgust
Prostorska konferenca	župan	september
Sklep o javni razgrnitvi in javni obravnavi	župan	september
Javna razgrnitev in javna obravnavna	OOPUN, načrtovalec	30 dni september/oktober
Stališča do pripomb	župan	oktober
Prva obravnavna na OS	OOPUN, načrtovalec	november
Priprava končnega predloga ter pridobitev mnenj	Načrtovalec, OOPUN	november
Druga obravnavna na OS	župan, OOPUN	december
Objava odloka v uradnem glasilu	župan	december

10

(finančna sredstva)

Obveznosti v zvezi s financiranjem izdelave OLN pokrivata investitorja v celoti, v dogovorjenem deležu.

11

(urbanistična pogodba)

Obveznost OLN ob Pivki je, da se določi sklenitev urbanistične pogodbe med investitorjema načrtovane prostorske ureditve in občino, ki bo določala, katere objekte v javno korist ter v kakšnem roku po uveljavitvi OLN morata izgraditi, oziroma v kakšnem roku morata zagotoviti opremljenost s komunalno infrastrukturo na območju OLN v skladu s programom opremljanja.

12

Ta program priprave začne veljati z dnem objave v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 350-03-2/03

Postojna, dne 19. maja 2003.

Župan

Občine Postojna
Jernej Verbič l. r.

VSEBINA

DRŽAVNI ZBOR

2435. Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti (ZVISJ-UPB-1) (uradno prečiščeno besedilo) 5785

VLADA

2436. Uredba o koncesiji za rabo vode v ribogojnici za vzrejo salmonidnih vrst rib, za katero je bilo pridobljeno vodnogospodarsko dovoljenje 5818
2437. Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe za izvajanje carinskega zakona 5820
2438. Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o uveljavljanju pravice do oprostitev uvoznih dajatev 5846
2439. Uredba o obsegu izdaje, sestavinah, apoenih in glavnih znamenjih priložnostnih kovancev ob 60. obletnici Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju 5846
2440. Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska filharmonija 5847
2441. Program priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 5851

MINISTRSTVA

2442. Pravilnik o žganih pijačah 5858
2443. Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi 5872
2444. Pravilnik o določitvi vrednosti točke za ugotovitev vrednosti stanovanja 5922

USTAVNO SODIŠČE

2445. Odločba o razveljavitvi prve, druge, tretje, pete in delno četrte alineje 46. člena energetskega zakona 5922
2446. Odločba o razveljavitvi 5. člena odloka o kategorizaciji občinskih cest v Občini Zagorje ob Savi, o razveljavitvi 67. člena odloka o občinskih cestah in o zavrnitvi pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti 3. člena odloka o občinskih cestah 5925

DRUGI DRŽAVNI ORGANI IN ORGANIZACIJE

2447. Kolektivna pogodba za poštne in kurirske dejavnosti 5927

DRUGI ORGANI IN ORGANIZACIJE

2448. Odločba o dodelitvi licence 5937
2449. Odločba o spremembah in dopolnitvah odločbe o dodelitvi licence 5938
2450. Odločba o odvzemu licence 5938

OBČINE

POSTOJNA

2451. Program priprave za občinski lokacijski načrt »Veliki Otok – poslovno obrtna cona« 5939
2452. Program priprave za občinski lokacijski načrt »center za ravnanje z odpadki Orehovška brda« 5940
2453. Program priprave za občinski lokacijski načrt »ob Pivki p19/s15« 5942

Javni razpisi

Popravek

V javnem razpisu za razdelitev dela carinskih kvot, ki se deli po metodi dražbe pravic do uvoza blaga v okviru carinskih kvot v skladu z Uredbo o izvajanju sporazuma o prosti trgovini med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo (Uradni list RS, št. 116/02, 21/03 in 31/03), objavljenem v Uradnem listu RS, št. 45 z dne 16. 5. 2003, Ob-93951, št. 50-68/2003 se tabela pravilno glasi:

Tarifna oznaka	Poimenovanje	Količina ⁽¹⁾	Obdobje (rok uvoza)
2204 21	Vino iz svežega grozdja, vključno ojačena vina; grozdni mošt, razen tistega iz tar. št. 2009, – – v posodah do vključno 2 l:	10.000 hl	31. 12. 2003
2204 29 58	Vino iz svežega grozdja, vključno ojačena vina; grozdni mošt, razen tistega iz tar. št. 2009 – – drugo: – – – drugo: – – – – z dejansko vsebnostjo alkohola do vključno 13 vol. %: – – – – – kakovostna in vrhunska vina, pridelana v vinorodnih okoliših: – – – – – druga: – – – – – drugje	10.000 hl	31. 12. 2003
2204 29 65	Vino iz svežega grozdja, vključno ojačena vina; grozdni mošt, razen tistega iz tar. št. 2009 – – drugo: – – – drugo: – – – – z dejansko vsebnostjo alkohola do vključno 13 vol. %: – – – – – druga: – – – – – bela: – – – – – drugje	5.000 hl	31. 12. 2003
2204 29 75	Vino iz svežega grozdja, vključno ojačena vina; grozdni mošt, razen tistega iz tar. št. 2009 – – drugo: – – – drugo: – – – – z dejansko vsebnostjo alkohola do vključno 13 vol. %: – – – – – druga: – – – – – druga: – – – – – drugje	40.000 hl	31. 12. 2003

⁽¹⁾ Kjer je navedena razpisana količina le v okviru štirimestne ali šestmestne tarifne oznake, je dovoljen uvoz za vse tarifne podštevilke v okviru navedene tarifne oznake.

Uredništvo

ISSN 1318-0576

Izdajatelj Služba Vlade RS za zakonodajo – Direktorica Ksenija Mihovar Globokar – Založnik Uradni list RS d.o.o. – Direktorica in odgovorna urednica Erika Trojer – Priprava Uradni list RS d.o.o. – Tisk Tiskarna SET, d.d., Vevče – Akontacija naročnine za leto 2003 je 24.000 SIT (brez davka), pri ceni posameznega Uradnega lista RS je vračunan 8,5% DDV – Naročnina za tujino je 66.000 SIT – Reklamacije se upoštevajo le mesec dni po izidu vsake številke – Uredništvo in uprava Ljubljana, Slovenska 9 – Poštni predal 379 – Telefon tajništvo 425 14 19, računovodstvo 200 18 60, naročnine 425 23 57, telefaks 200 18 25, prodaja 200 18 38, preklici 425 02 94, telefaks 425 14 18, uredništvo 425 73 08, uredništvo (javni razpisi ...) 200 18 66, uredništvo – telefaks 425 01 99 – Internet <http://www.uradni-list.si> – uredništvo e-pošta: objave@uradni-list.si – Transakcijski račun 02922-0011569767 – Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana